MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDEÅTTONDE HÄFTET
1911—1912.

MED EN KARTA OCH SJU FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN ÜBERSICHT.

HELSINGFORS 1912.

HELSINGFORS
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG
1912.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

1911—1912.

Ordförande: professor J. A. Palmén.

Vice-ordförande: professor K. M. Levander.

Sekreterare: docent H. Federley.

Skattmästare: doktor V. F. Brotherus.

Bibliotekarie: professor E. Reuter.

Intendenter: för de zoologiska samlingarna: docent Alex. Luther; *för de botaniska samlingarna:* doktor Harald Lindberg.

Bestyrelse: professor J. A. Palmén, professor K. M. Levander, doktor V. F. Brotherus, professor E. Reuter, professor Fr. Elfving, professor J. Sahlberg, doktor H. Lindberg. — Suppleanter: professor A. K. Cajander, docent A. Luther.

19384

Mötet den 7 oktober 1911.

Till inhemska medlemmar invaldes pastor J. F. Manner (föreslagen af doktor H. Lindberg), student P. R. Collander (föreslagen af professor J. Sahlberg) och stud. fröken A. J. Wiiro (föreslagen af docent A. Luther).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6.181: 45.

Till publikation anmäldes:
Ludvig Munsterhjelm, Om fågelfaunan i Könkämädalen i Lappmarken.

Herr L. Munsterhjelm hade anhållit om ett reseunderstöd af 300 mark för att under hösten blifva i tillfälle att i på ripor rika trakter fortsätta sina våren 1911 i Könkämädalen i finska Lappland bedrifna studier rörande ripans dräktförvandling, och beslöt Sällskapet öfverlämna åt bestyrelsen att fatta beslut i denna fråga.

Framlades 37:de häftet af Sällskapets Meddelanden, för verksamhetsåret 1910—1911. Häftet hade redigerats af fil. kand. Ernst Häyrén.

Föredrogs en skrifvelse, dagtecknad maj 1911, från Delegationen för de vetenskapliga och litterära samfunden jämte bilagdt protokollsutdrag från Delegationens möte den 10 maj 1910 med tillhörande tvenne aktstycken,

nämligen af professor J. A. Palmén till Delegationen inlämnad framställning rörande samverksamhet mellan de olika samfunden och underdånigt betänkande af kommittén för afgifvande af yttrande rörande en sammanslutning af i hufvudstaden verkande vetenskapliga samfund. Och utbad sig Delegationen att under hösten få emotse Sällskapets yttrande om de i nämnda aktstycken framlagda förslagen om anordnande af kollektiva litteraturbyten med utländska vetenskapliga institutioner, hvarigenom kunde förvärfvas dyrbarare, i landet förut icke förefintliga publikationer, om offentliggörandet af en kollektivkatalog öfver våra samfund tillhöriga periodiska skriftserier, eller allra helst öfver samtliga landets bibliotek tillhöriga serier, hvilket skulle i hög grad underlätta bibliotekens användning, om utverkande af ett årligt statsanslag för forskningsstipendier, att utgifvas för bestämda ändamåls vinnande efter facksällskapens förslag och Delegationens pröfning, samt om en periodisk revy på kulturspråk med syfte att snabbt, kort och koncist redogöra för våra vetenskapliga samfunds möten, för i landet utkommen vetenskaplig litteratur, för utvecklingen af för vårt land och folk mer specifika forskningsfrågor o. dyl.

Sällskapet beslöt i princip understöda de väckta förslagen och i öfrigt hänskjuta dem till bestyrelsen.

Professor K. M. Levander förevisade den inom vårt faunistiska område ytterst sällsynta *Oidemia perspicillata* L. Exemplaret hade af honom tillvaratagits i fiskhallen i Helsingfors, där det jämte annan i Ingå skjuten sjöfågel tillsaluhållits den 30 maj 1910.

Docent A. Luther omnämnde, att han i ett dike vid Fredriksberg talrikt anträffat den på gälarna af *Asellus aquaticus* lefvande suctorien *Stylocometes digitatus* Cl. et Lachm., hvilken, såvidt han hade sig bekant, icke förut anförts såsom förekommande inom vårt faunaområde.

Med. kand. Runar Forsius meddelade följande om kräftpesten i Lojotrakten:

„I anslutning till min uppsats i Meddelanden af Societas pro F. et Fl. Fenn. 37, p. 114 (1911), förtjänar måhända att nämnas, att kräftan i Lojotrakten numera försvunnit också från de små sjöar, som under sommaren 1910 förskonats från kräftpesten.

Våren 1911 sågs en kräfta i en ryssja i Pitkäperänpohja vik af Lojo sjö. Något annat fynd af kräfta i Lojo, Karislojo eller Sammatti under år 1911 har icke kommit till min kännedom. Af intresse vore att noga följa kräftans vidare öden i Lojo-bäckenet. Helt säkert skola enstaka individer i mindre bäckar och vattensamlingar undgå farsoten och komma framdeles att gifva upphof till en ny kräftstam."

Professor Ernst Edv. Sundvik lämnade följande meddelande om *Bombus arenicola* Thoms.:

„Omkring den 18 augusti senaste sommar blef jag underrättad om att ett humlebo upptäckts af en gosse, som i detta afseende af mig engagerats. Detta humlebo ägde för tillfället blott få interner. Det fanns invid ett gärde i en yfvig tufva af *Aira caespitosa*. Märkvärdigt var, att det befann sig icke vid, utan ett stycke ofvan marken. Det var gjordt af torra gräspartiklar och fullständigt doldt af det rikliga, höga och torra gräset inne i tufvan.

Samma dag påträffade jag ett annat bo af samma *Bombus*-art i det förras närhet i en sandig strandbrink vid en bäck. Det var skyddadt af en öfverhängande tufva och utgjordes sannolikt af ett gammalt mössbo. Här funnos för tillfället blott några få humlor och därjämte, eget nog, ett exemplar af en *Megachile*-art, som till färgen mycket liknade humlorna. Jag tog några exemplar af humlorna i förvar, och konstaterade sedermera doktor B. Poppius riktigheten af bestämningen.

Anmärkas må, att ifrågavarande *Bombus*-art måste betecknas som ganska sällsynt. Det har sålunda funnits år, då jag icke sett ett enda exemplar; stundom har jag åter

funnit 1 à 2 stycken under en sommar, aldrig flera. Äfven Hoffer nämner i sitt arbete „Die Hummeln Steiermarks“ om artens sällsynthet och uttalar en förhoppning om upptäckten af dess bon. Han antager, att den bygger sina bon ofvan jord, något, som genom ofvan meddelade iakttagelser visat sig vara riktigt.“

Maisteri J. A. Wecksell esitti:

„*Pimpinella magna* L. Viime kesänä löysin tämän Suomen siemenkasvistolle uuden lajin ensi kerran 3. VIII Salmin pitäjän Lunkulan saaren eteläpäässä lehdossa lähellä rantaa. Sitten löysimme sitä runsaasti 5. VIII yhdessä vaimoni Laura Högman'in kanssa kahdesta kohden joks. keskeltä saarta läheltä Hiivakylää myös lehdoista aavalle Laatokalle päin viettävän rinteen juurelta. Lopuksi vaimoni tapasi sen 7. VIII Uuksalon saaresta, jonka kapea Lysin salmi erottaa mantereesta, läheltä Uuksalonpää nimistä kylää. — Kasvitieteellisen museon kokoelmissa on tosin entisestäänkin kolme arkkia tätä kasvia (M. A. Europaeus, Libelits, Lammoby, Kokkolabacken, 20/7 1868; M. A. Europaeus & K. A. Hällström, Libelits, Lammo, vid Suuri Simo sjö, svedjemark, 10/9 1872; F. Elfving, Mandroga, in deusto, 10/7 1875), mutta Liperissä löydetyt kappaleet ovat silminnähtävästi olleet viljelyksiin satunnaisesti joutuneita ja Mandrogan löytö Syvärin laaksossa on kokonaan ulkopuolella luonnontieteellisen Suomen aluetta nykyisessä merkityksessä. — *Pimpinella magna* kuuluu niihin yleiskeskieurooppalaisiin lajeihin, jotka idässä meidän alueellamme saavuttavat pohjoisrajansa. Lännessä, Ruotsissa, se nousee Södermanlandiin.“

Professor O. M. Reuter lämnade följande meddelande om

Massuppträdande af Coccinella-arter.

Af flere personer i Helsingfors har jag erhållit uppgift därom, att härstädes i slutet af augusti och början af september nyckelpigor, hufvudsakligen tillhörande arterna *Cocci-*

nella septempunctata och *quinquepunctata*, flugit omkring i otrolig mängd, så att t. ex. personer under en vandring på Esplanadgatan varit tvungna att oafbrutet plocka dessa insekter från sina klädesplagg. Jag vill med anledning häraf erinra om de uppgifter jag tidigare vid Sällskapets möte den 7 oktober 1893 (Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. XX, 1894, p. 5) lämnat beträffande massuppträdanden af *Coccinella*-arter och vänder mig till Sällskapets medlemmar med förfrågan, huruvida de under den förflutna sommaren gjort några iakttagelser öfver detta ämne, samt särskildt huruvida verkliga flygtåg af nyckelpigor observerats.

I anslutning till professor O. M. Reuters meddelande omnämnde med. kand. Runar Forsius, att i slutet af augusti detta år *Coccinella 7-punctata* L. vid stränderna af Lojo sjö förekommit massvis. Så hade t. ex. på en enda sten räknats 167 exemplar. Nyckelpigorna förekommo oftast tätt hopgyttrade, och de brunröda fläckar de sålunda bildade kunde urskiljas på flere 10-tal meters afstånd. Någon vandring hade likväl icke observerats.

Docent H. Federley meddelade, att han af flere personer tillfrågats om orsakerna till den iögonenfallande rikedomen på nyckelpigor i Helsingfors och dess närmaste omnejd. Han hade äfven i Jena i Thüringen iakttagit, att *Coccinella*-arterna under senaste sommar uppträdde i mycket stort individantal, hvilket förmodligen sammanhängde med massuppträdande af aphider, hvilka som bekant utgöra larvernas näring. Dessa sistnämnda hade åter under den torra sommaren funnit synnerligen gynnsamma betingelser för sin utveckling.

Student Richard Frey hade i Kangasala frapperats af den talrika förekomsten af *Coccinella 5-punctata* och *C. 7-punctata* i slutet af augusti senaste sommar.

Amanuens B. Poppius framhöll, att såväl *Coccinella 5-punctata* som *C. 7-punctata* under sommaren uppträdt talrikt vid Ånäs försöksanstalt i Helsinge socken, och att han iakttagit att kannibalism hos larverna icke var någon

sällsynt företeelse, ity att de uppåto pupporna af sin egen art.

Fil. kand. E. Ehrman anförde, att såväl coccinellider som aphider under sommaren talrikt förekommit i Korpotrakten, Regio aboënsis.

Fil. kand. Ernst Häyrén meddelade, att nyckelpigor i större mängd än vanligt under sensommaren observerats äfven i Åggelby (Helsinge socken, 7 km från Helsingfors). De hade iakttagits på växter, plank och grindar. — Vidare ville herr Häyrén i detta sammanhang nämna, att han i medlet af 1890-talet på hafsstränder i närheten af Helsingfors efter hård blåst bland och på nyss uppkastad tång m. m. funnit skalbaggar massvis, särskildt individer af *Coccinella 7-punctata*, hvilka långsamt arbetade sig fram ur tången och kröpo upp på strandstenarna.

Massuppträdande af *Coccinella*-individer under senaste sommar hade ytterligare iakttagits af fröknar B. och M. Luther (enligt meddelande af docent A. Luther) under september i Sörnäs och Majstad vid Helsingfors, af professor J. A. Palmén vid Tvärminne Zoologiska Station i västra Nyland och af fröken Vera Martens i Kristinestad.

Maisteri T. H. Järvi esitti:

Meren rannalle Helsingissä syksyllä 1894 ajautunut erittäin laji- ja yksilörikas coccinellidi-parvi.

Joskin tätä ilmoittaessani on varsin pitkä aika kulunut itse havainnon teosta, oli kuitenkin tekemäni havainto jo silloin mielestäni varsin merkillinen, joten se syvästi painui mieleeni. Edelleen on minulla vieläkin tallessa kappaleita kaikista silloin ottamistani lajeista. Näihin kappaleisiin on alusta pitäen ollut liitettynä paikkakuntaa ja vuotta koskeva ilmoitus. Säilössä on myös samana syksynä laadittu luettelo kovakuoriais-kokoelmastani, jossa luettelossa samat tiedot esiintyvät. Harjoitin näet silloin, syksyllä 1894, keräystä

eläintieteen lukemisen päätyttyä koulussa. Määräyksissä käytin silloisen maisteri K. E. Stenroosin (nykyisin toht. K. E. Kivirikon) apua. Sittemmin olen itse ylioppilaana määrännyt uudestaan sanotun kokoelman prof. John Sahlbergin johdolla, joko v. 1897 tai 1898. Nämät seikat haluan mainita sen vuoksi, että voisin ilmoitusta tehdessä vedota muihinkin seikkoihin kuin vain muistitietoon itse havainnosta. — Tosin voi sittenkin näyttää merkilliseltä, etten ennen ole asiaa julkisuuteen tuonut; mutta selvästi muistan usein aikoneeni sen tehdä. Kuitenkin se seikka, että asia on koskenut alaa, jota vähemmin tunnen, sekä että havainto on ollut vanha, ovat estäneet minua itseä alotetta tekemästä. Prof. O. M. Reuterin edellä oleva esitys on minulle lopulta antanut aiheen esittää tämän vanhaksi käyneen, mutta silti mielestäni huomattavan havainnon.

Palattuani maaseudulla vietetyltä kesälomaltani tein syksyllä 1894 kerran kävelyn silloin vielä jotenkin luonnon tilassa olleille Ursinin kallioille hyönteisiä y. m. kerätäkseni. Ulotutin retkeni myös Kaivopuiston alueelle, jossa uimahuoneet sijaitsivat nykyisessä paikassa. Varsin tarkasti en voi sanoa, mihin aikaan syksystä tämän retken tein, vaan oli se joko elokuun viime päivinä tai syyskuun ajalla. Mainitulla paikalla ihan uimahuoneitten vieressä (Helsingin niemen kaakkoisimmassa kolkassa, missä idästä länteen kaartuva Viaporin saarijono lähestyy mannerta) huomasin verrattain pienellä alueella esiintyvän kivisoran lomissa rannalla vesirajassa suuren määrän, tietystikin aallokon ajamia, coccinellidikovakuoriaisia, jotka, huolimatta siitä, että ne olivat vedessä, olivat eläviä. Aivan erikoisesti kummastutti minua näkemäni lajien runsaus. Samalta paikalta, aivan toistensa seasta, löysin näet 11 eri coccinellidi-lajia, nimittäin:

Hippodamia 13-punctata L.
H. segetalis Naez.
Adalia bipunctata L.
Mysia oblongoguttata L.
Harmonia ocellata L.
Halyzia 14-guttata L.
Coccinella hieroglyphica L.
C. 7-punctata L.
C. 5-punctata L.
C. 11-punctata L.
C. 14-pustulata L.

Eri lajeja oli eri määrin, toisia joukottain, eräitä vain harvoja; kuitenkaan ei minulla ole muistossani mitä lajeja oli runsaasti, mitä vähän. Muita kovakuoriaisia kuin coccinellideja en muista nähneeni.

Mielestäni ei ole epäilemistäkään, ettei kyseenalainen coccinellidi-parvi olisi syntynyt lajien ja yksilöitten keräytymisen kautta jonkinlaista muuttoa varten, vaikka tuulet tai muut olosuhteet veivät parven mereen aaltojen rannoille ajeltaviksi. En voi nimittäin puolestani kuvailla mahdolliseksi, että aallot voisivat hajalla olevista yksilöistä kerätä sillä lailla kokoonpantua parvea, kuin mitä tässä tapauksessa rannalle oli ajautunut.

Amanuens B. Poppius lämnade följande meddelande:

Eine für Finland neue Physopus-Art.

Schon im Jahre 1900 hatte ich im Kirchspiele Esbo unweit Helsingfors eigentümliche Missbildungen an den oberen Blättern von *Vicia cracca* beobachtet. Dieselben Deformationen habe ich auch später mehrmals in der Umgebung von Helsingfors bemerkt, ohne dieselben näher zu untersuchen. Im Jahrgange VIII, 1909, von „Marcellia“ hat Y. Grewillius ein Cecidium auf *Vicia cracca* von ganz demselben Aussehen näher beschrieben und abgebildet. Als Erzeuger desselben wurde eine neue, von E. Reuter l. c. beschriebene *Physopus*-Art, *Ph. basicornis*, befunden. Mit derselben wurden einzeln auch zwei andere Arten gefunden, und zwar *Physopus vulgatissima* (Hal.) und *Thrips communis* Uzel.

Im vergangenen Sommer hatte ich mehrmals Gelegenheit, dieselben Deformationen bei der Versuchsanstalt Ånäs unweit Helsingfors zu beobachten und zu untersuchen. Wo *Vicia cracca* etwas reichlicher vorhanden war, konnten dieselben gefunden werden, oft sogar in so grosser Menge, dass kaum eine einzige Pflanze verschont geblieben war.

Meistens scheinen die Angriffe vor der Blütezeit der Pflanze stattzufinden, denn solche Exemplare, die schon eine Zeitlang geblüht hatten, zeigten nur wenig Blätterdeformationen. Auch werden immer die jungen Blätter bevorzugt. Wenn die angegriffenen Blätter älter werden, verliert sich die Deformation, und vom Angriffe sieht man dann nur die charakteristischen Flecke, die von Thysanopteren oft an von ihnen beschädigten Pflanzenteilen hervorgerufen werden. An anderen Leguminosen, z. B. *Lathyrus pratensis*, der oft zusammen mit angegriffenen Vicien wuchs, konnten Angriffe nicht entdeckt werden.

Mehrmals wurden die eigentümlich eingerollten Blätter näher untersucht, und immer wurden hier Exemplare einer Thysanopteren-Art angetroffen. Bei näherer Untersuchung ergab es sich, dass nur eine und dieselbe Art eines *Physopus* vorhanden war, sowohl Imagines wie auch Larven. Sie stimmte vollkommen mit der Beschreibung Reuters von *Physopus basicornis* überein. Diese Art zeichnet sich besonders durch den Bau der Fühler aus, indem das zweite Glied sehr kräftig ist, viel kräftiger als die übrigen Glieder, was besonders bei Seitenansicht hervortritt. Auch ein in einer Deformation in dem Kirchspiel Esbo gefundenes und aufbewahrtes Stück gehört derselben Art an. Es scheint somit unzweifelhaft, dass es diese Art ist, die die genannten Cecidien erzeugt, da in so zahlreichen Fällen nur diese gefunden wurde und sie ausserdem die Hauptmenge der Exemplare ausmachte, die von Grewillius in gleichartigen Deformationen erbeutet wurden. Wie schon Grewillius annimmt, scheint somit die Art weit verbreitet zu sein, ist aber wahrscheinlich durch ihr verborgenes Leben übersehen worden. Wenigstens in der Umgebung von Helsingfors an Plätzen, wo die Nährpflanze zahlreicher anzutreffen ist, scheint diese Art häufig vorzukommen.

Doktor Harald Lindberg gjorde följande

Botaniska meddelanden.

1. *Sphagnum imbricatum* Hornsch. funnen för första gången subfossil i landet.

För någon tid sedan undersökte jag ett af ingeniör E. A. Malm i och för kemisk analys hemfördt torfprof från Tenala socken i västra Nyland (Regio Aboënsis). Profvet var taget på 10—30 cm djup från ytan å Stormossen i Svenskby. Detsamma utgjordes af en *Sphagnum*-torf med *Scheuchzeria*-rhizomer. Vid den mikroskopiska undersökningen visade sig torfven till hufvudsaklig del bestå af *Sphagnum imbricatum*. Förutom denna art ingingo i densamma *Sph. papillosum*, *Sph. teres*, *Sph. subsecundum*, *Sph. amblyphyllum* och *Sph. obtusum;* dessutom antecknades i profvet *Carex rostrata*, *C. limosa*, *Comarum* och *Oxycoccus*.

Att döma af torfprofvets sammansättning härstammade detsamma från en sank, tidvis öfversvämmad, kärrartad torfmark.

Sphagnum imbricatum har inom Finland en utprägladt sydvästlig utbredning. Den anträffades för första gången inom landet år 1884 af J. O. Bomansson på sank mark invid en bäck vid Långbergsöda i Saltvik, hvilken lokal tills vidare är den enda kända åländska. På fasta Finland har nämnda hvitmossart anträffats af doktor Odo Sundvik i Bromarf socken i västligaste Nyland. Bromarf är grannsocken till Tenala, hvarifrån det af ingeniör Malm tagna profvet härstammade.

2. *Mulgedium macrophyllum* D.C.

Den 5 augusti detta år besökte jag Yläne kyrkby i Satakunta. Då jag under min vistelse därstädes passerade förbi en gård, frapperades jag af den rikliga förekomsten af en nästan manshög, blåblommig synantheré, närmast lik *Mulgedium alpinum*. Vid efterforskning erfor jag, att växten i fråga sedan flere decennier vuxit på platsen, hvarest den utgjorde ett besvärligt ogräs i trädgården framför hufvud-

byggnaden. I följd af sin starka, fräna lukt var den mycket ogärna sedd af gårdens invånare, oaktadt den utmärker sig genom vackra och stora, blåblommiga korgar, till form och storlek påminnande om dem hos *Cichorium intubus*. Rotbladen äro stora som hos en *Lappa* samt försedda med vingade skaft, de nedre stjälkbladen äro i följd af de bredt stjälkomfattande skaften mer eller mindre lyrformiga, korgarna äro talrika, korgskaften utspärrade — bågformigt uppåtböjda och starkt glandelhåriga. Äfven holken är starkt glandelhårig, blommorna äro blå.

Efter min hemkomst till Helsingfors underkastade jag de af mig pressade exemplaren närmare granskning. Af denna framgick, att ifrågavarande växt var den i Kaukasusländerna hemmahörande *Mulgedium macrophyllum* D.C. I härvarande botaniska trädgård har nämnda art sedan en lång följd af år funnits odlad.

Gården inom Yläne kyrkby, hvarest *Mulgedium macrophyllum* växte, har enligt de upplysningar jag på platsen inhämtade tidigare varit prästgård. Synbarligen har arten i tiden af någon blomstervän planterats såsom varande en prydlig trädgårdsväxt. I den sedermera öde lämnade trädgården har den efter hand spridt sig i stor mängd, så att den nu utgör ett besvärligt ogräs.

Jag ville omnämna förekomsten af denna växt särskildt därför, att jag under mitt besök i Yläne erfor, att exemplar af ifrågavarande *Mulgedium* upprepade gånger förekommit i skolherbarier och att de elever, som haft denna växt i sina herbarier, hvarken från någon flora eller i skolorna kunnat erhålla rätt namn på densamma.

3. *Triticum acutum* D.C. (*T. repens* × *junceum* B. I *normale* Aschers. u. Graebn., *T. junceum* × *repens* β *medium* Neum.).

Under ett tillfälligt besök i Hangö den 2 augusti detta år gjorde jag en utflykt till stranden strax på östra sidan om badhuskomplexen. Här observerade jag en *Triticum*-form, som genom sin blågröna färg på blad och ax starkt afvek från den form af *Triticum repens* med violetta småax, till-

sammans med hvilken den växte. Jag igenkände strax i densamma den form, som i Norden vanligen kallats *T. acutum* eller *T. repens* × *junceum*. Denna för Finlands flora såsom vildt växande nya form förekom i stor mängd på öfre delen af sandstranden, nära brynet af den tillstötande tallskogen. På intet sätt kan det vara tal om, att densamma skulle importerats genom människans förvållande. Någon barlastplats finnes ej i närheten.

Tidigare är denna form hos oss tagen af C. W. Fontell på barlastplats å Alholmen invid Jakobstad i Ostrobottnia media (10 juli 1896) samt af Å. Nordström å Korsudds barlastplats vid Näse i Pärnå socken i östra Nyland (11. 8. 1907). Till bägge dessa ställen är den synbarligen införd med barlastsand. *T. junceum* har ej observerats på de tre ofvannämnda ställena, lika litet som annorstädes i landet. Såväl i Pärnå som vid Jakobstad har den allmänt såsom bastardform betraktade *Triticum acutum* sannolikt genom rotstockar medels barlastsand importerats.

Framtida undersökningar komma att visa, om ej denna form har en rätt vidsträckt utbredning på sandstränder längs Finska viken, möjligen kommer den äfven att påvisas vid kusten af sydligaste delen af Bottenhafvet. Lättast skiljes den från *Triticum repens* genom de talrika skabritierna på nerverna på bladens öfre yta. *T. repens* har endast en enkel rad hår eller skabritier på nervernas öfre sida.

Fil. kand. Pekka Brofeldt esitti:

Epämuodostuneista hauenpäistä.

Viime kesänä, elokuun 18 päivänä, sain ahvenverkolla Roineesta läheltä Kaivannon kanavaa (Kangasalan pitäjässä) 900 grammaa painavan, 55.5 cm pitkän (pyrstön pykälästä alaleuan kärkeen luettuna) naarashauen. Kala oli muuten kaikin puolin normali, mutta yläleuka oli alaleukaa paljon lyhyempi, surkastunut ja jyrkästi alaspäin taipunut, kuten vie-

ressä olevasta kuvasta saattaa huomata (kuv. 1). Etäisyys alaleuan kärjestä kiduskannen takareunaan oli 15.5 cm ja silmäterän keskustasta yläleuan kärkeen 6.5 cm sekä alaleuan kärkeen 9.4 cm. Yläleuan alareuna, joka ulottui juuri yhtä kauaksi kuin kielen kärki, oli kehittynyt siten, että se tasan liittyi alaleuan puolella oleviin syvennyksiin ja poimuihin, joten kala saattoi täydellisesti sulkea suunsa. Ettei tämä leukojen luonnoton kehittyminen paljonkaan näyttänyt kalaa häiritsevän, osoitti kalan lihavuus ja runsas ravinto suolistossa. Kun haukea paikkakuntalaisille näyttelin, va-

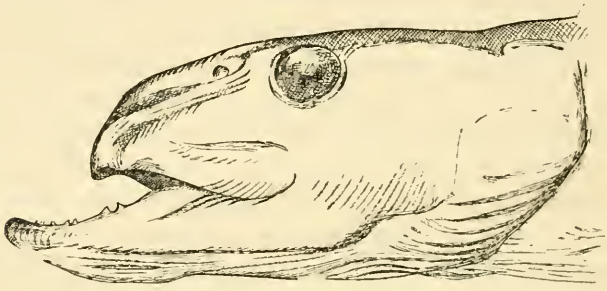

Kuv. 1. Hauen epämuodostunut pää.

kuuttivat he, ettei moista otusta siellä vielä koskaan oltu nähty eikä sellaisesta kuultu puhuttavankaan.

Meidän vesistämme on ennenkin saatu tällaisia „koirankuonolaisia“ (Mopskopf): kaloja, joiden yläleuka on tavallista paljon lyhyempi ja jyrkästi koukistunut. Turskassa tämä ilmiö ei kuulu olevan niinkään perin harvinainen (Harry Federley, Monströsa torskar, Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. 34, 1907—1908, s. 68—74). Sitäpaitsi on G. Gottberg *(Lumpenus lampetriformis,* Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. 36, 1909—1910, s. 47—48) tavannut kaksi tällaista muotoa tutkimassaan 800:ssa limakalassa ja D. A. Wikström (Mopsform af *Acerina cernua,* Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. 1902—1903, s. 9) yhden samantapaisen kiisken.

Näin epämuodostuneita haukia ei tietääkseni meidän kirjallisuudessamme ennen ole selitetty. Muualla niitä kyllä on tavattu; niinpä esim. prof. Hofer esittää kirjassaan „Hand-

buch der Fischkrankheiten“ kuvan samanlaisesta hauenpäästä, kuin tämä minunkin on. Syitä tällaisten epämuodostumain syntymiseen ei varmuudella tunneta. Mitä muuten tähän seikkaan tulee, pyydän saada viitata ennenmainittuun toht. H. Federley'n kirjoitukseen.

Tämän yhteydessä sopinee mainita parista muusta tapauksesta, jolloin hauen päänluut olivat tavallisuudesta poikkeavia. Helmikuun 12 p. tänä vuonna sain Helsingin kalatorilta noin 1 kg painavan naarashauen, jolla oikeanpuoleinen kiduskansi oli surkastunut, joten osa alla olevia kiduksia jäi ko-

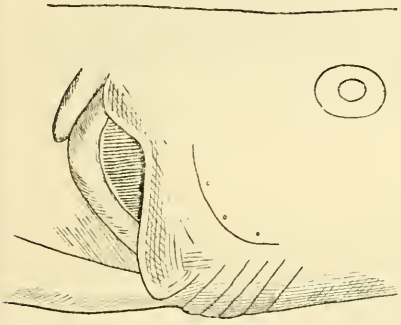

Kuv. 2. Surkastunut kiduskansi hauella.

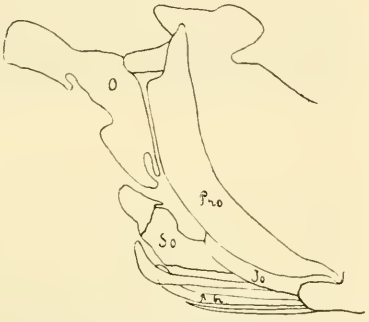

Kuv. 3. Kuvassa 2 esitetyn hauen kiduskannenluut paljastettuina.

konaan peitteettä (kuv. 2). Oikeastaan vain operculum, suboperculum ja viimeiset radii branchiostegi olivat muuttuneet, kuten kuvasta 3 näemme. Tässä kalassa oli muuten verisuonistossakin poikkeuksia, sillä vena cardinalis posterior dextra, joka hauella normalisissa oloissa on huomattavasti vahvempi kuin vasemmanpuoleinen ja jonka kautta suurin osa laskimoverta takaruumiista tulee, oli tällä heikko, melkein surkastunut, jota vastoin vasemmanpuoleinen haara toimi pääsuonena ja oli paikotellen kaksihaarainen. Anastomosi, joka tavallisesti ohuena suonena yhdistää molempien cardinaliksien aboralipäät toisiinsa, oli tässä laajentunut huomattavaksi sinukseksi. Muuten oli kala normali ja kidukset terveet. — Samanlaisen epämuodostuneen kiduskannen ta-

pasin eräässä toisessakin hauessa. Tämä, jonka sain polakoukulla Längelmänvedestä lähellä Kaivannon kanavaa, viime kesäk. 29 päiv., oli 1,600 gr painava, 60 cm pitkä kala. Silläkin oli oikeanpuoleinen kiduskansi niin muuttunut, että paljaat kidukset sen alta vapaina esiintyivät. Mutta kun edellisessä tapauksessa operculum ja suboperculum sekä muutamat radii branchiostegi osaksi olivat surkastuneet, oli tällä vastaavien luiden vapaa ulkoreuna kiertynyt sisäänpäin, mutta oikaistuina olivat nämä tavallista kokoa ja muotoa. Muuta vikaa tässä kalassa en voinut huomata.

Ennenmainitussa prof. Hofer'in kirjassa sanotaan kiduskannensurkastumisesta, että se on synnynnäinen, mutta sen syitä ei tunneta, ja kiduskannen kiertymisestä, että siinä lienee joku loissieni vaikuttamassa.

Mötet den 4 november 1911.

Till inhemska medlemmar i Sällskapet invaldes fil. mag. G. Munsterhjelm och fru E. Pontán-Munsterhjelm (föreslagna af docent A. Luther) samt studenter K. A. I. Hildén och M. R. Koskimies (föreslagna af professor K. M. Levander).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 5,510: 70.

Till publikation anmäldes:

Carl Skottsberg, Beobachtungen über einige Meeresalgen aus der Gegend von Tvärminne im südwestlichen Finnland.

Preparator Onni Sorsakoski hade hos Sällskapet anhållit om ett stipendium för att blifva i tillfälle att utföra en undersökning af däggdjursfaunan i Uleåborgs län, och beslöt Sällskapet hänskjuta ärendet till bestyrelsens afgörande.

I enlighet med af Sällskapet på mötet den 7 oktober gifven fullmakt hade bestyrelsen tilldelat herr L. Munsterhjelm det af honom ansökta reseunderstödet om 300 mark för studier rörande ripans dräktförvandling.

Bestyrelsen hade jämväl behandlat de af Delegationen för de vetenskapliga och litterära samfunden framställda och på Sällskapets senaste möte framlagda förslagen rörande samverkan mellan de olika samfunden samt beslutit godkänna desamma.

Efter en längre diskussion rörande det af med. kand. R. Forsius på senaste årsmöte väckta förslaget, att Sällskapet måtte bevilja de författare, som sådant önska, rättighet att i Sällskapets skrifter i svenskspråkiga uppsatser och afhandlingar använda den numera i skolorna allmänt införda nystafningen, beslöt Sällskapet i enlighet med bestyrelsens förslag, att sådan nystafning skulle få användas i Sällskapets Acta och i större uppsatser i dess Meddelanden, medan i protokollet och i de smärre uppsatserna det af Svenska Akademin i dess senaste ordlista följda stafningssättet fortfarande borde för ernående af större enhetlighet bibehållas.

Professor F. Elfving meddelade, att Sällskapet från Kejserliga Vetenskaps-Akademin i S:t Petersburg fått emottaga inbjudning att till firandet af 200-årsdagen af M. Lomonosovs födelse sända en representant.

Vidare anmälde professor F. Elfving, att bestyrelsen å Sällskapets vägnar sändt ett lyckönskningstelegram till Sällskapets korresponderande ledamot professor E. Warming i Köpenhamn i anledning af hans 70-årsdag den 3 november.

Framlades 35:te tomen af Sällskapets Acta, innehållande fortsättningen af Conspectus Florae Fennicae, *Violaceae-Elaeagnaceae*, af Hjalmar Hjelt.

Från professor P. A. Karsten inlämnades följande beskrifning:

„*Hebeloma posthumum* n. sp. Pileus carnosus, mollis, convexus, repandus, irregularis, glaber, viscosus, pallidus, demum gilvo-pallescens, margine tenui, deflexo, laevi. Stipes aeqvalis, basi interdum leviter incrassatus, firmulus, curvatus vel flexuosus, farctus cavusve, pallidus, basi vulgo fuscescens, apice farinosus. Lamellae arcuato-adnatae, vix confertae, angustae, integerrimae e luteolo aqvose cinnamomeae.

In Forssa paroec. Tammela locis graminosis horti, mense exeunte Octobri 1911.

Caespitosum, catervatim crescens. Pileus usque ad 9 cm latus. Stipes circiter 7 cm altus et 2 cm crassus. Velum nullum. Odor Raphani. H. crustulini formæ affine."

Ylioppilas Y. Wuorentaus antoi Seuralle seuraavia tietoja muutamien pikkuimettäväisten esiintymisestä Pohjanmaalla:

„*Myodes schisticolor* Lillj. Viime kesäkuun 18 p:nä ollessani aamulla kävelyllä Raahessa Pitkässäkarissa huomasin tiellä kuolleeksi tallatun hiiren, minkä hetimiten lyhyestä hännästään arvasin metsäsopuliksi. Kaikesta päättäen oli se edellisenä iltana saanut surmansa, sillä löydettäessä oli se vielä pilaantumaton. Myöhemmin ollessani Raahessa asettelin pyydyksiä kuusimetsää kasvavan Pitkänkarin eri osiin, mutt'en onnistunut saamaan yhtään metsäsopulia. Sen sijaan sain 8 kapp. *Hypudaeus glareolus*'ta, nimittäin 2. VII. 1911 yhden, 3. VII. 11 kaksi, 10. VII. 11 kaksi ja 14. VIII. 11 kolme sekä 9. VII. 11 yhden kapp. *Sorex pygmaeus*'ta. — *Hypudaeus glareolus* on Oulun seutuvilla metsäisillä mailla yleinen, olen sen siellä saanut useamman kerran monen vuoden aikana. — *Sorex pygmaeus*'en olen ainakin kerran, 1. IX. 10, saanut Oulusta pajupensaita kasvavasta niityn ojasta.

Mus minutus Pall. Syksyllä 1910 kuulin ylioppilas Arvi Korhoselta hänen kotitalonsa, Kangas-Korholan kaurapellosta Utajärvellä löydetyn runsaasti vaivaishiiriä ja niitten pesiä. Kulkiessani kesänä 1911 Säräisniemelle, poikkesin elok. 1 p:nä yöksi hänen kotiaan, mikä on Oulujoen pohjoisrannalla. Asetin pellolle, missä nyt kasvoi ohraa, muutamia pyydyksiä, mutt'en aamulla niistä saanutkaan yhtään. Pyynnöstäni otti ylioppilas Korhonen peltoa leikattaessa syyskuun alussa talteen poikaset, yhteensä 10 kapp., niistä kahdesta pesästä, mitkä tavattiin. Utajärvellä on *Mus minutus* tiettävästi tavattu vaan neljänä viimeisenä kesänä ja kansa on antanut sille nimen „punahiiri". Utajärvellä Ahmasen kylässä kuulin sitä myöskin viime vuosina kaurapelloissa tavatun. Samoin on se tunnettu Säräisniemellä Vaalassa."

Professor O. M. Reuter lämnade följande meddelande om

Insektlifvet i källare.

Nyligen har J. Feytaud i Revue de Viticulture, Paris, september 1910, publicerat en i många afseenden intressant afhandling „Les insectes parasites du liège", i hvilken han bland annat behandlar de skador, som åstadkommas hufvudsakligen af vissa microlepidopterlarver på flaskkorkarna i vinkällare. Jag erinrar mig med anledning häraf ett fall för många år sedan här i Helsingfors, då korken till en gammal likörflaska i konsul G. Sundmans källare hade blifvit fullständigt sönderäten och genom densamma hundradetals exemplar af en collembol-art, den af mig sedermera beskrifna *Lepidocyrtus insignis*, samt ett mindre antal af en annan, *Hypogastrura viatica*, trängt in i flaskan och funnit sin död i dess sprithaltiga innehåll. Frågan om huruvida collembolerna, hvilka såsom bekant stundom kunna uppträda i massor af miljoner individer, förmå åstadkomma verkliga skador eller icke, har länge stått på dagordningen, och deras skadlighet har numera i många fall blifvit positivt be-

visad (Theobald, Springtails, Collembola, Their economic importance, etc., 1:er Congr. Int. d'Ent., II, Mémoires, 1911, p. 1). Osäkert är likväl i det ofvannämnda fallet, huruvida de båda arterna varit orsaken till korkens förstöring. Upptäckten af en ny collembol-art under så pass egendomliga förhållanden utgör emellertid en maning att närmare undersöka en fyndort, hvilkens fauna af våra entomologer hittills blifvit för litet beaktad, nämligen våra underjordiska källare.

Jag vill ytterligare erinra om ett fall, då äfvenledes en collembol-art, den af mig beskrifna *Sinella myrmecophila,* i enorm mängd uppträdt i nedre våningen af ett nytt boningshus i Helsingfors (se E. Reuter, Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. XXXV, 1909, p. 171), och håller jag för troligt, att den äfven här hade sin egentliga vistelseort i källarena. Nämnda art hade förut endast några gånger blifvit funnen ute i det fria och då alltid tillsammans med myror. Då utan tvifvel ännu många andra fynd af intresse, särskildt beträffande collembol- och acarid- samt möjligen äfven copeognath-faunan, stå att göras i våra underjordiska källare, rekommenderar jag dessa till våra samlares benägna beaktande. Såsom en för dessa lokaler typisk skalbagge kan anföras *Lathridius bergrothi* Reitt., och vidare må erinras om uppträdandet af vissa *Catops*-arter, särskildt *C. fuscus*, i potatiskällare.

Vidare lämnade professor O. M. Reuter följande notis om

Notostira tricostata (Costa).

I min uppsats „Om de palearktiska arterna af hemipter-släktet *Notostira* Fieb.“, som jag föredrog vid Sällskapets senaste aprilmöte, uttalade jag åsikten, att den af Fieber blott såsom en varietet af *Notostira erratica* (L.) beskrifna var. *ochracea* vore en väl skild art samt kallade densamma *Notostira ochracea*. Jag hade då genomgått beskrifningarna

på alla arter, som citerats såsom synonymer under *Notostira erratica*, och funnit att de i själfva verket tillhörde denna art (var. *virescens* Fieb.). Endast Costas beskrifning på *Miris tricostatus* i Cimicum Regni Napolitani, Centurio III, 1852, p. 58, hade förblifvit mig obekant, då jag icke haft tillgång till detta sällsynta arbete, men då denna art i såväl Putons som Oshanins hemipterkataloger citeras såsom synonym under hufvudformen af *N. erratica* och icke under dess var. *ochracea*, hade jag förlitat mig på riktigheten häraf. Numera har jag emellertid genom professor Y. Sjöstedts tillmötesgående erhållit en afskrift af Costas ofvannämnda beskrifning, af hvilken framgår, att denna uteslutande hänför sig just till *Notostira ochracea,* hvilken alltså redan af Costa betraktats såsom ett särskildt species, som sålunda bör benämnas *Notostira tricostata* (Costa). Costas beskrifning lyder: „*Miris tricostatus*: Pronoto lateribus complanatis laminaribus, supra carinula media costulisque duabus obtusis, una utrinque; antennarum articulo primo pronoto paulo longiore pubescente; supra cum antennis pedibusque pallide roseus, pronoti lateribus lineaque media ad scutelli apicem ducta, elytrorumque corii margine laterali nervisque pallidis; subtus pallide virescens. — Long. lin. 4. lat. lin. 1. — Rarissimus.

Affinis *M. carinato.*“

Amanuens B. Poppius anmälde till publikation:

Über die Entwickelung von Lathridius bergrothi Reitt.

Am 25. Juli des letzten Sommers wurde diese Art in grossen Mengen in Kellern der Versuchsstation Ånäs bei Helsingfors gefunden. Um die Entwickelung der Art zu untersuchen wurden etwa 15 Exemplare beider Geschlechter in ein Glasgefäss gesetzt. Zur Nahrung wurde Weissbrot dahin gelegt, das immer feucht gehalten wurde, wodurch sich reichlich Schimmel bildete. Lange Zeit konnten keine

Larven entdeckt werden, obgleich die Käfer gut gediehen und munter im Gefässe herumliefen. Hierauf stand das Gefäss unberührt bis zum 20. August. Bei Untersuchung des schimmeligen Brotes wurden jetzt zahlreiche Larven wahrgenommen, die mit ziemlicher Geschwindigkeit herumliefen und sich gerne auf der dunklen Unterseite des Brotstückes aufhielten und bei Beleuchtung gerne dunklere Stellen aufsuchten. Die Larven waren von verschiedener Grösse, einige noch ganz klein, andere schon ziemlich ausgewachsen. Von den Käfern selbst waren zu dieser Zeit noch die meisten am Leben, nur wenige waren gestorben. Puppen konnten dagegen noch nicht gefunden werden. Solche wurden erst Anfang September gefunden. Sie hatten sich auf der dunkleren Unterseite des Brotstückes befestigt. Etwa am 20. September wurden frisch ausgeschlüpfte Käfer gesehen. Die Entwickelung der Art hatte somit eine ziemlich lange Zeit gedauert. Von den alten Käfern waren zu derselben Zeit noch einige Exemplare am Leben. Zugleich kamen auch noch einzeln kleinere Larven vor, grössere konnten dagegen jetzt nicht gefunden werden.

Die Larve ist schmutzig weissgelb, erscheint jedoch gewöhnlich grauweiss bis grau, was davon herrührt, dass sie sich dicht mit ihren eigenen Excrementen bedeckt, die bei Berührung ziemlich leicht abfallen.

Der Kopf ist ziemlich gross, breit eiförmig, etwas länger als breit, mit ziemlich langen Borstenhaaren wenig dicht bekleidet, vorne an den Seiten vor der Einlenkungsstelle der Fühler quer abgestutzt, in der Mitte etwas vorgezogen und breit gerundet. Augen fehlen. Die Fühler sind kurz, dreigliedrig; das erste Glied ganz kurz, viel breiter als lang; das zweite lang, viel länger als breit, nach der Spitze zu allmählich verengt, innen vor der Spitze mit einem Borstenhaare, an der Spitze mit einem spitzen, geraden Zähnchen; das letzte ist kurz und dünn, etwas konisch, länger als breit, an der Spitze mit einem langen Borstenhaare. Die Oberlippe ist an den Seiten gerundet, an der Spitze in der Mitte breit ausgeschweift, hier mit einigen gekrümmten

Borstenhaaren bewehrt. Die Mandibeln sind kurz und breit, braungelb, die Kauladen leicht gebogen. Die Maxillen an der Spitze mit zwei sehr langen, von der Mitte an bis zur Spitze sehr kurz federförmig geteilten Borstenhaaren. Der Aussenast der Maxille an der Basis aussen mit einem mässig langen Borstenhaare, an der Spitze mit fünf ganz kurzen, ungleich langen Borsten. Die drei Mittelkörper-Ringe sind unter einander fast gleich lang, der erste am schmälsten, mit drei Querbinden langer, nach hinten gerichteter Borstenhaare, der zweite und der dritte mit je zwei Binden gleicher Haare. Der Hinterkörper allmählich nach hinten verschmälert, die Segmente an den Seiten breit gerundet, jedes mit einer Querbinde langer, nach hinten leicht gebogener Borstenhaare, die ebenso lang wie dieselben des Mittelkörpers sind. Die Beine sind ziemlich kräftig, die Schenkel gegen die Mitte leicht verdickt, hinten vor der Spitze mit einem ziemlich kurzen Borstenhaare. Die Schienen sind länger als die Schenkel, vorne an der Basis knieförmig, leicht erweitert, hinten etwa in der Mitte und vorne etwas vor der Spitze mit einem ziemlich kurzen Borstenhaare. Das Klauenglied unten mit einer Borste, die Klauen zeimlich lang, sehr leicht gebogen.

Die Puppe ist von derselben Farbe wie die Larve und trägt an der Spitze des Hinterkörpers die mit Excrementen vermengte, abgeworfene Larvenhaut. Der Kopf, die Hinterkörpersegmente und die Spitzen der Schenkel tragen lange und kräftige, an der Spitze keulenförmig erweiterte Haare, die weit von einander stehen und von denen zwei Paare an den Kopfseiten länger als die übrigen sind.

Fil. kand. Ernst Häyrén lämnade följande meddelande:

Rhodochorton Rothii aus dem Finnischen Meerbusen.

Als ich am 12. Juli 1907 den kleinen Meeresfelsen Sonbådan im Süden von der Zoologischen Station Tvärminne in den Schären von Ekenäs, Nylandia, besuchte, beobachtete

ich am steilen Nordabhang eines Granitfelsen einen schmalen, von den Wellen und der Brandung ausgehöhlten Gang, der an einer Stelle zu einer höhlenartigen Vertiefung mit überhängendem Felsendach ausgebildet war. Hier wuchs, im Schatten und im oberen Teile des Brandungsgebietes, *Rhodochorton Rothii* (Turton) Naegeli, mit einigen Grünalgen und Schizophycaeen zusammen. Die Art trat in Flecken auf, die mit anderen Flecken abwechselten, wo *Calothrix scopulorum* die Hauptart war.

Rhodochorton Rothii ist bisher in Finland und im Finnischen Meerbusen nicht beobachtet worden. Im Ostseebecken kommt diese Art in der westlichen Ostsee an mehreren Fundorten, überall jedoch sparsam vor und wird auch unter der Flora aus der östlichen Ostsee angeführt (Reinke, Algenflora der westlichen Ostsee deutschen Antheils, sechster Ber. der Komm. zur Unters. der deutschen Meere in Kiel, S. 22). Ferner wurde sie auf einer kleinen Insel an der Ostküste Gotlands gefunden sowie angeblich an der schwedischen Küste bis zu den Schären von Stockholm (Svedelius, Studier öfver Östersjöns hafsalgflora, Upsala 1901, S. 129—130).

Die gefundenen Exemplare sind steril. Die Verzweigung der aufrechten Fäden ist spärlich und unregelmässig. Länge der Zellen der aufrechten Fäden 20—28 μ, Breite derselben 8—12 μ. Überhaupt variiert bei *Rh. Rothii* die Zellenlänge der aufrechten Fäden auf demselben Fundort beträchtlich, die Breite dagegen nur in geringerem Grade. Für die gotländischen Exemplare gibt Svedelius, l. c., eine Breite von 8—14 μ an. In der Kieler Föhrde wurde von Reinbold eine Dicke von 10—15 μ festgestellt (Schriften Naturw. Ver. Schleswig-Holstein, Bd. 9, S. 119). Ausserhalb der Ostsee sind noch gröbere Exemplare gefunden worden, z. B. bei Helgoland von einer Breite von 12—16 μ (Hauck & Richter, Phykotheca universalis, N:o 702 B) und bei England von einer Breite von 12—18 μ (dasselbe Werk, N:o 702 A).

Fil. kand. Ernst Häyrén lämnade vidare följande meddelande:

Leucocarpa-former af smultron och lingon i Finland.

Senaste sommar erfor jag af kyrkoherde M. A. Levander i Kuhmoinen, att i socknens sydligaste del på Hukki gård och likaså i Padasjoki socken iakttagits hvita smultron samt på Hukki äfven hvita lingon. Under höstens lopp har jag emottagit ytterligare notiser om dessa och andra likartade fynd, och lämnas nedan en sammanställning af ifrågavarande äfvensom i litteraturen tidigare förefintliga iakttagelser rörande sagda formers utbredning i Finland.

Fragaria vesca f. *leucocarpa*.

Regio aboënsis. Pargas Lill-Tervo en större mängd för många år sedan: E. Reuter enl. O. M. Reuter i Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. 30, sid. 4. — Vichtis Niemenkylä Köykkälä på tallbevuxen backsluttning med mager jordmån, bären glänsande hvita, söta och välsmakande, sprider sig (1906) genom refvor öfver allt större område: V. F. Brotherus enl. meddelande af doktor Hj. Hjelt och i Luonnon Ystävä 10, 1906, sid. 201 (omnämnes äfven i Medd. Soc. F. Fl. F. 30, sid. 3, och L. Y. 7, 1903, sid. 223).

Nylandia. Kyrkslätt, smultronen ljusgula: B. Poppius i Medd. Soc. F. Fl. F. 30, sid. 4, och muntligt meddelande. — Borgå „Höfvarböle uti en skogsbacke“; „på Storkrogsnäs skola äfven dylika rara bär växa invid en dikeskant uti trädgården“: W. F. i Borgåbladet 1885, N:o 88, enligt meddel. af Hj. Hjelt.

Tavastia australis. Janakkala Monikkala; exemplar öfverförts till Botaniska trädgården i Helsingfors, där de hållit sig flere år och spridt sig: Fr. Elfving. — Padasjoki Kellosalmi Honkavaara inom ett professor Ernst Bonsdorff tillhörigt område på berg i skugga; röda och hvita smultron om hvarandra, de hvita dock täml. sparsamt; fyndorten känd redan för omkr. 15 år sedan; smultronen hvitaktiga med gula

småfrukter; bladen ljusare gröna än hos stånd med röd skenfrukt; röda och hvita bär smaka lika: Einar Fieandt. Enl. meddel. af Hjelt omnämnes fyndorten i Aamulehti 1903, N:o 158. — Kuhmoinen Harmoistenkylä Hukki några få stånd, fyndorten känd 4 à 5 år, bären smaka såsom röda och nå samma storlek: Y. A. Hukkinen. Fyndplatsen omnämnes enl. Hj. Hjelt i Pohjan Poika 1907, N:o 123.

Tavastia borealis. Saarijärvi Summajärvi Kyyräntalo i närheten af ett torp några stånd sommaren 1905: A. J. Oksanen i Luonnon Ystävä 15, 1911, sid. 218.

Således inalles 9 fyndställen i Finland. — Rörande färgen föreligga från vårt land dels inga närmare iakttagelser, dels nämnas att de mogna smultronen äro blekgula eller hvitaktiga med gula småfrukter. L. M. Neuman omtalar i sin Sveriges Flora, sid. 398, blott en f. *lutea* med gul skenfrukt. Skäl vore att vid framtida iakttagelser beakta bärens färg. Student Y. A. Hukkinen har i Kuhmoinen Hukki insamlat bleka smultron, hvilka uppbevarats i formol och där förete en gulaktig färgton. Dessa smultron äro mjuka och tydligen alldeles mogna.

Vaccinium vitis idaea f. *leucocarpa.*

Regio aboënsis. Rimito: Mela-Cajander, Suomen Kasvisto, sid. 452.

Nylandia. Ekenäs Tvärminne Kalfholmen hösten 1907 tio liter: H. Federley i Medd. Soc. F. Fl. F. 34, sid. 17. I augusti 1909 uppgaf den på holmen bosatte torparen, att de hvita lingonen första gången observerats omkr. 15 år tidigare på en liten fläck samt därefter iakttagits på ett allt större område. De finnas på holmens västra udde på tämligen stenbunden mark. — Ekenäs Tvärminne Loviksund villaområde invid berg på sandigt och solöppet ställe; iakttagits sedan 5 à 6 år tillbaka; c. 0,5 liter årligen; på senare år icke trifts; bären alldeles ljust röda med en fläckartad rodnad på ena sidan, relativt stora, nästan saftrikare än vanliga lingon och ej så skarpt sura, utan mildare: lektorskan Anna Reuter.

Tavastia australis. Padasjoki, enligt hvad för mag. E. Fieandt uppgifvits. — Kuhmoinen Harmoistenkylä Hukki på berg på ett område af omkr. 100 m^2 jämte röda lingon, ett par liter årligen: A. Th. Böök enl. Mela i Medd. Soc. F. Fl. F. 30, sid. 3—4 (se äfven Luonnon Ystävä 7, 1903, sid. 223). År 1907 skrifves, att de hvita lingonen iakttagits första gången omkr. 8 år tidigare och på grund af sin rikliga förekomst sannolikt vuxit på platsen redan därförinnan; växplatsen en till största delen jordtäckt bergsluttning mot söder om ett par ars areal; de hvita bären öfvervägande; blommor och växsätt som hos vanliga lingon; en sommar erhölls omkr. 3 liter: K. Vanamo i Luonnon Ystävä 11, 1907, sid. 214. Vanligen skördas 1 à 2 liter om året, smaken mindre syrlig än hos röda lingon, bären vanligen något större: Y. A. Hukkinen 1911.

Tavastia borealis. Viitasaari nära kyrkobyn på Haapaniemi i mängd: Einar Fieandt.

Ostrobothnia borealis. Öfvertorneå Huitaperi (Hvita berget). Den äldsta kända fyndorten för hvita lingon i Finland. „Varietas Baccis perfecte albis ad Tornoam superiorem ad radices montis Hwitaberget“: Carl v. Linné Flora Suecica, ed. 2, 1755, s. 126. Om samma fyndort lämna flere senare författare dels självständiga uppgifter, dels citat; bland de förra må nämnas följande, som gifva kompletterande notiser. „Huittaperä (hvita berget) — — hvita lingon till stor myckenhet“: L. J. Prytz i tidskr. Mnemosyne 1821, s. 134. På Huitaperi tyckas hvita lingon förekomma rätt allmänt: Ester Cajanus enl. F. Elfving i Medd. Soc. F. Fl. F. 32, s. 11. Ylitornio Kainuunkylä Huitaperi berg, hvita lingon ha här plockats under åratal, äfven under dåliga lingonår flere liter, uppträda fläckvis bland röda lingon och olika år på samma fläckar, de hvita bären ha mycket små nålstingliknande röda prickar: Einar Reuter i Luonnon Ystävä 12, 1908, s. 103. De hvita bären förekomma på stenbunden mark; de röda prickarna blott svagt färgade; under goda år får man köpa 6—7 liter, under dåliga 2—3 liter; ha vanlig lingonsmak: Einar Reuter skriftl. meddel. 1911. Lingon

härifrån utsåddes hösten 1905 på olika ställen af en tallbacke vid Monikkala i Janakkala, Ta, men ännu 1910 syntes inga hvita lingon därstädes: F. Elfving. — Öfvertorneå på hedländ, helst afbränd mark i stor myckenhet kring Kuivakangas by och på berget Pappinpohjanvaara; dessutom vid Niemis i Hietaniemi socken på svenska sidan: Hugo Samzelius i Bot. Notiser 1890, s. 186.

Inalles således 8 fyndorter i Finland, däraf några jämförelsevis nära hvarandra.

I anledning af detta meddelande anförde professor Enzio Reuter, att i en backsluttning på Lill-Tervo i Pargas bleka, helgula smultron flere år förekommit rätt rikligt och t. o. m. utbjudits till salu (samma fyndort afses i Medd. Soc. F. et Fl. F. 30, sid. 4).

Docent A. Luther meddelade, att å Sjötorp i Bjernå, Regio aboënsis, sedan flere år funnits åtskilliga stånd hvita smultron, tillsammans upptagande en yta af c. 1 m^2.

Magister Rolf Palmgren lämnade följande meddelande:

Tetrao tetrix L. × Lagopus lagopus (L.).
(Tetrao lagopides Nilss.).

Af den sällsynta riporren lyckades jag af en ren tillfällighet den 19 oktober 1911 öfverkomma ett skjutet exemplar uti ett fågelstånd i saluhallen i Helsingfors. Det hade, enl. uppgift af försäljaren, jämte annan skogsfågel samma morgon af honom inköpts på torget af en med häst inrest landsbo och torde sålunda härstamma från någon af hufvudstadens omgifningar. Från vårt land har riporren tidigare enl. Mela-Kivirikko erhållits inalles fem gånger, nämligen i Kuolajärvi i början af november 1902, Jyväskylä, Kuusamo ♂, Joroinen hösten 1898 samt i Heinola socken. För öfrigt är fågeln blott mycket sparsamt tillvaratagen i Norge, Sverige och norra Ryssland.[1]) Ifrågavarande exemplar, som inlämnats

[1]) Sedan detta nedskrifvits, har dr Gustaf Kolthoff i bref meddelat mig, att riporren på grund af förbättrade kommunikationer till de nordliga svenska bygderna ej numera är så svår att åtkomma som förr, och har han själf årligen erhållit exemplar af bastarden.

till Finska fågelsamlingen, har jag, på grund af denna bastards sällsynthet och sådana mellanformers höga värde för ärftlighetsproblemet, ansett mig böra närmare beskrifva och bifogar därjämte till texten trenne afbildningar af fågeln.

Beskrifning. Ung hane i öfvergångsdräkt. Kropps-

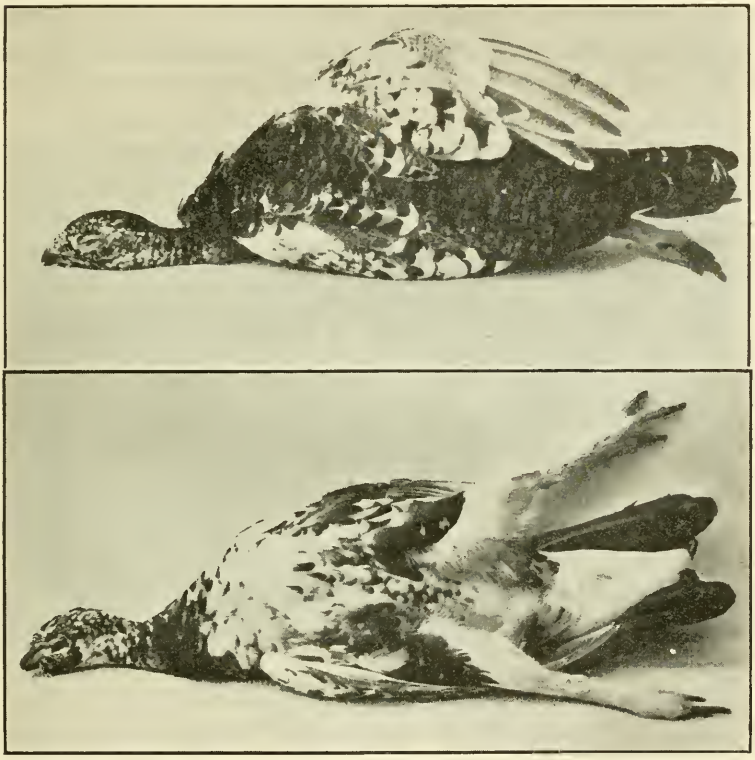

Riporre från 1) ryggsidan med något utbredd vinge, 2) buksidan.

längd 47,5 cm, hvaraf på stjärten 15,2 cm. Vinge 23,8 cm, mellan vingspetsarna 70 cm. Näbb: höjd och bredd öfver näsborrarna 11 mm, längd från pannan 19 mm, längd från hakvinkeln 12,5 mm, längd från mungipan 25 mm. Tars 5,7 cm. Mitteltå 5,2 cm, däraf på klon 17 mm. Baktå 1,5 cm, däraf på klon 9 mm. — Hufvudet svart- och hvitbrokigt

med inströdda ockergula, svartbandade fjädrar, hvilka på hvardera sidan om halsroten förena sig till en större, markerad, oren fläck. Näbben svart. Tvärsigenom ögat ett hvitt band. Ögonbrynen nakna, röda, vårtiga, upptill med en frans af kamfjäll. Strupen genom förekomsten af mera hvitt något ljusare än öfriga partier af hufvudet. Kräfvans fjädrar svarta med brunrödt band och smala, hvita kanter. Frambröstet nästan oblandadt hvitt, bakbröstet svart- och hvitbrokigt med mera enfärgadt svarta sidor. Buken, under-

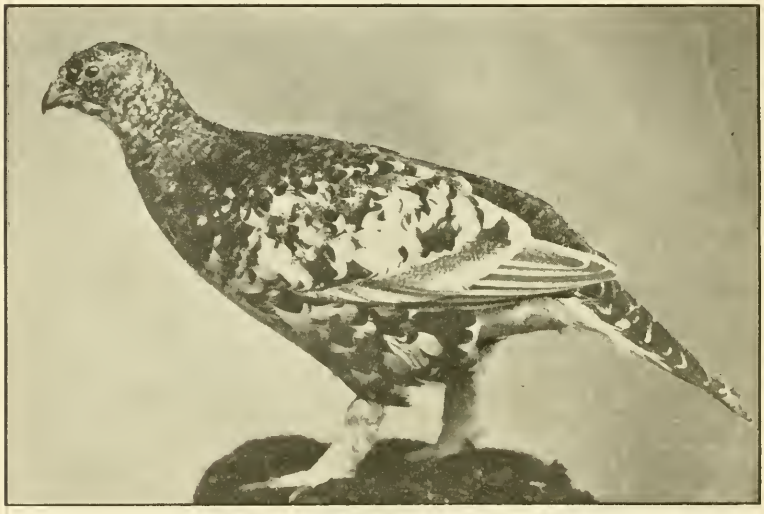

3) Riporren uppstoppad.

gumpen och undre stjärttäckare hvita. De sistnämnda sträcka sig ända till de midtersta stjärtpennornas spets. Nacke, bakhals, rygg, öfvergump och öfre stjärttäckare svarta med samma rödbruna schattering å fjädrarnas synliga spetsar som på kräfvan — ehuru här bestående af täta, i zig-zag löpande, ställvis sammanflytande linjer — samt med smala, hvita fjäderkanter. Stjärten till 2 cm djup inskuren, icke kilformigt, utan med platt botten. Stjärtpennor 15 (16), kantade af en smal hvit bård. Öfre vingtäckare svart- och hvitbrokiga, de små närmast armbenen helhvita. Skulderpartierna spräckliga af svart

och hvitt med inströdda ockergula, svartfläckiga fjädrar. Undre vingtäckare hvita. Arm- och handpennor fint svart- och hvitspräckliga, nästan gråvattrade, de förra med breda, de senare med smala hvita spetsar. Spolarna hornfärgade. Den 3, 4, 5 och 6 pennans utfan hvita. Af pennorna är den 4 längst, därpå i ordningen den 3, 5, 2, 6, 1 och 7. Tarserna smutsigt hvita, med hårliknande fjädrar. Tårna till sin inre hälft som föregående, i öfrigt betäckta af nakna, med fransade kanter försedda hornringar.

I riporren möter oss, såsom af ofvanstående framgår, ett af de vackraste exempel på en typisk intermediär bastard. Till storlek och gestalt påminner det nu beskrifna exemplaret om en större orrhöna och intager sålunda häri ett läge midtemellan föräldraarterna, såsom närslutna jämförande tabell, hämtad ur Nordens fåglar, vidhandengifver (måtten på ifrågavarande individ kursiverade och inom parentes):

	Orre	Riporre	Dalripa
Längd ♂	480—596 mm	470—530 mm *(475 mm)*	380—445 mm
„ ♀	410—486 „	423—425 „	„ — „ „
Vinge ♂	250—257 „	232—255 „ *(238 mm)*	175—215 „
„ ♀	225—236 „	c. 205 „	„ — „ „

Den grundt, men bredt inskurna stjärten hos riporren utgör äfven en intermediär länk mellan orrtuppens djupt flikade lyrform och dalripans afrundade gestalt. Af beskrifningen framgår tillika otvetydigt tårnas förmedlande ställning mellan tvenne extremer, orrens fullständigt nakna, af hornringar omgifna samt ripans helt fjäderbeklädda tår. De nakna ögonbrynen hos bastarden förena, äfven de, föräldrarnas egenskaper; likasom hos orren äro de tätt vårtbelagda, men därjämte såsom hos ripan upptill begränsade af en kamfrans. Fjäderdräktens färg hos riporren är äfven af intermediär natur. Att den hvita färgen åtminstone i stort sedt härrör från ripan, den svarta från orren, därom råder väl intet tvifvel. Likaså torde de ockergula fjädrarna å hufvud, hals och skuldror hos ofvan beskrifna individ

härröra från ungdräkten, men hvilken af föräldrarnas, eller om bådas färger häri ingå, är svårt att fastslå, då dessa på nämnda utvecklingsskede mycket påminna om hvarandra. Märkvärdig är det mörkt brunfärgade, enhetliga, eller af täta våglinjer bestående band, hvilket hos exemplaret i fråga på kräfvan och ryggsidan klart framträder, likasom infattadt i den synliga ändan af de svarta fjädrarna. Enligt mitt förmenande härstammar denna färg från riphanens sommardräkt, måhända något uppblandad med svart, medan de gråmarmorerade partierna på bastardens vingar uppkommit genom sammansmältning af svart och hvitt.

En omständighet, som förtjänar beaktande, är att stjärtpennornas antal hos ofvan berörda individ utgör 15, en tydlig felslagning af 16, såsom hos ripan. I Nordens fåglar uppgifves antalet stjärtpennor hos riporren vara 18, alltså i likhet med fallet hos orren. Då stjärtpennornas antal tillmätes ett högt systematiskt värde, kunde man här möjligen tänka sig, att denna individ härstammade från ett par, hvari de båda föräldraarterna skulle ingått i motsatt förhållande mot det vanliga. Frågan, huru vid denna bastarderingsprocess arterna och könen förhålla sig till hvarandra, är ännu öppen. Nilsson antager, att orren skulle vara fader, ripan moder, medan Collett är af rent motsatt åsikt. Detta är sist och slutligen ett problem, hvars säkra lösning endast kan vinnas medels experiment under sträng kontroll i en zoologisk trädgård.

Med anledning af magister Palmgrens meddelande önskade professor J. Sahlberg fästa uppmärksamheten vid en undersökning af professor C. J. Sundevall, enligt hvilken ripans fjädrar äro af en egendomlig och karaktäristisk byggnad, i det deras inre gren, som eljest förblir outvecknad, här tillväxer så, att den uppnår ända till $^2/_3$—$^3/_4$ af den yttres eller den egentliga fjäderns längd, och skulle det vara af intresse att i detta afseende undersöka bastardens fjädrar.

Mötet den 2 december 1911.

Till inhemska medlemmar i Sällskapet invaldes studenter K. L. Johansson (föreslagen af professor J. Sahlberg) och V. J. P. B. Räsänen (föreslagen af professor K. M. Levander).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 7,071: 26.

Till publikation anmäldes:

C. Lundström, Beiträge zur Kenntnis der Dipteren Finlands VII. *Melusinidae (Simuliidae).*

Bestyrelsen hade, i enlighet med af Sällskapet på senaste möte gifvet bemyndigande, beslutit tilldela preparator O. Sorsakoski ett understöd af 200 mark för undersökning af däggdjursfaunan i Uleåborgs län.

På förslag af bestyrelsen beviljade sällskapet student T. Hintikka ett understöd af 200 mark för studium af zoocecidier.

Doktor R. Boldt, som omhänderhaft vården af Sällskapets porträttsamling, hade anhållit om befrielse från detta uppdrag, och beslöt Sällskapet, med bifall härtill, att åt sekreteraren uppdraga vården af samlingen i fråga.

Docent A. Luther föredrog ett skriftligen affattadt förslag angående fridlysning af björnen inom tvenne särskilda områden i landet, det ena i Lappland, det andra i östra Finland.

I anslutning härtill demonstrerade professor J. A. Palmén kartor öfver antalet fällda björnar inom landet under perioden 1879—1908 samt påvisade, hurusom björnen småningom inskränkts till de ostligaste och nordligaste delarna af vårt land, där den nu är en sällsynthet.

I anledning af det väckta förslaget uppstod en diskussion, under hvilken herrar J. A. Palmén, Th. Sælan

och Hj. Schulman understödde förslagsställaren. Magister R. Palmgren ansåg den enda effektiva åtgärden mot björnens utrotande ligga uti en fullständig fridlysning af björnen uti hela landet, helst under hela året, men i hvarje fall åtminstone under den tid björnen ligger i dvala. I motsats till denna uppfattning framhöll professor J. Sahlberg såsom sin åsikt, att då björnen är ett äfven för människan farligt rofdjur, en fridlysning af densamma vore en orättvisa mot innevånarena uti ifrågavarande områden, hvarför han motsatte sig den föreslagna åtgärden.

Sällskapet beslöt i princip understöda det af docent Luther framställda förslaget samt öfverlämnade detsamma till bestyrelsen, som skulle inkomma med förslag till åtgärder i frågan.

Doktor H. Lindberg förevisade fossila exemplar af *Graphis scripta*, funna å Västerkulla i Kyrkslätt socken i en *Trapa*-förande aflagring från stenåldersperioden. Lafven hade växt på barken af ett löfträd, förmodligen asp.

Med. kand. R. Forsius förevisade ett exemplar af *Ornithomyia avicularia*, å hvilket en mallophag hade tagit fäste. Exemplaret var tillvarataget å en skjuten kråka. Föredragaren hade äfven tidigare iakttagit, att mallophager satt sig fast på parasitflugor, och förmodade, att mallophagerna på detta sätt förflyttade sig från ett värddjur till ett annat.

Docent A. Luther förevisade en af Sällskapets stipendiat, herr L. Munsterhjelm, hopbragt och till Sällskapet skänkt samling af *Machetes pugnax*-exemplar i vårdräkt, visande artens stora variabilitet.

Ylioppilas J. S. V. Koponen teki ilmoituksen hirven esiintymisestä Ahvenanmaalla:

„Signilskäristä kotoisin oleva merimies Eklund kertoi kapteeni R. Karlson'in nähneen 5 hirveä käsittävän parven

viime talvena Torpin kylän metsässä Eckerössä. Rouva Karlson sanoi miehensä noin kesäkuun puolivälissä nähneen naaraan ja sitä huononlaisesti seuraavan vasikan. Näin ilmoittivat ylioppilaat neidit Aino Kouvo ja Ahonen. Heinäkuun puolivälissä väittivät Storbyn luotsit nähneensä uroshirven uivan Storbyn edustalla olevan lahden yli pohjoisesta-eteläiselle niemelle. Aikaisemmin on v. 1894 löydetty hirvensarvia Saltvikistä ja Lemlandista. Viimeinen hirvi ammuttiin v. 1788 Lemlandissa."

Ylioppilas Y. Wuorentaus jätti seuraavan tiedonannon:

Muutamia kasvilöytöjä alueelta Ostrob. borealis.

Salix myrsinites L. Heinäkuun 5 p:nä 1910 tapasin Kempeleessä rautatien varressa aseman ja Tupoksen pysäkin välillä *Salix myrsinites*-pensaan. Kaikesta päättäen on löytö ainoa laatuaan, sillä en silloin enkä myöhemminkään liikkuessani tuon laajan alueen, Liminganniityn, eri osissa onnistunut tapaamaan toista pensasta. Liminganniityllä esiintyy kyllä muitakin pohjoisia muotoja, esim. *Ranunculus hyperboreus*, *Saxifraga hirculus* ja *Dianthus superbus*, mutta *Salix myrsinites*'en löytyminen lienee sentään erikoisemmin merkittävä, sillä onhan sen entinen tunnettu eteläisin löytöpaikka paljon pohjoisempana, Kemin tienoilla. Pensaasta on ylioppilas M. E. Huumonen, joka alueella on tehnyt kasvitieteellisiä tutkimuksia, jättänyt näytteen yliopiston kokoelmiin.

Picea excelsa Link. l. *virgata* Casp. Matkustaessani viime kesänä elokuun alussa Seuran stipendiaattina Säräisniemelle, kuulin Utajärvellä ylioppilas Arvi Korhoselta, että siellä Haapalan talon ja Näkkilän mökin välillä lähellä maantietä, sen eteläpuolella, kasvaa riippakuusi. Sivuuttaessani mainitun paikan huomasin ilmoituksen oikeaksi. Kuusi on noin 9 m korkea, 42 cm juuresta ympärimitaten. Puu on seudulla yleisesti tunnettu ja siitä on revitty kaikki alimmat oksat „muistoiksi" aina 4 m korkeuteen saakka, joten se nyt

on hyvin surkean näköinen, ja ellei sitä erikoisemmin suojata, kuoleutuu se varmaankin ennen pitkää.

Alnus glutinosa L. Elokuun 3 p:nä 1911 tapasin Utajärvellä Ahmasjärven itäpuolella olevien soitten reunoilla tervaleppiä. Tervalepän esiintyminen näillä seuduin ei ole ennen tunnettu, joten löytö siirtää sen pohjoista rajaa sisämaassa kappaleen matkaa pohjoisemmaksi.

Ylioppilas Viljo Jääskeläinen esitti

Suomelle uuden kalaloisen,

Crepidostomum farionis (O. F. Müll.), syn. *Distomum laureatum* Zed. [1]). Tätä loistrematodia, jota ei tietääkseni naapurimaistammekaan tunneta, tapasin viime kesäna kahden Puntarikoskesta, Höytiäisen laskujoen niskalta ongitun järvilohen *(Salmo lacustris* L.) suolesta, kaikkiaan 3 sukukypsää yksilöä. Loiset sijaitsivat kalojen peräsuolessa ja oli niiden pituus 2—3 mm ja leveys 0,50—0,52 mm; kuudella lihaksisella haarakkeella varustetun suuimukupin läpimitta oli 0,14 mm ja vatsaimukupin 0,18 mm. Ovaalisten munien läpimitta oli 0,024—0,032 mm. Tämä trematodi on Saksassa tunnettu yksiomattain lohikalojen suoliloisena, enemmän harvinaisena. Ja ettei se meilläkään liene aivan yleinen lohien sisäloinen todistanee se, etten Höytiäisestä ja Puntarikoskesta saaduista ja tutkimistani 27:stä lohiyksilöstä tavannut sitä kuin kahden kalan suolesta (eli siis noin 7 %:lla). Näiden 2 lohen suolisisältö oli seuraava:

1. Kalan pit. 43,7 cm. Ravintona: mahassa runsaasti ephemeridi-, phryganidi- ja punasia *Chironomus*-toukkia, 1 hämähäkki ja 1 siivellinen *Formica rufa*. Loisia: pylorus-lisäkkeessä 1 *Abothrium crassum* (Bloch) (pit. 54 cm!) ja peräsuolessa 1 *Crepidostomum farionis* (Müll.).

[1]) Loinen on kuvattu ja selitetty: Max Lühe, Parasitische Plattwürmer I, Trematodes, Süsswasserfauna Deutschlands von Brauer, 1909, Heft 17, siv. 63.

2. Kalan pit. 33,8 cm. Ravintona: mahassa joukko phryganidi-toukkia. Loisia: pylorustienoilla 2 *Abothrium crassum*'ia, ohutsuolessa 2 kppl. *Ichthyotaenia longicollis*'ta (Rud.) ja peräsuolessa 2 *Crepidostomum farionis*-yksilöä.

Edelleen näytti esittäjä erään subfossiilisen peuransarven, mainiten sen löydöstä seuraavaa:

Joulukuussa 1910 käydessäni Leivonmäellä (Mikkelin l.) sain sattumalta tietooni että eräässä kirkonkylän talossa oli säilytetty sarvijätettä, jonka huomasin siellä käydessä peuran (*Rangifer tarandus* L.) sarveksi. Sen silloinen säilyttäjä, maanviljelijä Salomon Hellqvist, lahjoitti sen pyynnöstäni mielellään Yliopiston kokoelmiin. Sarven oli löytänyt työmies Abro Wilén Leivonmäen Vartijamäen kylästä suoperäisestä maasta n. 30 cm syvyydestä kesällä 1901; peltoa kynnettäessä oli se tullut esille. Löytöseutu on siis Pohjois- ja Etelä-Hämeen sekä Etelä-Savon rajamailla, Mikkelin läänin luoteiskolkassa, ollen joitakin asteita idempänä niitä paikkoja Pohjois-Hämeessä, joista leht. Hj. Schulman mainitsee (Meddel. Soc. F. et Fl. F. 36) löydetyn myöskin peuran subfossiilisia sarvijätteitä.

Doktor Harald Lindberg redogjorde under framläggande af talrika, pressade exemplar för de karaktärer, som åtskilja

Juncus fuscoater Schreb. och Juncus alpinus Vill.

Bl. a. förtjänar framhållas den sydliga utbredning den förstnämnda arten har i vårt land, hvilken utbredning sammanfaller med talrika andra sydliga arters. Jag uppmanar herrar botanister att insamla af dessa kritiska former, så att deras utbredning må kunna med full säkerhet fastställas. Vidare vill jag betona, att den beskrifning, som lämnas i Neumans flora, är träffande, samt att arterna med ledning af de där lämnade karaktärerna i regel lätt kunna särskiljas.

Jag har sommaren 1908 varit i tillfälle att för Plantæ Finlandiæ exsiccatæ insamla ett större material af såväl *J. fuscoater* som *J. alpinus* på en sank mark i närheten af Nygård hemman i Österby i Kyrkslätt. De nämnda arterna växte här blandade med hvarandra på en mindre yta och voro i naturen lätta att särskilja. *J. fuscoater* igenkännes bäst på sina smärre blomhufvud, samlade i en kortare och bredare blomsamling, samt därpå att frukterna i blomsamlingarna äro mer utspärrade och jämntoppade. Hos *J. alpinus* äro oftast några frukter försedda med längre skaft, så att de skjuta upp öfver de andra i samma blomhufvud; de särskilda grenarna äro mycket längre, hvarigenom hela blomsamlingen får ett mycket glesare och mera långsträckt utseende.

J. fuscoater Schreb. är tills vidare känd från Ab—Ik, från St—Ol samt från Om och On. Från Åland saknas exemplar, så att dess förekomst där är osäker, om ock sannolik. *J. alpinus* Vill. är utbredd öfver hela landet och är en af de få arter, af hvilka exemplar finnas i samlingarna från landets alla växtgeografiska provinser.

Senare, när bättre och rikligare material förefinnes, skall jag återkomma till ofvannämnda arter och deras utbredning hos oss.

Student K. L. Johansson föredrog:

Bidrag till kännedomen om finska bin.

Under de senaste åren har jag intresserat mig för de finska biarterna och samlat sådana, mest i Hoplaks invid Helsingfors, men även i andra delar av Nyland. Fyra av de funna arterna äro nya för den finska faunan, medan en art förut är tagen hos oss i blott ett exemplar.

1. *Nomada fabriciana* L. ♀. Invid Rusutjärvi sjö i Thusby socken fann jag ifrågavarande insekt den 1 augusti 1909. Den flög av och an i en sandgrop, såsom snyltbin i

allmänhet göra. Denna *Nomada*-art står i systematiskt hänseende ganska isolerad. Dess färgteckning är mörk. Huvudet, hela mellankroppen och halssköldens sidoknölar äro tydligt svarta. Schmiedeknecht uppger i sitt arbete „Apidæ Europæ“ denna biart vara spridd över nästan hela Europa. I Sverige är den alls icke sällsynt.

2. *Coelioxys lanceolata* Nyl. En särdeles stor och vacker art. Till det yttre liknar den *C. elongata*, men det undre analsegmentet öfverensstämmer med detsamma hos *C. conoidea*. Av denna art har jag funnit endast ♀. Hanen är tills vidare okänd. Likaså är värden, hos vilken detta parasitbi lever, obekant. Denna *Cœlioxys*-art har jag fångat i Hoplaks den 8 juli 1909 invid en vägkant och i Bobäck i Esbo den 9 augusti samma år. Thomson och Nylander uppge den från Småland, Öster- och Vestergötland, men i allmänhet lär den vara sällsynt såväl i Sverige som i det övriga Europa.

3. *Colletes svecica* Auriv. Vill man finna apider, är det bäst att hålla sig till tvenne slag av lokaler: blomsterrika platser och sandmarker. I synnerhet äro sandgropar rika på biarter, ty i dem bygga många arter sina bon. Den 4 augusti 1909 fann jag i Hoplaks i en sådan grop ♀ av *C. svecica* Auriv. Den liknar ganska mycket en närstående art, *C. daviesana*, men skiljer sig från denna genom det ljusa tvärbandet vid roten av bakkroppens andra ryggled och den andra bukledens korta behåring. Denna art har Aurivillius i Stockholm nyligen ställt upp i „Svensk insektfauna“. Dess fyndorter inom Sverige äro Gottland, Östergötland och Stockholm.

4. *Colletes picistigma* Thoms. ♀. Denna art fann jag vid Bobäck plattform i Esbo den 9 augusti 1909. Med hänsyn till behåring överensstämmer den med *C. succincta* och *C. fodiens*, men saknar den brungula, hinnaktiga bakkanten vid bakkroppens första ryggled. Denna led är naken och groft punkterad. Arten är förut tagen i nordliga Europa samt i Asien (Morawitz). I Sverige är den antecknad från Skåne och Gottland.

5. *Megachile argentata* Thoms. ♀. Denna art, som är

lätt att igenkänna på de vita bukhåren, har jag anträffat i Thusby den 3 augusti 1909. Den är förut tagen i Viborg av Thesleff.

Alla dessa bin hava godhetsfullt granskats av prof. J. Sahlberg. Samtliga exemplar äro inlämnade till den finska samlingen.

I sammanhang härmed vill jag omnämna en nykomling för den finska dipterfaunan, *Merodon eqvestris* Fabr. Släktet *Merodon* har hittills varit okänt icke blott för vårt land, utan även för hela Skandinaviska halvön. Och det, fastän *Merodon*-arterna äro vitt spridda över mellersta och södra Europa och rätt talrika. Möjligen har ifrågavarande art kommit till landet med lökar, importerade av trädgårdsmästerierna. Ifrågavarande insekt är skäligen stor och grann. Dess hårbeklädnad går i svart och rödgult. Till det yttre liknar den något en *Eristalis*-art, men kantfältet på vingarna är tydligt slutet. Benen äro tjocka och svarta, och på undre sidan av baktibiernas lår finnes ett tandliknande utskott. Jag har funnit denna *Merodon*-art i Hoplaks invid de s. k. Finnängarna den 26 maj 1910, alltså tidigt på våren. Magister R. Frey har välvilligt bestämt denna dipter. Exemplaret har lämnats till de finska samlingarna.

Professor J. Sahlberg lämnade följande meddelande:

Några sällsynta Lathridiidae samt andra anmärkningsvärda Coleoptera och Hemiptera funna i barkspringor på barrträd vid Helsingfors under senhösten.

På de exkursioner, som jag under innevarande höst anställt i trakten af Helsingfors tillsammans med några yngre entomologer, företogo vi oss, då ymniga höstregn och tilltagande köld gjorde andra insamlingssätt mindre inbringande, att med ifver insamla och studera de insekter, som på senhösten anträffas i springor mellan barkflisor på barr-

träd. För ändamålet afskrapade vi med entomologisk bila eller botanistspade lösa barkstycken å växande tallar och granar ända från roten och så långt man från marken kunde nå samt uppsamlade dem i insektsåll, hvarefter de grundligt omskakades. De finare smulor, som gingo genom sållet, hemfördes och undersöktes noga på utbredt hvitt papper. De där förekommande insekterna, som redan legat i vinterdvala eller af kölden varit så tröga i sina rörelser, att de ute i det fria knappt kunnat upptäckas, kommo nu tack vare rumvärmen i liflig rörelse, så att man lätt blef dem varse. De genomsökta smulorna förvarades några dagar i en tillbunden påse, på hvars sidor man sedermera kunde finna några små skalbaggar, hvilka förut undgått uppmärksamheten.

Under loppet af november månad anställde vi sådan undersökning på tallar i närheten af Sörnäs trenne gånger, i närheten af Hoplax träsk på tallar och granar, särskildt sådana, som blifvit litet svedda af skogseld, tvenne skilda gånger, den senare den 26 november, då marken var något frusen och litet snö fallit, hvarjämte student L. Johansson ett par gånger för undersökning till entomologiska museum medfört barksmulor, som han utsållat från tallar och granar i närheten af sitt hem i Hoplax villasamhälle.

Resultatet af dessa undersökningar har utfallit synnerligen lyckligt, i det att flera för Helsingfors-trakten nya samt andra i vårt land sällan funna arter insamlats, särskildt af familjen *Lathridiidae*. Då några af dessa i afseende å synonymer och varieteter tarfva en utförligare utredning, ber jag att framdeles få till sällskapets Meddelanden inlämna en redogörelse för de funna arterna, af hvilka några ännu ej äro nogare granskade och bestämda, samt vill nu endast förevisa några af de intressantaste bland dem.

1. *Coninomus constrictus* Gyll. Förut hos oss funnen i enstaka exemplar, inalles 5 à 6, i södra och mellersta Finland, nu tagen i omkr. 20 individer. Denna intressanta lilla skalbagge, som är spridd öfver en stor del af jorden, varierar otroligt i afseende å prothorax byggnad, täckvingarnas punktstrimmor och upphöjda kölar samt t. o. m. prosterni

form äfvensom kroppens färg, så att Mannerheim i sin monografi af densamma beskrifvit 6 skilda arter. Bland dessa funnos här *Lathridius constrictus*, *L. carinatus*, *L. incisus* och den synnerligen utmärkta *L. nervosus* (Motsch.) Mann., hvilken blifvit tagen i östra Sibirien och veterligen ej senare återfunnits. Genom sin breda, på sidorna ej utskurna, plattade prothorax gör den intryck af att vara en väl skild art. Jag var först böjd att anse den för en sådan, men då bland de funna exemplaren några voro intermediära, vill jag dock ansluta mig till den gängse åsikten, som uttalats af Reitter, Belon och Ganglbauer, hvilka ej torde hafva sett några med Mannerheims beskrifning öfverensstämmande individer. Alla exemplar hade tagits på tallar vid Hoplax träsk. Svår att upptäcka till följd af sin ringa storlek.

2. *Corticaria dilatipennis* Reitt. (= *C. foveola* Ganglb. nec Beck, Gyll. et Mann.). Tre exemplar, af hvilka 2 på tall och 1 på gran, vid Hoplax träsk. Endast 1 exemplar förut taget af mig vid Helsingfors. Torde vara ny för Finland och Skandinaviska halfön.

3. *C. abietum* Motsch. Funnen ganska sparsamt såväl på tall som gran vid Sörnäs, i Hoplax villasamhälle och bakom Hoplax träsk. Förut funnen i få exemplar i skilda delar af landet.

4. *Cryptophagus trapezoidalis* n. sp. Ett enda exemplar på tall vid Sörnäs, där jag för flera år sedan funnit den första finska individen. Närstående, men väl skild från den sydeuropeiska *Cr. cylindrus* Kies., som blifvit funnen på *Pinus aleppensis*.

5. *Aradus cinnamomeus* Panz. Ett exemplar (♂) af denna hemipter funnet på tall vid Hoplax träsk den 26 november af student W. Hellén, som förärat exemplaret till finska samlingen. Förut hos oss funnen endast i östra Finland vid Svir, på Karelska näset och i Nurmis i norra Karelen.

6. *A. laeviusculus* Reut. (= *angusticollis* Reut.). En ♀ vid Hoplax träsk, troligen på bränd gran. Förut funnen såväl i södra och mellersta Finland som i Lappmarken på sotiga granstammar, men ny för provinsen Nyland.

7. I sammanhang härmed förevisas en annan hos oss mycket sällsynt och äfven för Nyland ny aradid, *Aneurus laevis* Fabr., som jag funnit vid Hoplax träsk den 26 oktober medels entomologiskt såll, troligen i en gammal rishög.

Från rektor M. Brenner inlämnades till publikation:

Linnaea borealis L. f. retinervis n. f. och f. superba Wittr. nya för Finland.

L. borealis f. **retinervis** Brenn. n. f. Erythrochroma; corolla 8—9 mm longa, labio infero 10 mm lato, infundibuliformis, tubo superne inflato lobisque apice recurvatis, externe subalbida, sulcis cinque indistinctis infra sinus limbi instructa, interne labium superum fere totum purpureo-reticulatum interstitiis roseis, ad apicem solum loborum album, labium inferum signo nectareo vitellino, 4 mm longo latoque confluente, breviter tricuspidato, indistincte 5-radiato, a pictura tricuspidata rosea purpureo-reticulata, apices tenues ultra medium usque loborum limbi porrigente circumdato, lobi de cetero albi, inferiores ovati, superiores apice magis rotundati; sepala anguste lanceolato-subulata, acuta, 2,5—3 mm longa, viridia vel partim rufescentia; folia late ovata vel elliptica, marginibus 1—2-dentatis, maxima 15 mm longa, 11 mm lata, parce pilosa.

In silva acerosa humida ad Westerkulla par. Ingå Nylandiae lecta.

Med afseende å honungstecknet och det röda partiets utsträckning och konturer närmast öfverensstämmande med f. *heterochroa* Wittr. Linn. bor. L. p. 147, tafl. 11, bild 19, afviker denna form genom större krona med det röda partiet på båda läpparna nätformigt tecknadt och saknaden af röda fläckar på dess yttre sida.

L. borealis f. **superba** Wittr. Erythrochroma; corolla 9,5—10 mm longa, labio infero 9—9,5 mm lato, regulariter — parum oblique obconico, lobis apice vix recurvatis, ex-

terne pallide rosea, tubo sulcis latis cinque ad sinus limbi usque jugisque ad basin loborum concavorum alternantibus instructa, interne labium superum tubo partibusque basalibus loborum purpureis, colore superne sensim evanescente, lobis de cetero albis, labium inferum tubo partibusque basalibus loborum purpureo-reticulatis interstitiis roseis, signo nectareo longo, angusto, aurantiaco, triradiato, lobisque fere totis albis, lobi apice semiorbiculares; sepala lanceolata, acuta, 2 mm longa, rufescentia vel partim subvirescentia; folia late ovata vel suborbiculata vel late obovata, marginibus distincte 1—3-dentatis, maxima 14 mm longa, 13—14 mm lata, parce — vix pilosa, parce ciliata.

Ingå Westerkulla in clivo silvae acerosae salebroso.

Öfverensstämmer nästan fullständigt med beskrifning och afbildning af f. *superba* i Wittrocks „*Linnaea borealis* L., Species polymorpha et polychroma", med undantag af att det röda partiet med mindre tydligt markerad kontur icke sträcker sig så långt in på kronans lober, jämte det öfverläppens nervstrimmor äro knappt märkbara.

Från herr Felix Bryk inlämnades till publikation:

Über eine melanotische und eine nigristische Argynnis-Form aus Karelia ladogensis.

Fig. 1.

1. *Argynnis niobe* (?) ab. *sahlbergi* m., nov. ab. Fig 1.

Anfangs August vorigen Jahres fand ich in Myllykylä bei Sortavala, Karelia ladogensis, auf dem Herrschaftsgute der Familie Mäkinen einen zerfetzten Falter, als er sich eben aus dem Ge-

büsche auf eine offene Wiese herauswagte. Aus der Ferne machte er den Eindruck der karelischen *Erebia ligea*, die sich, nebenbei bemerkt, wesentlich von der mitteleuropäischen Form unterscheidet; nur sein nicht-tänzelnder Flug verriet mir sofort, dass er zu einer ganz anderen Familie gehörte. Sein Aussehen war so eigenartig, besonders das der Unterseite, dass ich anfangs im Zweifel war, ob ich nicht etwa eine nova species entdeckt hätte. Nach genauer Untersuchung erwies er sich als ein melanotischer Perlmutterfalter und wäre höchst wahrscheinlich als eine *niobe*-Aberration aufzufassen.

Ausser dem gelbbraunen Mittelzellflecke und dem nur rudimentär erhaltenen, ebenfalls gelbbraunen Zellrandflecke, dessen Farbe infolge des komplementären Dunkelviolett des Flügelfonds schön gelb leuchtet, ist eigentlich nichts von der *Argynnis*-Zeichnung übriggeblieben. Das Stück ist dunkel violettbraun übergossen; hie und da sind schwache, kaum bemerkbare *Argynnis*-gelbbraune Schuppenoasen zurückgeblieben. In der Färbung erinnert mein Falter an die im Helsingforser Entom. Museum (Duske'sche Sammlung) aufbewarte melanotische Aberration von *euphrosyne* und hemimelanotische (Vorderflügel ganz melanotisch, Hinterflügel nigristisch) Aberration von *selene*.

Ganz originell ist die Unterseite. An der Wurzel des Vorderflügels glänzt perlmutterartig die Diskusbasis. Der gelbbraune Mittelzellfleck der Flügeloberseite ist homogryph. Sonst sind die Vorderflügel melanotisch verdüstert; nur eine verschwommene, schmutzig braungelbe, internervale Fleckenreihe unterbricht das monotone Schwarz. Von der Basis der Hinterflügelseite dehnt sich eine breite, wie Perlmutter (nicht silbern) glänzende Fläche aus, die, sich regelmässig radiär verteilend, den ganzen inneren Teil des Hinterflügels bis jenseits des Diskus ausfüllt. Am Rande scheinen noch spärlich hie und da verschwommene silberne Flecke der Hauptform durch, doch lässt der defekte Zustand des Falters keine präcisere Beschreibung derselben zu. Die Oberseite des Falters erin-

nert durch sein dunkleres Aussehen an die neulich entdeckte *Argynnis daphne* Schiff. ab. *melanotica* Gillm. [1])

Mit der von Spuler[2]), Tafel 8, Fig. 1, abgebildeten *Argynnis niobe* L. ab. *pelopia* Borkh. (nach Hübners Abbildung), an die diese neue karelische Abart anzuschliessen wäre, stimmt mein Exemplar schon deshalb nicht überein, weil das Vorhandensein der ausgedehnten braungelben Randfleckenreihe auf den Vorder- und Hinterflügeln der ab. *pelopia* markant von der neuen Abart, bei welcher dieselben fehlen, absticht. Auch dürfte die Zeichnung der Flügelunterseite, die dort leider nicht abgebildet wurde, ähnlich wie bei den oben erwähnten beiden melanotischen *Argynnis*-Formen aus der Duske'schen Sammlung, nicht zur Unkenntlichkeit umgebildet worden sein, sonst würde dies sicher ein so vorzüglicher Lepidopterologe, wie es Herr Prof. Dr. Spuler ist, im Texte erwähnt haben.[3]) Hiernach hätten wir es mit einer noch unbekannten Aberration zu tun, die ich zu Ehren des verdienstvollen Forschers, der gerade auf dem Gebiete der Argynniden die seltsamsten finnischen Formen beschrieben hat — ich meine den ehrwürdigen Herrn Professor John Sahlberg — ab. *sahlbergi* benenne.

Der Typus befindet sind im Entom. Museum der Universität der Stadt Helsingfors. — Nicht unerwähnt darf ich es lassen, dass die Firma Dr. O. Staudinger & Bang-Haas (Blasewitz) den Falter kunstvoll geflickt hat.

[1]) Vgl. M. Gillmer, Int. Ent. Zeitschrift, 30. Sept. 1911.

[2]) Vgl. Arnold Spuler, Die Schmetterlinge Europas, Stuttgart 1910.

[3]) Auch die von Emilio Turati schön abgebildete *niobe*-Abart (E. Turati, Nuove forme di lepidotteri, Naturalista Siciliano XX, N:o 1—3, 1907, Palermo, Tav. I, fig. 14, 15) kommt oberseits meinem Exemplare sehr nahe; seine Hinterflügelunterseite lässt sich aber mit Leichtigkeit als *niobe*-typisch erkennen. Für die freundliche Zusendung seiner Werke sei auf dieser Stelle dem äusserst liebenswürdigen Grafen Emilio Turati (Milano) herzlichst gedankt.

2. *Argynnis ino* Rott. ab. *zinalensis* Foore ♂. Fig. 2.

Fig. 2.

Den Werdegang der so gut wie totalen Schwarzfärbung der Flügelzeichnung bei der ab. *sahlbergi* m. veranschaulicht überzeugend ein nigristisches *Arg. ino*-Männchen, das ich jenseits unseres Flusses (anfangs Juli dieses Jahres) auf einer sumpfigen Wiese in unmittelbarer Nähe eines Waldes gefunden habe. Noch ganz gut erhalten ist die *Argynnis*-Zeichnung; das Aberrative an ihr ist eben das Zusammenfliessen und Sich-ergiessen einzelner schwarzer Flecke in der Richtung des Aderverlaufes. Infolge der schwarzen Einfassung hat sich der in der Mittelzelle befindliche Grundfarbenfleck bereits zu jenem leuchtendgelben Flecke der ab. *sahlbergi* herausgebildet, das einzige gemeinsame, das er mit jener aparten Seltenheit teilt. Sonst haben sich um die Mediana herum schwarze internervale Flecke radiär angesammelt, was auch auf der Unterseite sichtbar ist. Die äussere Punktreihe hat sich auf Vorder- und Hinterflügel mit der nächstliegenden Punktreihe zu schmalen internervalen Streifen vereinigt, was ja hie und da, zwar nur auf ein Element beschränkt, bei Argynniden vorkommt. Bei der *Arg. daphne*, einer der *ino* sehr nahen Form, scheint wenigstens der letzte zusammenfliessende Fleck in der Hinterrandsecke der Vorderflügel zum Habitus zu gehören; übrigens fand ich sogar ein gleiches longitudinales Zusammenfliessen eines Kappenbindenelementes mit dem Analflecke bei einem ♂ von *Parnassius tenedius* Mén. (aus der Duske'schen Sammlung im Ent. Museum zu Helsingfors), das mir dank der entgegenkommenden Güte des ehrwürdigen Herrn Professor J. Sahlberg vorliegt.

Diese zum ersten Male in Finland gefangene Aberration ist in der melanistischen Tendenz ein Pendant zur *Argynnis aphirape* ab. *kullervo* J. Sahlb., nur hat bei der *ino*-Aberration die Unterseite der Hinterflügel ihre normale Zeichnung beibehalten.

Herr A. Bang-Haas (Blasewitz) war so freundlich, dieses Stück nach einer Diagnose (ohne Abbildung) von Berge-Rebel als ab. *zinalensis* Foore zu diagnosticieren, was ich aber nicht nachprüfen konnte, da mir dieses Werk fehlt. Das Exemplar befindet sich jetzt in der Sammlung des Ent. Museums zu Helsingfors; beide Stücke hat der Autor geschenkt.

Gleichviel, ob man nun in der melanistischen, resp. nigristischen, Entwicklungsrichtung dieser beiden Abarten: mit Darwin einen Beleg für die Selektionstheorie (dunkles Waldfalterkleid in der Nähe des Waldes) oder mit Brunner v. Wattenwyl ein hypertelisches Streben nach „ideeller Ausbildung", mit Lord Walsingham Wärmeschutzmassregeln vor nördlicher Kälte oder mit Standfuss „ein Übermass an Kraft und Lebensenergie", mit E. Reuter-Dixey eine ursprüngliche Tracht im dunklen Kleide oder mit Eimer den Anfang „einer sich geltend machenden Einfarbigheit durch organisches Wachsen", mit Schilde autodynamisches Wirken der „formgebenden Immanenz der Welt" oder schliesslich mit Weismann direkte Folge der Einwirkung des klimatischen Einflusses auf die sonst im Keime latenten Melaina-Ide erblicken will, möchte ich hier eine Frage berühren, die ich leider bei allen Lepidopterologen vermisse, welche das Auftreten einer Mutation erörtern.

In welcher Beziehung steht die Flügelhaltung der Abart zur veränderten Zeichnung?

Prof. Standfuss, der geniale Observator des intimen Falterlebens, hätte zwar diese Frage schon viel früher besser stellen können, da ihm glücklicherweise bei seinen epochemachenden Temperaturexperimenten eine Aberration ausschlüpfte, deren veränderte Vorderflügelunterseite schon a priori eine durchaus andere Ruhestellung, als die des normalen Typus, voraussetzen liess; aber wahrscheinlich haben unendlich viele andere Fragen, die sich ihm dabei von selbst aufdrängten, jene sicher nicht ganz nebensächliche Frage der Flügelstellung unterdrückt, so dass sie nicht berücksichtigt wurde. Latent schlummert sie aber sicher in ihm.

Ich meine die im Eisschranke und dann im Zimmer gehaltenen *io*-Puppen. Durch Kälte erzielte Prof. Standfuss die im „Handbuche d. paläarkt. Gross-Schmetterl. etc", zweite Aufl., Jena 1896, Taf. VI, Fig. 5 u. 6, abgebildete urticaeide ab. *fischeri* Stfs, deren „Unterseite vielmehr Ähnlichkeit mit der von *Van. urticae* L. besass" (l. c. S. 245). Nun trägt die Blaukante (*Van. urticae* L.) in der Ruhe, derart wie die Papilioniden, Pieriden, Argynniden, Lycaeniden, etc., die Flügel aufgerichtet, die Vorderflügel dabei bis auf die Spitze zwischen die Hinterflügel verschiebend, während das Tagpfauenauge, dank der Gleichfärbigkeit beider Flügelunterseiten, die Gewohnheit der blattähnlichen Falter *Kallima inachis* (bei uns *Van. antiopa* L., *Van. polychloros* L., *Polygonia c-album* L.), die Vorderflügel in der Ruhestellung frei zu tragen, angenommen haben soll. [1]) Über die Flügelhaltung der ab. *fischeri* erwähnt aber Prof. Standfuss nichts.

Selbst Prof. Weismann, der sich in zwei Bänden eingehend mit der *levana-prorsa*-Frage befasst hat und dabei, besonders was das letzte Werk betrifft, ein Meistertalent von Dialektik an den Tag gelegt hat, hielt es nicht für notwendig, die Ruhestellung dieser saisondimorphen („digryphen" wäre wohl richtiger) Art zu beobachten, obwohl ihm doch sicher genug lebendes Material vorlag, während von der „protektiven Unterseite" nur zu oft die Rede ist. Nach Oudemans (l. c. Pl. IX, Fig. 105) wunderbaren Abbildungen — der beste Teil im ganzen Buche — soll *levana* trotz der einander fast ganz ähnlichen Vorder- und Hinterflügelunterseite keine „*io*-Stellung" annehmen. Ob nun *prorsa* in Analogie zur *io*, deren Unterseite beider Flügel in linearer Coincidenz fortlaufend gezeichnet ist, die Gewohnheit der Blattfalterstellung angenommen hat — darüber schweigt Prof. Weismann.

---

[1]) Vgl. diesbezüglich Standfuss, Die Beziehungen zwischen Färbung und Lebensgewohnheit bei den palaearkt. Gross-Schm., Zürich 1893, S. 88, und Oudemans, Étude sur la position de repos chez les lepidoptères, Amsterdam 1903, Pl. IX, 101, 97.

Nun zur ab. *zinalensis!* Wie alle Perlmutterfalter, Parnassier, viele Vanessen[1]) (besonders *antiopa* und *urticae*) breitete er in der Stellung der vorübergehenden Ruhe, in der ich ihn überraschte, beide Flügel aus und fiel mir dadurch sofort als etwas „Neues" auf. Hätte er sich zur vollkommenen Ruhe niedergelassen, so würde er etwa die Stellung der im Oudemans (l. c. Pl. X, Fig. 109) abgebildeten *selene* Schiff. angenommen haben. Die Zeichnung der dabei zur Schau gestellten Flügel würde sich aber garnicht von der einer normalen *ino* unterscheiden, da die aberrativen Merkmale, wie die Ocellen der Ocellata, vorsichtig versteckt wären. Dabei ist es geradezu auffallend, dass die exponierte Flügelzeichnung nicht nur nicht nigristisch ist, sondern eher verblasst (also scheinalbinistisch nach Federley) erscheint; auch sind die deutlich ausgeprägten, niedlichen, sonst violetten Ocellen kaum bemerkbar, und die Zeichnung der Vorderflügelspitze ist ebenfalls verwischt.

Wie mag nun die Flügelhaltung bei „vollkommener Ruhe" bei der ab. *sahlbergi* aussehen? Die Flügelunterseite ist ja ganz abweichend von der gewöhnlichen, wirkt aber infolge ihrer Vereinfachung viel ruhiger, wenigstens auf unser Auge. Die hervorquellenden Perlmutter-Wurzelflecke hören plötzlich dort auf, wo sich bei den typischen Stücken eine die Silberfleckenreihe des Mittelfeldes abgrenzende unregelmässige Linie zieht, die bei vielen der gleichzeitig erbeuteten Individuen zu einem schönen tiefschwarzen Mittelbande potenziert wurde. Dadurch entsteht ein starker Kontrast zwischen hell und dunkel. Auf der bei totaler Ruhestellung exponierten Vorderflügelspitze konnte ich keine silberschillernde Flecke, die ja zum Habitus der ♀♀ gehören und bei den ♂♂ fehlen, feststellen. Aber trotzdem ist die Spitze aufgehellt, was sich wohl rein biomechanisch erklären lässt, wodurch die Flügelspitze als koloristische

[1]) Also kein Monopol der eierlegenden braunen Bläulingsweibchen, was Weismann so besonders im selektionistischen Sinne verdolmetscht.

Fortsetzung der Hinterflügelfläche sicher nicht aus dem Rahmen fällt. Alles in Allem: auch die „protektive Unterseite“ der ab. *sahlbergi* ist hier trotz der Neigung zur melanistischen Art heller als die Oberseite, mag sie auch für unser Auge auffallender als die typische oder sogar aberrative silberglanz-entbehrende ab. *eris* Meig. (schöne Exemplare am 6. VIII in der Insel Walamo erbeutet) erscheinen. Übrigens ist das luxuriöse Silber bei der *Argynnis lathonia* sicher nicht weniger auffallend!

Ich möchte noch hervorheben, dass es kein Zufall sein dürfte, wenn das extrem melanistische Exemplar gerade ein Weibchen ist, scheinen ja bei den paläarktischen Rhopaloceren die ♀♀, z. B. ab. *melaina*, ab. *brittingeri (nigricans)*, *sericinus, cerisyi,* zum Melanismus zu neigen, ist doch gerade unter den sechs eigenartigen von Prof. Sahlberg beschriebenen *Argynnis*-Aberrationen das extremste Stück auch ein Weibchen: ab. *aino* von *Argynnis aphirape.*

Zum Schlusse möchte ich Herrn Dr Harry Federley, der mir seine entomologische Bibliothek zur Verfügung gestellt hat, für sein liebenswürdiges Entgegenkommen, an dieser Stelle meinen verbindlichsten Dank aussprechen.

Myllykylä, November 1911.

Mötet den 3 februari 1912.

Till inhemska medlemmar invaldes guvernören, verklige statsrådet L. Munck (föreslagen af doktor H. Lindberg) och student A. F. Öblom (föreslagen af professor J. Sahlberg).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 3,285: 91.

Föredrogs följande skrifvelse från Sällskapets korresponderande ledamot, professor Eug. Warming:

„Jeg beder Professor Palmén bringe Societas pro fauna et flora fennica min dybt følte Tak for den hjärtlige Hilsen, den sendte mig paa min Födselsdag. Nu trækker jeg mig tilbage fra Universitetet, men ikke fra Videnskaben; om det maatte forundes mig at leve arbejdsdygtig endnu nogle Aar, haaber jeg at give endnu nogle smaa Bidræg til det desværre altfor ringe, jeg har kunnet yde Botaniken. — Jeg er stolt af, at Societas pro fauna et flora fennica har villet optage mig som Medlem og takker for dets mange Publikationer, der regelmæssigt tilflyde mig.“

Docent A. Luther meddelade, att han anhållit om afsked från sin amanuensbefattning vid Universitetets zoologiska museum, och bad i anledning häraf att Sällskapet ville befria honom från att vara intendent för Sällskapets zoologiska samlingar. Med bifall härtill beslöt Sällskapet till t. f. intendent för återstoden af innevarande verksamhetsår utse doktor B. Poppius.

Fil. kand. R. Frey demonstrerade ett fall af fasciation af stjälken hos *Anthemis arvensis* L.

Ylioppilas Veli Räsänen esitti:

Pohjois-Pohjanmaalla tavattavia muurahaisia.

Omituisia Pohjanmaan aukeille, pientä vaivaismäntyä kasvaville soille ovat eräät muurahaiset, jotka hyvinkin runsaasti, vaikka pienissä yhteiskunnissa voivat siellä esiintyä. Sellaisia muurahaisia ovat *Formica exsecta*, *F. pressilabris* ja *F. gagates*, joka viimemainittu elää yksinomaan tällaisilla mailla.

Vielä elää yllämainituilla soilla eräs Suomesta ei ennen tavattu muurahainen, joka voi olla yleinenkin, mutta joka

muurahaisten vähäisen tutkimisen takia meillä on jäänyt huomaamatta. Se on *Formica uralensis* tai ainakin tätä, Uralivuorten takana ja Transbaikalissa elävää aasialaista muurahaista eniten muistuttava laji. Sen tuntomerkit ovat seuraavat: ruumis typäkkä, väriltään kellan ruskea, toiset yksilöt vähän punaiseen vivahtavia; pää ja eturuumis ovat kokonaan mustat, samoin takaruumis; puremaleuat tumman punanruskeat. Pää on matala, jykevä, niska pyöreä kuin *F. rufa*'lla, ja otsakolmio himmeä, jossa suhteessa se muistuttaa *F. sanguinea*'a. Suomu on eheä, karvapeite harva. Kotelot ovat valkeita ja, mikä on harvinaista formicideilla, kuorettomia. Pesänsä se rakentaa melkein yksinomaan *Ledum palustris*'en lehdistä. Ympärillä kasvavan rahkasammalen tunkeileva lisääntyminen ehkäisee tämän niinkuin kaikkien muidenkin soilla elävien muurahaisten pesän rajatonta suurenemista.

Formica uralensis kiipeilee hyvin mielellään *Rubus chamaemorus*'en kukissa, katkoen palhoja ja turmellen nuoria sikiäimiä. Varmaan levittää se näillä käynneillään siitepölyä, jos kohta saa aikaan hävitystäkin muurainsadossa. Myös kypsiä muuraimia käy se halukkaasti pilaamaan, imemällä niistä mehua.

Ainoastaan työmuurahaisia oli tavattavissa tästä uudesta lajista, joten sukumuurahaiset ovat vielä tuntemattomia, samoin parveilu. Muitakaan havaintoja ei minulla vielä ollut tilaisuutta tehdä.

Löytöni tein Ristisuolla Simon ja Iin pitäjien rajalla 13 p. heinäkuuta viime kesänä sekä vähän myöhemmin noin 2 penikulmaa pohjoisempana Simossa Maksniemen kylässä, josta tapasin jo hylätyn pesän harvoine asukkaineen.

Toinen Suomelle uusi muurahainen on *Tomognathus sublaevis*'en koiras, joita myös tapasin Simosta *Leptothorax acervorum*'in pesistä työmuurahaisten ohella. Vaikka *L. acervorum* asuu yhtä mielellään maassa kivien kupeilla, kuin puiden kannoissa ja rungoissa, tapaa *Tomognathus*'ta vain kannoista, useimmin kuusen kannoista.

Pohjanmaalle uusia ovat jo edellä mainittu *F. gagates* ja vielä *F. pratensis,* jotka molemmat ovat aika yleisiä mainitulla alalla. Kaikkiaan olen Simosta tavannut 19 päälajia muurahaisia, nimittäin:

Camponothus herkuleanus sangen yleinen, *Formica rufa* sangen yleinen, *F. pratensis* yleinen, *F. truncicola* siellä täällä, *F. sanguinea* siellä täällä, *F. uralensis* harvinainen, *F. fusca* sangen yleinen, *F. gagates* yleinen, *F. pressilabris* yleinen, *F. exsecta* sangen yleinen, *Lasius niger* sangen yleinen, *L. flavus* sangen yleinen, *Leptothorax acervorum* sangen yleinen, *Tomognathus sublaevis* siellä täällä, *Myrmica laevinodis* sangen yleinen, *M. ruginodis* sangen yleinen, *M. lobicornis* yleinen, *M. scabrinodis* siellä täällä, *M. sulcinodis* harvinainen.

Föredrogs följande meddelande från rektor M. B r e n n e r:

Inom samma år upprepade växtperioder.

Enligt ett sid. 619 af Botanisches Centralblatt för år 1911, Jahrg. XXXII, N:o 50, publiceradt referat af H. D i n g l e r s uppsats „Ueber Periodizität sommergrüner Bäume Mitteleuropas im Gebirgsklima Ceylons“, har nämnde författare uti den tropiska ön Ceylons likformiga och fuktiga bergsklimat på en höjd af 1701—1886 m öfver hafvet hos åtskilliga europeiska träd, såsom ek, bok, björk, pyramidpoppel, päron- och körsbärsträd, iakttagit, det dessa träd två gånger årligen utveckla blad och blommor, men enligt regeln endast en gång frukt, i det den ena periodens blommor icke vidare utvecklas. Det öfvervägande antalet observerade träd voro ständigt gröna, medan ett mindre antal för någon kortare tid stodo fullkomligt bladlösa.

Det torde med anledning häraf förtjäna påpekas, att äfven hos oss ett likartadt förhållande kan iakttagas, antingen så att under vår korta vegetationstid två gånger blad eller blommor utan någon mellanliggande löffällning utvecklas, eller ock så att under hela året två, undantagsvis tre,

baldalstrande perioder, omväxlande med lika många bladlösa eller hviloperioder, kunna särskiljas.

I sakens natur ligger att endast det förra fallet i vårt klimat med dess all växtlighet hämmande vinterköld kan ute i det fria förekomma, såsom då olika *Salix*-arter, enstaka rönnar, äppelträd, lönnar och syrener under långa och milda höstar för andra gången utveckla blad och blommor, de senare dock naturligtvis utan att bilda frukt. Undantagsvis kunna, såsom det någon gång hos syrén och lönn observerats, de nya bladen utvecklas så sent att de gamla redan hunnit affalla. I synnerhet hos *Salices* är en sådan höstbladbildning och blomning ej ovanlig, hvarvid de i vårlig skrud prydda unga skotten med sina ljusa, späda blad och samtida blommor tydligen afsticka emot de med fasta, mörka, utlefvade blad glest besatta partierna. Denna dubbla blad- och blomutveckling är helt och hållet inskränkt till den blidare årstiden och däraf beroende. Under de kalla vinter- och vårmånaderna kunna några lifsyttringar ej förmärkas.

Annorlunda förhåller det sig med exemplar som odlas inomhus och därigenom undandragas det inflytande årstidernas temperaturväxlingar utöfva. I detta fall kan bladutvecklingen liksom bladfällningen försiggå oberoende af årstiden. Vid odling t. ex. af vår vanliga ek *(Quercus pedunculata)* inomhus händer det oftast, att den första bladutvecklingen för året sker redan jultiden eller vid nyåret, antingen endast med ett litet bladknippe och föga utveckladt nyskott eller med detta sistnämnda starkt förlängdt och glest sittande blad. Förr eller senare på vintern eller våren afstannar denna utveckling för att vid sommarns början eller något senare följas af en ny utvecklingsperiod, efter det de tidigare bladen mer eller mindre fullständigt affallit. Den senare bladfällningen sker därpå vanligen på hösten. Någon gång kunna de skilda perioderna följa så tätt på hvarandra, att ännu en tredje medhinnes.

Genom att sålunda förkorta hvilotiderna tillväxa dessa exemplar i allmänhet mycket snabbt, i likhet med hvad H. Dingler i Ceylons bergstrakter funnit vara fallet. En

del kunna dock på grund af de outvecklade staminternodierna visa en högst obetydlig tillväxt. I detta hänseende visa exemplar härstammande från samma träd under i allo likartade förhållanden, såsom i samma jord och samma kruka, mycket stora individuella olikheter. Utflyttade på kall jord, öfvergå exemplaren genom de yttre förhållandenas tvång till det vanliga växtsättet med bladutveckling endast en gång om året.

Äfven hos gran (*Picea excelsa*), dvärgtall (*Pinus pumilio*) samt medelhafstall (*Pinus maritima*), som odlats inomhus, har någon gång en senare partiell barrbildning vid vinterns början observerats. Sannolikt är att äfven hos andra träd vid odling inomhus en dylik periodicitet skall kunna påvisas.

I betraktande häraf förefaller det som om hos dessa växter och sannolikt hos många andra förefunnes en sträfvan att, då förhållandena så medgifva, under flere endast af kortare intervaller afbrutna perioder hela året om utföra sin alstrande verksamhet, och sålunda den uti länder med periodiskt omväxlande, för växtligheten gynnsamt eller ogynnsamt klimat förekommande omväxlingen af två perioder af utveckling och hvila endast vore en följd af yttre omständigheter och följaktligen af rent lokal natur. Det förra förhållandet vore alltså det normala hos dessa växter.

Doktor B. Poppius inlämnade till publikation:

Cimex vespertilionis n. sp.

Braunrot, oben kurz behaart. Der Kopf ist fein quer punktiert, der Clypeus gegen die Spitze etwas erweitert. Die Fühler sind ziemlich kurz behaart, das dritte Glied ist 30—34.5 μ lang, das zweite 28.5—29 μ und das letzte 18—24 μ. Der Halsschild vorne tief ausgeschnitten, die Vorderecken ziemlich kräftig nach vorne gezogen, die Seiten mit abstehenden Haaren besetzt, die nicht länger als der

Durchmesser des Auges sind. Die grösste Breite etwas vor der Mitte gelegen; der Halsschild in der Mitte fast dreimal breiter als lang. An der breitesten Stelle sind die Seiten nach vorne kräftig gerundet verengt, gegen die Basis weniger stark, jedoch deutlich gerundet verengt, vorne breit, hinten etwas weniger abgeflacht. Die Scheibe ist in der Mitte weitläufig und gegen die Seiten etwas dichter, aber erloschener punktiert. Das Schildchen ist stark quer und sehr fein punktiert. Die kurzen Hemielytren sind kräftiger und dichter punktiert als der Halsschild, am Seitenrande wie die Halsschildseiten behaart, der Apicalrand sehr breit gerundet, länger als die Scutellarcommissur, die innere Apicalecke ziemlich gerundet. Der Hinterkörper ist breit eiförmig, oben kurz behaart, das erste sichtbare Segment dicht und ziemlich kräftig runzelig punktiert, die anderen feiner, matt punktiert und fein quer gestrichelt, die Seiten kürzer abstehend behaart als die Seiten der Hemielytren und des Halsschildes, die letzten Dorsalsegmente mit zahlreichen, langen Haaren versehen. Die Beine mässig verdickt, die Schenkel unten ungefurcht, die Hinterschienen gegen die Spitze sehr leicht gebogen. — Long. 4.5, lat. Proth. 1.5, lat. Abd. 3 mm.

Diese neue Art ist sehr nahe mit der gewöhnlichen Bettwanze, *C. lectularius* L., verwandt, unterscheidet sich aber durch die kürzeren Fühler, das kürzere Schildchen und die etwas längere Sutur der Hemielytren. — Dr G. Horváth, dem ich ein Exemplar zugesandt habe, ist der Ansicht, dass die neue Art von *C. lectularius* nicht verschieden sei und dass die letztere betreffs der Fühlerlänge variiert. Ich habe zahlreiche finnische Stücke von *lectularius* untersucht, aber keine Übergänge gefunden. Ich bin daher geneigt, die neue Form als eine besondere, bei Fledermäusen lebende Rasse anzusehen. Es sei hervorgehoben, dass aus demselben Hause, wo die neue Art angetroffen wurde, mir etwa 15 Exemplare der gewöhnlichen Bettwanze vorgelegen haben, alle in Zimmern gefunden, und dass alle diese Stücke durch die oben erwähnten Unterschiede von *vespertilionis* abwichen. Auch The Hon. N. Charles Rothschild,

der ein Stück der letztgenannten Art erhalten hat, scheint geneigt, dieselbe als verschieden anzusehen.

Von dieser interessanten Art wurden etwa 10 Exemplare im Kirchspiele Hattula, Süd-Tavastland, in Nestern von *Vespertilio mystacinus,* die zwischen Brettern eines Wohnhauses angelegt waren, im Sommer 1911 von Herrn Mag. phil. A. Wegelius gefunden. Es ist wahrscheinlich, dass die Art eine weitere Verbreitung hat, da das Wirttier weit verbreitet ist. Es ist zu hoffen, dass weiteres Material aus unseren Fledermausnestern eingehen wird, damit endgültig die Frage der Artvalenz abgemacht werden kann. — Mus. Helsingf., Budapest, coll. Rothschild.

Med. kand. Runar Forsius lämnade följande meddelande:

Über den Transport von Mallophagen durch Hippobosciden.

Beobachtungen über Transport von Mallophagen durch Lausfliegen sind hier und da [1]) veröffentlicht worden. Die Reihe derartiger Beobachtungen kann ich durch zwei von mir in Finland gemachte Funde ergänzen.

Die erste meiner Beobachtungen stammt aus dem Jahre 1903, in dem ich am 1. IX. im Kirchspiele Karislojo, Suurniemi, im südlichen Finland an einem erlegten Birkhuhn *(Tetrao tetrix* L.) ein Exemplar von *Ornithomyia avicularia* L. entdeckte. Dieses Insekt trug an der Flügelbasis ein Exemplar einer Mallophage. Beide lebten noch, und die Mallophage liess sich nur schwierig von ihrem zufälligen Wirttiere trennen. Die Mallophage wurde leider nicht aufbewahrt. Ich vermute, dass es sich um *Nirmus quadratulus* Nitzsch. handeln muss,

[1]) Mjöberg, E., Studien über Mallophagen und Anopluren, Arkiv för Zoologi, Vol. VI, p. 10, 1910. — Wanach, B., Entomologische Rundschau, Vol. XXVII, p. 121, 1910. — Jacobson, E., und De Meijere, C. J. H., Mallophaga transported by Hippoboscidae, Tijdschrift voor Entomologie uitgeven door de Nederlandsche Entomologische Vereening, Vier en vijftigste Deel, p. 168, 1911. — Fernere Citate in der Schrift von Jacobson und De Meijere.

die einzige Art, die bei uns an *Tetrao tetrix* L. vorkommen dürfte.

Die zweite Beobachtung stammt vom 1. VII. 1908. Ich fand damals im Kirchspiele Lojo, Torhola, auf einigen erlegten jungen Krähen *(Corvus cornix* L.) vier Exemplare von *Ornithomyia avicularia* L. Drei derselben boten nichts bemerkenswertes dar, das vierte Exemplar dagegen hatte am Ende des Abdomens an der rechten Seite eine lebende Mallophage, die sich an die Abdominalhärchen angeklammert hatte, und eine andere war an einem der Hinterschenkel befestigt. Die Fliege wurde zusammen mit ihren Inquilinen in das Cyankaliumglas gesteckt. Das am Hinterschenkel befestigte Exemplar wurde beim Herausnehmen der Fliege nicht mehr gefunden. Das am Hinterende des Abdomens befestigte Tierchen dagegen ist noch in dieser Stellung fixiert.

Herr Mag. phil. K. Airaksinen, Helsingfors, hat freundlichst die Determination der Mallophage übernommen und in ihr *Nirmus uncinosus* Nitzsch. erkannt. Diese Art lebt nach Giebel [1]) auf *Corvus cornix* und *C. corone* und hat eine weite Verbreitung. Sie lebt von Dunenstrahlen und bleibt nach Giebels Beobachtungen oft sechs bis acht Tage nach dem Tode des Wirtes am Leben.

Die Verbreitung der Mallophagen durch Lausfliegen scheint also ziemlich oft vorzukommen. Hierdurch erklärt sich leicht die grosse Verbreitung einiger Mallophagen, wie *Decophorus communis* Nitzsch. und *Nirmus vulgatus* Kell. Mjöberg (l. c.) hat sogar auf zwei *Ornithomyia*-Exemplaren nicht weniger als drei resp. sieben Mallophagen (*Decophora leontodon* Nitzsch.) gefunden und erinnert an die Verbreitung der Meloiden durch Bienen. Er hat Mallophagen sogar 14 Tage in einem Proberörchen am Leben erhalten.

Die Frage, ob die Mallophagen sich wirklich absichtlich (instinktmässig) an die Lausfliegen anklammern, lässt sich schwierig entscheiden. Vielleicht geschieht dies mehr oder

---

[1]) Giebel, C. G., Insecta Epizoa, Leipzig 1874.

weniger zufällig, vielleicht aber versuchen die Mallophagen, sobald die Temperatur des Wirttieres sinkt, von ihren Wirten wegzukommen und klammern sich dann an alle lebenden und sich bewegenden Gegenstände an. Denn es ist ja bekannt, dass die Mallophagen, sobald die Temperatur des Wirtes nur wenige Grade unter das Normale sinkt, lebhaft umherzukriechen beginnen. Und auch die Lausfliegen suchen binnen kurzem neue Wirttiere auf und fliegen weit umher. Es ist aber zu bemerken, dass, obwohl *Ornithomyia avicularia* L. an einer grossen Menge von Vögeln angetroffen wird, die beobachteten Mallophagen, soviel ich weiss, keine besonders grosse Verbreitung bei den Vögeln haben (*Decophora leontodon* ist auf *Sturnus* und *Pastor* gefunden und *Nirmus uncinosus* von den oben erwähnten *Corvus*-Arten bekannt). Vielleicht aber finden diese Arten nur an nahe verwandten Wirttieren Entwickelungsmöglichkeiten. Vielleicht sind die Parasiten und deren Wirttiere bisher in dieser Hinsicht noch nicht hinreichend erforscht.

Schliesslich will ich hinzufügen, dass ich etwa 20 Exemplare von *Ornithomyia* gefangen habe, auf denen keine Mallophagen zu finden waren.

Med. kand. Runar Forsius inlämnade till publikation:

Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen. II.

Im Laufe des Jahres 1911 ist es mir wieder gelungen, eine Anzahl von in Blattwespenlarven parasitierenden Schlupfwespen zu züchten. Die Blattwespenlarven wurden isoliert erzogen. Wo keine Datumangaben beigefügt sind, habe ich die Wespen im geheizten Zimmer gezüchtet. Bisher nicht erzogene Arten sind mit einem Sternchen versehen und die Wespen hauptsächlich wie früher [1]) benannt und

[1]) Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora Fennica 37, p. 98, Helsingfors 1911.

geordnet. Alle Arten ohne Fundortsangaben stammen vom Kirchspiele Karislojo in der Regio Aboënsis im südlichen Finland.

Die Determinationen von sämtlichen Arten sind auch diesmal in liebenswürdiger Weise von Herrn Dr. A. Roman, Upsala, ausgeführt. In einem kleinen Aufsatz hat er [1]) einige unrichtige Determinationen berichtigt und zwei neue Arten beschrieben.

Seite 102 in meinem früheren Aufsatz steht *Holcocremna claudestina* statt *Holocremna clandestina* und *Rhizarea* statt *Rhizarca.*

Diprion (Lophyrus) pallidum Klug. — Eine Zucht von 71 Larven, am 25. VII. — 11. VIII. 1910 gesammelt, ergab 32 *Diprion*-Imagines (6 ♂♂ und 26 ♀♀ = 45,1 %), 7 ♂♂ von * *Hypsantyx impressus* (Grav.) Pfank. *[Tryphoninae]* (= 10 %), 1 ♀ von *Spilocryptus pygoleucus* (Grav.) Brischke *[Cryptinae]* (= 1,4 %) und 2 ♀♀ von *Holocremna cothurnata* (Holmgr.) Thoms. *[Campopleginae]* (= 2,8 %). 11 Larven überwinterten zweimal (= 15,5 %), und es starben 18 Stück (= 25,3 %). Von Schlupfwespen waren also zusammen 10 Stück (= etwa 14 %) infiziert. — Ein ♀ von * *Brachistes uncigenis* Wesm. *[Braconidae, Polymorphi]* wurde am 15. VII. 1911 mit ex ovo erzogenen Larven beschäftigt gefunden. — *Exenterus adspersus* Hart. *[Cteniscinae]* sah ich wieder im Sommer 1911 mehrmals mit Larven von verschiedenen *Diprion*-Arten, u. a. auch *D. pallidum* Klug, beschäftigt. Ich habe diese Art früher (l. c.) als *E. claripennis* Thoms. erwähnt.

Diprion pini L. — Wieder einige Exemplare von *Lamachus marginatus* (Brischke) Thoms. *[Tryphoninae].*

Diprion simile Hart. (= *eremita* Thoms.). — Aus in Lojo und Karislojo gesammelten Larven erhielt ich ein ♂ von *Microcryptus basizonius* (Grav.) Thoms. *(Phygadeuontinae)* und ein ♀ von *Holocremna clandestina* (Holmgr.) Thoms. *(Campopleginae).*

---

[1]) Roman, A., Einige gezogene Ichneumoniden aus Südfinnland, Entomologisk Tidskrift, Vol. 32, p. 202 (H. 3—4), und Vol. 33, p. 65 (H. 1—2), Stockholm 1911—1912.

Diprion socium Klug. — 3 ♂♂ von *Exenterus adspersus* Hart. *[Cteniscinae].* Früher von mir [1]) als *E. claripennis* Thoms. erwähnt.

Diprion sertifer Geoffr. — *Monoblastus haemorrhoidalis* Hart. *[Tryphoninae]* 2 ♀♀; früher *? Zemiophorus* sp. genannt. — *Zemiophorus scutulatus* (Hart.) Thoms. *[Tryphoninae]* 1 ♂; früher „sp. pr. '*Spudea*' *erosa* Holmgr." genannt. Diese Art ist bisher bei verschiedenen *Diprion*-Arten beobachtet, nicht aber bei *D. sertifer.*

Trichiocampus aeneus Zadd. — * *Grypocentrus incisulus* Ruthe *[Ctenopelmatinae]* 1 ♀ am 13. VIII. 1911 mit erwachsenen Larven von *T. aeneus* beschäftigt.

Pteronus ferrugineus Först. (= *fagi* Kon. nec. Zadd.). — Diese hübsche Art hat im südlichen Finland zwei Generationen. Die überwinternden Larven geben im Freien Imagines Ende Mai bis Anfang Juni. Die Weibchen legen ihre Eier durch die Oberseite der Blätter von *Salix phylicaefolia* u. a. in kleine Kolonieen von etwa 15—30 Stück. Die Eier liegen dicht unter der Epidermis der Blätter am Blattende. Die jungen Larven durchbeissen die Epidermis und begeben sich zu dem Blattrande, wo sie sogleich zu fressen beginnen. Hier werden sie bald, oft schon nach etwa 3—4 Tagen, von Schlupfwespen aufgesucht. Auch einige rote Milben, Spinnen und Hemipteren habe ich als Feinde beobachtet. Junge Larven fand ich im Sommer 1911 Anfang Juni. Am 11. VI. 1911 wurden schon beinahe ausgewachsene Larven beobachtet, und am 18. VI. 1911 wurde eine kleine Kolonie in einem Blumentopfe isoliert. Die Larven verkrochen sich in das Moos am 23—25. VI. 1911, und Mitte Juli erschienen die Imagines. Am 29. VII. 1911 erhielt ich als Parasit ein ♂ einer neuen Art, die Herr Roman (l. c.) *Spudaeus forsii* n. sp. *[Tryphoninae]* genannt hat. — Die zweite Generation legt ihre Eier sofort im Juli ab. Die Larven erscheinen nach etwa zehn Tagen, und Ende August

[1]) Forsius, R., Über einige *Diprion (Lophyrus* Latr.)-Arten, Meddelanden af Soc. pro F. et Fl. Fennica, Vol. 37, p. 182, Helsingfors 1911.

sind die Kokons schon angefertigt. Die zweite, überwinternde Generation ergab einige Exemplare von *Monoblastus erythropygus* Holmgr. *[Ctenopelmatinae]*. — Die Sommergeneration ergab noch am 25. VII. 1911 ein ♀ von *Microgaster fulvicrus* Thoms. *[Braconidae, Areolarii]* und am 2. VIII. 1911 ein ♀ von *Monoblastus* sp. *[Ctenopelmatinae]*.

Pteronus similis Fors. — Hat im südlichen Finland ebenfalls jährlich zwei Generationen. Aus überwinternden Larven erhielt ich im Jahre 1911 ein ♂ von * *Cteniscus pictus* (Grav.) Holmgr. *[Cteniscinae]*. Diese Art habe ich früher als *Ct. marginatus* Thoms. aus Larven von *Pteronus ferrugineus* erwähnt. — Am 16. VII. 1911 erhielt ich aus Larven der ersten Generation ein ♂ von *Holocremna* sp. pr. *melanogaster* Thoms. *[Campopleginae]*. Die Larven waren am 12. VI. 1911 gesammelt und verkrochen sich in das Moos am 16—25. VI. 1911. Die *Pteronus*-Imagines erschienen am 16—31. VII. 1911.

Pteronus n. sp. auf *Populus tremula* L. — *Spudaeus forsii* Roman n. sp. *[Tryphoninae]*. Früher von Herrn Roman als vielleicht zu *Mesoleius wahlbergii* Holmgr. gehörig bezeichnet. Seitdem hat er durch Vergleich mit den typischen Exemplaren Holmgrens gefunden, dass es sich um eine neue Art handeln muss. Ich erhielt im Jahre 1911 wieder einige ♂♂ und ♀♀ dieser Art. — *Hypamblys transfuga* (Holmgr.) Thoms. *[Tryphoninae]* 2 ♀♀. — *Diaparsus pallipes* Holmgr. *[Porizontinae]* 2 ♂♂ und ein ♀ 1911. — *Scopiorus flavicauda* Roman n. sp. *[Ctenopelmatinae]* ein ♀ 1911. — Diese *Pteronus*-Art ist in so hohem Grade von Parasiten infiziert, dass ich bisher nur einige Weibchen und gar keine Männchen erhalten habe, obwohl ich sie schon mehrmals ex larva erzogen habe. Ich habe das Männchen erst abwarten wollen, ehe ich diese neue hübsche Art beschreibe. Im vergangenen Sommer aber war die Art im Lojo-Gebiete nicht mehr zu finden, obwohl sie früher nicht selten gewesen war.

Pteronus pavidus Lep. — *Eclytus ornatus* Holmgr. *[Mesoleptinae]* 2 ♂♂ 1911; bisher bei *Tortrix heparana* beobachtet (Bignoll). — *Monoblastus exstirpatorius* (Grav.) Pfank.

♂♂ und ♀♀ in grosser Anzahl (18 %). — Diese *Pteronus*- Art war im Sommer 1910, besonders aber im Sommer 1911, im Lojo-Gebiete äusserst zahlreich. Man hätte leicht im Laufe weniger Stunden Tausende von Larven sammeln können. Die Zucht ergab nur wenige Männchen, dagegen zahlreiche Weibchen (3: 32). — Eine Fliege kam in ziemlich bedeutender Anzahl als Parasit vor (15 %).

Croesus septentrionalis L. — *Mesoleius aulicus* (Grav.) Holmgr. *[Tryphoninae]*. Mehrere ♂♂ und ♀♀ 1911. Scheint ein konstanter Parasit auf *Croesus* im Lojo-Gebiete zu sein.

Lygaeonematus pini Retz. — Das früher von mir als *Erromenus sp.* erwähnte Weibchen, das ich im Jahre 1910 mit Larven von *L. pini* beschäftigt sah, hat Herr Roman jetzt als *Erromenus simplex* Thoms. *[Ctenopelmatinae]* erkannt. Ich sah diese Art Anfang Juni 1911 wieder mehrmals an *Abies* in der Nähe von *Lygaeonematus*-Larven. Aus im Juni 1910 gesammelten Larven erhielt ich ausserdem diese Art durch Zucht und habe somit dieselbe als sicher in *L. pini* parasitierend nachgewiesen. Ich erhielt drei ♀♀ und ausserdem ein ♂, das Herr Roman als *Erromenus* sp. determiniert hat. Ich vermute, das auch dieses Männchen zum *Erromenus simplex* Thoms. gehört. — **Mesoleius liosternus* Thoms. *[Tryphoninae]*; mehrere ♂♂ und ♀♀. — *Scopiorus flavicauda* Roman n. sp. *[Ctenopelmatinae]*; 2 ♂♂, die etwas verschieden gezeichnet sind.

Pristiphora geniculata Hart. — *Monoblastus* sp. *[Ctenopelmatinae]* 1 ♀. — *Holocremna erythropyga* (Holmgr.) Thoms. *[Campopleginae]*, 1 ♀ 1911. Bisher bei *Tenthredo* sp. (Brischke) beobachtet. — Diese *Pristiphora*-Art ist bei uns selten, und es ist mir noch nicht gelungen, Imagines von derselben zu finden oder durch Zucht zu erhalten. So viel ich weiss, ist sie die einzige auf *Sorbus aucuparia* lebende Nematide. Ich kann darum die richtige Determination dieser Art nicht bezweifeln.

Micronematus abbreviatus Hart. — *Spilocryptus pygoleucus* (Grav.) Brischke *[Cryptinae]*. Schlüpfte etwa einen

Monat später als die Wirtwespen aus und dürfte also Ende Juni fliegen. Vorher bei *Diprion pini* L. gefunden.

Amauronematus n. sp. (?). — *Sagaritis zonata* (Grav.) Holmgr. *[Campopleginae]*. 1 ♂ am 2. VII. 1911. Früher von Bignell bei *Hecatera serena* gefunden. — Die *Amauronematus*-Larven wurden am 10—12. VI. 1911 auf *Salix aurita* L. gesammelt und verkrochen sich am 11—20. VI. 1911 in das Moos. Imagines erhielt ich Anfang Februar 1912 im geheizten Zimmer, jedoch nur Weibchen. — *Microgaster sticticus* Ruthe 1 ♀ am 3. VII. 1911. — *Pezomachus agilis* (Fabr.) Grav. *[Pezomachinae]*. 1 ♂ am 6. VII. 1911. Früher bei *Cionus fraxini* (von Kawall) und bei *Coleophora* sp. (von Ratzeburg) gefunden.

Cephus infuscatus Ed. André. — Am 16. VIII. 1910 fand ich im Kirchspiel Pärnå, Husvilla, in Süd-Finland ein ♀ einer Schlupfwespe, und zwar *Epiurus (Pimpla) detritus* Holmgr. *[Pimplinae]*, die ihren Bohrer in einen Halm von *Phalaris arundinacea* gesteckt hatte. Beim Öffnen des Halmes fand ich daselbst eine Cephiden-Larve, die ich als zu *Cephus infuscatus* gehörig ansehen muss. Ich erhielt nämlich aus gleichzeitig eingesammelten *Phalaris*-Halmen nicht weniger als 18 Imagines von *Cephus infuscatus*. *E. detritus* ist früher bei *Sesia formicaeformis*, *Lipara lucens* und *Chilo phragmitellus* (?) beobachtet. — Die Zucht ergab ausserdem 1 ♂ von *Epiurus (Pimpla) inanis* (Grav.) Thoms. = *graminellae* (Schrank) Grav. *[Pimplinae]*.

Calameuta filiformis Evers. — Lebt ebenfalls bisweilen in *Phalaris arundinacea*. Aus 20 am 10. X. 1910 auf der Insel Märaskär im Kirchspiel Helsinge, Süd-Finland, gesammelten *Phalaris*-Halmen züchtete ich 7 *Calameuta*-Imagines und ein *Epiurus (Pimpla)*-Männchen, das Roman als „sp. prope *inanis* Schrank“ determinierte.

Professor Enzio Reuter föredrog:

Ett uppträdande af halmdödaren (Ophiobolus) i Finland.

I slutet af maj 1910 erhöll jag af agronom E. J. Fabritius meddelande om att på Erkylä gård i Hausjärvi å

ett rågfält uppträdde en sjukdom, som yttrade sig däri, att de angripna rågplantorna i förtid vissnade och gulnade. En undersökning af de sjuka plantorna, hvilka med lätthet kunde uppryckas från marken, visade att rötterna voro alldeles olika dem på friska plantor. Rotsystemet var nämligen i allmänhet kortare och svagare utveckladt, och de enskilda rottrådarna voro genomväfda af en tät filtludd. Medan jorden lätt lossnade från de friska plantornas rötter, följde däremot alltid större eller mindre partier däraf med de sjuka plantornas rötter och kvarhöllos af rottrådarnas filtludd, så att hvarje rottråd var omgifven af ett nästan jämntjockt jordlager, ett förhållande som var synnerligen karaktäristiskt för dessa plantors rotsystem.

Enligt meddelande af professor Jakob Eriksson i Stockholm, som benäget granskat prof af de angripna rågrötterna, voro dessa hemsökta af en s. k. halmdödare, en svamp tillhörande släktet *Ophiobolus* inom kärnsvamparnes, *Sphaeriaceae,* familj. Däremot kunde på grund af det tillgängliga materialet icke afgöras, huruvida ifrågavarande svamp tillhörde *O. graminis* Sacc. eller *O. herpotrichus* (Fr.) Sacc., hvilka synas stå hvarandra mycket nära och på ungefär enahanda sätt angripa företrädesvis hvete, men äfven råg och korn. Den förra har bl. a. enligt undersökningar af dr Nilsson-Ehle, Svalöf, uppträdt svårt härjande å vissa hvetesorter i Skåne, den senare har tidigast såsom snyltsvamp varit känd från Italien och har sedermera anstiftat större eller mindre skador äfven i Frankrike och Tyskland. I sistnämnda land iakttogs den för första gången å hvete år 1894 och har särskilda år där anstiftat så stora förödelser å hvetefälten, att den till och med betecknats såsom den svåraste fienden till hveteodlingen i Tyskland. Enligt Nilsson-Ehle förefinnes möjligen icke någon skarp gräns mellan de båda *Ophiobolus*-arterna.

Förekomsten af *Ophiobolus* i Finland har icke tidigare blifvit annoterad, hvadan här föreligger en, visserligen mindre önskvärd, nykomling för den finska floran. Det bör dock framhållas, att en fullkomligt likartad sjukdomsföre-

teelse i rätt stor utsträckning af mig våren 1897 iakttogs på särskilda rågåkrar i Jorois och Rantasalmi, framför allt på Järvikylä gård i förstnämnda socken, hvarom ett kortfattadt meddelande ingår i min „Berättelse öfver skadeinsekters uppträdande i Finland år 1897“ (F. Landtbruksstyrelsens Medd. N:o XXIII, 1898, p. 43). Prof af sålunda angripna rågrötter sändes då till professor E. Rostrup i Köpenhamn, som i sin svarsskrifvelse nämnde, att han då hvarken af egen erfarenhet eller från litteraturen kände till ifrågavarande sjukdom å råg. Svampen synes först senare hafva vunnit insteg i Skandinavien. Tilläggas må ännu, att jag i slutet på 1890-talet äfven på Lofsdal i Pargas iakttagit enstaka rågstånd, hvilka företett fullkomligt liknande sjukdomsbild. Måhända är svampen icke någon sällsynthet i vårt land, ehuru den hittills i allmänhet blifvit förbisedd. Slutligen kan nämnas, att en alldeles liknande sjukdom våren 1910 var vidt utbredd på rågfälten i guvernementet Pskow i Ryssland, hvarifrån jag i och för undersökning erhöll mig prof tillsända genom professor J. A. Portschinsky i S:t Petersburg.

Mötet den 2 mars 1912.

Landtbruksvetenskapliga samfundet, Helsingfors, hade tillställt Sällskapet sina publikationer jämte en anhållan om skriftutbyte, och beslöt Sällskapet bifalla härtill och i utbyte gifva såväl Acta som Meddelanden.

Likaså hade anhållan om skriftutbyte inkommit från Tôhoku Imperial University, Sendai, Japan, som öfversändt sina The Science Reports, och beslöt Sällskapet med bifall till den gjorda anhållan tills vidare sända i utbyte sina Meddelanden.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 3,305: 91.

Till publikation anmäldes:

Harald Lindberg, Material till kännedomen om Taraxacum-formernas utbredning i Finland.

Ludv. Munsterhjelm, Studier öfver växlingar i fjäderdräkten hos Lagopus albus (Gmel.).

Ludv. Munsterhjelm, Studier öfver fjällgåsen, Anser erythropus, i Skandinavien och Finland.

Ordföranden framlade 33:dje och 34:de tomerna af Sällskapets Acta, af hvilka den förra af Sällskapet tillägnats professor Odo Morannal Reuter i anledning af hans 60-årsdag.

Professor Reuter tackade Sällskapet för den honom visade hedersbetygelsen.

Priset för 33:dje bandet af Acta fastställdes till 8 mark och för 34:de bandet till 12 mark.

Sällskapet hade fått emottaga en inbjudning af The Academy of Natural Sciences of Philadelphia till dess 100-årsfest den 19—21 mars 1912.

Från Universitetets i Helsingfors Herr Rektor hade Sällskapet fått emottaga underrättelse om att det ifrågasatta utbytet af skrifter emellan Universitetet och British Museum af sistnämnda institution afböjts.

Student Th. Grönblom förevisade å student E. Oker-Bloms vägnar ett af denne i närheten af Helsingfors fångadt exemplar af *Tapinostola fulva* Hübn. ab. *transversa* Staud. Denna aberration hade ej förut anmärkts från vårt faunaområde.

Föredrogs följande meddelande från gymnastiklärare Bruno Florström:

„För Sällskapet får jag härmed omnämna en del anmärkningsvärda *Taraxacum*-arter, som jag senaste sommar påträffade under mina botaniska exkursioner i Satakunta.

T. Marklundii Palmgr., *T. copidophyllum* Dahlst. och *T. trilobatum* Palmgr. voro i vårt land tidigare funna endast på Åland. Den förstnämnda anträffades af mig i Ruovesi kyrkoby, de tvenne senare i Räfsö. Dessa arter äro sålunda för fasta Finland nya. *T. Marklundii* och *T. trilobatum* äro mig veterligen icke tills vidare iakttagna utom vårt floraområdes gränser.

Fyra af mig urskilda arter ha af doktor H. Dahlstedt igenkänts såsom respektive *T. amblycentrum* Dahlst., *T. capnocarpum* Dahlst., *T. oinopolepis* Dahlst. och *T. stenocentrum* Dahlst. mscrpt. Dessa arter äro för landet nya. *T. amblycentrum* insamlades i Birkkala, Nokia, *T. capnocarpum* i Tammerfors, *T. oinopolepis*, hvilken art 1911 tagits på Gottland och under senaste höst beskrifvits i Botaniska Notiser, påträffades af mig i Björneborg och Kumo, Peipohja, *T. stenocentrum* åter i Birkkala, Epilä.“

I anledning af detta meddelande upplyste doktor H. Lindberg om att i botaniska museets finska samlingar förvaras exemplar af *T. stenocentrum* Dahlst., tagna i Om, Pedersöre, af fröken Maja Arvonen, samt i Nykarleby och Jakobstad af student G. Marklund. I samma samlingar finnas exemplar af *T. oinopolepis* Dahlst., insamlade i Ta, Jokkis, år 1910 af student S. Salmenlinna. Alla exemplaren äro bestämda af doktor H. Dahlstedt.

Ylioppilas Y. Wuorentaus esitti kaksi huomattavaa hemipteriä:

„*Ptenidium punctatum* Gyll. Muista meillä tavattavista *Ptenidium*-lajeista voidaan *Pt. punctatum* erottaa karkeampipisteisistä peitinsiivistään ja kaulastaan sekä mustasta, jokseenkin pitkäkarvaisesta selkäpuolestaan. Tämän luonnontieteelliselle alueellemme uuden lajin tapasin Lohtajalla, 22.

VII. 10, merenrannalle ajautuneiden roskien alta. Ruotsissa se on tavattu merenrannalla Skånessa, Hallannissa ja Ölannissa; Norjassa Kristianian luona; Tanskassa useammassakin paikassa sekä länsi- ja keski-Europassa merenrannoilla ja harvinaisena sisämaassakin. Merenrannalla mainitaan sen elävän rannalle ajautuneen *Fucus*'en alla. Lohtajalla puuttui *Fucus*, sen sijaan oli meri kasannut muita kasvijäännöksiä rannalle, ja näitten alta onnistuin seuloen löytämään 3 kappaletta.

Cryptopleurum crenatum Panz. Meilläkin yleisestä *Cr. minutum*'ista eroaa *Cr. crenatum* suuremman kokonsa ja varsinkin peitinsiipiensä kautta, mitkä ovat tyvestä alkaen uurteiset ja uurteiden välit harjumaiset. *Cr. crenatum* on tunnettu etelä- ja länsi-Europasta. Venäjällä se on F. A. Zeitzen'in mukaan tavattu Pietarin kuvernementissa, ja Pietarin eläintieteellisen museon kokoelmissa on yksi kappale Suomesta, mikä on A. Moravits'in v. 1861 Tammisaaren luota ottama. V. 1904 kesäk. 2 p:nä sain 1 kapp *Cr. crenatum*'ia Oulun luota haaviten rikkaruohikosta."

Maisteri E. W. Suomalainen näytti epämuotoisen (varren fasciationi) *Ranunculus repens*'in sekä ilmoitti tästä seuraavaa:

„Turun suomalaisen yhteiskoulun oppilaan Siiri Rantasen herbariossa tapasin omituisen n. 32 cm:n pituisen *Ranunculus repens*-yksilön, jonka pysty varsi oli turvonnut tavattoman laajaksi; kuivatussa kasvissa on varren suurin läpimitta 36 mm. Varressa on runsaasti lehtiä ja lyhyempiä haaroja, sen päässä suuri kukkaryhmä. Tyvipuolelta lähtee tavallisia pitempiä rönsyhaaroja. Kasvi on otettu 20. VII. 1911, Ab, Loimaa, Krekilä, ojasta. Oppilas Rantasen ilmoituksen mukaan kasvoi paikalla useampiakin samanlaisia kasvi-yksilöitä.

Fasciationi *Ranunculus sceleratus*'ella näyttää olevan aika yleinen Turun seuduissa oppilaitteni löydöistä päättäen. Sopinee tässä yhteydessä mainita, että Kuopion museossa on säilytettynä fasciationi *Pinus silvestris*'estä, ja että Lohjan

pitäjän Vohloisten kartanon alueella tapasin kesällä 1910 ja 1911 runsaasti samanlaista *Urtica dioica*'lla, jotka olivat samalla *Cuscuta europaea*'n saastuttamat. Pidän mahdollisena, että viimeksi mainittu loinen oli saanut aikaan isäntänsä sairaloisuuden."

Fil. kand. Widar Brenner demonstrerade

Några växtfynd från Barösunds skärgård.

1. En kalkform af *Arenaria trinervia* L., utmärkande sig genom ovanligt frodig växt, tät bladbesättning och äggrundt ovala—rundade, köttiga blad, växte på förvittrad kalksten invid stranden af Verkholmen i yttre skärgården. Samtliga exemplar voro sterila. Att växten i själfva verket är inkrusterad med kalk har ådagalagts genom en mycket tydlig kalkreaktion i det extrakt, som erhålles, ifall blad och stjälkar behandlas med utspädd saltsyra.

2. Af *Convolvulus sepium* L. finnes ett individrikt bestånd å Stor-Ramsö, Torsholmens södra strand. På en remsa af cirka 200 meters längd utbreder sig arten i fråga, slingrande sig i gräset eller bland stenarna, här och där användande äfven albuskarna som stöd. Stranden är lågländt och vasskantad; någon lastageplats finnes icke där eller i närheten. Äfven till människoboningar, där växten odlas som prydnad, är det långt. Att *Convolvulus sepium* här är fullkomligt vild anser jag därför stå öfver allt tvifvel.

3. Den sällsynta hybriden *Betula nana* × *verrucosa* har i ett exemplar blifvit funnen å Storö i yttre skärgården. Busken var knappt manshög och växte vid SW stranden af ett träsk på ofruktbar, bergig mark i närheten af en mosse, som mycket väl kunde vara lokal för *Betula nana*. Denna stamart har emellertid ej ännu blifvit funnen i trakten. Måhända skall detta i en framtid ske, i motsatt fall är hybriden att betrakta som en intressant relik från förgångna tider.

4. Ett lågväxt exemplar af *Amelanchier ovalis* upptäcktes bland alarna vid stranden af den s. k. Härligudden å Barö. Det närmaste ställe, där *Amelanchier*-arter mig veterligen odlas, är Fagervik på cirka 4 km:s afstånd. Att fåglar här tjänstgjort som fröspridare är väl ganska sannolikt.

Student Thorwald Grönblom förevisade

Två för Finland nya rofsteklar.

1. *Spilomena troglodytes* v. d. Lind. Vid insamlande af rofsteklar sommaren 1911 i Birkkala, St, öfverkom jag bl. a. sällsyntheter äfven 5 ♀♀ af denna för vår fauna nya art. Det första exemplaret blef funnet af min broder, samskoleeleven Helge Grönblom den 24 juli på väggen af en uthusbyggnad å Rahola egendom. Detta fynd föranledde mig att eftersöka ytterligare exemplar på samma ställe, och fann jag 1 ♀ enhvar af följande dagar: $^{31}/_{7}$, $^{1}/_{8}$, $^{2}/_{8}$ och $^{5}/_{8}$, hvarefter flera exemplar till följd af väderleksombyte icke stodo att finna.

Enligt Aurivillius „insamlar honan larver af sköldlöss till föda åt sina larver och bygger i märgen af fina kvistar“. Äfven hvarje hona, som jag fann, hade i munnen en sköldlösslarv, hvilken ännu efter dödandet kvarhölls af stekelns hopbitna käkar. Men att arten utom „i märgen af fina kvistar“ äfven bygger i gröfre ved, framgick däraf, att några af de funna honorna, äfven efter att ha blifvit bortskrämda, envist sökte sig in i gamla hålgångar af barkborrare (tomicider) i en upprättstående hörnspira af gran i ena ändan af uthuset. På samma ställe hade den allmänna rofstekeln *Passaloecus monilicornis* Dahlb. talrika bon, hvilka voro fyllda med små bladlöss.

Med släktet *Spilomena* Shuck. tillföres vår rofstekelfauna ett nytt släkte. *Sp. troglodytes* är den minsta af alla finska, ja t. o. m. europeiska rofsteklar. Arten förekommer nästan öfver hela Europa, äfven i Sverige i Skåne och i Lappland (enl. Aurivillius).

2. *Crabro (Coelocrabro) barbipes* Dahlb. Af denna nordiska art fann jag 1 ♀ den 4 juli 1910 i Birkkala, St, å Rahola egendom, och 1 ♂ den 21 juli 1911 på samma ställe. Denna af Dahlbom beskrifna art är tidigare funnen endast i Sverige, där den förekommer sällsynt i Jämtland och Lappland (enl. Aurivillius). Lefnadssättet är tills vidare okändt.

Jag fann hanen sålunda, att jag efter att hafva borrat flere hål med cirka 3 mm genomskärning och cirka 4 cm längd i en gammal träställning, bevarad på ett soligt ställe, regelbundet under en längre tid flere gånger dagligen vittjade dessa „fällor". Härvid öfverkom jag förutom denna art äfven särskilda andra rofsteklar. De på detta sätt insamlade steklarna voro nästan alla hanar, hvilka i synnerhet till nätterna sökte sig skydd eller logi i borrhålen.

Professor J. Sahlberg demonstrerade

En för vår fauna ny pterophorid.

Då jag nyligen försökte att med tillhjälp af den handskrifna afhandling öfver Finlands *Microlepidoptera,* som doktor A. Poppius inlämnat till publikation till Societas pro Fauna et Flora fennica, bestämma några af mig insamlade småfjärilar, träffade jag på en egendomlig pterophorid, som jag för några år sedan tagit vid Tvärminne på Hangöudd, och hvilken jag icke fann upptagen i det nämnda arbetet.

Sedermera sökte jag å entomologiska museum såväl i den inhemska fjärilsamlingen som i Tengström's och Universitetets palearktiska samlingar, men kunde ingenstädes finna någon fjäril liknande den af mig tagna. Likaledes lämnade genomseendet af den tillgängliga litteraturen blott negativt resultat. Jag förmodar därför, att vi här hafva en förut obeskrifven art.

För att fästa våra lepidopterologers uppmärksamhet på densamma och gifva personer, som besöka trakten, ledning för dess återfinnande, ber jag att få förevisa exemplaret

samt anföra de kännetecken, genom hvilka den kan skiljas från andra pterophorider.

Arten bör hänföras till släktet *Stenoptilia* Hübn. eller *Mimoesoptilus* Wallengr., som utmärker sig bl. a. därigenom, att pannan är försedd med en lång, kägelformig hårtofs och framvingarna äro delade ungefär till tredjedelen af sin längd i tvenne flikar, af hvilka den främre är något bredare och baktill likasom den bakre har trubbigt afrundadt hörn. De bakre vingarna hafva tre flikar, af hvilka den bakersta är skild nästan till basen och ganska smal samt saknar gröfre fjäll bland de långa kantcilierna.

Från öfriga arter af släktet skiljer sig denna, för hvilken jag ber att få föreslå namnet *Stenoptilia nivea*, genom följande karaktärer.

Panntofsen är konisk och ungefär af hufvudets längd. Palperna äro framsträckta och ganska långa, så att de nå något litet framom panntofsen. Hela kroppen, ben och antenner samt framvingar på öfre sidan helt hvita. De sistnämnda hafva dock en mycket fin, otydlig, mörkbrun linje längs costalkanten, afbruten af ett kort, snöhvitt streck närmare spetsen, midt framför utskärningens spets. Bakvingarna äro ljust gråaktiga med små bruna punkter. Kanthåren eller fransarna på fram- och bakvingar äro gråhvita, enfärgade. På undre sidan af framvingarna finnas äfven bruna punkter, hvilka något fördunkla den hvita bottenfärgen. Baktibiernas 4 sporrar äro sinsemellan af ungefär samma längd. Exemplaret, en ♀, har enkla, trådlika antenner.

Tagen på flygsandfält omkring tufvor af *Thymus serpyllum* nedanför Tvärminne by på Hangöudd den 10 juli 1901.

Mötet den 9 mars 1912.

Till fortsatt behandling upptogs frågan om björnens fridlysning, och föredrogs härvid af bestyrelsen upp-

gjordt förslag till skrifvelse rörande såväl vildrenens som björnens fridlysning.

Under den därpå följande lifliga diskussionen framställdes särskilda anmärkningar emot den af bestyrelsen föreslagna formuleringen, och fil. mag. U. Saalas anhöll att få till protokollet antecknadt, att han i princip var emot björnens fridlysning. Slutligen beslöt sällskapet till Hans Majestät Kejsaren och Storfursten insända en skrifvelse af följande lydelse:

„Det är allmänt bekant, att den år efter år fortskridande uppodlingen af landet och bebyggandet af trakter, som tidigare varit ödemarker, oafbrutet tränger undan många af landets vildt lefvande djurarter. I samma riktning verkar ännu kraftigare direkt förföljelse, vare sig denna har sin orsak i ekonomiska skäl, sportintresse eller annat.

Så har ett synnerligen anmärkningsvärdt djurslag, bäfvern, redan för decennier sedan utrotats i Finland, emedan åtgärder för dess skydd vidtogos först när dess tid redan var ute. Numera önskar man med stora kostnader åter inplantera den i landet.

Ett annat däggdjur, vildrenen, var fordom ett af landets mest karaktäristiska och förekom här allmänt ännu i början af 1800-talet. Men ett halft århundrade senare fanns den rikligt blott i Lappland och i ostligaste delen af landet. Sedan dess har förföljelsen varit så liflig, att det är tvifvelaktigt om arten mera förekommer annorstädes än i landets ostligaste gränssocknar och äfven här blott i enstaka exemplar. Enligt nu gällande jaktlag af år 1898 är jakt å vildren tillåten från den 1 november till den 1 februari; får detta fortfara, så är artens öde snart besegladt. Men ännu kan en fullständig och strängt öfvervakad fridlysning måhända rädda stammen och befordra naturlig återinflyttning från öster. Hvad ett effektivt jaktförbud förmår åstadkomma, visar förhållandet med älgen, hvilken på 1850-talet var så godt som utrotad, men nu förökats i sådan grad, att stammen åter kan tåla måttlig beskattning genom jakt. Fridlysande af vildrenen borde så mycket mindre vålla svårig-

heter, som ekonomiska intressen ej härigenom sättas på spel.

Äfven björnens tillvaro i landet är hotad. Också den fanns i början af 1800-talet rikligt till och med i sydvästra Finland och uppträdde då ofta nog som skadedjur. Denna landsdel rensades dock under nästföljande decennier, likaså de österbottniska kustsocknarna, och i slutet af samma sekel fanns björnen kvar allenast i våra karelska gränssocknar och i Lappmarken. Numera finnes hos oss bofast stam endast uti två sockenkomplexer, den ena i östra Karelen, den andra uppe i norden. Den skada björnen åstadkommer är relativt obetydlig, ty inom Finland finnes den numera blott i ödemarker och så fåtaligt, att årligen blott omkring 18 fällas. Men priset på ringarna har stegrats därhän, att i bredd därmed skottpenningen är en obetydlighet. Skyttet fortgår hänsynslöst och stammen minskas så, att efter allenast något decennium björnen icke mera torde förekomma inom vårt lands gränser.

Den nu lefvande generationen skall sålunda få vildrenens och björnens utrotande på sitt ansvar, likasom den nästföregående redan har bäfverns. Fortsättes den hänsynslösa jakten, så kommer nästa folkled att utöda ännu många flere af den finska faunans arter.

Ett sådant utrotande kan icke för vårt folk vara någon kulturuppgift. Societas pro Fauna et Flora Fennica har tagit till uppgift att utforska den natur, som i Finland lefver, och kan därför ej med jämnmod åse, att så väsentliga djurformer afsiktligt bringas att här dö bort. De böra räddas genom i tid vidtagna lämpliga lagstiftningsåtgärder.

Sällskapet vågar därför i djupaste underdånighet anhålla att Eders Kejserliga Majestät täcktes i nåder så snart ske kan vidtaga åtgärder i syfte

att vildrenen fullständigt fridlyses uti hela Finland,

att björnen fridlyses under hela året uti tvenne eller flere tillräckligt stora kronoskogsområden, samt

att skottpenning för fälld björn afskaffas, och staten ersätter af björn slagna kreatur.

För att styrka de sakförhållanden, som här ofvan blifvit anförda, biläggas i underdånighet tryckskrifter i ämnet."

Professor J. Sahlberg inlämnade reservation emot Sällskapets beslut.

Mötet den 13 april 1912.

Anhållan om skriftutbyte hade ingått från Bureau of the Productive Industries, Government of Formosa, som insändt en del af „Icones Plantarum Formosanarum, nec non et Contributiones ad Floram Formosanam", och beslöt Sällskapet bifalla härtill och i utbyte gifva sina Acta och Meddelanden äfvensom de utkomna delarna af Conspectus Florae Fennicae samt Herbarium Musei Fennici.

Likaså hade Istituto medico nacional, Mexico, insändt sina Anales samt anhållit om framtida skriftutbyte, och beslöt Sällskapet med bifall härtill i utbyte gifva såväl Acta som Meddelanden.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 516:13.

Till publikation anmäldes:

E. W. Ehrman, Der Di- und Trimorphismus bei den Männchen der Acariden-Gattung Analges.

C. Lundström, Beiträge zur Kenntnis der Dipteren Finlands VIII. Supplement 2. Mycetophilidae, Tipulidae, Cylindrotomidae und Limnobiidae.

A. Luther, Studien über acoele Turbellarien aus dem Finnischen Meerbusen.

U. Saalas, Die Larven von Stenotrachelus aeneus Payk. und Upis ceramboides L. sowie die Puppe der letzteren.

Gymnastiklärare Bruno Florström hade inlämnat berättelse öfver sina med understöd af Sällskapet företagna botaniska exkursioner i Satakunta sommaren 1911.

Ylioppilas E. Merikallio jätti kertomuksen seuran stipendiaattina kesällä 1911 tekemistänsä lintutieteellisistä tutkimuksista Pohjois-Pohjanmaalla.

Efter ansökan och på förslag af bestyrelsen beslöt Sällskapet tilldela nedan nämnda personer följande reseunderstöd för instundande sommar:

a) för zoologiska undersökningar:

student V. Hellén 150 mark för studium af insekt- och speciellt dipterfaunan i trakterna omkring Päijänne;

student M. R. Koskimies 100 mark för insamling af mikromammalier i södra Tavastland och Kerimäki socken;

student E. Merikallio 150 mark för ornitologiska undersökningar i norra Österbotten;

herr L. Munsterhjelm 200 mark för insamling af mikromammalier vid Könkämäjoki;

student V. Räsänen 100 mark för insamling af insekter i Simo, Pudasjärvi och Yli-Kiiminki socknar samt studium af myrornas bobyggnad;

fil. kand. U. Saalas 200 mark för studium under minst en månad i norra Tavastland af de på våra barrträd lefvande skalbaggarna, speciellt deras utveckling och betydelse för skogshushållningen;

b) för botaniska undersökningar:

fil. kand. W. Brenner 200 mark för floristiska och växtgeografiska undersökningar i Barösunds skärgård;

gymnastiklärare B. Florström 150 mark för botaniska studier i olika delar af Satakunta, särskildt rörande *Taraxacum*-floran;

student V. Heikinheimo 100 mark för insamling af kryptogamer, *Hieracia* och *Taraxaca* i Nyland, Åbo-trakten, på Åland och i Satakunta;

student M. E. Huumonen 150 mark för botaniska exkursioner i norra och mellersta Österbotten;

fil. kand. J. S. V. Koponen 250 mark för floristiska studier och insamling af växter i de finska delarna af Onega- och Olonets-Karelen.

Sällskapet hade fått emottaga inbjudning till den fjärde internationella botaniska kongressen i Brüssel i augusti 1912.

Upplästes ett bref från doktorinnan Nanna Meinert med meddelande om att hennes man, museiinspektor filosofiedoktor Fr. Meinert, Sällskapets hedersledamot, den 19 januari detta år aflidit.

Doktor Harald Lindberg redogjorde för sina undersökningar af en stenåldersboplats i Kyrkslätt socken och demonstrerade de därvid gjorda växtfynden samt framhöll deras betydelse för kännedomen om vår floras historia och de förändringar densamma undergått.

Student A. Wegelius demonstrerade tre bon af *Troglodytes europaeus*, hvilka han tillvaratagit i Hattula socken i södra Tavastland.

Ingeniör G. Fabritius förevisade exemplar af följande anmärkningsvärda fjärilar:

1. *Halia clathrata* L. ab. *nocturnata* Fuchs, af föredragaren funnen i Haminanlahti invid Kuopio.
2. *Larentia bilineata* L. ab. *infuscata* Gmppbg, af herr Krank tagen i Bromarf.
3. *Hydrilla gluteosa* Tr., fångad i Haminanlahti invid Kuopio af föredragaren, ny för Finland.
4. *Caradrina selini* B., anträffad af föredragaren i Ekenäs omnejd, ny för landet.
5. *Nola confusalis* HS., anträffad af föredragaren i närheten af Ekenäs.

Magister Laura Wecksell lämnade följande meddelande om nya fyndorter för tvenne fanerogamer:

„*Sedum fabaria* Koch. Denna art funno J. A. Wecksell och meddelaren sommaren 1910 i Kl, Sordavala landskommun, Mäkisalo, där den växte ganska rikligt i en hafreåker samt i ett mindre stenröse invid åkern. Arten är tidigare inom finskt område med säkerhet tagen 1894 och 1895 på Karelska näset, Valkjärvi, Veikkola, af doktor Harald Lindberg samt i Ol, Salmi, Mantsila, af doktor Backman (se uppg. i Hj. Hjelts Conspectus Florae Fennicae).

Den nya fyndorten är den nordligaste inom finskt område, då arten däremot i ryska delen af On är funnen betydligt nordligare, nämligen vid Saoneshje Kosmosero 1896 af doktor B. Poppius.

Conringia orientalis Andrz. Tvenne somrar å rad har denna ganska sällsynta adventivväxt blifvit funnen i Nyland, Nurmijärvi socken, Rajamäki, invid Hyvinge jästfabrik, nämligen år 1910 af Margit Juslin samt år 1911 af Martha Gadding, båda elever i Privata svenska flickskolan i Helsingfors. Enligt dessa elevers uppgift har växten förekommit i flere exemplar både invid fabriken och på fabrikens afstjälpningsplats. Tidigare fyndorter i Finland äro: N, Helsingfors, Skatudden, 1888, Harald Lindberg; Oa, Vasa ångkvarn, enl. O. Alcenius, Finlands kärlväxter, tredje uppl.; samt Ob, Uleåborg, Toppila, 1906, Y. Wuorentaus.“

Forstmästare Justus Montell hade insändt följande meddelande:

Chamaeorchis alpina (L.) Rich. och Erigeron Unalaschkensis (DC.) Vierh. nya för Finland.

Under mina exkursioner i fjällen kring Kilpisjaur sjö i Enontekis somrarna 1910 och 1911 lyckades jag göra åtskilliga intressanta växtfynd, såsom ju äfven var att vänta, då trakten är föga utforskad. Då emellertid flera af de

funna formerna, af hvilka många äro tidigare obeskrifna, ännu tarfva en närmare granskning, uppskjuter jag publicerandet af en fullständig förteckning till längre fram. Tvenne arter anser jag dock vara skäl att redan nu anmäla.

1. *Chamaeorchis alpina* (L.) Rich. Denna lilla orchidé finnes visserligen upptagen såväl i Melas flora som i H. Lindbergs Enumeratio plantarum in Fennoscandia orientali sponte et subsponte nascentium, men då exemplar saknas i samlingarna och inga meddelanden finnas om hvem som skulle funnit arten och när detta skett, är det högst sannolikt, att uppgifterna om *Chamaeorchis*' förekomst i Finland stöda sig på blotta antaganden eller gälla utanför landets gränser gjorda fynd, såsom äfven utgifvarena af Herbarium Musei Fennici, editio secunda, framhållit. De säga nämligen sid. 128 om denna art: „E Le indicatur, specc. autem, qvod sciamus, nullibi lecta, nisi extra fines Fenniae inter Kilpisjärvi et Lyngen".

Ej heller på de svenska fjällen vid Kilpisjaur är *Chamaeorchis* funnen (jämför Thore C. E. Fries och S. Mårtenson, Floristiska anteckningar från de alpina och subalpina delarna af Karesuando och Jukkasjärvi socknar norr om Torne träsk, Svensk Botanisk Tidskrift 1910, häft. 3). Närmaste svenska fyndort ligger i närheten af Torne träsk.

Det var därför med en viss tillfredsställelse jag efter mycket sökande konstaterade växtens förekomst vid Kilpisjaur.

Till följd af sina gräsliknande blad och grönaktiga blommor och sin ringa storlek är *Chamaeorchis alpina* svår att upptäcka, äfven om man tidigare varit i tillfälle att se den växande. Mina bemödanden voro äfven fruktlösa under exkursionerna sommaren 1910. Sommaren 1911 kröntes de däremot med framgång. På en exkursion den 22 juli till fjället Saana fann jag tillsammans med *Carex misandra* R. Br., som jag i stor mängd insamlade, först ett sterilt exemplar af *Chamaeorchis* och, efter noggrann undersökning af platsen, ett par tiotal blommande exemplar. Senare visade det sig, att arten förekommer sparsamt flerstädes på Saa-

nas västra sluttning på ett smalt, endast ett par tre meter bredt bälte ett stycke ofvan björkgränsen. Detta bälte är äfven i öfrigt rätt anmärkningsvärdt. Förutom *Carex misandra* och *C. rupestris*, hvilka bilda stora sammanhängande mattor, förekommer ymnigt *Dryas octopetala*, *Rhododendron lapponicum*, *Silene acaulis*, *Saxifraga oppositifolia* m. fl. samt här och där *Wahlbergella apetala*, *Alsine stricta*, *Gymnadenia albida*, *Carex ustulata* o. s. v. I klippspringor och mellan stenar förekommer dessutom inom detta bälte *Woodsia glabella*.

2. *Erigeron Unalaschkensis* (DC.) Vierh. Uppmärksamgjord på denna art dels genom en uppsats af C. A. M. Lindman i Botaniska Notiser för år 1910, häft. 4, dels af magister A. Palmgren, som tagit den vid Torne träsk, granskade jag alla exemplar af *Erigeron uniflorus* jag hemfört från mina exkursioner sommaren 1910, utan att dock finna arten bland dem. Äfven sommaren 1911, då jag noga undersökte alla exemplar af *E. uniflorus* jag anträffade, såg det till en början mörkt ut beträffande *E. Unalaschkensis*. Först den 7 augusti fann jag på fjället Saanas nordsluttning några få individer, som jag antog tillhöra denna art, och den 10 i samma månad på fjället Jehkatsch några tiotal liknande exemplar.

Vid jämförelse med säkert bestämda exemplar från fjället Nuolja vid Torne träsk visade sig exemplaren från Saana och Jehkatsch så fullständigt öfverensstämma med dessa såväl till habitus som artkaraktär, att de utan minsta tvekan måste hänföras till ifrågavarande art.

E. Unalaschkensis, som har sitt namn efter ön Unalaschka i Berings haf (en af Aleuterna) har först de allra senaste åren upptäckts i Skandinavien. Den skiljer sig från den närstående *E. uniflorus* L. förnämligast genom följande karaktärer. De öfre stjälkbladen äro längre och smalare än hos *E. uniflorus*, till en början längre än internodierna. Holkens fjäll äro tätt och regelbundet ordnade, beklädda af en tät och yfvig, ogenomskinlig päls af svartviolett färg. Strålblommorna äro hvita, på torra exemplar

i moget stadium nästan blåvioletta. Ett par af mina exemplar ha, ehuru helt unga, strålblommorna svagt blåfärgade, en färgnyans som jag aldrig sett hos *E. uniflorus.*

Hos *E. uniflorus* är hårbeklädnaden på holkarna betydligt ljusare: gulhvit –ljust gråviolett, och genomskinlig samt mindre tät och yfvig. Dessutom sträcker den sig ej ända fram till holkfjällens spetsar. Strålblommorna, hvilka i början äro hvita eller röda—rödvioletta (aldrig blå), bli som äldre tämligen mörkt rödvioletta (ej blåvioletta).

E. Unalaschkensis, som af Vierhapper (Monographie der alpinen *Erigeron*-Arten Europas und Vorderasiens) uppställes som egen art, är i Skandinavien känd från trakten af Torne träsk i Sverige samt från Lille Elvedal, Tromsö och Lyngen i Norge. Öfverallt tyckes den vara betydligt sällsyntare än *E. uniflorus.*

Ylioppilas M. E. Huumonen ilmoitti painettavaksi:

Muutamia lisäyksiä ja oikaisuja Oulun seudun putkilokasvistoon.

Oulun seudulla tarkoitetaan tässä aluetta, johon kuuluu Oulu, Oulun-Salo, Kempele ja suurin osa Oulujokea, Muhoksen rajaan saakka.

Seuraavat lisäykset ja oikaisut Oulun seudun kasvistoa käsitelleisiin tutkimuksiin ja tiedonantoihin ovat vain yksityisiä ilmoituksia, joiden tarkoituksena on estää uudempaan kirjallisuuteen levenemästä vanhentuneita tai vääriä tietoja. Uusien löytöpaikkojen mainitseminen alueelta ennen tunnettujen lisäksi ja yleinen erehdyttävien runsausilmoitusten oikaiseminen ei sisälly tämän kirjoituksen tarkoitukseen.

A. Seudun varsinaiseen villiin kasvistoon luettavia uusia, tai ainakin kirjallisuudessa ennen mainitsemattomia lajeja:

Equisetum palustre L. Oulujoki.

Lycopodium selago L. Oulu, Ouluj., Kempele.

Isoëtes echinosporum Dur. Ouluj., Oulun-Salo.

Potamogeton filiformis Pers. Oulun-Salo.

Alopecurus nigricans Horn. Oulun Hietasaari.

Calamagrostis gracilescens Blytt. Kempele.

Heleocharis mamillatus Lindb. fil. Oulu, O.-S., Kemp., Ouluj. Oulun Lintulampi on lajin pohjoisin löytöpaikka. Kun laji ei kuitenkaan ole alueella mikään harvinaisuus, on sen pohjoisempi leveneminen hyvin todennäköinen.

Rhynchospora alba L. Kempeleen soilla.

Rhynchospora fusca L. Kempeleen Mourunginjärven ranta. Lajin pohjoisin löytöpaikka.

Carex loliacea L. Ouluj.

Juncus supinus Moench. Kemp. Tulee siis lännemmäs kuin M. Brenner teoksessaan: „Observationer rörande den nordfinska floran“ *) s. 136 on olettanut.

Luzula sudetica (Willd.) Mey. Oulu.

Goodyera repens R. Br. Oulujoen Sanginjoki (löyt. E. Lahenius).

Salix myrsinites L. Kempeleen „Isolla niityllä“ yksi pensas (Y. Wuorentauksen jo ennemmin ilmoittama).

Utricularia minor L. V. 1900 tienoilla Lintulammella Oulun lähellä.

Hieracium suomense Norrl. Ouluj.

Taraxacum. Seudun nykyaikaisista *Taraxacum*-lajeista on t:ri H. Lindberg määrännyt toistaiseksi seuraavat: *Taraxacum tenebricans* Dahlst., *T. angustisquameum* Dahlst., *T. latisectum* Lindb. fil., *T. retroflexum* Lindb. fil., *T. penicilliforme* Lindb. fil., *T. Dahlstedtii* Lindb. fil., *T. duplidens* Lindb. fil., *T. remotijugum* Lindb. fil., *T. canaliculatum* Lindb. fil., *T. triangulare* Lindb. fil., *T. intricatum* Lindb. fil., *T. biformatum* Lindb. fil., *T. guttulatum* Lindb. fil., *T. ostrobottnicum* Lindb. fil. (ennen selittämätön), *T. caudatulum* Dahlst., *T. jaervikylense* Lindb. fil., *T. expallidiforme* Dahlst. (muualta toistaiseksi tuntematon), *T. fulvum* Raunk. ja *T. isthmicola*

*) Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica XVI, n:ro 4.

Lindb. fil. Kaikki ovat kerätyt Oulun lähimmästä ympäristöstä. Viimeksi mainittu lienee, täytemaalta löydettynä, ehkä luettava satunnaisiin kasveihin.

B. Sen jälkeen kun „Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora Fennica"n vihkossa 36 siv. 84—91 ollut luettelo Oulun painolasti- ja satunnais-kasveista vv. 1899—1909 kirjoitettiin, olen saanut tilaisuuden nähdä eräitä luotettavia yksityisiä kokoelmia. Niiden mukaan, sekä huomioon ottaen eräät omat löytöni, jotka silloin eri syistä jäivät pois, tulee mainittuun luetteloon seuraavat lisät:

Avena fatua L. V. 1909 painolastilla 1 kpl.

Bromus inermis Leyss. V. 1902 Oulusta (V. Tolvanen).

Silene dichotoma Ehrh. V. 1908 Intiön kankaan luota Oulusta 1 kpl. (Antti Karhu l. Wirta).

Stenophragma Thalianum (L.) Celak. V. 1909 painol. 1 kpl.

Berteroa incana (L.) DC. Raatinsaarella vv. 1899—1909 ja jo aikaisemminkin yhdessä kohden runsaasti, sekä hautausmaalla v. 1907 1 kpl.

Potentilla reptans L. V. 1904 painol. 1 kpl. (E. Lahenius).

Trifolium procumbens L. V. 1908 Hupisaarten Lastentarhasaarella useita kppl. (Antti Wirta).

Medicago minima Lam. V. 1901 painol. 1 kpl. (H. Murto).

Malva silvestris L. V. 1904 painol. (E. Lahenius).

Malva neglecta Wallr. V. 1903 painol. (E. Lahenius).

Gentiana amarella v. *axillaris* Smidt. Hupisaarilla vv. 1898—1900 muutamia kppl.

Calamintha acinos L. V. 1909 hautausmaalla 1 kpl. (Antti Wirta).

Valerianella olitoria (L.) Poll. V. 1904 painol. 1 kpl. (E. Lahenius).

Centaurea phrygia L. Vuosina 1899—1909 Hupisaarilla 1 juuristo.

Centaurea nigra L. V. 1901 painol. (T. Jalander & E. Lahenius).

Senecio viscosus L. V. 1903 painol. 1 kpl. (E. Lahenius).

C. Kirjallisuudessa olleista vähemmän tai enemmän erehdyttävistä tiedonannoista mainittakoon seuraavat:

I. Leiviskän teoksessa: „Über die Vegetation an der Küste des bottnischen Meerbusens zwischen Tornio und Kokkola“ *) luetellaan siv. 29 Tupoksesta m. m. *Asplenium filix femina*. Se tarkoittaa, mikäli itse paikalla olen nähnyt, *Polystichum spinulosum*'ia. *Asplenium filix femina* kasvaa kyllä sekin Oulun tienoilla, mutta joks. harvinaisena purojen varsilla. — Saman teoksen kasviluettelossa siv. 189 sanoo tekijä, ettei hän ole tavannut *Scirpus Tabernaemontani*'a. Teoksen siv. 33—35 mainittu ja karttaan II merkitty *Scirpus lacustris* on kuitenkin juuri *Sc. Tabernaemontani*. Se kasvaa muuten myös Oulun Hietasaaren rannalla ja pohjoisempanakin, esim. Haukiputaalla. — Sen johdosta, mitä mainitussa teoksessa siv. 193 ilmoitetaan *Zannichellia pedicellata*'sta ja *Z. polycarpa*'sta sekä siv. 200 *Elatine triandra*'sta ja *El. hydropiper*'istä, mainittakoon, että puolestani en ole alueeni rannikolta laisinkaan tavannut *Z. pedicellata*'a enkä *El. triandra*'a, mutta olen sitä vastoin huomannut *Z. polycarpa*'n ja *El. hydropiper*'in yleisiksi. Tämän nojalla en sentään — huomioon ottaen W. Nylanderin Oulusta ilmoitetut, m. m. Hj. Hjeltin „Conspectus florae fennicae“ssa, mainitut löydöt — tahdo väittää *Z. pedicellata*'a ja *El. triandra*'a alueelle vieraiksi, mutta varmasti ovat ne toisia mainituita harvinaisemmat. — Varmaankin epähuomiossa on puheena olevasta rantakasvien luettelosta jäänyt pois *Myosotis caespitosa* Schultz. — Myöhemmin on maassamme erotettu myös Oulun seudun rannoilla tavattava *Potamogeton panormitanus* Biv. v. *minor* Biv.

M. Brennerin tunnetussa teoksessa: „Observationer rörande den nordfinska floran“ on, paitsi eräitä vanhempia,

*) Fennia 27, 1908.

ilmeisesti epäilyttäviä tiedonantoja, myös muutamia tekijän omia havaintoja, joita sellaisinaan on pidettävä erehdyttävinä. Niinpä varsinaiseen kasvistoon kuuluvien tapaan mainitut *Atriplex patulum, Potentilla canescens, Pot. verna, Galium verum* ja *Cirsium arvense* var. *horridum* ovat käsittääkseni luettavat Oulun seudulla satunnaisiksi tai painolastikasveiksi. Myös olen turhaan alueelta etsinyt Oulun luota löydetyiksi ilmoitettuja: *Equisetum pratense, Potentilla erecta, Epilobium montanum* ja *Cirsium lanceolatum*, joten olen taipuvainen katsomaan niidenkin alueella esiintymistä tilapäiseksi. Sitä vastoin on *Atriplex hastatum* L., kahtena muunnoksena, vakinainen ruderatikasvi.

Vihkosessa „Oulun Kasvisto“, jonka v. 1894 on Oulussa painattanut koululainen I. L., on useita erehdyksiä. Tekijän itsensä suullisen ilmoituksen mukaan on väärin määrättyinä pidettävä seuraavia: *Carex paradoxa, C. stricta, Juncus lamprocarpus, Salix Amandae, Stellaria borealis, Arenaria trinervia, Ranunculus pygmaeus, Oxytropis lapponica* (tarkoittaa *Astragalus arenarius*'ta), *Ligustichum scoticum* ja *Stachys recta.* Ilmeinen erehdys on myös runsausarvoineen 1 ilmoitettu *Cirsium lanceolatum.* Koululaisten epävarmojen herbariokappaleiden mukaan on ilmoitettu: *Juncus conglomeratus, Ranunculus lingua, Potentilla tormentilla* ja *Lathyrus vernus.* Satunnaisiksi ovat (niiden lisäksi, jotka onkin ilmoitettu selvästi satunnaisilta löytöpaikoilta) käsitettävät seuraavat: *Calamagrostis arundinacea, Chenopodium rubrum, Atriplex patulum, Ranunculus polyanthemos, Vicia villosa, Sedum telephium, Pulmonaria officinalis, Myosotis silvatica, Centaurea phrygia, Matricaria chamomilla* ja *Picris hieracioides.* Haukiputaalta lienevät otetut *Carex pallescens* ja *C. flava.*

„Luonnon Ystävässä“ v. 1904 siv. 236 luetelluista kasveista tarkoittaa *Nuphar luteum* v. *minus Nuphar luteum* × *pumilum*'ia, *Cerastium alpinum Cerastium arvense*'a ja *Calamintha acinos Dracocephalus thymiflorus*'ta.

Mötet den 4 maj 1912.

Till inhemsk medlem i Sällskapet invaldes med. kand. Vilfrid Brotherus (föreslagen af professor K. M. Levander).

Den biologiska Volga-stationen i Saratov hade anhållit om de äldre årgångarna af Sällskapets Acta och Meddelanden, hvilken anhållan af Sällskapet bifölls.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 442: 23.

Till publikation anmäldes:

H. Federley, Über die Ursachen der Entstehung von konstanten intermediären Bastarden in der Lepidopterengattung Pygaera und ihrer stark herabgesetzten Fruchtbarkeit.

E. E. Hellevaara, Untersuchungen über Clupea harengus L. v. membras L. in den Schären des südwestlichen Finlands.

J. P. Norrlin, Nya nordiska Hieracia II.

A. Palmgren, Hippophaës rhamnoides på Åland.

R. Palmgren, Bidrag till kännedomen om Helsingforstraktens fågelfauna.

E. W. Suomalainen, Ornithologische Beobachtungen während einer Reise nach Lapponia Enontekiensis im Sommer 1909.

Professor J. A. Palmén uppläste ett upprop jämte frågeformulär för insamling af uppgifter rörande de ädla trädslagen i olika delar af vårt land. Ifrågavarande upprop hade uppsatts af några studenter och var afsedt att tryckas för att genom Sällskapet och studentafdelningarna spridas öfver landet.

Docent H. Federley redogjorde på grund af sina undersökningar af spermatogenesen hos ett antal arter af fjärilsläktet *Pygaera* och deras bastarder för orsakerna till uppkomsten af s. k. konstanta intermediära bastarder, hvilkas förekomst betviflats.

Professor J. A. Palmén meddelade, att i Masaby i Kyrkslätt socken den 17 april 1912 tillvaratagits ett märkt exemplar af *Sturnus vulgaris*. Fågeln hade den 31 januari samma år utsläppts i Berkshire i södra England.

Magister F. Klingstedt demonstrerade följande *Salix*-bastarder, som af honom sommaren 1909 insamlats på Fiskarhalfön i Lapponia tulomensis:

1. *S. herbacea*, särskilda former.
2. *S. herbacea* × *lanata* och *S. herbacea* × (*herbacea* × *lanata*).
3. *S. herbacea* × *lapponum*.
4. *S. herbacea* × *myrsinites*, ny för finska floraområdet.
5. *S. lanata* × *lapponum*, ny för finska floraområdet.

Professor E. Reuter fäste uppmärksamheten vid den för några år sedan nyupptäckta intressanta arthropodgruppen *Myrientomata (Protura)*, därvid med ledning af förstorade afbildningar redogörande för dess viktigaste kännetecken och de olika åsikterna om dess systematiska ställning samt för dess geografiska utbredning. Föredragaren meddelade vidare, att en representant för denna grupp, *Eosentomon silvestrii* R.-Kors., blifvit anträffad jämväl i Finland, nämligen i närheten af Raivola järnvägsstation, af den ryske entomologen M. Rimsky-Korsakow, hvilken funnit talrika exemplar mellan barken och veden i ännu icke fullständigt uttorkade tallstubbar. Öfver hufvud hade, enligt herr Rimsky-Korsakow (Zur geographischen Verbreitung und Biologie der Proturen, Rev. Russe d'Entom. XI, 1911, N:o 4, p. 411—417), sådana stubbar visat sig synnerligen gifvande i fråga om olika arter af denna grupp på

särskilda orter i utlandet. — Därjämte förevisade föredragaren en afbildning af Berleses apparat för insamling af mycket små arthropoder, hvilken visat sig ändamålsenlig bl. a. just för insamling af *Myrientomata*, hvilkas längd i regeln understiger 1 mm. Föredragaren uppmanade Sällskapets zoologiskt intresserade medlemmar att hvar på sin ort eftersöka representanter för ifrågavarande arthropodgrupp.

Tohtori J. I. Liro näytti seuraavat Suomelle uudet punkki-äkämät:

1. Nukkaäkämän *Fraxinus excelsior*'in lehtien alapuolella Ahvenanmaan Sundista, esittäjän löytämä 1897. Äkämän aiheuttajaksi huomattiin *Eriophyes fraxinivorus* Nal.

2. Samaten oli esittäjä v. 1897 tavannut *Helianthemum vulgare*'lla *Eriophyes rosalia* (Nal.) äkämäpunkin, joka isäntäkasvinsa silmuja turmellen aiheuttaa siinä runsaamman oksamuodostuksen (hataran tuulenpesän). Saman äkämän oli U. Segerman kesällä 1911 tavannut Ahvenanmaan Finströmistä.

3. *Phyllocoptes setiger* Nal. pussiäkämissä *Fragaria viridis*'en lehdillä, jotka J. S. V. Koponen kesällä 1906 oli löytänyt Ahvenanmaan Bomarsundista.

I anledning af dr. Liro's meddelande omnämnde prof. E. Reuter, att han redan år 1901 anträffat *E. rosalia* (Nal.) på *Helianthemum vulgare* i Katrinedal nära Åbo, ehuru fyndet icke blifvit publiceradt.

Doktor H. Lindberg lämnade följande

Botaniska meddelanden:

1. *Lemna gibba* L. I går inlämnade student N. Johansson till museet en större samling *Spirodela polyrrhiza* i och för utdelning i Plantae Finlandiae exsiccatae. Materialet var insamladt å Storskär i Kökar inom åländska skärgården. Storskär ligger cirka 3 mil utanför Kökar.

Inblandade med *S. polyrrhiza* förekommo några små individer af *Lemna minor* och *L. gibba*. Sistnämnda art har tidigare icke blifvit hos oss iakttagen. En uppgift af Bergstedt, att han insamlat *L. gibba* i Finström, har visat sig bero på felbestämning; Kihlman har nämligen påpekat, att de af Bergstedt insamlade exemplaren tillhöra *L. minor*. Jag har också granskat exemplaren i fråga och konstaterat, att Kihlmans uppfattning är riktig. Vidare har jag undersökt alla exemplar från Finland af *L. minor*, som funnos förvarade på museet. Alla tillhöra *L. minor*.

L. gibba har en vidsträckt utbredning. I Sverige förekommer den i hela södra delen af landet. Den nordligaste, isolerade fyndorten är Luleå. *L. gibba* hör synbarligen till de arter, som på svenska sidan gå långt mot norr, men inom Finland äro inskränkta till Åland. Den igenkännes lätt på bålens form, undre sidan är nämligen halfklotformigt uppsvälld.

2. *Chara aspera* L. Då jag för någon tid sedan var sysselsatt med studiet af utbredningen hos *Ceratophyllum demersum*, fann jag i Hjelts Conspectus en uppgift om att denna art af pastor O. Kyyhkynen insamlats i Suomussalmi i Ostrob. Kajanensis. Då artens utbredning genom detta fynd i de inre delarna af landet skulle högst betydligt förskjutits mot norr, tillskref jag pastor Kyyhkynen med anhållan om att få se exemplaren i fråga. Denne sände med vänligt tillmötesgående per omgående den växt han ansett vara *Ceratophyllum*. De insända exemplaren visade sig tillhöra *Chara aspera* (det. O. Nordstedt), en art som förekommer allmänt i bräckt vatten vid våra kuster. Från sött vatten är den känd endast från Onega. I samma sjö Suomussalmi, där *C. aspera* insamlats, har pastor Kyyhkynen iakttagit *Myriophyllum spicatum* och *Potamogeton filiformis*, tvenne arter med likartad förekomst hos oss som *Chara aspera*. Af stort intresse är, att äfven bland characeerna relikter från långt svunna tider finnas i våra sjöar.

3. *Nitella hyalina* DC. (det. O. Nordstedt). Denna art har jag insamlat i en grund hafsvik utanför Kirjola gård i S:t Johannes socken söder om Viborg. Tidigare är *N. hyalina* i Finland insamlad endast vid Borgå år 1857 af Th. Sælan.

I samband härmed får jag uppmana herrar exkurrenter att ägna sin uppmärksamhet äfven åt characeerna, då dessa växter synbarligen kunna lämna viktiga bidrag till landets växtgeografi. De ha under de senaste decennierna blifvit försummade hos oss. Det vore skäl att ej låta så fortgå.

Professor J. Sahlberg förevisade

En ny finsk art af släktet Cryptophagus.

Cryptophagus trapezoidalis n. sp. Elongatus, lateribus parallelis, subdepressus, subtus fusco- vel rufo-ferrugineus, supra rufo-testaceus, pube subdepressa albida minus tenuiter vestitus; antennis tenuioribus, articulo secundo tertio paullo longiore, 3—7 latitudine distincte longioribus; prothorace leviter transverso, basin versus distincte angustato, subtrapezoidali, antice elytrorum latitudine, angulis anticis calloso-retusis margine laterali circiter quadruplo brevioribus, postice obtuse dentato-productis, dente laterali mox pone medium sito, supra crebre satis fortiter punctato, impressione transversa basali angusta et obsoleta, utrinque foveola parva determinata; elytris elongatis, modice convexis, remotius punctatis. Long. 2,1 mm.

Cr. cylindrico Kies. affinis et antea cum eodem confusus, sed paullo major, multo minus convexus, prothorace basin versus distincte angustatus diversus videtur. A *Cr. angusto* Ganglb. pubescentia longiore et structura prothoracis distinguendus. — Caput mediocre, confertim satis fortiter punctatum, tenuiter albido-pubescens, nitidulum, testaceo-rufum; oculis ut in *Cr. cylindrico* granulatis. Antennæ

quam in hac specie distincte tenuiores et longiores, rufo-ferrugineae, tenuiter pubescentes; articulo primo crasso leviter transverso, 2:o breviter ovali sequenti multo crassiore et perparum longiore, 3—7 latitudine distincte longioribus, 6:o contiguis paullo angustiore et breviore, 8:o 7:o paullo breviore sed tamen latitudine sua fere longiore, 9:o 10:o subaequali, ambobus transversis, cyathiformibus, cum 11:o clavam distinctam sublinearem formantibus, ultimo penultimo paullo longiore, subgloboso-ovato. Prothorax antice capite distincte latior ibique coleopterorum latitudine et latitudine sua apicali distincte, basali vix brevior, subtrapezoidalis, basin versus fortiter angustatus et basi elytris distincte angustior, lateribus paullo crassius quam in *Cr. cylindrico* marginatis, angulis apicalibus calloso-retusis, apice obtuse angulatis, circiter partem quartam vel quintam laterum occupantibus, dente laterali mox pone medium sito, crassiusculo, lateribus inter dentes obsolete sinuatis, pone dentem medium subrectis ibique distincte crenulatis, angulis posticis obtusiusculis; supra quam in *Cr. cylindrico* multo minus convexus, sed paullo minus tamen depressus quam in *Cr. angusto*, impressione basali angusta et basi valde approximata, satis obsoleta, utrinque puncto impresso terminata; crebre omnino ut in capite punctatus, satis dense ut in *Cr. cylindrico* albido-pubescens, rufo-ferrugineus, lateribus anguste piceo-marginatis. Scutellum breviter triangulare, subtilissime punctatum. Elytra prothorace plus quam triplo longiora et latitudine sua duplo et dimidio longiora, modice convexa, paullo remotius et fortius quam in prothorace punctata, punctis versus apicem paullo subtilioribus, pube albida subdepressa satis densa minus brevi vestita, rufo-testacea, subopaca. Corpus subtus fusco-piceum, abdomine apice rufescente, prosterno lateribus satis fortiter et confertim punctato, tenuiter flavo-pubescente, metasterno modice, ventre subtilius punctatis. Pedes toti pallide rufo-testacei, flavo-pubescentes.

Sällsynt mellan barkflisor på växande stammar af *Pinus sylvestris* i södra och mellersta Finland. Tagen på sen-

hösten vid Helsingfors af R. Forsius och författaren, i Sammatti, Parikkala och Korpilahti af U. Saalas. Ett exemplar fanns äfven bland till granskning sända *Coleoptera*, tagna på Sandön vid Gottland i Sverige af E. Mjöberg.

Professor O. M. Reuter föredrog:

Några uppgifter för de entomologiska sommarexkursionerna.

Då Sällskapets entomologiskt intresserade yngre medlemmar inom kort åter skola vidtaga med sina på utforskandet af den finska insektfaunan riktade exkursioner, tager jag mig friheten att till dem rikta ett par önskemål i den förhoppning, att dessa måhända icke skola blifva alldeles obeaktade.

1. Jag erinrar till en början om, att jag vid majmötet för jämnt ett år sedan fäste uppmärksamheten vid det egendomliga, till vattenskinnbaggarna hörande släktet *Aphelocheirus* och dess ännu föga utredda förekomst i Finland. Jag ber att nu åter få erinra om dessa ganska stora, platta och vinglösa, på bottnen af floder och andra vattensamlingar krypande, väggluslikna skinnbaggar. Vid nämnda tillfälle framhöll jag den åsikt, att de af Horváth åtskilda arterna *A. aestivalis* F., *A. montandoni* Horv. och *A. nigrita* Horv. (partim) vore endast färgmodifikationer af en och samma art, hvilken varierar från nästan enfärgadt lergul till enfärgadt svart. I ett bref, som jag för några dagar sedan erhöll från A. L. Montandon, vår tids måhända främsta kännare af vattenskinnbaggarna, har denne förklarat sig helt och hållet dela min uppfattning, i det äfven han funnit alla möjliga öfvergångar från den ena till den andra af de af Horváth framhållna pretenderade artolikheterna. Kan därför frågan om nämnda arters sammandragning till en numera anses vara så godt som afgjord, så återstår dock ännu att utreda, huruvida den mer eller

mindre starkt utpräglade melanismen helt enkelt är beroende blott på individernas olika ålder eller om den härrör från den olika beskaffenheten af det vatten, i hvilket de lefva. Och slutligen är kunskapen om detta märkvärdiga insektsläktes utbredning resp. nordgräns i våra vattendrag fortfarande alldeles otillfredsställande, i det det blifvit funnet blott på ett par lokaler i östra Finland, ehuru det utan tvifvel, då det förekommer äfven i Sverige, har en betydligt vidsträcktare utbredning. De hittills antecknade fynden hafva äfven blifvit gjorda alldeles tillfälligtvis och arten aldrig formligen e f t e r s ö k t s hos oss. Jag tager mig därför friheten att ännu en gång rekommendera den till alla deras uppmärksamhet, hvilka syssla med vår vattenfauna, och hänvisar till min uppsats i Sällskapets Meddelanden för maj 1911.

2. Vid samma möte redogjorde jag för de europeiska arterna af vägglusfamiljen *(Cimicidae)* och de olika lokaliteter, där de hos oss borde eftersökas, nämligen i kaninstall, hönshus, dufslag, svalbon, tillhöriga såväl *Hirundo urbica* som *H. riparia*, i ihåliga träd, där fåglar häcka eller läderlappar bo, samt i dessa sistnämnda djurs natt- och öfvervintringsläger i vissa delar af våra egna bostäder. Glädjande nog hafva dessa anvisningar uppmärksammats af åtminstone en af Sällskapets medlemmar, student A. W e g e l i u s, och detta med det oväntade resultat, att en alldeles ny *Cimex*-art, den af P o p p i u s nyligen beskrifna *C. vespertilionis*, blifvit upptäckt. Detta lyckliga fynd borde vara ägnadt att sporra äfven våra andra entomologers intresse för nämnda insektgrupp. *C. vespertilionis* upptäcktes hos *Vespertilio mystacinus*, under det den förut från Europa bekanta *C. pipistrelli* blifvit funnen hos en annan läderlappsart. Och omöjligt är icke, att en närmare undersökning af våra läderlappars boningar — en undersökning, som hittills blifvit alldeles försummad — skall ådagalägga, att skilda arter af denna däggdjursfamilj äfven hafva hvar sin skilda vägglus-art såsom inhysing i dem. Då för öfrigt *C. vespertilionis* står vår vanliga vägglus, *C. lectularius*, så nära, att

dess artberättigande till och med af ett par kompetenta entomologer blifvit ifrågasatt, vore det mycket önskligt att nya fynd af densamma snart blefve gjorda, så att utredning vunnes huruvida olikheterna, om ock obetydliga, äro konstanta eller möjligen kunde hänföras till endast tillfälliga variationer. Särskildt skulle förtjäna att undersökas ihåliga trädstammar med hänsyn till där boende läderlappar eller häckande fåglar. I mitt föredrag senaste vår hade jag förbisett, att äfven i hackspettsbon och starholkar vägglöss blifvit funna, ehuru dessa arter sedermera aldrig blifvit beskrifna. Af stort intresse vore kännedomen om, huruvida *Cimex columbarius* förekomme också hos våra v i l d a dufvor eller om den vore inskränkt blott till *Columba livia* i dess domesticerade tillstånd. Vi skulle i senare fall här hafva ett märkligt exempel på en artbildning under jämförelsevis ganska sen tid. Ytterligare må beröras äfven den intressanta frågan, huru den hos våra svalor lefvande *Oeciacus hirundinis* förhåller sig under den tid, dess värd dragit bort till varmare länder. Dr. L u t h e r fann senaste september på Tvärminne nymfer och fullbildade exemplar af denna vägglus i de öfvergifna svalbona och möjligt är, att den utan någon föda öfvervintrar och inväntar svalornas återkomst om våren, då man ju känner att vår vanliga vägglus utan skada förmår uthärda hunger åtminstone under en tid af sex månader. Men möjligt är äfven, att vägglössen i svalbona dö bort, sedan de senare på hösten lagt ägg, och att denna art sålunda öfvervintrar i form af dylika. Det vore därför af vikt att svalbon med hänsyn härtill blefve undersökta tidigt på våren. — Slutligen förtjänar det att tilläggas, att T a s c h e n b e r g har funnit vägglöss äfven hos åkermöss. Då nu Sällskapet för instundande sommar utdelat tvenne stipendier för studiet af Finlands micromammologi, ville jag hemställa till dess afgörande, huruvida icke skäl förefunnes att äfven gifva stipendiaterna i uppdrag att iaktta ga och insamla de på våra små däggdjur och i deras bon förekommande insekterna. Särskildt har baron R o t h s c h i l d i London uttalat sin önskan att få sig till bestämning till-

sända loppor från våra mindre däggdjur och fåglar. En systematisk undersökning af våra fågelbon med hänsyn till deras insektfauna skulle för öfrigt vara en för en yngre entomolog synnerligen lämplig uppgift, och ett samarbete i detta afseende skulle utan tvifvel medföra rätt intressanta resultat. Speciellt i England har man häri föregått med godt exempel.

3. I det föregående har bland annat varit fråga om förekomsten af vägglöss på läderlappar. Under de två senaste åren har kunskapen om de exotiska cimiciderna tagit ett betydande steg framåt. För närvarande känner man af denna familj inalles 19 arter, af hvilka dock tre ännu äro obeskrifna. Det har numera visat sig, att mer än hälften af detta antal, eller tio arter, lefva hos läderlappar. Dessa arter äro funna på de mest olika delar af jordklotet och tillhöra icke färre än tre (*Cimex*, *Cacodmus*, *Loxaspis*) af de fem hittills bekanta cimicidsläktena; de två återstående representeras blott af hvar sin art. Den tanken synes mig därför ligga nära till hands, att just läderlapparna ursprungligen varit de djur, hos hvilka i tidernas tid någon anthocorid-liknande insekt apterat sig för det halfparasitiska lefnadssätt med tyåtföljande strukturförändringar, som utmärker familjen *Cimicidae*, en förmodan, som ytterligare skulle vinna i sannolikhet, ifall framdeles på läderlappar skulle anträffas arter äfven af släktena *Oeciacus* och *Haematosiphon*. Den enda hittills kända arten af det sistnämnda släktet, den centralamerikanska *H. inodorum* Dugès, har blifvit funnen såväl i hönshus som i människans boningar, och detsamma är äfven fallet med *Cimex foedus* Stål på de Vestindiska öarna. Det är ju möjligt, att dessa arter kunnat öfverföras från människan till hönsen eller tvärtom, men det är lika väl tänkbart, att de i bådas boningar kunnat införas af något annat djur, antagligen någon läderlappsart. Härvid bör särskildt ihågkommas, att hönsen såsom importerade till Amerika icke här kunna betraktas såsom de ifrågavarande vägglus-arternas ursprungliga värd. Också på flere ställen i Europa hafva vägglöss anträffats i mängd i

hönshus. Enligt en del uppgifter tillhöra dessa *C. lectularius*, enligt andra *C. columbarius*. I det förra fallet är det icke otänkbart att de dit kunnat öfverföras af människan, men också nu är det ingalunda uteslutet att importen kunnat ske genom läderlappar och att också människan ursprungligen i tidernas tid genom dessa djur erhållit sin andel af de plågsamma inhysingarna. Dr. Horváth har skriftligen meddelat mig, att typisk *C. lectularius* anträffats hos läderlappar i ett kyrktorn i Ungern, och det är mycket möjligt att denna art ännu i dag icke är någon sällsynthet hos dessa djur, hvilkas bon hittills blott alldeles händelsevis blifvit undersökta. Möjligt är vidare, att äfven *C. columbarius* ursprungligen varit en inhysing hos läderlappar och ännu hos dem skall anträffas. Om denna art uppträder i hönshus på sådana trakter, hvarest inga dufvor hållas, så synes det ju vara självfallet, att den ursprungliga värden är en tredje djurart.

Antagandet att läderlapparna varit cimicidernas ursprungliga värdar synes vinna ytterligare stöd i det förhållandet, att den egendomliga helparasitiska skinnbaggsfamiljen *Polyctenidae*, hvilken, såsom Horváth nyligen i en intressant afhandling („Les Polycténides et leur adaption à la vie parasitaire", 1:er Congrès Int. d'Ent., Bruxelles, II Mém., 1911, p. 249) uppvisat, enligt all sannolikhet är mycket nära befryndad med *Cimicidae*, uteslutande representeras af på läderlappar lefvande species.

4. Då nämnda familj erbjuder synnerligen vackra exempel på en gradvis adaption efter ett parasitiskt lefnadssätt, torde det tillåtas mig att ännu ägna några ord åt densamma, i synnerhet som det ju icke är alldeles omöjligt, att hithörande djur kunna anträffas äfven hos oss, då den däggdjursfamilj, på hvilken de parasitera, är representerad också inom vårt faunaområde. Vi hafva ju för en kort stund sedan hört, huru representanter för en djurklass, som först för cirka fem år sedan upptäcktes i sydligaste Europa, nu blifvit funna äfven hos oss. De tio arter, som hittills äro kända af familjen *Polyctenidae*, äro dock tills vidare

icke iakttagna utanför de tropiska och subtropiska regionerna, nämligen sju på östra och tre på västra halfklotet. Såsom redan omnämnts, hafva de alla anträffats fasthäftade vid läderlappar. Den första arten upptäcktes 1864 och antogs då vara en egendomlig, parasitisk dipter. Först sedan man funnit, att ifrågavarande insekter undergå ofullständig förvandling, fick man klart för sig att deras närmaste förvantskap stod att sökas inom hemipterernas ordning, och år 1909 framhöll Speiser, att de utan tvifvel tillhörde samma phylus som familjen *Cimicidae*. Detta tema har utförligare behandlats af Horváth i hans ofvan anförda afhandling, i hvilken han söker uppvisa, huru polycteniderna i själfva verket äro att betraktas såsom för ett helparasitiskt lefnadssätt apterade cimicider. Dessa senares för ett lif i remnor och springor anpassade breda och platta kropp har blifvit smalare och utdragen på längden såsom hos alla på varmblodiga djur lefvande hudparasiter. Det platta hufvudet har småningom utvidgats bakåt, men pronoti sidoutvidgningar hafva försvunnit, hvarigenom hufvudets och pronoti sidor bilda en oafbruten linje, så att läderlapparnas klor icke kunna finna något utsprång, i hvilket de kunna fatta tag. Clypeus är rörligt ledad mot hufvudet, och denna rörlighet förhjälper utan tvifvel insekten till att starkare fästa sig vid värdens hud. En rent parasitisk karaktär är den totala bristen på såväl facettögon som oceller. Också rostrum och antenner äro mycket starkt reducerade, så att de på intet sätt hindra insekten att krypa omkring på värdens hårbeklädnad. Frambenen äro mycket korta och framlåren starkt förtjockade, en struktur, som tyder på den styrka, med hvilken dessa organ fasthålla sig vid läderlapparnas hud och hår. Hos de det västra halfklotet tillhörande arterna äro klorna enkla, såsom hos cimiciderna, men hos de flesta af de på det östra halfklotet förekommande är den ena starkt böjd vid basen, med basalknölen så starkt förlängd att den synes tvåklufven, hvarigenom klon utan tvifvel bättre kan gripa om värdens hår. Till att fästa polycteniderna vid dessa tjäna äfven de rader

af kamtänder, ctenidier, som stå i tvärrader på vissa kroppsdelar, starkt erinrande om dylika bildningar hos andra i däggdjurspälsen lefvande parasiter, såsom loppor och nycteribier. Den successiva utveckligen af dessa ctenidier hos polycteniderna är synnerligen intressant och tjänar såsom en utmärkt ledning beträffande de skilda släktenas fylogeni. Hos det neotropiska släktet *Hesperoctenes*, som står cimiciderna närmast, finnes blott en ofullständig rad ctenidier på undre sidan af hufvudet, hvaremot dessa uppträda äfven på öfre sidan af kroppen hos de i Afrika och Asien förekommande släktena, till en början blott vid bakranden af hufvudet (*Eoctenes*), sedermera äfven vid bakranden af pronotum (*Polyctenes)* och slutligen också vid bakranden af de rudimentära täckvingarna (*Ctenoplax*, *Hemischizus*). En särdeles egendomlig karaktär för familjen *Polyctenidae*, hvilken för resten återfinnes hos de på läderlappar parasiterande arterna af dipter-släktet *Nycteribia*, är förekomsten af falska ledgångar på tibierna, bestående af ringar, som fullständigt sakna pigment. Speisers och Horváths hypotes om cimicidernas och polyctenidernas nära systematiska frändskap och de senares härledning ur de förra synes under senaste år hafva fått ett godt stöd i upptäckten af ett af Rothschild beskrifvet, på läderlappar parasiterande nytt cimicidsläkte, *Loxaspis,* hvars tibier äfvenledes utmärkas af en dylik ring.

Fil. kand. Richard Frey inlämnade till publikation:

Om i Finland iakttagna fasciationer hos fanerogamer.

I det följande lämnas en sammanställning af de hittills hos oss iakttagna fallen af den egendomliga växtsjukdom, som benämnes fasciation och visar sig som en bandformig missbildning af växtens stamdelar.

Hittills äro, såsom af förteckningen framgår, blott ett fåtal fasciationer kända från vårt land. Helt säkert är ett

vida större antal iakttaget, ehuru endast få blifvit af intresserade personer tillvaratagna. Meddelanden om dylika fall ha likaledes blott sällan blifvit gjorda.

Likväl förtjäna dylika missbildningar intresse i flera afseenden. Fasciationen tillhör den grupp af växtsjukdomar, hvilka icke torde förorsakas af växt- eller djurparasitära angrepp, utan bero af en del yttre fysikaliska eller kemiska faktorer, främst en mycket fet och kraftig jordmån, dels äfven inflytelser, som ligga förborgade i växtindividen själf. Fasciationen anlägges sålunda redan i vegetationskäglan, där en celldelning öfvervägande i tvärriktning eger rum. De flesta af de i ett plan anlagda knopparna lösgöra sig sedermera icke från hvarandra och bilda på detta sätt en bandformad stjälk.

På senare tid ha ärftlighetsförhållandena hos denna och andra växtmonstrositeter ådragit sig uppmärksamhet. Redan länge har det dock varit bekant, att en del missbildningar kunna nedärfvas. Så är exempelvis fallet med de fascierade prydnadsväxterna *Celosia cristata* och *Sedum cristatum.* Sättet för denna nedärfning har under det senaste decenniet blifvit studeradt af H. de Vries (Die Mutationstheorie, 1901—1903), som bl. a. utsådde frön af en ras af *Dipsacus silvestris*, hvilken under vissa kulturbetingelser gaf ungefär 30 % individer med tvångsvridning (torsion). Han tog frön dels af den starkast missbildade plantan — dessa gåfvo 30 % tvångsvridna och 70 % normala individer —, dels af normala plantor, hvilka gåfvo samma resultat, nämligen 30 % vridna och 70 % normala individer. — Af stort intresse vore att genom odlingsförsök utröna ärftligheten hos i vårt land iakttagna växtmissbildningar.

Materialet till nedan följande förteckning har dels erhållits ur litteraturen, dels ur Botaniska museets i Helsingfors kollektion af växtmonstrositeter, hvilken välvilligt ställts till mitt förfogande af intendenten, doktor H. Lindberg. Genom vänligt tillmötesgående af magister E. Häyrén har jag därjämte blifvit i tillfälle att genomgå dennes samling af missbildningar.

1. **Crepis tectorum** L.

Ett ovanligt storväxt exemplar är insamladt af J. Rahm i Heinävesi, prov. Sb.

Från roten utgå talrika stjälkar. Af dessa är en till hela sin längd, cirka 85 cm, starkt fascierad. Bredden är vid basen och på midten omkring 20 mm. Upptill blir stjälken dock smalare, mellan 10 och 15 mm, och starkt vriden samt bär i spetsen en likaledes utplattad, cirka 40 mm bred, sammansatt blomkorg. Från stjälken utgå talrika, stora blad och några normalt bildade grenar, som uppbära blomkorgar. Från ett bälte ungefär en cm under den stora toppblomsamlingen utgår ett mycket stort antal sinsemellan nästan lika långa (60—90 mm) grenar, som icke äro fascierade och uppbära enhvar 1—3 normala blomkorgar. Härigenom höljes stjälkens topp i ett virrvarr af grenar och blomkorgar.

Hos släktet *Crepis* äro fasciationer sedan gammalt kända hos några arter (*Cr. aurea* Cass., *biennis* L., *virens* L.), men något dylikt fall hos *Cr. tectorum* omnämnes icke af Penzig. I ofvan beskrifna fall af sannolikt förut okändt slag föreligger en fasciation af stjälken jämte torsion af dess topp samt därtill synanthi (d. v. s. sammansmältning af flera blommor) och polykladi (en abnormt riklig utveckling af knoppar eller axelorgan).

2. **Taraxacum officinale** Vill.

Professor E. Reuter beskrifver i „Pflanzenteratologische Notizen“ (Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn., XXXIII, sid. 43, 1907) en fasciation af stängeln hos denna art från Lofsdal i Pargas, prov. Ab.

3. **Matricaria inodora** L.

Ett exemplar taget af landtmätaren Juvelius i Pyhäjoki, prov. Om.

En cirka 40 cm hög, bandformigt utplattad, 20—30 mm bred stjälk med en stor, äfvenledes utdragen, V-formad toppblomkorg och ett antal normala grenar, hvar och en försedd med en blomkorg i toppen.

Sjukdomsbilden påminner här om den af mig hos *An-*

themis arvensis iakttagna och i det följande närmare beskrifna.

Fasciation hos denna art är tidigare sällsynt iakttagen (P e n z i g, Bd. II, sid. 77).

I mag. E. H ä y r é n s samling finnes ett exemplar af *M. inodora* från Ulfsby, Gammelby, prov. St, funnet 12 juli 1901 af E. H ä y r é n, å hvilket en cirka 10 cm hög, ogrenad, nästan bladlös stjälk är strax under toppblomkorgen starkt vriden. Torsionen börjar ungefär på midten af stjälken; vindlingarna bli mot spetsen allt tätare och samtidigt utplattas stjälken något.

4. **Anthemis arvensis** L.

Fasciation af stjälken och blomskottet hos denna art anträffades af mig på en linåker i Lojo, prov. Ab, i juli 1910. Exemplaret förevisades på Sällskapets möte den 3 februari detta år.

Det var ett från roten mycket rikt grenadt exemplar; utom den af den bandformiga missbildningen träffade stjälken räknade jag cirka 24 normala från roten utgående stjälkar.

Den missbildade stjälken var cirka 48 cm hög, nedtill vriden, ända från basen bandformigt utplattad, nedtill ungefär 8 mm bred, därpå hastigt tilltagande i bredd, på midten 20 mm bred och mot spetsen, under den egendomliga toppblomkorgen, cirka 25 mm bred. Dess tjocklek belöpte sig däremot knappast till 2 mm. Från densamma utgingo cirka 16 normala, om än mycket smala och långt utdragna grenar, hvar och en försedd med en toppblomkorg, samt några glest strödda blad. I toppen bar den utplattade stjälken en egendomlig, V-formad blomkorg. Medan dennas bredd var cirka 10 mm, var längden 50—60 mm. Blomkorgen var sålunda äfvenledes och ännu starkare än stjälken utvecklad i en viss riktning. Till följd häraf hade den V-formiga veckningen kommit till stånd.

Denna missbildning har redan mycket tidigt ådragit sig uppmärksamhet i naturalhistoriens häfder. År 1695 beskrefs och afbildades den nämligen af J. M. H o f f m a n n i en af-

handling med titeln „De Chrysanthemo arvensi monstroso circa Solisbacum in Palatinatu superiori observato“ (Penzig, Bd. I, sid. 74, III). Sedan dess har den ofta omnämnts i den växtteratologiska litteraturen (Masters, sid. 20; Penzig, Bd. II, sid. 73).

5. **Valeriana officinalis** L.

Af mag. E. Häyrén äro flera exemplar af denna art tagna på en fuktig äng å Hästholmen invid Björneborg, prov. St, den 2 augusti 1901, hvilka uppvisa torsion dels af enskilda staminternodier, dels af hela stjälken.

I detta senare fall är stjälken nedtill något utplattad, cirka 15 mm bred; äfven äro uti blomställningarna de flesta af de enskilda blomflockarnes skaft förkortade och något bandformiga. Någon typisk fasciation föreligger här emellertid icke, utan synes utplattningen af stjälken vara en följd af tvångsvridningen, likasom i ett annat fall, då torsionen träffat det öfversta internodiet, stjälken är blåsformigt uppdrifven.

Valeriana officinalis är det typiska exemplet på tvångsvridning enligt Masters (sid. 325) och Penzig (Bd. II, sid. 40).

6. **Ribes rubrum** L.

En gren jämte blomklase, härstammande från en trädgård i Helsingfors, prov. N, inlämnad af Snellman.

Fasciationen har här icke träffat stammen, utan är inskränkt till blomklasens axel. Denna är bågformigt böjd, cirka 11 cm lång, vid basen 5 mm och något under spetsen 8 mm bred, men härpå afsmalnande genom att mot spetsen trenne blombärande grenar lösgöra sig. Från denna utbredda, men tunna axel utgå talrika, tämligen långskaftade, skärmbladförsedda blommor. Toppen afslutas med ett antal likartade blommor.

Förutom fasciationen af blomklasaxeln har i detta fall en klyfning (fission) af densamma egt rum.

Denna missbildning synes vara hittills obeaktad. Enligt Penzig (Bd. I, sid. 403—404) är inom släktet *Ribes* endast en spiralvriden fasciation hos *R. grossularia* känd.

7. **Ranunculus repens** L.

På ett af Sällskapets möten år 1895 omnämnes ett fascieradt exemplar af denna art, härstammande från Åbo, prov. Ab, och inlämnadt af dr. A. Poppius (Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn., XXI, sid. 91). Exemplaret, som finnes i Botaniska museets samlingar, visar en starkt fascierad stjälk, som i toppen bär en stor, sammansatt blomma.

Prof. E. Reuter meddelar i „Pflanzenteratologische Notizen“ (Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn., XXXIII, sid. 41, 1907) om en af prof. O. M. Reuter å Lofsdal i Pargas, prov. Ab, hos denna art anträffad fasciation af stjälken, förbunden med synanthi.

Ytterligare ingår i Sällskapets Meddelanden för innevarande år (sid. 70) en af mag. E. W. Suomalainen lämnad beskrifning på en likartad missbildning från Loimaa, prov. Ab, funnen af S. Rantanen.

Denna fasciation är, såsom af ofvanstående framgår, en af de hos oss oftast iakttagna. Den är äfven enligt Penzig vanlig (Bd. I, sid. 188).

8. **Ranunculus bulbosus** L.

Tvenne exemplar från Åland, Sund, tagna den 10 juni 1906 af mag. P. Brofeldt.

En stjälk å hvartdera exemplaret är fascierad och når en bredd af ungefär 9 mm. Den ena stjälken bär i toppen en stor blomma med talrika kronblad, som uppträda äfven i midten af blomman bland ståndarna. Det är vanskligt att afgöra, om toppblomman i detta fall är uppkommen genom sammansmältning af flera blommor, eller om kronbladsbildningarna i blommans midt äro metamorfoserade ståndarblad.

Enligt Masters (sid. 20) och Penzig (Bd. I, sid. 185) är fasciation hos denna art mycket vanlig.

9. **Ranunculus sceleratus** L.

Fasciation enligt E. W. Suomalainen ofta anträffad hos denna art i närheten af Åbo (Sällskapets Meddelanden för detta år, sid. 70).

Icke omnämnd af Penzig.

10. **Alnus glutinosa** L.

En gren från Esbo (?), prov. N, tagen af Boman år 1898. Stammen är intill 24 mm bred, nedtill med normala sidogrenar, upptill klufven i äfvenledes utplattade, om än smalare, 6—7 mm breda grenar.

En annan fascierad, 20—25 mm bred, vriden och i spetsen snäckformigt inrullad gren med normala sidogrenar är funnen af L. Björkman i Helsinge, prov. N (A. Granit i Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. XXVII, sid. 111, 1901).

En liknande, tvåklufven gren utan sidogrenar är tagen i Sibbo, prov. N, af dr W. Laurén. Den ena delen är kortare, inrullad, cirka 15 mm bred, den andra upprät, lång, ännu starkare förbandad, intill 40 mm bred, i toppen med flera snäckformiga inrullningar.

Liknande missbildningar äro enligt Penzig (Bd. II, sid. 304) tämligen allmänna hos *Alnus glutinosa*.

11. **Alnus incana** L.

En gren från Mäntsälä, Andersberg, prov. N, är funnen af H. M. Lindroth i mars 1897. Den är intill 20 mm bred, utan sidogrenar, i toppen klufven i flera snäckformigt inrullade bildningar.

Vanlig enligt Penzig (Bd. II, sid. 305).

12. **Pinus silvestris** L., och 13. **Picea excelsa** Link.

Af tall och gran finnas å Botaniska museet flera starkt fascierade, ofta vridna stampartier med talrika, likaledes missbildade grenar. Bland dessa finnas följande två, hvilkas fyndort kunnat utredas:

En starkt missbildad gren af gran från Muhos, prov. Ob, sept. 1894. — En liten, helt och hållet fascierad granindivid från Jurva, prov. Oa.

Vidare omnämnes ett fall af fasciation hos gran från Orihvesi kronopark, prov. Ta, af A. W. Granit i Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. XXIII, sid. 111, 1901. — E. W. Snomalainen omnämner i Sällskapets Meddelanden för detta år, sid. 70, att en fasciation af tall uppbevaras i Kuopio museum.

Litteratur.

Masters, M. T. Vegetable Teratology, London, 1869.
Penzig, O. Pflanzenteratologie, systematisch geordnet, Genua, Bd. I, 1890, Bd. II, 1894.
Rostrup, E. Plantepatologi, Köbenhavn, 1902.

Årsmötet den 13 maj 1912.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, föredrog följande

Årsberättelse öfver Sällskapets verksamhet 1911—1912.

Under den redan tämligen långa följd af år, Sällskapets välvilja förpliktat mig att affatta den sedvanliga återblicken på årets verksamhet, har vid hufvudrapporten, att „allt gått sin jämna gång“, häftat en viss enformighet. Anmälan härom har dock äfven en angenäm sida. Jag behöfver knappt påpeka huru pinsamt det vore, om personlig osämja skulle förekommit, eller om språkfrågan skulle bragt åstad någon slags svallning, ty dylikt har alls icke förekommit; ej heller ha motsatta meningar yppats angående Sällskapets organisation och verksamhet eller om tillgodogörandet och vården af de finska samlingarna. Den jämna gången har icke berörts af det yttre tryck, som länge påverkat hemförhållandena, och slutligen ej ens af ekonomiska svårigheter. Men hvem kan veta hvad „statsverkets tillgångar medgifva“ från nästa års början, och hvem kan för den tiden uppgöra någon som helst vindprognos i öfrigt?

Att Sällskapets utveckling gått framåt, är icke svårt att märka. De sedvanliga månadsmötena hafva varit väl besökta, af ända till 45—47 personer. Äfven antalet andra-

ganden har stått högt, öfver 70, fördelade till $^2/_5$ på botanikens område, resten på zoologins. Till sistnämnda grupp höra meddelanden af hrr Brofeldt, Bryk, Ehrman, G. Fabritius, Federley, Forsius, Frey, Grönblom, Hellevaara, K. L. Johansson, Järvi, Jääskeläinen, Koponen, Levander, Liro, Lundström, Luther, L. Munsterhjelm, Palmén, R. Palmgren, B. Poppius, E. Reuter, O. M. Reuter, Räsänen, Saalas, J. Sahlberg, E. Sundvik, Suomalainen, Wegelius och Wuorentaus. Botaniska ämnen åter hafva behandlats af hrr M. Brenner, W. Brenner, Elfving, Florström, Frey, Huumonen, Häyrén, Karsten, Klingstedt, Lindberg, Montell, A. Palmgren, E. Reuter, Suomalainen, fru L. Wecksell, J. A. Wecksell och Wuorentaus.

Såsom vanligt har en del andraganden bestått i förevisningar, men mera än hälften har afkastat resultat i tryck. Af mindre omfång äro följande meddelanden:

Reuter, O. M., Massuppträdande af *Coccinella*-arter.

Järvi, T. H., Meren rannalle Helsingissä syksyllä 1894 ajautunut erittäin laji- ja yksilörikas coccinellidi-parvi.

Poppius, B., Eine für Finland neue *Physopus*-Art.

Lindberg, H., Botaniska meddelanden.

Brofeldt, P., Epämuodostuneista hauenpäistä.

Reuter, O. M., Insektlifvet i källare.

„ „ *Notostira tricostata* (Costa).

Poppius, B., Über die Entwickelung von *Lathridius bergrothi* Reitt.

Häyrén, E., *Rhodochorton Rothii* aus dem Finnischen Meerbusen.

Häyrén, E., Leucocarpa-former af smultron och lingon i Finland.

Palmgren, R., *Tetrao tetrix* L. × *Lagopus lagopus* (L.).

Wuorentaus, Y., Muutamia kasvilöytöjä alueelta Ostrob. borealis.

Jääskeläinen, V., Suomelle uusi kalaloinen.

Lindberg, H., *Juncus fuscoater* Schreb. och *J. alpinus* Vill.

Johansson, K. L., Bidrag till kännedomen om finska bin.

Sahlberg, J., Sällsynta *Coleoptera* och *Hemiptera* från Helsingfors.

Brenner, M., För Finland nya *Linnaea*-former.

Bryk, F., Über eine melanotische und eine nigristische *Argynnis*-Form.

Räsänen, V., Pohjois-Pohjanmaalla tavattavia muurahaisia.

Brenner, M., Inom samma år upprepade växtperioder.

Poppius, B., *Cimex vespertilionis* n. sp.

Forsius, R., Über den Transport von Mallophagen durch Hippobosciden.

Forsius, R., Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen. II.

Reuter, E., Ett uppträdande af halmdödaren *(Ophiobolus)* i Finland.

Florström, B., *Taraxacum*-former från Satakunta.

Brenner W., Några växtfynd från Barösunds skärgård.

Grönblom, Th., Två för Finland nya rofsteklar.

Sahlberg, J., En för vår fauna ny pterophorid.

Wecksell, Laura, Nya fyndorter för tvenne fanerogamer.

Monell, J., *Chamaeorchis alpina* (L.) Rich. och *Erigeron Unalaschkensis* (DC.) Vierh. nya för Finland.

Huumonen, M. E., Muutamia lisäyksiä ja oikaisuja Oulun seudun putkilokasvistoon.

Sahlberg, J., En ny finsk art af släktet *Cryptophagus*.

Reuter, O. M., Några uppgifter för de entomologiska sommarexkursionerna.

Frey, R., Om i Finland iakttagna fasciationer hos fanerogamer.

Större omfång hafva följande halftannat tiotal afhandlingar, som äro afsedda för Acta:

Munsterhjelm, L., Om fågelfaunan i Könkämädalen i Lappmarken.

Skottsberg, Carl, Beobachtungen über einige Meeresalgen aus der Gegend von Tvärminne im südwestlichen Finnland.

Lundström, C., Beiträge zur Kenntnis der Dipteren Finlands, VII. *Melusinidæ* (*Simuliidæ*).

Lindberg, H., Material till kännedomen om *Taraxacum*-formernas utbredning i Finland.

Munsterhjelm, L., Studier öfver fjäderväxlingen hos dalripan.

Munsterhjelm, L., Studier öfver fjällgåsen i Skandinavien och Finland.

Lundström, C., Beiträge zur Kenntnis der Dipteren Finlands, VIII.

Luther, A., Studien über acoele Turbellarien aus dem Finnischen Meerbusen.

Ehrman, E. W., Der Di- und Trimorphismus bei den Männchen der Acaridengattung *Analges*.

Saalas, U., Die Larven von *Stenotrachelus aeneus* Payk. und *Upis ceramboides* L. sowie die Puppe der letzteren.

Norrlin, J. P., Nya nordiska *Hieracia*. II.

Federley, H., Über die Ursachen der Entstehung von konstanten intermediären Bastarden in der Lepidopterengattung *Pygaera* und ihrer stark herabgesetzten Fruchtbarkeit.

Suomalainen, E. W., Ornithol. Beob. während einer Reise nach Lapponia Enontekiensis im Sommer 1909.

Palmgren, Alvar, *Hippophaës rhamnoides* på Åland.

Hellevaara, E. E., Untersuchungen über *Clupea harengus* v. *membras* in den Schären des südwestlichen Finlands.

Palmgren, R., Bidrag till kännedomen om Helsingfors-traktens fågelfauna.

Redan en blick på titlarna och omfånget af ofvannämnda afhandlingar utvisar, att flere af dem representera ett betydande forskningsarbete. Likasom förr ha de flesta direkte och enbart berört vår inhemska fauna och flora; men för den, som tager närmare kännedom om resultaten, häntyder hela innebörden utaf en del på något djupare, än hvad en förteckning och framställningssättet tyckas angifva. Några

af arbetena beröra allmänna principfrågor eller ge anledning till diskussion om dylika. Möjligen kunde något tyckas blott med hänsyn till utgångsmaterialet och de första undersökningarna höra den finska faunan och floran till. Men är det en gång så, att forskare sökt och jämväl nått allmänna vetenskapliga resultat genom finskt material, så böra arbeten härom ingalunda anses vara för vårt samfund och för vårt land främmande.

Ty ifall exempelvis vår inhemska djurvärld gett anledning till försök att enligt naturlig förväntskap systematiskt gruppera våra arter, så fordrar redan systemets egenskaper att de pröfvas också i vidsträcktare skala; resultaten häraf återverka naturligtvis då äfven på det finska materialet. Också arternas geografiska utbredning hos oss och deras lokala uppträdande härstädes ter sig i annat ljus, ifall man känner huru de närmaste släktingarna förhålla sig i andra länder; i anledning häraf uppdyka nämligen för vår hemforskning helt nya problem. Alldeles detsamma kan sägas om vanliga ekologiska spörsmål. Och då ju dessa på det intimaste sammanhänga med morfologiska och utvecklingshistoriska problem, så är man härmed helt inne på området för biologin, — ordet taget i djupare betydelse. En utredning, som har sin första rot uti inhemsk fauna eller flora, kan sålunda växa ut därhän, att den bär mogen frukt långt in på teorins område.

För min del hälsar jag med glädje att dylika allmänna frågor behandlats uti vårt Sällskaps förhandlingar, så mycket hellre som föredragen stått i nära beröring med vår fauna och flora. Under samfundets ganska långa tillvaro ha forskningsuppgifterna för zoologin och botaniken i ofantlig grad vidgats, och hand i hand härmed måste också fordringarna på utredningen af vår fauna och flora utvecklas. Det vore ju både kortsynt att icke märka omgestaltningen och korttänkt att ej inse nödvändigheten att följa med tidens fordringar. Visserligen kunna ej alla deltaga, men de som äro i stånd därtill må taga saken om hand, dock så, att alla fortfarande hålla ihop som ett helt och endast arbetet

blir fördeladt. Själf är jag fullt öfvertygad därom, att behandlingen af våra rent faunistiska och floristiska frågor betydligt skall vinna i skärpa, intresse och mångsidighet genom påverkan af den tankeodling, som de allmänna naturalhistoriska grundprinciperna gifvetvis medföra.

De anförda afhandlingarna ha delvis redan ingått uti 33:dje och 34:de banden af Sällskapets Acta, som under året utkommit, det förstnämnda tillägnadt professor O. M. Reuter i anledning af hans 60-års dag. De innehålla resp. 338 och 455 trycksidor samt 10 och 24 plansch- eller kartbilagor. Det 35:te bandet, 411 sidor, som också utkommit, innehåller fortsättningen af Conspectus florae fennicae af Hj. Hjelt. Det 36:te är påbörjadt och upptages fullständigt af de redan anmälda arbetena samt blir tryckt under sommaren och hösten. — Af Meddelanden har 37:de häftet utkommit, innehållande förhandlingarna för 1910—1911 och redigeradt af mag. E. Häyrén.

Öfver tidigare med understöd af Sällskapet verkställda resor ha berättelser inlämnats af hrr B. Florström och E. Merikallio. Under året ha beviljats reseunderstöd till ett icke obetydligt slutbelopp, nämligen under hösten:

300 mk L. Munsterhjelm, dalripans dräktbyte, Lappmarken.
200 „ O. Sorsakoski, däggdjur, östra delen af Uleåborgs län.
200 „ J. T. Hintikka, zooccecidier, exsiccatverk.

Under våren åter har utdelats:

200 mk L. Munsterhjelm, mikromammalier, Lappmarken.
200 „ U. Saalas, coleopterers metamorfos, Jyväskylä.
150 „ W. Hellén, *Diptera*, Tavastland.
100 „ M. R. Koskimies, mikromammalier, södra Tavastland.
150 „ E. Merikallio, fåglar, norra Österbotten.
100 „ V. Räsänen, insekter (myror), Österbotten.
150 „ B. Florström, *Taraxaca* m. m., Satakunta.
200 „ W. Brenner, floran, Barösunds skärgård.

100 mk V. Heikinheimo, kryptog., *Hier.*, *Tar.*, SW-Finland.
250 „ J. S. V. Koponen, floran i On och Ol.
150 „ M. E. Huumonen, botaniska forskningar, Österbotten.

Lika litet som förut har året förlupit utan dödsfall. Tre utländska ledamöter, som Sällskapet vördat, hafva aflidit. Främst bör nämnas den celebra botaniska forskaren J. D. Hooker i England, Darwins samtida, som slutat sin ärorika bana. Att denne storman tillhört också vårt anspråkslösa sällskap skall detsamma städse skatta som en utmärkelse.

Den 16 december 1911 afled i Uppsala vid fyllda 89 år den märkelige och mångsidige svenske forskaren och vetenskapsmannen professor Hampus von Post. I unga år ingick v. Post i militärtjänst, från hvilken han dock redan 1852 tog afsked; därefter verkade han till 1868 som disponent för Rejmyre glasbruk och sedermera som lärare vid Ultuna landtbruksinstitut intill år 1892, då han som pensionerad öfverflyttade till Uppsala.

v. Posts tidigaste publikationer (1842) hänföra sig till botaniken och särskildt till växttopografin, hvarvid han åsyftade att lägga en rationell grund för behandling af vegetationen, som vid denna tid och äfven långt senare af Sveriges botanister blifvit försummad. Tidigt blef äfven geologin föremål för hans uppmärksamhet, och allbekanta äro hans grundläggande undersökningar öfver de lösa jordarterna (åsar, moräner). I vår krets bör särskildt nämnas det 1862 utgifna arbetet „Studier öfver nutidens koprogena jordbildningar, gyttja, dy, torf och mylla“, ett med hänsyn till däri ådagalagda både ingående och olikartade kunskaper som resultat enastående arbete. Bekanta äro vidare v. Posts ovanligt värdefulla fenologiska iakttagelser och hans studier öfver växternas variation. Likaledes hans talrika undersökningar och arbeten på agronomins område.

En vördnadsfull erinran böra vi egna museiinspektorn dr. Fr. Meinert i Köpenhamn, som på Sällskapets 75-års dag valdes till utländsk ledamot och nu såsom en åldrig

veteran den 19 januari 1912 afled. Professor J. Sahlberg har haft vänligheten att om honom meddela mig följande minnesord.

„Fr. Meinert var utan tvifvel en af de främsta forskare på entomologins område, som den skandinaviska norden frambragt. Likasom hans något äldre landsman och lärare, den ryktbara J. C. Schiödte, riktade han i främsta rummet sin uppmärksamhet på insekternas tidigare utvecklingsstadier, deras anatomi och morfologi. Redan genom sitt första arbete „Hestebremsernas Larver“ visade han sig såsom en synnerligen noggrann och kritisk forskare. De talrika afhandlingar, han sedermera under loppet af ett halft sekel utgifvit, innehöllo ständigt nya, öfverraskande upptäckter i afseende å insekternas inre och yttre byggnad samt bragte ofta ett nytt ljus öfver deras lefnadsförhållanden, fortplantning och sinnesverksamhet. Bland dessa arbeten vilja vi här endast nämna följande: „De danske Arter af Slägtet *Forficula*“, „*Campodea*, en Familj af Thysanurernas Orden“, „Om doppelte Saedegange hos Insekter“, „Bidrag till Myriopodernas Morphologi og Systematik“, „Insekternas Hoved og Munddele“. Vidare de små, men synnerligen intressanta och lärorika afhandlingarna „Om Vandlöberne, *Hydrometridae*“, och om *Myrmeleon*, samt framför allt hans epokgörande arbeten „Om Sideorganerna hos Scarabae-Larverna“, däri han visar, att dessa omtvistade bildningar vid trakéöppningarna äro hörselapparater, samt „Bidrag till Strepsipteras Naturhistoria“, hvarest ådagalägges, att den del af strepsipterhonans kropp, som skjuter ut mellan den stylopiserade stekelns abdominalsegment och förr blifvit betraktad såsom hufvud, i själfva verket är bakkroppen. Talrika bidrag till Danmarks fauna, hufvudsakligast beträffande *Coleoptera*, *Myriopoda* och *Crustacea*, har Meinert dessutom publicerat i särskilda tidskrifter, delvis tillsammans med J. C. Schiödte. Meinert hade ett ödmjukt, vänligt och fridsamt väsen och var därför mycket värderad af dem, som kommo i beröring med honom. Under sin sena

ålderdom var han sjuklig och en längre tid urståndsatt att arbeta för sin vetenskap."

Tvenne inhemska medlemmar hafva aflidit. Magister Arthur Leinberg var en intresserad entomologisk samlare, som sedermera öfvergick till prästabanan, tog teologiekandidatexamen och afled förliden sommar. — Pehr Hjalmar Olsson, född den 14 september 1873 i Ekenäs, utvecklade som yngre en viss verksamhet på naturalhistoriens område, men denna tog efter hand en ganska säregen gestalt, och beskaffenheten af hans uppgifter om fyndorter i Finland har gjort att man sett sig tvungen helt och hållet negligera dem. Han fann slutligen skäl att öfverflytta till Nord-Amerika, hvarest Olsson-Seffer genomlefde mycket växlande öden. Därunder offentliggjorde han en hel del botaniska skrifter. Han omkom senaste vår i Mexiko.

Till nya ledamöter hafva invalts tolf personer, nämligen pastor J. F. Manner, student P. R. Collander, student fröken A. J. Wiiro, magister G. Munsterhjelm, fru E. Pontan-Munsterhjelm, studenter K. A. I. Hildén, M. R. Koskimies, K. L. Johansson och V. J. P. B. Räsänen, guvernören statsrådet L. Munck, student A. F. Öblom och med. kand. Wilfrid Brotherus.

Till hedersledamot har Sällskapet på förslag af hrr Cajander, A. Palmgren och Häyrén kallat professor emeritus J. P. Norrlin.

Under året har väckts förslag, att åtgärd skulle vidtagas för att från undergång inom vårt område rädda tvenne anmärkningsvärda djurarter, vildrenen och björnen, den förra genom total fridlysning, den senare genom fridlysning inom ett par tillräckligt stora kronoskogsområden, hvarjämte hittills gällande skottpenning skulle afskaffas. Sällskapet har gillat förslaget.

Ett steg har jämväl tagits till mera detaljerad utredning om förekomsten af ädla trädslag, i det ett frågeark skall spridas genom förmedling af en grupp studenter, som genom detta initiativ velat gagna forskningen om hembygden och den inhemska naturalhistorien.

Årets återblick kunde afslutas här; men då jag förut berört en del allmännare frågor, hvilka tyckts mig sammanhänga med Sällskapets verksamhet, ville jag gärna i dag rycka något närmare denna i afseende å ett par punkter, som länge legat mig på hjärtat. Något positivt förslag för framtida företag må dock ingen vänta nu, ty därtill erfordras samarbete af flere. Men en blick på svaga punkter tyckes ej vara obefogad, främst sådana, som måhända till en del just betingat svårigheten att komma till ett gemensamt, planmässigt arbete.

Föredragen vid våra möten växla betydligt både till omfång och till varaktigheten af intrycket hos mötesdeltagarena, beroende dels af innehållet, dels af sättet för framförandet.

Mången omfattande och arbetsdryg afhandling och äfven mindre sådana anmälas till publikation kort om godt därmed, att titeln uppläses. Emellertid vore det väl, om innehållet blefve refereradt med den utförlighet, att också de, som icke ligga inne i ämnet, kunde följa med författarens tankegång och arbetsplan samt inhämta hvilken del af uppgiften det lyckats honom att utföra. Redan den omständigheten, att en genomtänkt plan för ett arbete förefinnes, verkar uppfostrande och sympatiskt; de mål åter, som ännu ej kunnat nås, egga till fortsatt arbete, hvarvid andra gärna bistå åtminstone med material. Framställningen kan t. o. m. föranleda, att någon upptager andra arter eller grupper till liknande undersökning. Det likartade uti sträfvandena alstrar då omedvetet en samkänsla, hvilken, då råd gärna gifvas och emottagas, fruktbart återverkar på deltagarena. Hela företaget kan därigenom verkligen bli ett samarbete.

De mera omfattande demonstrationerna, t. ex. af mikrospecies inom en allmänt känd kollektivart, verka befordrande särskilt på materialsamlandet och därmed på utredningen af de hos oss förekommande formerna. Men de ofta minutiösa olikheterna kunna bedömas kritiskt blott af de få, som redan äro sakkännare. I följd häraf hafva förevisningarna knappast gett anledning till diskussioner; och till

försök att om dessa former uppställa problem, som medvetet utforskas, är ett icke obetydligt steg. I hvarje fall har dock, såsom redan anmärktes, den kvantitativa befordran af materialet varit ögonenfallande.

Äfven i afseende härå befinna vi oss emellertid väsentligen på samlareståndpunkten, låt också vara att målet numera är så detaljeradt, att det i denna form knappast ens hägrade för dem, som grundade vårt samfund och verkade under dess ungdomstid.

Men mål och medel växla. Ett helt antal af botanisterna har hos oss redan kommit öfver från lokalförteckningarna in på geografiska och växttopografiska skildringar, och ett fåtal ända till ett tillgodogörande af dessa för lösande af allmänna frågor om vår flora. I någon mån har också det ornitologiska materialet tillåtit ett fortskridande i ungefär samma riktning. Att vi i afseende å en stor mängd grupper ännu i långa tider komma att stå på en ungdomlig samlareståndpunkt är helt naturligt, och villigt skall erkännas, att denna verksamhet aldrig får inskränkas eller afslutas, ty man behöfver städse nytt material. Men det, som redan är hopadt, borde å andra sidan redan nu i väsentligare grad kunna också tillgodogöras såsom medel för nya måls vinnande.

Härmed stå vi omedelbart inför spörsmålet om vårt nuvarande material af iakttagelser är så planmässigt insamladt och ordnadt, att vi beträffande en del grupper och frågor kunna taga ett steg in på nya banor. För min del tror jag, att mycket kunnat vara vida bättre och mera ingående utfördt, om vi förfarit på ett mera genomtänkt, målmedvetet sätt, d. v. s. om vi hade fått till stånd ett ordnadt samarbete, sådant som redan för länge sedan [1]) föreslagits.

Många af oss hafva begynt sin verksamhet alldeles utan plan, främst på grund af ett spontant uppträdande intresse, som ofta nog understödts af föredöme eller uppmaning utaf äldre; och enhvar minnes huru tillfälliga fynd af rariteter

[1]) Notiser ur Sällsk. pro F. et. Fl. Fenn. förhandl. XIII, s. 437—445, samt Meddelanden XXIV, s. 146—151, och XXXV, s. 249—253.

verkat eggande på oss. Hos den enskilda nybegynnaren må dylika rent tillfälliga motiv anses vara naturliga. Men vårt Sällskap kan icke låta dylika spela in allena, utan måste vid utdelandet af reseunderstöd låta en allt mer mognande planmässighet göra sig gällande. Härtill behöfves både erfarenhet och samförstånd.

I viss mån har en plan också följts. Så länge Sällskapets viktigaste uppgift låg uti åstadkommandet af samlingar, har provinsindelningen spelat en betydande roll. Den gör det allt ännu, och delvis med rätta. Själf framgången ur den historiska landskapsindelningen, som efter hand jämkats på naturalhistoriska grunder, har provinsindelningen likasom våra öfversiktskataloger ögonskenligen uppvisat hvar de mest kännbara bristerna finnas; och månget stipendium har utgifvits just för att få dessa luckor fyllda. Också den i samlingarna vidtagna geografiska grupperingen af exemplaren vägleder i samma riktning, likasom ock samlarenas utpräglade önskan att anträffa arter „nya för provinsen“, eller att åtminstone utvidga dessas utbredningsområde åt något håll. Man nästan anser provinsindelningen vara det reella underlaget för bedömandet af arternas geografiska utbredning.

Men härvid förväxlar man lätt mål och medel. Att en art finnes i landet „ubique“ framgår ingalunda däraf, att den finnes i samlingarna från alla provinser. Öfver hufvud finnes ingen art i naturen öfverallt, hvar som helst, utan blott på dess mer eller mindre säregna förekomstplatser. Och när vi önska utreda en arts utbredning, måste vi stöda oss på alla dess enskilda fyndorter, men icke enbart på de stora provinserna. Först återgifven i detalj på karta kan en arts utbredning jämföras med motsvarande kartmaterial som geologer, meteorologer och andra forskare kunna erbjuda; och först då få vi orsakerna till utbredningen att klarna, i fall vi nämligen lyckas rätt kombinera detta mera omfattande material.

I detta afseende grundar jag mitt omdöme på egen erfarenhet. Ett detaljstudium af frekvensgraderna och utbred-

ningstabellerna uti „Suomen luurankoiset“ har öfvertygat mig därom, att de i och för sig gagneliga tecknen tvärtom kunna bortskymma en i verkligheten förekommande diskontinuitet uti flere arters förekomst i norra Finland. Några fågelarter aftaga nämligen starkt i lapska eller redan i nordfinska barrskogsgebitet, så att de anträffas där antingen såsom sällsynta eller endast tillfälligtvis; men sedan uppträda de åter inom Varanger-området regelbundet, kanske t. o. m. ymnigare. För dessa arter är sistnämnda provins den nordligaste fliken icke egentligen af det finska området, utan snarare af det norska. Hellre än att göra oss beroende af den förvillande indelningen uti alltför stora provinser, hvarigenom vi föreställa oss, att arten i fråga är ubiqvitär, borde vi, såsom redan sades, grunda studiet af dess utbredning på möjligast rikliga uppgifter om förekomsten på enskilda orter. Dessa notiser behöfva visserligen icke alla offentliggöras, utan kunna förvaras uti ett arkiv för ornitologisk forskning. Det är just härigenom som lokalförteckningarna få sin största betydelse för utbredningsfrågor. Jag vet, att man inom andra grupper har vunnit samma erfarenhet.

En annan brist har blifvit tydlig vid en mönstring af tillgången på uppgifter om våra fågelarters utbredning också sydligare. Om en del arter, hvilka enligt provinsindelningen tyckas vara vidt utbredda och förefinnas i alla trakter, måste vi erkänna oss veta nästan ingenting från mycket vidsträckta områden. Hela inre Österbotten — mellan kustsocknarna och dem i norra Tavastland, från Kristinestad ända upp till Kuusamo, alltså hela Suomenselkä-sträckan, uti själfva hjärtat af landet — är allt ännu i hög grad bristfälligt, eller rättare alls icke undersökt; här ligga ornitologiskt taget verkliga „erämarker“. Man har sagt mig att detsamma gäller också många andra grupper. Ödemarkerna förtjäna emellertid väl att närmare undersökas. Troligen skulle de nu nämnda visa sig afvika mycket från sina granntrakter och bilda egna områden med något mera nordisk natur än de, erinrande i vissa afseenden om nordligare provinser.

Näst specieskunskapen har frågan om arternas geografiska utbredning varit det mest omtyckta föremålet för den inhemska naturalhistoriska forskningen. Hvadan månne det nu kommer sig, att de nyss antydda trakterna till den grad undvikits, medan det aflägsna Lappland samt Åland och Ladoga-Karelen så ofta uppsökts exempelvis af fågelkännare?

Svaret ligger väsentligen i en hänvisning till samma trakters relativa fattigdom på arter öfver hufvud, i jämförelse med den rikare kuststräckan och den frodigare insjöplatån; men det ligger äfvenledes däri, att våra exkurrenter helst önska besöka orter, där de hoppas på riklig afkastning. Man inser icke tillräckligt, att också de torftiga nejderna böra undersökas, ej heller att dessas natur, särskildt på grund af deras enformighet och förekomstplatsernas stora utsträckning, erbjuder enklare förhållanden att utreda. Häri ligger rent af en fördel för den mindre vana forskaren.

Nybegynnaren tror sig tvärtom skörda det mesta bifall ju flere sällsynta eller för provinsen nya former han kan hemföra. Och sedan studiet af våra s. k. kritiska släkten begynt blifva allmännare, anser mången att främst dessas mikrospecies äga ett intresse, som betydligt öfverflyglar skildringen af naturen uti artfattiga trakter. Men häri ligger en svår missuppfattning.

Om denna riktning blir rådande, så kommer vårt lands natur att bli mycket ojämnt undersökt. Allt längre kommer den tid att förskjutas, då man med framgång kan ställa upp nya mål, ty medlen därtill, lokal utredning, saknas ställvis.

Såsom ofvan redan nämndes behöfves en viss erfarenhet och öfverblick af det redan utredda för att bringa vår inhemska forskning i rätta gängor. Men dessutom behöfves samverkan mellan exkurrenter i olika trakter. Detta kommer icke till stånd, ifall exkursionerna göras väsentligen beroende af de tillfälligheter som, af begripliga skäl, göra sig främst gällande för nybegynnarena. Samlareintresset behöfver ingalunda tryckas ned, därför att forskareintresset

väckes och riktas på bestämda mål, alltså höjes och bringas att mogna. Men för att kunna befordra äfven dylika mål bör den oerfarne inhämta råd af de mera försigkomna forskarena. Å sin sida åter böra de senare öfverlägga om grundplanen för det hela, klargöra hvilka mål vi öfver hufvud böra eftersträfva och hvilka vi nu närmast kunna nå, samt huru ett enhetligt program efter hand må bringas till stånd och jämväl efter förmåga bringas till verkställighet.

Jag tror mig icke hafva saknat orsak att taga till tals alla dessa omständigheter. Dock synes det icke nu, vid säsongens slut, vara skäl att taga under debatt frågan om planmässigt ordnande af arbetet. Men jag ber att alla, äldre såväl som yngre, må i sommar med allvar tänka på saken. Nästa höst må de intresserade gemensamt öfverlägga därom.

Såsom redan nämndes, är frågan ingalunda ny. Anordningarna för en arbetsplan hänga intimt tillhopa med frågan om samarbete öfver hufvud. Men beskaffenheten af samarbetet är icke likgiltig. Till en början måste visserligen ett yttre, så att säga mekaniskt, arbete utföras, hvilket också måste inläras. Men därnäst måste medarbetarena, både gamla och unga, själfva lefva sig in i motiven för det helas gång, medlen och målen, så att detta hela går framåt på grund af målmedveten, öfvertygande forskning. När många samarbeta på detta sätt, blir resultatet mångsidigare och fastare. Och när förlusten af någon medarbetare oundvikligen förestår, blir den mindre ödesdiger, när de kvarlefvande kunna reda sig på egen hand.

Ingalunda alla växt- och djurgrupper äro redan nu utredda till det stadium, att mera omfattande ingrepp kunna göras. Men om dem, som nu kunna diskuteras — fanerogamer, några grupper kryptogamer, fåglar, fiskar, mollusker, coleopterer, o. a. — borde redan i höst af fackmännen lämnas en orienterande, ungefärlig och helst kartografisk framställning till ledning för jämförelser och diskussion. Förslagen må sedan bero af utredningen.

I främsta rummet har jag härvid afsett arternas geografiska utbredning och förekomst jämte deras gruppering på ståndorter, men därjämte fenologiska frågor, metamorfosen, groddplantorna m. m. d.

Sant nog låta sig resultaten icke ernås under de sedvanliga mötena, ty öfverläggningarna blifva säkerligen alltför omfattande. Men sannolikt skulle något eller flere särskilda sammanträden kunna ägnas enbart åt gemensamma öfverläggningar emellan de af förslaget mera intresserade, hvarvid man kunde öfverenskomma att gruppvis arbeta vidare inom mindre komplexer af fackmän. Dessa grupper borde dock ingalunda vara isolerade inbördes, utan få del af hvarandras intryck, så att de finge lära af hvarandra, hvarigenom arbetet, så vidt möjligt, finge en gemensam prägel. Slutligen borde det färdiga eller smältbara utaf hela företaget efter hand föredragas för Sällskapet i dess helhet, allom till förkofran.

Det är till ett sådant vetenskapligt samlif jag skulle önska att Sällskapets medlemmar nästa höst må sammankomma, och det är härtill jag tillönskar alla ett: välkommen åter!

Skattmästaren, doktor V. F. Brotherus, framlade Sällskapets

Årsräkning för år 1911,

hvarur meddelas följande utdrag:

Debet:

Behållning från år 1910.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	12,043: —	
Sanmarkska fonden	4,888: —	44,931: —

Årskassan.

Å sparkasseräkning i Privatbanken.	3,153: 29	
Å löpande räkning i Föreningsbanken	3,446: 77	
Kontant i kassan	84: 88	6,684: 94

Inkomster under året.

Statsanslag.	8,000: —	
Räntor	2,464: 23	
Herr K. Fazers bidrag för inköp af afl. prof. E. Hougbergs äggsamling.	400: —	
Bidrag till Siltala-fonden	45: —	
Ledamotsafgifter	180: —	11,089: 23
	Summa	62,705: 17

Kredit:

Utgifter under året.

Arvoden	925: —	
Reseunderstöd	4,800: —	
Lektor Hj. Hjelt för Conspectus. .	390: —	
Mag. T. J. Hintikka för utgifvande af Cecidotheca Fennica . . .	200: —	
För inköp till de zoologiska saml.	1,693: —	
Fru Astrid Cleve-Euler för slamning och mikroskopisk undersökning af algprof	271: 84	
Herr L. Munsterhjelm för ornitologiska undersökningar . . .	300: —	
Tryckningskostnader	4,697: 35	
Frakt, annonser m. m.	208: —	
Ränta vid inköp af två obligationer	27: 96	13,513: 15

Behållning till år 1912.

Stående fonden	28,000: —
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	12,633: —

Sanmarkska fonden	5,132: —	
Siltala-fonden.	410: —	46,175: —

Årskassan.

Å sparkasseräkning i Privatbanken.	2,212: 53	
Å löpande räkning i Föreningsbanken.	745: 45	
Kontant i kassan	59: 04	3,017: 02
	Summa	62,705: 17

På tillstyrkan af revisorerna, herrar O. Alcenius och M. Brenner, beviljades härpå skattmästaren full ansvarsfrihet för hans förvaltning af Sällskapets medel under det gångna räkenskapsåret.

Botanices-intendenten, kustos Harald Lindberg, afgaf följande

Årsredogörelse öfver de botaniska samlingarnas tillväxt.

Äfven under det snart tilländalupna läseåret ha Sällskapets botaniska samlingar förkofrats genom talrika inlämnade gåfvor. För dessa gåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till särskilda personer, af hvilka de flesta äfven tidigare ihågkommit detsamma med mer eller mindre omfattande samlingar.

De mest omfattande kollektionerna ha inlämnats af fil. kand. Maja Arvonen, fil. kand. W. Brenner, amanuens H. Buch, Helsingfors botaniska bytesförening, stud. M. E. Huumonen, mag. F. W. Klingstedt, pastor O. Kyyhkynen, dr Harald Lindberg och student G. Marklund. Prof. J. P. Norrlin har öfverlämnat ett exemplar af XI och XII fasciklarna af „Hieracia exsiccata“.

På de särskilda växtgrupperna fördela sig de inlämnade gåfvorna på följande sätt:

Kärlväxter	3,053 exx.
Mossor	67 „
Lafvar	84 „
Svampar	9 „
Alger	20 „

Sammanlagdt ha således Sällskapets samlingar af finska växter ökats med 3,233 exemplar. Därtill kommer att genom inköp af aflidne possessionaten, kamrer J. V. Bomanssons rikhaltiga samling af åländska mossor museets mossherbarium erhållit ett mycket värdefullt tillskott. Herr Bomanssons herbarium innehöll 560 arter i ej färre än 8,060 exemplar. Medräknas detta antal, har tillväxten af den finska samlingen utgjort ej mindre än 11,293 exemplar.

Nedan anförda 42 personer ha till samlingarna inlämnat gåfvor:

Fröken fil. kand. Maja Arvonen, mag. A. L. Backman, stud. Helmi Bastman, stationsinsp. O. Brander, rektor M. Brenner, fil. kand. W. Brenner, aman. H. Buch, herr R. Cederhvarf, stud. R. Collander, fil. kand. K. E. Ehrström, fil. kand. Valborg von Fieandt, gymnastiklärare B. Florström, fil. kand. R. Frey, stationsinsp. O. A. Gröndahl, Helsingfors botaniska bytesförening, stud. T. J. Hintikka, dr. Hj. Hjelt, stud. M. E. Huumonen, mag. K. H. Hällström, stud. N. Johansson, mag. F. W. Klingstedt, pastor O. Kyyhkynen, agron. E. Leisiö, dr Harald Lindberg, stationsinsp. A. Lindfors, fröken Edit Lindström, stud. K. Linkola, stud. G. Marklund, forstm. J. Montell, prof. J. P. Norrlin, stud. A. Oksanen, fil. kand. H. Rancken, prof. J. Sahlberg, stud. S. Salmenlinna, herr O. Sorsakoski, stud. Sutinen, herr W. Wahlbeck, fru fil. kand. L. Wecksell, mag. J. A. Wecksell, fil. kand. A. Wegelius, farmaceut U. Wiklund och fröken Jenny Wirkajärvi.

Kärlväxtsamlingen har tillvuxit genom följande gåfvor, inlämnade af nedannämnda personer: 140 exx. *Taraxaca* från Om, Maja Arvonen. — 26 exx. kärlv. från N och Kb, A. L. Backman. — *Taraxacum Jærvikylense* från N, Helsingfors, O. Brander. — 40 exx. kärlv. från N, Ingå och Helsingfors, M. Brenner. — 152 exx. kärlv. från N, Ingå, W. Brennar. — 37 exx. kärlv. från Ta, Sa, och KL, 31 exx. *Taraxaca* från Sa samt 70 exx. *Hieracia* från Sa och Nyland, H. Buch. — 31 exx. kärlv. från Al, Ab och N, R. Collander. — *Najas tenuissima* från ny lokal i Viborgstrakten, K. E. Ehrström. — 39 exx. *Taraxaca* från St, B. Florström. — 7 exx. *Taraxaca* från Ta, Valborg v. Fieandt. — 5 exx. kärlv., R. Frey. — *T. Jærvikylense* från Tb, Pihlajavesi, och Sa, Imatra, O. A. Gröndahl. — 289 exx. kärlv. från olika delar af landet, Helsingfors botaniska bytesförening. — 16 exx. kärlv. från St, Karkku, Hj. Hjelt. — 131 exx. kärlv. från Ob, M. E. Huumonen. — *Rosa glauca* från KL, Sordavala, K. H. Hällström. — 83 exx. kärlv. från Al, Kökar, däribland *Lemna gibba*, ny för floran, stud. N. Johansson. — 72 exx. kärlv. från olika delar af landet, däribland *Rumex aquaticus* × *crispus*, ny för floran, dessutom 9 exx. *Salix*-bastarder samt 10 exx. *Taraxaca* från LT, Fiskarhalfön, F. W. Klingstedt. — 272 exx. kärlv. från OK, Suomussalmi, och Sb, Maaninka, O. Kyyhkynen. 70 exx. *Hieracia* från OK, Suomussalmi, O. Kyyhkynen. — *Carex pseudocyperus* f. monstr. från Ta, Hattula, E. Leisiö. — *Mulgedium macrophyllum* från St, Yläne, *Triticum acutum* från N, Hangö, ny för floran såsom vildtväxande, samt 61 arter *Taraxaca* i 1,153 exx. från olika delar af landet, Harald Lindberg. — 53 exx. fanerog. från Oa, A. Lindfors. — 14 exx. fanerog. från Sb, Jorois, Edit Lindström. — 32 exx. fanerog., de flesta *Taraxaca*, från Ab, Åbo och Pargas, K. Linkola. — 53 exx. *Taraxaca* från Om och 86 exx. fanerog. från Tb, G. Marklund. — *Chamæorchis alpina* och *Erigeron Unalaschkensis*, nya för finska samlingen, från LE, Kilpisjärvi, samt 7 exx. *Taraxaca* från LKem, J. Montell. — *Hieracia exsiccata*, fasc. XI o. XII, J. P. Norrlin. — *Euphorbia esula* från Sb, Varkaus, och 6 fanerog. från Tb, A. Oksanen. — *Betula nana*, *B. nana* × *odorata*, *Carex livida* från N, Tvärminne, *Betula nana* från Ab, Kimito, samt *Malaxis paludosa* från N, Tenala, H. Rancken. — *Thlaspi alpestre* från Helsingfors, Hoplaks, J. Sahlberg. — *Taraxacum oinopolepis* från Ta, Jokkis, S. Salmenlinna. — *Taraxac. maculigerum euryphyllum* Dt från N, Ekenäs, W. Wahlbeck. — *T. Jærvikylense* från Ta, Hattula, A. Wegelius. — 82 exx. kärlv. från KL och Ol, däribland *Pimpinella magna*, såsom vild ny för floran, Laura Wecksell och J. A. Wecksell.

Mossamlingen har ökats på följande sätt: 560 arter i 8,060 exx. från Åland, genom inköp ur J. O. Bomanssons efterlämnade herbarium. — 40 exx. från Ob, Uleåborg, M. E. Huumonen. —

Sphagnum pulchrum från N, Tvärminne, Harald Lindberg. — 27 exx. från St, N och Ab, H. Rancken.

Lafsamlingen har tillvuxit genom följande gåfvor: 37 exx. från Al, Ab, N och LT, F. W. Klingstedt. — 47 exx. från N, Ingå, och Ks, W. Brenner.

Algsamlingen har ökats sålunda: 17 arter från Sb, Jorois, T. J. Hintikka. — *Chara aspera* från OK, Suomussalmi, O. Kyyhkynen. — *Chara aspera* och *Nitella hyalina* från Ka, S:t Johannes, Harald Lindberg.

Svampsamlingen har tillvuxit endast genom 3 exx. parasitsvampar från Ab, Pargas, och 6 dylika från Sb, K. Linkola.

Dessutom äro följande gåfvor att anteckna: En subfossil ekgren från IK, Sakkola, samt en kollektion krokfjällskottar af gran från Sb, Jorois, Harald Lindberg. — Subfossila nötter af hassel från Ta, Jämsä, af Jenny Virkajärvi. — *Cecidotheca fennica* fasc. I, T. J. Hintikka. — Kvistar och frukter af *Betula*-bastarder samt frukter och blad af *Taraxaca* från OK, Suomussalmi, O. Sorsakoski. — 12 vedprof från Helsingfors, R. Cederhvarf. — Spritmaterial af monströs *Cornus Suecica* samt sjuklig bildning på *Veronica chamædrys* från N, Tvärminne, Helmi Bastman. — 2 fotografier, stud. Sutinen. — 7 fotografiplåtar med vegetationsbilder från Åland, U. Wiklund genom N. Johansson.

T. f. zoologie-intendenten, doktor B. Poppius, lämnade följande

Årsredogörelse öfver de zoologiska samlingarna.

Äfven under det senast förgångna verksamhetsåret hafva de zoologiska samlingarna fått mottaga talrika exemplar af däggdjur. Likasom förut har äfven nu i främsta rummet material af i utdöende stadda former anskaffats, i all synnerhet af björn. De hos oss tidigare i rätt hög grad försummade mikromammalierna hafva ägnats en större uppmärksamhet, hvarom de i riklig mängd under året inlämnade gåfvorna bära ett tydligt vittnesbörd. Inalles har till samlingarna inlämnats material af 33 däggdjur:

skinn	10 exx.
skallar	44 „

skelett	6 exx.
djur i sprit	209 „
horn	2 par
Summa	271 nummer.

Härvid bör påpekas, att då hela djur inkommit, ej endast skinnet, utan äfven andra delar af desamma blifvit tillvaratagna, såsom skelett m. m., ehuru i förteckningen endast skinnet anförts.

Äfven fågelsamlingarna hafva ganska rikligt förökats. Inalles hafva inlämnats omkring 100 arter, nämligen:

skinn	309 exx.
skelett	4 „
skallar	1 „
bon	3 „
Summa	317 nummer.

Af reptilier hafva inlämnats 2 nummer, af amfibier ett larvprof samt af fiskar 11 arter i 16 nummer.

Insektsamlingens ökning har varit följande:

Coleoptera	2,355 exx.
Hymenoptera	30 „
Diptera	374 „ eller prof.
Aphaniptera	4 prof.
Lepidoptera	369 exx.
Hemiptera	192 exx. eller prof.
Orthoptera	19 „
Mallophaga	16 prof.
Summa	3,359 exx. eller prof.

Af spindlar har inlämnats 1 prof, af acarider 13 prof fågelparasiter, af crustaceer 6 prof, mollusker 12 exemplar och *Vermes* 5 prof.

Ytterligare ha af stud. T. J. Hintikka inlämnats cirka 27 nummer zoocecidier äfvensom „Cecidotheca fennica“, fasc. I.

För dessa gåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till följande personer: dr. N. v. Adelung, mag. K. Airaksinen, lektor Alho, forstm. N. Backman, forstm. L. Björkman, mag. P. Brofeldt, herr F. Bryk, veterinär J. Brüning, forstm. O. Carpelan, mag. K. Ehrström, stud. T. Ekman, stud. L. v. Essen, ing. R. Fabritius, docent H. Federley, herr I. Forsius, med. kand. R. Forsius, prep. G. W. Forssell, jur. dr. A. Frey, mag. R. Frey, öfverdir. R. Gripenberg, stud. Th. Grönblom, stud. V. Hellén, stud. A. Hildén, stud. T. J. Hintikka, dr. F. Hisinger, herr H. Hult, stud. K. A. Häggström, Högholmens djurgård, herr I. D:son Iverus, mag. P. Jantunen, stud. L. Johansson, stud. V. Jääskeläinen, stud. J. S. V. Koponen, stud. V. Korvenkontio, stud. M. R. Koskimies, herr F. A. Kumpula, dr. H. Lindberg, mag. R. Lindqvist, rest. Lindroos, herr K. Lindström, docent A. Luther, stud. F. Lönnfors, stud. E. Merikallio, stud. fru Ebba Munsterhjelm, forstm. K. Munsterhjelm, herr L. Munsterhjelm, prep. R. Mäntynen, herr B. Norell, herr E. Nyberg, stud. E. Oker-Blom, mag. V. Ollila, prof. J. A. Palmén, mag. R. Palmgren, stud. E. Pipping, dr. A. Poppius, stud. Fr. Remmler, prof. O. M. Reuter, vaktm. K. Rindell, herr C. Rosbäck, stud. V. Räsänen, mag. U. Saalas, prof. J. Sahlberg, herr J. Sarén, herr K. Saurén, borgm. B. Schauman, herr J. Snellman, handl. Staudinger, mag. E. W. Suomalainen, herr E. Thuneberg, mag. Tomminen, stud. K. Valle, mag. A. Vegelius, forstm. P. Vegelius, stud. Mandi Viiro, herr Virtanen och stud. Y. Vuorentaus.

I detalj har samlingarnas tillväxt varit följande:

Mammalia. 3 exx. *Sorex pygmaeus* från Hattula af mag A. Vegelius; 5 exx. från Birkkala af stud. Th. Grönblom; 2 exx. från Brahestad och Uleåborg af stud. Y. Vuorentaus; 1 ex. från Hausjärvi af stud. M. R. Koskimies. — 3 exx *Sorex vulgaris* från Hattula af mag. A. Vegelius; 5 exx. från Birkkala af stud. Th. Grönblom;

1 ex. från Hausjärvi af stud. M. R. Koskimies. *Crossopus fodiens* från Birkkala af stud. Th. Grönblom; 1 ex. från Kontiolahti af stud. V. Jääskeläinen. — 15 exx. *Vespertilio mystacinus* och 1 exx. *V. daubentoni* från Hattula af mag. A. Vegelius. — 2 exx. *Vesperugo borealis* från Kontiolahti af stud. V. Jääskeläinen. — *Plecotus auritus* från Ilomants af forstm. P. Vegelius. — *Mustela nivalis* från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler; 1 ex. från Suojärvi inköpt. — 2 exx. *Mustela erminea* från Högholmen af mag. R. Palmgren; 1 skalle från Esbo af prep. R. Mäntynen; 1 skalle från Suojärvi inköpt; 2 skallar från Sodankylä inköpta; 1 ex. från Anjala af mag. R. Palmgren. — *Foetorius putorius* 3 skallar från Suojärvi inköpta; 1 ex. från Anjala af mag. R. Palmgren. — *Martes abietum* från Anjala af densamme. — *Gulo luscus* från Uomais inköpt genom förmedling af forstm. N. Backman. — *Lutra lutra* skalle från Kökar inköpt; en d:o från Lovisa af herr I. D:son Iverus. — *Meles meles* från Högholmen genom mag. R. Palmgren. — *Vulpes vulpes* 4 skallar från Kökar inköpta. *Ursus arctos* 2 skelett från Högholmen genom mag. R. Palmgren; ett helt exemplar, ♀, och en skalle från Suojärvi inköpta; 1 skalle från Salmis inköpt; 2 hanar från Suojärvi inköpta; en hane från Salmis inköpt genom forstm. N. Backman; en skalle från Lentiira af forstm. O. Carpelan. — *Phoca foetida ladogensis* 8 skallar från Sordavala skärgård inköpta. — *Halichoerus grypus* 14 skallar från Kökar inköpta. — *Pteromys volans* från Hattula af mag. A. Vegelius; 1 ex. från Högholmen genom mag. R. Palmgren; 1 ex. från S:t Karins af mag. E. W. Suomalainen; 1 ex. från Sibbo af veterinär J. Brüning; 1 ex. från Viborg af herr E. Thuneberg. — 3 exx. *Mus silvaticus* från Laitila af stud. Mandi Viiro; 13 exx. från Hattula af mag. A. Wegelius; 10 exx. från Birkkala af stud. Th. Grönblom; 1 ex. från Uleåborg af stud. Y. Vuorentaus; 1 ex. från Esbo af stud. M. R. Koskimies. — 3 exx. *Mus musculus* från Laitila af stud. Mandi Wiiro; 12 exx. från Hattula af mag. A. Wegelius; 5 exx. från Hausjärvi, Helsingfors och Jorois af stud. M. R. Koskimies. — *Mus minutus* 6 exx. från Utajärvi af stud. Y. Vuorentaus; 2 exx. från Birkkala och 1 från Hausjärvi af stud. M. R. Koskimies. — *Hypudaeus glareola* 21 exx. från Hattula af mag. A. Vegelius; 1 ex. från Birkkala af stud. Th. Grönblom; 2 exx. från Brahestad och Uleåborg af stud. Y. Vuorentaus; 20 exx. från Esbo, Loppis, Teisko, Kerimäki och Ylöjärvi af stud. M. R. Koskimies. — *Hypudaeus rutilus* från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — *Hypudaeus rufocanus* skinn från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — *Paludicola amphibius* från Hattula af mag. A. Vegelius; 2 exx. från Mikli, Kl, af stud. Fr. Remmler; 9 exx. juv. från Piikkis af stud. M. R. Koskimies. — 2 exx. *Paludicola ratticeps* från Könkämädalen, Le, af herr L. Mun-

sterhjelm. — 5 exx. *Agricola agrestis* från Laitila af stud. Mandi Viiro; 3 exx. från Hattula af mag. A. Vegelius; 2 exx. från Kontiolahti af stud. V. Jääskeläinen; 3 exx. från Birkkala af stud. Th. Grönblom; 17 exx. från Hausjärvi, Loppis, Karkku, Tammerfors, Jyväskylä, Jorois och Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — *Myodes schisticolor* från Brahestad af stud. Y. Vuorentaus. — *Lepus timidus* från Mohla af docent H. Federley; 1 skalle från Mäntyharju af prep. R. Mäntynen; 2 skallar från Kyrkslätt af jur. dr. A. Frey. — *Lepus europaeus* från Walkjärvi af docent H. Federley. — *Rangifer tarandus fennicus* 1 skalle från Suojärvi inköpt; 3 skallar från Rovaniemi af stud. V. Korvenkontio; 1 hud jämte skalle samt 1 skalle från ryska Karelen inköpta; 1 subfossilt horn från Leivonmäki af stud. V. Jääskeläinen. — *Alces alces* skalle från Borgnäs inköpt; 1 skelett från Högholmen genom mag. R. Palmgren; skalle med horn från Nurmes inköpt; 1 par horn från Rantasalmi af mag. E. W. Suomalainen.

Aves. 68 exx. fågelskinn från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — *Turdus pilaris* från Perkjärvi af stud. Fr. Remmler. — *Sylvia cinerea* ♂ från Jaakkima af densamme. — 2 exx. *Sylvia curruca* från Jukka och Lammassaari, Kl, af densamme. — *Luscinia rubecula* ♂ från Jaakkima af densamme. — *Saxicola oenanthe* och *Saxicola rubetra* ♀ från Rukolansaari, Kl, af densamme. — *Cinclus cinclus* ♂ och ♀ från Dickursby af densamme. — *Acanthis cannabina* ♀ från Högholmen af mag. R. Palmgren. — *Acanthis linaria* från Högholmen af densamme; 1 ex. från Mäntsälä af stud. Fr. Remmler. — 2 exx. *Plectrophanes nivalis* ♂ från Kervo af densamme. — *Pyrrhula rubicilla* ♂ från Mäntsälä af densamme. — *Emberiza citrinella* 16 exx. från Dickursby och 1 från Högholmen af densamme. — *Passer domesticus* 7 exx. från Högholmen af densamme. — *Loxia curvirostra* 3 exx. från Kilpisaari, Kl, af densamme. — 2 exx. *Lanius collurio* från Lojo af mag. E. W. Suomalainen. — *Acredula caudata* från Dickursby af stud. Fr. Remmler. — *Anorthura troglodytes* 3 bon från Hattula af mag. A. Vegelius; 1 ex. från Piikkis af mag. E. W. Suomalainen. — *Chelidon urbica*, ungar i sprit, från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — *Alauda arvensis* från Dickursby af stud. Fr. Remmler. — *Anthus pratensis* ♀ från Jaakkima af densamme. — *Oriolus galbula* ♂ från Jaakkima af densamme. — *Ampelis garrulus* från Suojärvi inköpt. — *Nucifraga caryocatactes* från Tyrvis inköpt; 1 ex. från Karislojo af herr I. Forsius; 1 ex. från Kyrkslätt af borgmästare B. Schauman; 4 exx. från Ob af stud. E. Merikallio; 3 exx. från Björneborg af herr J. Sarén; 2 exx. från Piikkis af mag. E. W. Suomalainen; 1 ex. från Åbo genom mag. R. Palmgren. — *Pica pica* från Parola af stud. L. v. Essen; 1 ex. från Hattula af mag. A. Vegelius; 2 exx. från Suojärvi inköpta;

8 exx. från Perkjärvi af stud. Fr. Remmler; 1 ex. från Rukola, Kl, af densamme. — *Garrulus glandarius* från Mäntsälä af densamme; 1 ex. ♂ från Hattula af mag. A. Vegelius. — *Garrulus infaustus* från Suojärvi inköpt. — *Corvus cornix* från Jaakkima af stud. Fr. Remmler; 5 exx. från Perkjärvi af densamme; 16 exx. från Dickursby af densamme; 1 delvis albinistiskt ex. från Siikainen af stud. H. A. Häggström. — 2 exx. *Corvus monedula* från Helsinge af herr E. Nyberg. — *Corvus frugilegus* från Saima kanal af herr Virtanen. — *Sturnus vulgaris* hufvud från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — *Upupa epops* från Sodankylä af herr F. A. Kumpula. — *Cuculus canorus* ♀ från Jaakkima af stud. Fr. Remmler; ♀ juv. från Loppis af prep. G. W. Forssell. — *Circus pygargus* ♀ från Björneborg af herr B. Norell. — *Falco æsalon* ♂ från Porkkala inköpt. — *Falco subbuteo* ♀ från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Falco peregrinus* ♀ från Jukka, Kl, af densamme; 1 ex. från Hyvinge genom mag. R. Palmgren. — *Falco gyrfalco* skelett från Kuopio af prep. R. Mäntynen. — *Tinnunculus tinnunculus* ♀ från S:t Michel och 2 ♂♂ från Kalvola genom mag. R. Palmgren; ♀ och 5 dunungar från Lojo af mag. E. W. Suomalainen; ♂ från Ob af stud. E. Merikallio; ♀ från Loppis inköpt. — *Accipiter nisus* från Helsingfors genom mag. R. Palmgren; 1 ex. från Iisvesi af densamme; ♂ från Pitkälahti af densamme; ♀ från Esbo af densamme; ♀ från Mikli, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Astur palumbarius* från Raumo af lektor Alho; ♀ från Tvärminne af prof. J. A. Palmén. — *Pernis apivorus* från Högholmen genom mag. R. Palmgren. — *Buteo vulgaris* juv. från Joensuu af densamme; 1 ex. från Iisvesi af densamme; 1 ex. från S:t Michel och 1 från Joensuu af densamme; 1 ex. från Esbo af rest. Lindroos. — *Archibuteo lagopus* ungar i sprit från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm; ♂ från Dickursby af stud. T. Ekman. — *Pandion haliaëtus* från Billnäs genom mag. R. Palmgren. — *Aquila chrysaëtos* från Kalajoki af prof. J. A. Palmén. — *Asio otus* 2 dunungar från Lojo af mag. E. W. Suomalainen; 1 dununge från Parola af stud. L. v. Essen; 1 ex. från Borgnäs af dr. F. Hisinger; 2 exx. från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Asio accipitrinus* ♂ från Pitkälahti af mag. R. Palmgren; ♀ från Lauttakylä af densamme. — *Surnia ulula* från Suojärvi inköpt; 1 ex. från Nurmes inköpt. — 2 exx. *Syrnium uralense* från Nurmes inköpta. — *Syrnium lapponicum* från Haukipudas inköpt. — *Syrnium funereum* från Loppis inköpt. — *Columba palumbus* från Högholmen genom mag. R. Palmgren. — *Tetrao urogallus* 4 ♂♂ och 1 ♀ från Pomokairo i Kittilä af forstm. L. Björkman; ♂ inköpt på torget i Helsingfors af herr J. Snellman. — *Tetrao tetrix* steril ♀ från Kakskerta af mag. E. W. Suomalainen; steril ♀ från Kyrkslätt af herr C. Rosbäck; ♀ från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Tetrastes bonasia* ♂ från Rukola

af densamme. — *Tetrao lagopodi-tetricides* ♂ inköpt på torget i Helsingfors af mag. R. Palmgren. — *Lagopus subalpinus*, dundräkt, Kilpisaari, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Phasianus colchicus* ♂ från Sääksmäki af herr K. Lindström. — *Starna perdix* från Hattula af mag. A. Vegelius. — *Fulica atra* 2 ♂♂ från Esbo och Kyrkslätt inköpta. — *Ortygometra crex* ♂ från Högholmen genom mag. R. Palmgren; ♂ från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Phalaridium porzana* från Rukola af densamme. — *Charadrius squatarola* från Ob af stud. E. Merikallio. — *Scolopax rusticola* från Sarolansaari, Kl, af stud. Fr. Remmler. — 2 exx. *Telmatias gallinago*, ♂ från Mikli, Kl, af densamme. — *Telmatias gallinula* från Lojo af herr I. Forsius. — *Numenius arcuata* ♂ från Porkkala inköpt. — *Actitis hypoleucus* från Villinge af prep. R. Mäntynen; 1 ex. från Rukola, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Totanus glottis* från Ob af stud. E. Merikallio. — *Ardea stellaris* från Kyrkslätt af herr K. Saurén. — *Tadorna tadorna* ♀ från Hangö af handlande Staudinger. — *Anser cinereus* dundräkt från Hailuoto af mag. E. W. Suomalainen. — *Anas crecca* från Gammelstaden af prep. R. Mäntynen; dundräkt från Lojo af mag. E. W. Suomalainen. — *Anas boschas* ♂ från Dickursby af stud. Fr. Remmler; ♀ från Mikli, Kl, af densamme. — *Anas querquedula* ♀ från Mikli af densamme. — *Somateria mollissima* ♂ från Kökar inköpt. — *Fuligula marila* ♂ från Porkkala inköpt. — *Fuligula cristata* ♂ från Porkkala inköpt. — *Oedemia perspicillata* från Ingå-Degerby inköpt. — *Oedemia fusca* från Ingå inköpt. — *Harelda hiemalis* ♂ från Hattula af mag. A. Vegelius. — 2 exx. *Mergus merganser* från Hattula af densamme. — 2 exx. *Mergus serrator* ♀♀ från Mikli, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Phalacrocorax carbo* från Kuopio inköpt; 1 ex. från Ingå inköpt; 1 ex. från Kökar inköpt; 1 ex. från Simojärvi af mag. R. Palmgren; 1 ex. från Helsingfors skärgård inköpt. — *Sterna hirundo* från Villinge af prep. R. Mäntynen. — *Sterna caspia* från Uleåborg af mag. R. Palmgren. — *Larus fuscus* ♂ från Jukka, Kl, af stud. Fr. Remmler. — *Larus marinus* juv. från Porkkala inköpt. — *Larus glaucus* ♂ från Helsinge af stud. Fr. Remmler; 1 ex. från Helsingfors skärgård sf mag. R. Palmgren. — *Lestris cepphus* ♀ från Porkkala af prep. R. Mäntynen; 1 ex. från Kyrkslätt af mag. R. Lindqvist; 1 ex. från Östra Rönnskär af herr J. Snellman. — *Colymbus lumme* från Esbo af herr I. Forsius; 1 ex. från Hoplax af mag. R. Palmgren. — *Podiceps griseigena* ♂ från Porkkala inköpt; från samma ställe af stud. A. Hildén. — *Uria grylle* ♂ från Uleåborg genom mag. R. Palmgren.

Reptilia. *Tropidonotus natrix* nysskläckt unge och ägg från Karislojo af mag. U. Saalas.

Amphibia. *Triton*-larver från Tvärminne af stud. E. Munsterhjelm.

Pisces. *Acerina cernua* från Hattula af mag. A. Vegelius. — *Gasterosteus aculeatus trachurus* ♂ från Helsingfors af vaktmästare K. Rindell. — *Lota lota* juv. från Laihela af mag. V. Ollila. — *Esox lucius* hufvud, mopsform, från Roine af mag. P. Brofeldt. — *Osmerus eperlanus* från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — Nio yngelprof af följande arter: *Cottus scorpius, C. gobio, Perca fluviatilis, Gasterosteus aculeatus, G. pungitius, Gobius minutus* och *Phoxinus aphya*, alla från Tvärminne af stud. fru Ebba Munsterhjelm.

Mollusca. *Anodonta* sp. i 12 exx. från Puntarkoski, Höytiäinen, af stud. V. Jääskeläinen.

Insecta. *Coleoptera.* 900 exx. staphylinider äfvensom 571 arter i 1,429 exx. andra former från Om och Ob af stud. Y. Vuorentaus. — 1 prof från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — 3 prof från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — 4 sällsynta arter från Kl af stud. J. S. V. Koponen. — 4 arter från Kajana af mag. Tomminen. — 2 arter från Helsingfors af stud. Th. Grönblom. — 8 arter *Colon* från olika delar af landet af prof. J. Sahlberg.

Hymenoptera. 1 prof från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — *Nomada lineola* från Karislojo, ny för samlingarna, af stud. V. Hellén; densamma från Jääskis af stud. K. Valle. — 2 *Andrena*-arter från Sordavala af stud. J. S. V. Koponen. — 21 arter *Formicidæ*, däribland *Formica uralensis* ny för samlingarna, från Simo af stud. V. Räsänen. — 2 för faunan nya *Hym. aculeata* från Birkkala af stud. Th. Grönblom. — 3 exx. från Ob af stud. Y. Vuorentaus.

Diptera. 2 prof från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — 3 arter från Hoplax, däribland *Merodon equestris* ny för faunan, af stud. L. Johansson. — 1 prof *Nematocera* från Dickursby af mag. A. Vegelius. — 1 prof chironomid-larver från Viborg af mag. K. Ehrström. — 100 arter i 103 exx. från Saima kanal af dr. N. v. Adelung. — 41 arter *Nematocera* i 66 exx. från Karislojo af prof. J. Sahlberg; 120 arter i 145 exx. från Ab och Kl af med. kand. R. Forsius; 3 arter i 16 exx. från Viborg af herr I. Forsius; 25 arter i 36 exemplar från Nagu af mag. R. Frey. — *Bombylius major* från Sjundeå af öfverdirektör R. Gripenberg.

Aphaniptera. Ett prof från *Mus sylvaticus* från Birkkala af stud. Th. Grönblom. — 2 prof från Brahestad af stud. Y. Vuorentaus.

Lepidoptera. 10 arter *Macrolepidoptera* från Åland, däribland 2 för samlingarna nya, 3 arter från Kangasala af dr. A. Poppius. — 45 arter i 57 exx. *Macrolepidoptera* från Birkkala af stud. Th. Grönblom. — 2 prof från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — *Pieris napi bryoniae* från Sordavala af stud. J. S. V. Koponen. — 25 arter från Ka af stud. E. Oker-Blom. — 100 arter från olika delar

af landet af prof. J. Sahlberg. — 2 arter från Sordavala af herr F. Bryk. — 1 art från Vichtis af herr G. Hult. — 1 art från Viborg af stud. F. Lönnfors. — 1 art från Helsingfors af stud. E. Pipping. — 1 art från Helsingfors af stud. E. Oker-Blom. — 1 art från Åland af mag. R. Frey. — 1 art från Jaakkima af dr. A. Poppius. — 90 arter från Ta och Ob af forstm. K. Munsterhjelm. — 56 arter i 84 exx. från Al, N och Sb af ing. R. Fabritius. — 4 arter från Ab af herr I. Forsius.

Hemiptera. 1 prof *Micronecta*-larver från Hattula af mag. A. Vegelius. — 1 art från Karislojo af stud. V. Hellén. — 61 exx. från Birkkala af stud. Th. Grönblom. — *Cimex lectularius* från Helsingfors af dr. H. Lindberg. — 1 prof *Aphidae* från Viitasaari af mag. K. Airaksinen. — 127 prof *Aphidae* från olika delar af landet af stud. T. J. Hintikka.

Orthoptera. 3 arter *Tettix* i 17 exx. från Ob af stud. Y. Vuorentaus. — *Periplaneta orientalis* från Viborg af mag. Tomminen.

Mallophaga. 13 arter i 15 prof från Kuopio och Heinävesi af mag. K. Airaksinen. — 1 prof från *Nyctea scandiaca* från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — Några prof af med. kand. R. Forsius.

Zoocecidia. Cecidotheca fennica, fasc. I, äfvensom 27 arter zoocecidier af stud. T. J. Hintikka.

Arachnoidea. Ett prof spindlar från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies. — Några prof fågelacarider af med. kand. R. Forsius.

Crustacea. *Astacus fluviatilis* från Ka af stud. K. Valle; 4 exx. *Astacus* från Laihea af mag. V. Ollila. — 1 prof *Asellus aquaticus* från Tvärminne af docent A. Luther.

Cestoda. 1 prof från *Hypudaeus glareola* från Kerimäki af stud. M. R. Koskimies.

Nematoda. Ett prof från *Falco gyrfalco*, 1 d:o från *Luscinia suecica*, båda från Könkämädalen, Le, af herr L. Munsterhjelm. — 2 exx. från kroppshålan af *Corvus cornix* af prep. G. W. Forssell.

Af museets material har dr. Freidenfelt i Lund genomgått släktet *Ergasilus*. Hela materialet af finska *Acanthis linaria* har bearbetats af dr. Paul Rosenius i Malmö. Aphiderna hafva bearbetats af stud. T. J. Hintikka. Prof. A. Lundström har fortfarande genomgått nytillkommet material af *Diptera nematocera*. Mag. R. Frey har slutfört bearbetningen af de finska empiderna och stud. V. Hellén har underkastat de finska *Chilosia*-arterna en närmare granskning.

Bibliotekarien, professor Enzio Reuter, föredrog följande

Årsberättelse öfver bibliotekets tillväxt.

Under senaste verksamhetsår har Sällskapets bibliotek erfarit en något större tillväxt än under nästföregående år, nämligen med 1,069 nummer, fördelade efter innehållet på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet	487
Zoologi	246
Botanik	125
Landt- och skogshushållning, fiskeriväsende	69
Geografi, hydrografi	17
Geologi, mineralogi, paleontologi	20
Fysik, kemi, farmaci, medicin	52
Matematik, astronomi, meteorologi	18
Diverse	35
Summa	1,069

Sällskapet underhåller för närvarande regelbundet skriftutbyte med 325 lärda samfund, vetenskapliga institutioner och tidskriftsredaktioner, af hvilka under året tillkommit följande fyra:

Landtbruksvetenskapliga Samfundet i Finland;

Bureau of the Productive Industries, Government of Formosa;

Tôhoku Imperial University, Sendai, Japan;

Istituto medico nacional, Mexico.

Nämnda totalantal understiger motsvarande siffra för föregående år, beroende på att särskilda institutioner och sällskap upphört att existera eller trots anställda reklamationer icke vidare tillsändt sina publikationer.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet vidare i tacksamhetsskuld till The John Crerar Library, Chicago; Maine Agricultural Experiment Station, Orono, Maine; Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht; Société

ouralienne des amis des sciences naturelles, Jekaterinenbourg; Sociétés scientifiques des étudiants de la faculté des sciences naturelles et mathématiques à l'Université de St. Pétersbourg; Finska Landtbruksstyrelsen och Statistiska Centralbyrån äfvensom till herrar C. Lundström, R. Pampanini, G. Schneider, Y. Sjöstedt, H. B. Ward och C. Wesenberg-Lund.

Vid härpå statutenligt företagna val af funktionärer och tjänstemän återvaldes till

ordförande professor J. A. Palmén,

viceordförande professor K. M. Levander,

sekreterare docent Harry Federley,

skattmästare doktor V. F. Brotherus,

botanices-intendent doktor H. Lindberg,

revisorer rektor M. Brenner och lektor O. Alcenius,

revisorssuppleant doktor Alfr. Poppius.

Till zoologie-intendent utsågs doktor B. R. Poppius, och den i tur afgående medlemmen af bestyrelsen, doktor H. Lindberg, återvaldes. Till suppleant i bestyrelsen i stället för docent A. Luther, som afsagt sig uppdraget, utsågs docent H. Federley.

Framlades ett af herrar A. K. Cajander, E. Häyrén och A. Palmgren på senaste möte ingifvet och i enlighet med stadgarna bordlagdt förslag till inval af professor emeritus J. P. Norrlin till hedersledamot i Sällskapet, hvilket förslag jämväl af bestyrelsen omfattats, och beslöt Sällskapet härpå enhälligt att till sin hedersledamot kalla professor J. P. Norrlin.

Den af förslagsställarene inlämnade skrifvelsen var af följande lydelse:

„Societas pro fauna et flora fennicalle.

Societas pro fauna et flora fennican kunniajäseneksi pyydämme kunnioittaen saada ehdottaa kasvitieteen täysi-

palvelleen ylimääräisen professorin Johan Petter Norrlinin.

Norrlinin toiminta Seuran piirissä alkoi jo lähes puolen vuosisataa sitten. Jo vuonna 1871 ilmestyivät Seuran julkaisuissa Norrlinin tutkimukset „Bidrag till sydöstra Tavastlands flora“ ja „Om Onega-Karelens vegetation och Finlands jemte Skandinaviens naturhistoriska gräns i öster“, joilla teoksillaan Norrlin laski perustan sekä Suomen kasvimaantieteelliselle tutkimukselle yleensäkin että erittäinkin Suomen kasvitopografiselle tutkimukselle. Jälkimäisessä teoksessaan Norrlin ensi kerran sitovasti todisti, että Venäjän Karjala ja Venäjän Lappi luonnontieteellisesti lähimmin liittyvät Suomeen muodostaen siten yhdessä varsinaisen Suomen kanssa „Suomen luonnonhistoriallisen alueen“. Tämän kautta sai Societas pro fauna et flora fennican tutkimustyö luonnollisen territorialisen rajoituksensa. Seuran tutkimuspiirinä on siitä alkaen ollut Suomen luonnon historiallisen alueen faunan ja floran tutkiminen.

Jo aikaiseen omisti Norrlin huomiota myöskin lajitutkimukseen, m. m. ovat Suomen jäkälät olleet hänen ahkeran tutkimuksensa esineenä. Ennen kaikkea on Norrlin kuitenkin tutkinut sadoista lajeistaan kuuluisaa *Hieracium*-sukua, jonka pohjoismaisia, varsinkin suomalaisia, vaikeasti selviteltäviä muotoja ja niiden keskinäisiä sukulaisuussuhteita hän on mestarillisella tavalla monografisesti käsitellyt, ollen siten tieteellisen lajitutkimuksen varsinainen tienraivaaja Suomessa.

Suuri on se kotimaisten kasvitieteilijäin joukko, joka Norrlinia kunnioittaa aaterikkaana ja rakkaana opettajanaan. Melkein kaikki kotimaisen floramme tutkijat viimeisten neljän vuosikymmenen kuluessa ovat Norrlinilta saaneet, useimmat pääasiallisimmankin, ohjauksensa ja koko se kasvistollinen ja yleensä kasvimaantieteellinen tutkimustyö, joka meidän maassamme viime vuosikymmeninä on suoritettu, on mitä suurimmassa määrässä ollut välittömästi ja välillisesti Norrlinin taitavan käden ohjaamaa.

Rohkenemme katsoa, että Societas pro fauna et flora fennica, kiitollisuuden osoitukseksi kaikesta siitä, mitä professori Norrlin on tehnyt kotimaisen kasvimaantieteellisen tutkimuksen ja erittäinkin Seuran tutkimustoiminnan hyväksi, tulee pitämään mieluisena velvollisuutenaan kutsua professori Norrlin kunniajäsenekseen hänen täyttäessään 70 ikävuotensa.

Helsingissä toukokuun 4 p:nä 1912.

Ernst Häyrén. Alvar Palmgren. A. K. Cajander."

Ett hälsningstelegram hade anländt från Sällskapets vordne sekreterare, rektor Axel Arrhenius i Kristinehamn, Sverige.

Till publikation anmäldes:

R. Forsius, Einige biologische Notizen über Blattwespen und Blattwespenlarven.

På förslag af bestyrelsen beslöt Sällskapet tilldela forstmästare J. Montell ett stipendium om 300 mark för insamling af *Hieracia* i Lapponia enontekiensis.

Magister Rolf Palmgren förevisade tre lefvande, 2—3 månader gamla björnungar, tillhöriga Högholmens djurgård, nämligen en större, enfärgadt grå från Salmis socken med lång, utdragen nos utan skarpare pannafsats och tvenne mindre från Lappland, som voro nästan svarta med en hvit, präktig halskrage samt ägde en kortare och finare, från pannan väl markerad nos. Af tidigare till Högholmen anlända exemplar från Lappland och Ladoga-Karelen att döma, förefaller det, som om de nu förevisade björntyperna skulle representera tvenne väl åtskilda raser. Några exemplar, som erhållits från norra delarna af ryska Karelen, bilda till storlek, färgteckning och hufvudets form en öfvergång mellan dessa typer. — Vidare demonstrerade magister Palmgren två cirka 5—6 veckor gamla järfungar från Muonio, hvilka genom förmedling af forstmästare J. Montell anskaffats till Högholmens djurgård.

Docent A. Luther omnämnde, att han vid Fredriksberg invid Helsingfors uti ett dike med rinnande, på humusämnen rikt vatten i slutet af april 1912 anträffat en tidigare icke hos oss iakttagen kolonibildande flagellat, *Cyclonexis annularis* Stokes. Släktet hör till ordningen *Chrysomonadineae* och utmärker sig främst därigenom, att cellerna, som till antalet äro 10—20 (i de af föredragaren iakttagna kolonierna räknades 14—16 individer), tillsammans bilda en tratt- eller ringformig koloni. Hittills har denna art blifvit iakttagen endast uti sphagneter i Nord-Amerika (Stokes) samt uti c. 450 m ö. h. liggande små källsjöar uti Pfälzerwald i Tyskland (Lauterborn). Vid bestämningen hade professor K. M. Levander varit föredragaren behjälplig.

Professor F. Elfving föredrog:

Botaniska anteckningar från 1700-talet.

Från referendariesekreteraren prosten N. Karilas (Karlsberg) dödsbo har Kyrkohistoriska samfundet fått emottaga särskilda handlingar och anteckningar från äldre tider. Bland dessa lågo tvenne häften af botaniskt innehåll, nämligen „Anmärkningar af Doctor Brovallii Collegium i Botanique hållit A:o 1739“ samt „Collegium botanicum in Fundamenta botanica Doct. Linnaei a Celeberr. Phys. Prof. Doct. Ioh. Browallio Aboae habitum intervallo vernali 1740“, det förra omfattande 32, det senare 18 tätt skrifna blad in 4:o. Det förra häftet inledes med en kort redogörelse för botanikens indelning och historia samt för Tourneforts system. Därefter öfvergår framställningen till enskilda växter, inhemska eller i landet odlade, inalles 146; för hvarje lämnas en kortare eller längre redogörelse med afseende å byggnad samt användning, i synnerhet den medicinska. Någon ledande princip för anordningen har jag icke lyckats uppspåra; för de enskilda växterna angifves dock deras ställning i Linnés år 1735 publicerade system. — Det senare utgöres af en redogörelse för och kommentarier till Linnés i öfverskriften nämnda arbete af år 1736.

Några floristiska notiser eller några af allmänt botaniskt intresse innehålla, så vidt jag kunnat finna, dessa anteckningar icke, lika litet som sådana stå att finna i anteckningar från vår egen tid, men en bild af den akademiska undervisningen gifva de. Då originala aktstycken från Åbo akademi äro synnerligen tunnsådda och då dessa härröra från tiden för naturalhistoriens begynnande uppsving, har jag inom denna krets velat göra ett meddelande om förefintligheten af dessa anteckningar. Enligt hvad professor J. Gummerus, Kyrkohistoriska samfundets sekreterare, meddelat mig, torde anteckningarna härröra från familjen Frosterus. — De förvaras med Samfundets öfriga samlingar i detta hus.

Professor O. M. Reuter lämnade följande meddelande:

Närings- och äggläggningsinstinkten i artutbredningens tjänst.

Ännu ett önskemål för sommarens entomologiska exkursioner.

Vid Sällskapets senaste möte tog jag mig friheten att fästa våra entomologers uppmärksamhet vid några frågor, hvilka syntes mig förtjänta att beaktas under instundande sommars exkursioner. Den långt framskridna tiden hindrade mig emellertid att då beröra ännu en uppgift, för hvilken jag nu ber att med några ord få redogöra.

Under en längre följd af år har jag studerat våra skinnbaggars förhållanden till deras näringsplantor. Frågan om de fytofaga insekternas relationer till sina näringsplantor är nämligen af intresse icke blott därför, att den står i nära samband med frågan om instinkternas plasticitet, i detta fall särskildt näringsinstinktens, och medelbart till frågan om artbildningen, utan äfven därför, att den berör den viktiga frågan om närings- och äggläggningsinstinktens betydelse för arternas spridning. Mer än andra insektordningar lämpar sig skinnbaggarnas, såväl *Hemiptera Heteroptera* som *H. Homoptera,* för undersökningar af detta slag, dels därför

att bland dem förekomma talrika typiskt monofaga arter, dels emedan de under hela sin lifstid i motsats t. ex. till fjärilar och växtsteklar äro stationärt fästa vid näringsplantan. Men också många andra insektgrupper kunna gifva uppslag till intressanta resultat i ofvan antydt afseende.

Jag skall i dag inskränka mig till att med några exempel, valda ur vår skinnbaggsfauna, antyda den betydelse, närings- och äggläggningsinstinkterna måhända haft för arternas spridning, hvarvid jag dock icke vill underkänna den roll transporten genom människan på ett eller annat sätt samtidigt kunnat spela. Väl bekant är den utomordentliga finheten hos det i antennerna belägna sinne, som på ett afstånd af mången gång flere kilometer visar hanen vägen till den väntande honan. Men det gäller icke sällan för insekten att af en eller annan anledning på minst lika långa afstånd uppsöka en ny näringsplanta. I min afhandling „Charakteristik und Entwickelungsgeschichte der Hemipteren-Fauna der paläarktischen Coniferen“ (Acta Soc. Scient. Fenn., XXXVI, N:o 1, 1908) har jag anfört exempel på huru vissa psyllider mot hösten öfvergifva sin ursrpungliga näringsplanta och i och för öfvervintring uppsöka barrträd, till hvilka vägen ofta är af betydande längd. Likaså har Tullgren i en uppsats om svenska aphider (Arkiv för Zoologi), då han redogör för de migrerande bladlössens flyttningar från trädens blad till rötterna af vissa örter, buskar *(Ribes)* eller barrträd, framhållit, att dessa ofta företagas på ett afstånd af flere kilometer. Man har emellertid all anledning att förmoda, att afstånden i åtskilliga fall äro betydligt större, då det för en monofag art af en eller annan anledning blir nödvändigt att uppsöka en ny lokalitet, där den mer eller mindre sällsynta näringsplantan förekommer.

Man antager mången gång, att insekterna ofta spridas i form af ägg, hvilka af stormen föras vida omkring. Men ett dylikt antagande öfverensstämmer ofta säkert icke med verkliga förhållandet. Särskildt kan de fytofaga skinnbaggarnas spridning icke äga rum på detta sätt. Flertalet af dem sänker sina ägg medels den för dem egendomliga

terebran i växternas parenkym, hvarifrån de icke lätt af några stormar lösslitas, och de om hösten affallna bladen föras dock icke omkring på alltför långa afstånd. Antagligare är det då, att det är imagines själfva, hvilka af vindarna drifvas från de ställen, där de lefvat, till nya lokaler, där de sedan kunna uppsöka exemplar af den för dem karaktäristiska näringsplantan, eller ock, om sådana saknas, gå under, utan att hafva lagt ägg på vederbörlig ort. Möjligt är dock äfven, att en särskild instinkt, erinrande om den hos de migrerande psylliderna och aphiderna, utan vidare drifver vissa individer att uppsöka nya lokaliteter, där näringsplantan växer. Men till dylika är det, såsom ofvan nämnts, mången gång ett betydande afstånd, och det är därför af icke ringa intresse att kunna konstatera, huru svårigheten att nå målet likväl öfvervunnits genom insektens ytterst fina sinnesverktyg, dess särskildt för näringsplantans uppspårande skarpt utvecklade sinnesförnimmelser.

För undersökningar af detta slag lämpa sig i synnerhet isoleradt växande exemplar af någon på orten sällsynt trädart. En fördel är naturligtvis, om trädet blifvit planteradt, så att dess ålder kunnat noga bestämmas, och om iakttagelserna gjorts under en följd af år. Sålunda finnas i Lofsdals på Stor-Tervö af Pargas socken belägna trädgård tvenne numera ganska stora och prydliga ekar, hvilka uppdragits från ollon, nedlagda år 1845. På denna ö förekommer eken för öfrigt veterligen icke annat än i alldeles små bestånd eller enstaka exemplar. Men gentemot trädgården och skild från denna genom ett större fält och ett tämligen bredt sund ligger en holme, den i vår entomologiska faunistik välbekanta Lenholmen, på hvilken, enligt uppskattning af dr. Blomqvist, eken förekommer i ett antal af inemot 2,000 exemplar. Det var till denna holme jag alltid från Lofsdal, där jag tillbragt de flesta somrar, under yngre år ställde mina steg, då jag önskade insamla för eken karaktäristiska skinnbaggar, af hvilka jag alltid där kunde anträffa följande arter: *Calocoris ochromelas* (Gmel.), *Cyllocoris histrionius* (L.), *C. flavoquadrimaculatus* (Degeer), *Psallus variabilis* (Fall.), *Ps. dimi-*

nutus (Kirschb.) och *Eupteryx pulchella* (Fall.), mången gång i stort antal, äfvensom mera sällsynt *Phylus melanocephalus* (L.). Förgäfves eftersöktes dessa arter på de i trädgården växande ekarna, men under åtminstone de 10 senaste åren har jag icke behöft gå längre än till dem för att, oftast i mängd, kunna insamla de ofvannämnda arterna, möjligen med undantag af *Eupteryx pulchella*. Nu efteråt, då jag fått blicken öppen för det intresse, som därmed hade varit förenadt, har det mer än en gång grämt mig, att jag icke systematiskt år för år följt med de särskilda arternas uppträdande på ekarna i trädgården och gjort anteckningar däröfver. Likasom de numera erhållit Lenholmens hela ekfauna hvad *Hemiptera* beträffar, är detta äfven fallet med copeognatherna, så när som på *Pterodela livida* Enderl., hvilken icke heller på Lenholmen anträffats i mer än två exemplar. Annorlunda förhåller det sig däremot med fjärilfaunan. Sålunda har ännu på trädgårdsekarna ingen enda *Nepticula*-art blifvit iakttagen, ehuru *N. subbimaculella* Hw. åtminstone vissa somrar är ganska allmän på Lenholmen och äfven *N. ruficapitella* Hw. därstädes icke är sällsynt. De år, Lenholms-ekarna varit hemfallna åt härjningar af *Tortrix viridana* L., hafva dessa härjningar emellertid sträckt sig äfven till trädgårdsekarna. Af icke obetydligt intresse hade det nu varit att känna insektfaunan äfven på de öfriga på Stor-Tervö anträffade ekarna, men tyvärr har jag icke tagit någon notis om dem, då mitt intresse för saken alltför sent vaknat. Den frågan uppställer sig bland annat, huruvida barrskogen mer än sundet och fältet utgjort ett hinder för ekinsekterna på Lenholmen att hitta fram äfven till dessa längre bort belägna och i skogen undandolda utposter.

Mer än en gång har jag nämligen gjort den erfarenheten, att fritt stående träd äro i mycket högre grad hemfallna åt insekter än sådana, som växa i större skogsbestånd. På en udde af den ofvannämnda, i närmaste omgifning mestadels med löfskog bevuxna Lenholmen stå t. ex. några isolerade tallar, och här har, måhända hitförd från

den midt emot belägna Stor-Tervön, tallens hemipterfauna likasom koncentrerat sig, i det jag i riklig mängd funnit *Phytocoris pini* Kirschb., *Cremnocephalus albolineatus* Reut., *Pilophorus cinnamopterus* (Kirschb.), *Psallus obscurellus* (Fall.), *Sthenarus modestus* (Mey.), *Eupteryx germari* Zett., äfvensom i mindre antal *Plesiodema pinetellum* (Zett.). Af våra egentliga tallhemipterer saknas sålunda endast de sällsynta *Elatophilus*-arterna, *Acompocoris pygmaeus* (Fall.), *Orthotylus fuscescens* Kirschb. och *Alloeotomus gothicus* (Fall.), af hvilka de två sistnämnda icke heller anträffats på Stor-Tervön, utan först ute på holmar i Örfjärden.

I ofvannämnda fall har det varit fråga om en spridning på ännu jämförelsevis korta afstånd, men från ekbestånden i sydvästra Finland till de närmast liggande i Nyland kan afståndet redan räknas i många kilometer, och en undersökning af dessas insektfauna får därför ett mera betydande intresse. I Karislojo har J. Sahlberg icke mera på ek funnit *Cyllocoris flavo-quadrimaculatus* och *Phylus melanocephalus*. På ekbestånd å Gullö nära Ekenäs saknades yttermera 1887, då jag undersökte dem, *Psallus diminutus*, och i trakten kring Helsingfors har Poppius icke observerat *Calocoris ochromelas*. Likasom sålunda en del af de i Åbo skärgård förekommande ekhemiptererna icke ännu tyckas hafva funnit väg längre österut, så har jag, oaktadt ifrigt letande, ännu aldrig i nämnda skärgård funnit spår af *Psallus varians* H.-Sch., hvilken jag i stor mängd år 1870 anträffade på ekar på Bastö och Bergö i den åländska skärgården. Däremot tror jag mig hafva kunnat följa med en annan *Psallus*-arts, den på ask lefvande och ställvis på Åland allmänna *Ps. lepidus* Fieb., gradvisa utbredning mot öster. I mina yngre år planterades några askar på Lofsdal, där detta träd dittills icke förekommit. Naturligt var, att jag, då de blefvo något äldre, flitigt undersökte dem med hänsyn just till *Psallus lepidus*, som på Åland var en för detta trädslag så karaktäristisk hemipter. Men under många år skedde detta förgäfves, tills jag ändtligen för omkring tio år sedan på en ask i en allé anträffade några exemplar af denna lilla

mirid. Den har sedermera årligen här återfunnits i allt större mängd och spridt sig äfven till andra askar på gården. Äfvenledes på Ispois invid Åbo har jag anträffat ett exemplar. Talrika exemplar har jag senare tagit på detta träd i Kyrkslätt, och såväl J. Sahlberg som Poppius har meddelat mig, att de funnit den på flera ställen i Nyland. Asken är dock här, likasom i Åbo-trakten, med undantag af dess yttersta skärgård, ofta planterad och dess ålder mången gång icke synnerligen hög. Den nämnda insektens spridning har därför ägt rum först på senare tid. Samtidigt med denna eller såsom på Lofsdal redan tidigare infinna sig äfven de för asken karaktäristiska psylliderna. Men afstånden mellan de ställen, där asken finnes, räknas mångenstädes icke mera i kilometer, utan i mil.

Jag vill ytterligare nämna ett exempel på en likartad spridning tvärsöfver långa sträckor. *Tetraphleps bicuspis* H.-Sch. (= *vittatus* Fieb.) är en hos oss sällsynt skinnbagge, som lefver på lärkträd och af hvilken J. Sahlberg i tiden funnit två exemplar i en trädgård i Pyhäjärvi socken på Karelska näset. År 1896 fann jag jämte några af mina dåvarande kollegianter, bland dem numera doktorerna Luther och Poppius, denna art i stor myckenhet på lärkträd i Botaniska trädgården härstädes. Om den fortfarande finnes kvar här känner jag icke. Då jag flere år efteråt i oktober håfvade på samma träd, fann jag intet exemplar däraf, men antagligen berodde detta därpå, att årstiden var för långt framskriden. Ett annat fynd af ännu större intresse gjorde jag i augusti 1890 i badhusparken i Lovisa, i det jag på några där växande lärkträd fann olika utvecklingsstadier af *Tetraphleps aterrimus* J. Sahlb., en art, hvilkens dittills kända västligaste fyndort låg i Väst-Sibirien. Den är således antagligen utbredd öfver hela det ryska lärkträdsområdet, men, för att nå fram till Lovisa, måste den utan tvifvel hafva passerat mer än en sträcka af öfver 100 km längd.

Af sibiriskt ursprung är förmodligen äfven, att döma af dess näringsplanta, en annan skinnbagge, *Lygus spinolae* (Mey.), som på olika ställen i södra delen af vårt land blif-

vit funnen uteslutande på en i trädgårdar odlad buske, den i Sibirien allmänna *Spiraea salicifolia.* J. Sahlberg har funnit, att denna art inom kort uppträder äfven i aflägsna torps trädgårdstäppor, där nämnda buske planterats.

Ofvanstående exempel må vara till fyllest för att antyda riktningen af de af mig åsyftade iakttagelserna. De kunna naturligtvis utsträckas äfven till andra ordningar än *Hemiptera* och till andra växter än till träd och buskar, ehuru jag anfört sådana såsom för ändamålet lämpligast. Det skulle sålunda för resp. exkurrenter gälla att underkasta isoleradt växande eller i små bestånd förekommande växter, hvilka uppträda på från hvarandra långt skilda lokaler, en ingående undersökning med hänsyn till deras insektfauna, hvarvid särskildt de olika insekternas frekvens borde beaktas och, om möjligt, växtens ålder antecknas. Särdeles önskvärdt vore vidare, att dylika iakttagelser kunde göras på samma ställe flere år å rad, så att insekternas successiva uppträdande och förökning kunde följas. I synnerhet intressanta och förtjänta att undersökas vore sådana enstaka utposter som till exempel den i Torneå planterade eken eller den ute på Kökar växande tallen.

De insekter, hvilka iakttagelserna skulle gälla, utgöras naturligtvis i främsta rummet af uteslutande monofaga, för de resp. växtarterna typiskt karaktäristiska arter.

Hvad slutligen det sinne beträffar, hvilket är verksamt vid uppspårandet af nya lokaler för insektens näringsplanta, så är detsamma, såsom redan antydts, antagligen mycket likartadt med det, som vägleder hanen af många insektarter vid uppsökandet af det andra könet. Att detta sinne förmår verka på mycket långa afstånd, har redan länge varit för entomologerna välbekant. Jag erinrar bland annat blott om Fabre's liffulla skildringar beträffande *Saturnia pyri,* hvilken praktfulla fjärils hanar i hundratal infunno sig i det hus, där han lyckats kläcka en hona af denna art, en art, som han i det fria en lång följd af år förgäfves eftersökt. Hanarna kommo oupphörligt från alla håll, utan tvifvel på

flere kilometers afstånd, dragna af den lukt, som utströmmade från honan. I samma del af sina „Souvenirs entomologiques“ (tome VII) gör den berömde franske insektbiologen några intressanta reflexioner beträffande insekternas luktsinne. Alla hans hithörande experiment hafva ledt till det antagandet, att lukten frambringas på två olika sätt. „Antaga vi“, säger han, „i stället för från honan utgående gasformiga utströmningar, vågsvängningar af etern, så förklaras gåtan. Utan att förlora det ringaste af sin substans skakar en lysande punkt etern genom sina svängningar och fyller en ofantlig omkrets med ljus. Ungefär på samma sätt måste äfven det verka, som utgår från fjärilhonan och lockar hanarna till henne. Det utsänder inga molekyler, det vibrerar, det framkallar svängningar, som förmå utbreda sig öfver oberäkneliga afstånd. Lukten uppstår sålunda på tvenne olika sätt: genom i luften spridda flyktiga molekyler och genom etervågor.“ Blott det första är oss närmare bekant och äfven på detta sätt förnimmes lukten af vissa insekter. Exempel härpå gifva oss talrika necro- och coprofaga arter. För uppfattningen af det andra slaget af „lukt“, hvilket utbredes på mycket större afstånd, sakna vi motsvarande sinnesorgan. Sådana tillkomma däremot talrika insekter och särskildt de ofvannämnda fjärilhanarna. „Likasom ljuset“, säger Fabre, „har också doften sina X-strålar“. Det synes oss emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det sinne, som i de ofvan anförda fallen är verksamt, i själfva verket ens är närmare besläktadt med vårt luktsinne. Här må dock erinras därom, att på senare tid författare uppträdt, hvilka vilja förklara all lukt såsom beroende på svängningar af ett särskildt medium, öfvergifvande den gamla teorin om luktens uppkomst genom utsändandet af ytterst små gasmolekyler. Framhållande att luktnerverna utgå från samma ställe i hjärnan, som de optiska nerverna, och mähända gifvande åt denna omständighet alltför stor betydelse, hafva t. ex. Vaschide och Van Melle inför Pariser Akademin uttalat den åsikten, att de äfven funktionera på ett likartadt sätt, och uppställa, bl. a. äfven med hänsyn

därtill, att luktande substanser förlora hvarken i volym eller vikt, den hypotesen, att lukten öfverföres genom strålar af bestämd, kort våglängd alldeles såsom ljuset och värmen. Det torde dock ännu erfordras utförliga experiment för att afgöra, huruvida denna hypotes äger den allmängiltighet nämnde författare tyckas anse. Däremot förefaller den mycket antaglig, då det gäller att förklara sådana fenomen som fjärilhanarnas dragande till honorna på ett afstånd af flere kilometer. Och på samma sätt torde näringsplantan afficiera de hittills såsom luktorgan betecknade fina instrumenten i de monofaga insekternas antenner, dessa instrument, hvilka ofta på enorma afstånd visa dem vägen.

Student Wolter Hellén anmälde till publikation:

Über die finnischen Arten der Gattung Chilosia Meig.

Die Grenzen der Gattung *Chilosia* Meig. genau anzugeben ist eine Aufgabe, die Jahrzehnte hindurch die grössten Schwierigkeiten geboten hat, bis Becker 1891 in seiner Monographie der Chilosien die sehr charakteristischen Augenränder entdeckte. Diese Augenränder sind höchst wertvolle Kennzeichen den nahestehenden Gattungen *Platychirus* und *Melanostoma* gegenüber. Die Gattung *Chrysogaster* (sensu restr.) bietet jedoch noch einige Schwierigkeiten. Die Weibchen haben zwar gewöhnlich auf der Stirn deutliche Querfurchen, die bei keiner *Chilosia* vorkommen, und sind an diesem Merkmal zu erkennen. Anders verhält es sich dagegen mit den Männchen. Becker behauptet, dass auch hier die Augenränder genügende Charaktere geben, indem sie bei den Chilosien bis über die Fühlerinsertion deutlich sein sollen, während sie bei *Chrysogaster* kaum über den Mundrand hinaus reichen. Das Männchen von *Chilosia morio* Zett. z. B. hat jedoch sehr undeutliche Augenränder, während ich *Chrysogaster*-Exemplare gesehen habe, bei denen bis zu den Fühlern deutliche Wangenplatten ausgebildet waren.

Ich habe aber gefunden, dass sowohl Weibchen als Männchen der Gattung *Chrysogaster* (sensu

restr.) im Gesichte Querfurchen besitzen, die bei ziemlich starker Vergrösserung immer mehr oder weniger deutlich sind. Solche Querfurchen habe ich bei den Chilosien niemals gefunden.

Mehrere Autoren haben auch vergebens die Chilosien in natürliche Gruppen einzuteilen versucht. Die für die anderen Syrphidengattungen charakteristischen Merkmale lassen sich hier nicht verwenden. Die Behaarung der Augen kommt z. B. beim ♂ oft vor und fehlt beim ♀. Die Beborstung des Schildchens liefert auch nicht genügende Kennzeichen. Die besten Charaktere giebt die Behaartheit oder Unbehaartheit des Gesichts, die immer bei einer Art konstant ist. Zu einer Einteilung hält Becker aber diesen Umstand nicht für verwendbar, weil er Spezies von sehr verschiedenartigem Habitus zu einander führt.

Ich will es versuchen, die Chilosien einzuteilen und die natürlichen Gruppen so weit es möglich ist abzusondern. In allen Punkten ist meine Einteilung nicht wissenschaftlich genau, aber ich glaube, dass sie bei den gewöhnlichen Bestimmungstabellen einigen Dienst leisten wird. Die Einteilung ist nach 41 Arten gemacht, die ich zur Verfügung gehabt habe.

Beim ersten Anblick einer *Chilosia*-Sammlung bemerkt man, dass einige Arten sehr reichlich und lang behaart sind. Diese Behaarung ist meistens gelblich bis fuchsrot, und auch auf dem Hinterleibe ist sie lang und deutlich. Die so beschaffenen Arten, die sämmtlich gross sind, führe ich zu einer speziellen Abteilung. Unsere hierher gehörenden Arten sind *illustrata* Harr., *chrysocoma* Meig., *grossa* Fall. und *albipila* Meig.

Unter den gewöhnlich behaarten Arten sondere ich darauf alle mit behaartem Gesichte ab. Weil *illustrata* Harr. schon in die vorige Gruppe geriet, stehen alle diese Arten auch habituell einander ziemlich nahe. Hierher gehören *variabilis* Panz., *vulpina* Meig., *conops* Beck., *melanopa* Zett., *frontalis* Lw, *barbata* Lw und *intonsa* Lw.

Dann giebt es eine Gruppe, bei deren Arten die Beine in sehr grosser Ausdehnung rotgefärbt sind, während das

Schildchen unbeborstet oder mit schwachen Härchen besetzt ist. Diese sind *flavipes* Panz., *fraterna* Meig., *chloris* Meig. und *langhofferi* Beck.

Jetzt kommen die grössten Schwierigkeiten, weil es hier am natürlichsten scheint, die Augenbehaarung als Kennzeichen zu benutzen. Nimmt man aber auf *mutabilis* und *albitarsis,* bei denen das Weibchen nackte Augen hat, keine Rücksicht, so können die nacktäugigen Arten in zwei natürliche Gruppen eingeteilt werden. Bei der ersten ist der Gesichtshöcker stark aufwärts gerichtet, einen Halbkreis mit der Stirn bildend, und die Beine sind ganz schwarz, während bei der zweiten der Gesichtshöcker die gewöhnliche Form hat und die Beine immer mehr oder weniger hellgefärbt sind. Zu der ersten Gruppe gehören *tropica* Meig., *nasutula* Beck., *vicina* Zett., *pubera* Zett., *loewi* Beck. und *sahlbergi* Beck. Zu der anderen gehören *scutellata* Fall., *soror* Zett., *longula* Zett., *pulchripes* Lw und *hercyniæ* Lw.

Unter den behaartäugigen Chilosien giebt es mehrere Gruppen, die ich nicht imstande bin, ganz abzutrennen. Jedoch scheiden sich die Arten *morio* Zett. und *pini* Beck. von den übrigen und bilden eine Gruppe, die sehr grosse Ähnlichkeit mit der Gattung *Chrysogaster* hat. Die Merkmale dieser Gruppe sind das breite und flache Gesicht und die unregelmässigen, beim Männchen kaum über den Mundrand hinaus reichenden Wangenplatten.

Ferner kann man die Arten *impressa* Lw, *albitarsis* Meig. und *lapponica* Beck. absondern, bei denen die Beine ganz schwarz sind oder hellere Mitteltarsenglieder der vorderen Beine haben. Auch haben diese Arten glänzende schwarzblaue Körperfarbe und eine ähnliche Gesichtsbildung.

Die übrigen Arten sind einander habituell sehr verschieden, doch kann ich sie, ohne die sehr veränderlichen Farbenverhältnisse als Merkmale heranzuziehen, nicht in Untergruppen verteilen. Ich führe sie darum in eine einzige Abteilung.

Die Bestimmungstabelle der Gruppen ist also die folgende:

I. Leib mit kurzer, schwarzer oder weisslicher Behaarung.
A. Gesicht nackt.
1. Schienen grösstenteils schwarz. Schildchen gewöhnlich mit deutlichen, schwarzen Borsten am Rande.
a. Augen nackt.
\+ Gesichtshöcker aufwärts gerichtet. Beine ganz schwarz. Gruppe I.
\+\+ Gesichtshöcker von gewöhnlicher Form. Beine mehr oder weniger hellgefärbt. Gruppe II.
b. Augen behaart (Ausnahme ♀ von *mutabilis* Fall. und *albitarsis* Mg.).
\+ Gesicht sehr flach und breit. Augenränder beim ♂ kurz, kaum über den Mundrand reichend. Gruppe III.
\+\+ Gesicht von gewöhnlicher Form. Augenränder bis zur Fühlerinsertion deutlich.
§ Beine ganz schwarz (nur die Mitteltarsenglieder der Vorderbeine bisweilen heller). Gruppe IV.
§§ Beine mehr oder weniger hellgefärbt. Gruppe V.
2. Schienen rot oder nur mit schwachen braunen Ringen. Schildchen unbeborstet oder mit kurzen, schwarzen Borsten oder gelblichen Haaren. Gruppe VII.
B. Gesicht behaart. Gruppe VI.
II. Leib mit langer, dichter, gelb- bis fuchsroter Behaarung. Gruppe VIII.

Die Sammlung finländischer Dipteren ist nach der Aufstellung durch Herrn Professor Bonsdorff 1850—1867 durch viel neues, unbestimmtes Material vermehrt worden, weshalb Herr Mag. phil. R. Frey eine Bearbeitung der Brachyceren angefangen hat. In der Hoffnung, einigermassen zu dieser Arbeit beitragen zu können, habe ich un-

sere Arten der Syrphidengattung *Chilosia* Meig. zu bestimmen versucht.

Professor Bonsdorff führt in seinem Werke „Finlands tvåvingade insekter" von der Gattung *Eristalis (Chilosia)* aus Finland 29 Arten auf. Von diesen sind indessen *E. lucorum* und *E. ruficornis* zu anderen Gattungen übergeführt worden, *E. proxima* hat nie zu der Fauna Finlands gehört, und *E. chloris, E. rostrata* und *E. vicina* sind unrichtig bestimmt gewesen (= resp. *E. flavipes*, *E. gigantea* und *Chrysogaster* sp.). Ausserdem sind folgende Arten eingezogen worden: *gilvipes (= flavipes), olivacea (= gigantea), maculicornis* n. sp. = *magnicornis* n. sp. *(= pulchripes), fraterna = latifrons (= intonsa), pallidicornis (= vernalis), pygmaea (= mutabilis).* Die damals bekannte Fauna betrug somit nur 17 Arten.

Im Jahre 1890 wurde ein Teil der finländischen *Chilosia*-Sammlung an Herrn Stadtbaurat Becker in Liegnitz gesandt, der damals seine Monographie der Gattung vorbereitete. Er fand hier zwei für die Wissenschaft neue Arten, die er *sahlbergi* und *angustigenis* benannte, und ferner 8 für die Fauna Finlands neue Arten: *longula*, *soror*, *barbata*, *conops*, *carbonaria*, *vicina*, *chrysocoma* und *cynocephala.*

Im Jahre 1906 wurde von Herrn Förster Silén eine neue *Chilosia*-Art als *Ch. chloris* vorgelegt. Das Exemplar ist jedoch nicht *Ch. cloris*, sondern *Ch. velutina.* Im Jahre 1907 legte Mag. phil. R. Frey die von Becker bestimmten Arten *Ch. pini*, *crassiseta*, *velutina* und *cynocephala* vor. Das *crassiseta*-Exemplar hat sich als zu *Ch. pubera* gehörig erwiesen, und *Ch. cynocephala* war nicht für das Gebiet neu.

Im Frühlingssemester 1912 habe ich Gelegenheit gehabt, sowohl das *Chilosia*-Material der Universität zu Helsingfors wie auch die Kollektionen einiger Privatpersonen, u. a. diejenigen des Herrn Mag. phil. R. Frey, zu untersuchen. Hierdurch ist die Anzahl der aus Finland bekannten Arten um nicht weniger als 12 vermehrt worden, und zwar um die folgenden: *nasutula*, *loewi, hercyniae*, *vulpina*, *melanopa*,

frontalis, *albipila*, *chloris*, *langhofferi*, *plumbella*, *lasiopa* und *lapponica*.

Unsere *Chilosia*-Fauna besteht also zur Zeit aus 41 Arten, einer recht bedeutenden Anzahl, da aus Skandinavien nur 35 und aus Russland nur 37 Arten bekannt sind. Auch ist hervorzuheben, dass die Anzahl vermutlich noch um mehrere erhöht werden wird, wenn ich eine Sammlung von etwa 15 *Chilosia*-Arten wieder bekomme, die in diesen Tagen an Herrn Becker zur Durchmusterung gesandt werden soll. Unter diesen Arten dürften wenigstens 5 für die Wissenschaft neu sein.

Gruppe I.

1. *C. tropica* Meig. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 272, 28 *(Schmidti)*.

Al. Åland (Palmén); Geta (B. Poppius, V. G. Borg); Lemland (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.). *Ka.* Viborg (Pipping). *Ik.* Kexholm (J. Sahlb.). *Sb.* Tuovilanlaks (Palmén). *Kb.* Kondiolaks (Grönvik, Woldstedt). *Kl.* Kirjavalaks (B. Poppius); Sordavala (Woldstedt). *Ol.* Petrosawodsk (Günther).

2. *C. nasutula* Beck. ♂♀.

Ab. Karislojo (Frey, Hellén); Sammatti (Frey). *St.* Birkkala (Frey). *Ta.* Messuby (Frey); Akkas (Woldstedt). *Kl.* Valamo (Woldstedt).

Diese Art steht *tropica* sehr nahe, unterscheidet sich aber durch die farblosen Flügel und die geringere Grösse. Ferner sind beim Männchen die Schwinger gelb mit schwarzem Punkte, und das Weibchen hat einen spitzen und sehr aufgestülpten Gesichtshöcker nebst nur zwei Schildborsten.

3. *C. vicina* Zett. ♀. 1 ex.

Lkem. Lapponia (Palmén).

Die von Bonsdorff (F. D. I, 273, 29) als *vicina* Staeg. bestimmten Exemplare gehören zur Gattung *Chrysogaster*.

4. *C. pubera* Zett. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 272, 26. — 1907 Frey, Medd. Soc. F. Fl. Fenn., S. 120 *(crassiseta)*.

Al. Hammarland (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Kuustö (Lundström); Åbo (J. Sahlb.); Nagu (Frey); Karislojo (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander, Palmén); Ingå (Nylander); Helsinge (Frey, Forsius, Hellén). *Ka.* Viborg (Pipping). *Ta.* Messuby (Frey); Kalvola (V. G. Borg). *Sb.* Leppävirta (Lundström, Palmén); Nilsiä (Lundström). *Sa.* S:t Michel (Grönvik). *Kb.* Libelits (Grönvik). *Kl.* Kirjavalaks (B. Poppius).

Becker hat als *crassiseta* Lw. ein Exemplar (♂) bestimmt, das gewiss nichts anderes als *pubera* ist. Das dritte Fühlerglied ist freilich rötlich, was bei *pubera* oft vorzukommen scheint; im übrigen gleicht das Exemplar vollkommen *pubera*. — Sonst stehen die beiden Arten nach den Beschreibungen einander ziemlich nahe. Die hauptsächlichen Unterschiede sind wohl, dass *crassiseta* keine längeren Haare am Rande des Schildchens hat und dass der Körper weisslich behaart ist, während bei *pubera* solche Haare existieren und die Körperbehaarung mehr ins gelbliche spielt.

5. *C. loewi* Beck. ♂. 1 ex.

Sb. Nilsiä (Lundström).

Eine gute Art, charakterisiert durch das sehr lang vorspringende Untergesicht, die doppelte Behaarung des Thoraxrückens und die an der Wurzel gelblichen Flügel. — Unser Exemplar entbehrt jedoch der schwarzen Beinbehaarung, die Becker von *loewi* erwähnt; die Schenkel sind mit ziemlich langen weissen Härchen bekleidet.

6. *C. sahlbergi* Beck. ♂♀. 2 exx.

Lr. Kola (Palmén).

Kennzeichnet sich durch grössere Fühler, lange Thoraxbehaarung, glänzend schwarzen Körper und schwarze Schwinger beim Männchen.

Gruppe II.

7. *C. scutellata* Fall. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 271, 24.

Al. Hammarland, Lemland (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Kuustö (Lundström); Karislojo (Hellén). *N.* Esbo (Pippingsköld, Hellén). *Ka.* Rajala (Adelung). *Ta.*

Tammerfors (C. Lundahl); Sääksmäki (Frey). *Kb.* Ilomants (Grönvik); Eno (Woldstedt).

8. *C. soror* Zett. 2 ♂♂, 1 ♀?

N. H:fors (Nylander); Esbo (Pipping). *Sb.* Idensalmi (Lundström).

9. *C. longula* Zett. ♂♀. 1863 Malm, Ant. ö. Syrph. 58, 1 *(soror)*.

Ab. Ispois (Pippingsköld); Kuustö (Lundström); Lemo (Ingelius); Karislojo (Hellén). *N.* Helsingfors (Pipping); Helsinge (Hellén); Esbo (B. Poppius, Hellén). *Ka.* Viborg (Pipping); Rajala (Adelung). *Ik.* Sakkola (J. Sahlb.). *St.* Yläne (J. Sahlb.) *Tb.* Keuru (Elmgren); Kivijärvi (Woldstedt). *Sb.* Tuovilanlaks, Idensalmi, Kiuruvesi (Palmén); Maaninga (Lundström). *Kb.* „Carel. bor" (Woldstedt); Ilomants (Grönvik, Woldstedt). *Kl.* Impilaks (Woldstedt). *Ol.* „car. ross." (Tengström). *On.* Tjudi (J. Sahlb.). *Om.* G. Karleby (Hellström). *Ob.* Uleåborg (Nylander); Karlö (Wuorentaus). *Lkem.* Lapponia (Palmén). *Le.* Enontekis (Palmén).

Die von Malm als *soror* bestimmten Exemplare sind wahrscheinlich *longula*.

10. *C. pulchripes* Lw. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 265, 7 *(means)*; 266, 13 *(maculicornis* n. sp.); 271, 25 *(magnicornis* n. sp.).

Al. Åland (Palmén); Sund, Finström, Hammarland, Saltvik, Jomala (Frey). *Ab.* Nagu (Frey); Pojo (Frey); Karislojo (Frey, Hellén); Åbo (V. G. Borg). *N.* Helsingfors (Nylander, Hellén); Helsinge (Frey); Ingå (Nylander); Esbo (Palmén, B. Poppius, Hellén). *Ka.* „Karelia" (Nylander); Wiborg (Pipping); Rajala (Adelung); Antrea (Aro). *St.* Yläne (J. Sahlb.); Birkkala (Frey). *Ta.* Tavastia (Palmén); Hattula (L. v. Essen); Messuby (Frey); Tammerfors (Lundahl); Kalvola (V. G. Borg). *Sa.* Jockas (Nordström). *Sb.* Leppävirta (Palmén); Kuopio (Lundström, Palmén); Tuovilanlaks (Palmén, Lundström). *Kb.* Kondiolaks (Grönvik, Woldstedt). *Kl.* Walamo (J. Sahlb.). *Ol.* Petrosawodsk (Günther). *Oa.* Vasa (Elmgren). *Lkem.* Kittilä (Nylander).

Diese Art variiert sehr in Grösse und Farbe der Thoraxbehaarung, weshalb auch Bonsdorff zwei Arten, *maculicornis* und *magnicornis*, beschrieben hat, die nichts anderes als *pulchripes* Lw sind.

11. *C. hercyniae* Lw. ♀. 1 ex.

Al. Sund (Frey).

Unser Exemplar kann wohl nichts anderes sein, denn die Vordertarsen sind schwarz und Schildborsten giebt es nur zwei. Das dritte Fühlerglied hat auch den deutlichen, scharfen Quereindruck, ist aber ungewöhnlich gross. Auch die Flügelwurzel ist gelblich, wovon Becker nichts erwähnt.

Gruppe III.

12. *C. morio* Zett. ♀. 6 exx. 1863 Bonsd. F. D. I, 267, 15 (♀ = *luteicornis*).

Ab. Uskela, Eriksberg (Bonsd.). *N.* Pärnå (Nordström). *Ka.* Rajala (Adelung). *Kl.* Impilaks (Westerlund).

13. *C. pini* Beck. ♂. 2 exx. 1907 Frey Medd. Soc. F. Fl. Fenn., 120.

N. Helsinge (Frey). *Lkem.* Muonio (Palmén).

Ich glaube, dass diese Art mit *morio* Zett. identisch ist. Die beiden Exemplare (eines von Becker als *pini* bestimmt) schwanken in den Hauptunterschieden, die übrigens sehr fein sind, zwischen *morio* und *pini*. Jedoch möge die Art noch stehen bleiben bis ein reichlicheres Material gesammelt wird.

Gruppe IV.

14. *C. impressa* Lw. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 270, 22 (*coemeteriorum*). — 1863 Malm Ant. ö. Syrph. 57, 2 (*coemeteriorum*).

Ab. Åbo, Uskela (Bonsd.); Karislojo, Sammatti (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander); Sjundeå (Mäklin); Esbo (Hellén). *Ta.* Messuby, Kangasala (Frey). *Sa.* Nyslott (Inberg, Carlenius). *Ol.* Petrosawodsk (Günther).

15. *C. albitarsis* Meig. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 267, 14. — 1863 Malm Ant. ö. Syrph. 55, 2.

Al. Åland (Emil Bonsdorff, Moberg); Hammarland, Finström (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd., Ingelius); Pargas (Ingelius); Nagu (Frey); Kuustö (Lundström); Karislojo (Frey, Hellén); Sammatti, Pojo (Frey); Bjärnå (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander, Pipping, Frey, Hellén); Helsinge (Palmén, Frey); Orimattila (Mäklin). *Ka.* Viborg (Pipping, Löfgren); Räisälä, Karstila (Aro); Rajala (Adelung). *St.* Yläne (J. Sahlb.); Björneborg (Lönnmark); Birkkala (Frey). *Ik.* Mohla (J. Sahlb., Cederhvarf). *Ta.* Tavastia (Palmén); Akkas (Woldstedt); Messuby (Frey); Hattula (L. v. Essen); Kalvola (V. G. Borg). *Tb.* Keuru (Elmgren). *Sa.* Nyslott (Inberg). *Sb.* Tuovilanlaks, Nilsiä (Lundström); Kuopio (Palmén). *Kb.* Kondiolaks, Eno (Grönvik, Woldstedt); Ilomants (Woldstedt); Pielis (Nordmann). *Kl.* Sordavala, Walamo (Woldstedt); Impilaks, Salmis (Westerlund); Uuguniemi (Niklander). *Ol.* Petrosawodsk (Günther); „Car. Ross." (Tengström). *Oa.* Kalajoki (Inberg); G. Karleby (Hellström); Jakobstad (B. Poppius). *Ob.* Uleåborg, Karlö, Uleå (Wuorentaus). *Lkem.* Lapponia (Blank).

16. *C. lapponica* Beck. ♂. 2 exx.

Ta. Kalvola (V. G. Borg). *Om.* Kalajoki (Inberg).

Steht der vorigen sehr nahe, ist aber bedeutend kleiner, hat farblose Flügel und vielleicht einen etwa spitzeren Gesichtshöcker.

Gruppe V.

17. *C. gigantea* Zett. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 266, 11; *(olivacea)* 265, 10; *(rostrata)* 271, 23. — 1863 Malm Ant. ö. Syrph. 54, 2.

Al. Åland (Moberg); Sund, Finström, Jomala, Hammarland (Frey). *Ab.* Åbo (Bonsd.); Kakkarais, Ispois (Pippingsköld); Pargas (Ingelius); Kuustö (Lundström); Nagu, Karislojo (Frey). *N.* Helsinge (Palmén); Helsingfors (Nylander, Pipping, Hellén); Sjundeå (Mäklin); Esbo (Elmgren, Pipping, B. Poppius). *Ka.* Viborg (Pipping); Rajala (Adelung); Räisälä (Aro); Jääski (K. Walle). *St.* Yläne (J. Sahlb.); Birkkala (Frey). *Ta.* Ruovesi (J. Sahlb.); Sääksmäki (Woldstedt); Hattula (L. v. Essen); Messuby (Frey). *Sa.* S:t Michel (Nordqvist); Taipalsaari (Mäklin). *Sb.* Leppävirta (Palmén). *Kb.* Ilomants

(Woldstedt); Eno, Libelits (Grönvik). *Kl.* Impilaks, Salmis (Westerlund). *Ol.* Petrosawodsk (Günther). *On.* „Car. ross." (Günther). *Oa.* „Ostrobothnia", G. Karleby (Hellström); Lappo (Woldstedt); Vasa (Inberg); Jakobstad (B. Poppius). *Ob.* Uleåborg (Hermanson, Wuorentaus); Sääresniemi (Wuorentaus). *Kp.* Solovetsk (Levander, Edgren). *Kk.* Soukelo (J. Sahlb.).

Bonsdorff erwähnt (F. D. I, 266, 12) die Art *proxima* Zett. als von Malm bei Kuppis gesammelt. Malm fand indessen (Ant. ö. Syrph., S. 54, Anm.) bei einer späteren Untersuchung, dass das Exemplar *gigantea* war. *C. proxima* Zett. ist also bis jetzt nicht in Finland gefunden.

18. *C. carbonaria* Egg. 1 ♂.

Ta. Ruovesi (J. Sahlb.).

19. *C. cynocephala* Lw. 4 ♀♀. 1907 Frey Medd. Soc. F. Fl. Fenn., 120.

Al. Hammarland (Frey). *Ab.* Karislojo (Hellén). *Kb.* Ilomants (Nylander). *Lr.* „Lapponia rossica" (J. Sahlb.).

Das von Bonsdorff als *rostrata* Zett. *(= cynocephala* Lw) bestimmte Exemplar ist *gigantea* Zett.

20. *C. vernalis* Fall. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 268, 17; *(pallidicornis)* 269, 19.

Al. Åland (Palmén, Nylander, Tengström); Finström, Sund (Frey). *Ab.* Uskela (Bonsd.); Lemo (Ingelius); Kuustö (Lundström); Pojo (Frey); Åbo (V. G. Borg); Karislojo (Frey, Hellén); Bjärnå (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander, Pipping, Bonsd.); Helsinge (Palmén, Frey, Hellén); Esbo (B. Poppius, Hellén). *Ka.* Viborg (Pipping); Rajala (Adelung); Jääski (Walle); Räisälä (Aro). *Ik.* Mohla (J. Sahlb.). *St.* Pyhäjärvi (J. Sahlb.); Birkkala (Frey). *Ta.* Tavastia (Hjelt); Sääksmäki (Woldstedt); Tammerfors (Woldstedt, Frey); Messuby (Frey); Hattula (L. v. Essen). *Tb.* Keuru (Elmgren). *Sa.* S:t Michel (Lundström). *Sb.* Tuovilanlaks (Palmén); Kuopio (Levander); Leppävirta (Palmén, Lundström). *Kb.* Nurmes (J. Sahlb.); Ilomants (Woldstedt). *Kl.* Kexholm (Tengström); Salmis (Woldstedt); Impilaks (Woldstedt, Forsius); Jaakkima (Forsius). *On.* Tjudi (J. Sahlb.). *Ob.* Uleåborg (Hermanson); Karlö

(Wuorentaus). *Ok.* Paldamo (J. Sahlb.). *Ks.* Kuusamo (J. Sahlb.). *Lkem.* „Lapponia" (J. Sahlb.); Muonio (Frey). *Le.* Enontekis (Palmén, J. Sahlb., Frey).

21. *C. plumbella* Beck. ♂. 2 exx.

Ik. Mohla (J. Sahlb.). *Ol.* Petrosawodsk (Günther).

Unsere Exemplare stimmen mit Beckers Beschreibung gut überein.

22. *C. velutina* Lw. ♂♀. 1906 Silén Medd. Soc. F. Fl. Fenn. *(chloris)*. — 1907 Frey Ibid., 120.

Ab. Åbo (Bonsd.); Bjärnå (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander); Esbo (B. Poppius, Hellén). *St.* Yläne (J. Sahlb.). *Ta.* Hattula, Messuby (Frey). *Sa.* Nyslott (Inberg).

23. *C. mutabilis* Fall. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 270, 21; *(pygmæa)* 268, 16. — 1863 Malm. Ant. ö. Syrph. *(pygmæa)* 55, 3.

Al. Åland (Palmén); Geta (B. Poppius). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Hiitis (Reuter); Kuustö (Lundström); Karislojo, Bjärnå (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander, Pipping, J. Sahlb., Frey, Hellén); Helsinge (Palmén, Forsius); Esbo (Pipping, B. Forsius, Hellén). *Ka.* Wiborg (Pipping); Ruskeala (Nylander); Rajala (Adelung); Antrea (Aro). *Ik.* Mohla, Rautus, Metsäpirtti, Kirjola (J. Sahlb.). *St.* Pyhäjärvi, Yläne (J. Sahlb.). *Ta.* Tavastia (Palmén); Sääksmäki (Woldstedt, Frey); Kangasala, Messuby (Frey); Kalvola (V. G. Borg). *Sb.* Tuovilanlaks (Palmén); Kiuruvesi (Lundström). *Kb.* Ilomants (Nylander, Woldstedt, Grönvik); Pielis (Woldstedt); Polvijärvi (Grönvik, Woldstedt). *Kl.* Sordavala (Woldstedt); Valamo (J. Sahlb., Woldstedt); Impilaks (Woldstedt, Forsius); Uuguniemi (J. Sahlb.). *Ol.* Petrosawodsk (Günther). *On.* Tjudi, Paadane (J. Sahlb.); „Car. ross." (Tengström). *Ob.* Uleåborg, Sääresniemi (Wuorentaus). *Kp.* Wojatsch (J. Sahlb.).

24. *C. ruralis* Meig. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 269, 20 *(præcox)*.

Ab. Uskela (Bonsd.); Åbo (J. Sahlb., V. G. Borg); Ispois (Pippingsköld); Hirvensalmi (Palmén); „Fenn. austr." (Ingelius). *N.* Helsingfors (Woldstedt, Mäklin, Wellenius); Pärnå (Nordström); Sjundeå (Mäklin); Esbo (Elmgren); Orimattila

(Lundström); Helsinge (Hellén). *Ka.* Viborg (Pipping); Jääski (Walle). *Ta.* Sääksmäki (Woldstedt); Hattula (L. v. Essen); Kalvola (Borg). *Sa.* Rantasalmi (Westerlund). *Sb.* Nilsiä (Palmén); Kuopio, Leppävirta (Palmén, Lundström). *Kb.* Libelits (Grönvik); Kondiolaks (Grönvik, Woldstedt); Ilomants, Eno (Woldstedt). *Kl.* Sordavala (Woldstedt). *Ol.* Petrosawodsk (Günther). *On.* Jalguba (B. Poppius).

Gruppe VI.

25. *C. variabilis* Panz. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 265, 9.

Ab. Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Bjärnå (Hellén). *N.* Esbo (B. Poppius); Helsingfors (Frey); Helsinge (Hellén). *Ka.* Rajala (Adelung). *Kl.* Sordavala (Woldstedt).

26. *C. vulpina* Meig. 1 ♂.

Lt. Gavrilovo (Envald).

Von unserem Exemplare sind der Hinterleib, ein Flügel und die hinteren Beine weggefallen. Das übrige stimmt mit Verralls Beschreibung überein.

27. *C. conops* Beck. 1 ♀.

Sb. Leppävirta (Palmén).

28. *C. lasiopa* Kow. ♀. 5 exx.

Ab. Nagu (Frey). *N.* Esbo (B. Poppius). *Ka.* Rajala (Adelung); Jääski (Walle). *Ta.* Birkkala (Frey).

Die Becker'sche Beschreibung passt gut auf unsere Exemplare.

29. *C. barbata* Lw. ♀. 1 ex.

N. Helsingfors (Bonsd.).

30. *C. melanopa* Zett. ♂♀.

Lkem. „Lapponia" (Palmén). *Le.* Enontekis (Palmén, J. Sahlb., Frey). *Lr.* Lapp. ross. (J. Sahlb.).

31. *C. frontalis* Lw. ♀. 4 exx.

Ta. Kalvola (V. G. Borg). *Sa.* Willmanstrand (Nylander). *Kb.* Kondiolaks (Woldstedt); Libelits (Grönvik).

Das Weibchen steht *melanopa* Zett. nahe, unterscheidet sich aber durch die rötlichen Fühler und den deutlichen Quereindruck der Stirn. Auch ist die Körperlänge geringer und die Flügel sind etwas anders gebildet.

32. *C. angustigenis* Beck. 1 ♀.

Ab. Kuustö (Lundström).

Unser Exemplar ist ein frisch ausgeschlüpftes Weibchen, weshalb die Farbenverhältnisse des reifen Tieres sehr schwer anzugeben sind. Doch scheint es mit keiner mir bekannten Art mit behaartem Gesicht Ähnlichkeit zu haben. Die Körperlänge ist 8 mm, nicht 7, wie Becker erwähnt. Das Tier ist ferner nicht in Lappland, sondern in der Nähe von Åbo gefangen.

33. *C. intonsa* Lw. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 269, 18 *(fraterna)*; 272, 27 *(latifrons)*. — 1863 Malm Ant. ö. Syrph. 56, 1 *(fraterna)*.

Al. Finström, Sund, Hammarland (Frey). *Ab.* Åbo (J. Sahlb.); Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Lemo (Ingelius); Karislojo (Frey, Hellén); Bjärnå (Hellén). *N.* Helsingfors (Nylander, Ingelius, Hellén); Helsinge (Frey, Hellén); Esbo (Pipping, B. Poppius, Hellén); „Fenn. austr." (Ingelius). *Ka.* Viborg (Pipping); Jääski (Walle); Antrea, Räisälä (Aro). *Kl.* Salmis (Woldstedt, Westerlund); Impilaks (Woldstedt). *Ik.* Mohla (J. Sahlb.). *St.* Yläne (J. Sahlb.); Birkkala (Woldstedt, Frey). *Ta.* Ruovesi (Inberg); Tavastia (Hjelt); Tammerfors (Woldstedt); Sääksmäki (Woldstedt); Messuby (Frey); Kalvola (Borg). *Sb.* Nilsiä (Lundström, Levander); Kuopio (Lundström); Leppävirta (Lundström, Palmén); Tuovilanlaks (Palmén). *Kb.* Polvijärvi, Juuga, Libelits (Grönvik). *Ol.* Fl. Svir, Sermaks (B. Poppius). *Oa.* Vasa (Brander). *Ob.* Karlö, Uleåborg (Wuorentaus). *Ok.* Kiando (Mäklin). *Kp.* Solovetsk (Levander, Edgren). *Ks.* Kuusamo (J. Sahlb.). *Im.* Kantalahti (J. Sahlb.).

Gruppe VII.

34. *C. flavipes* Panz. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 264, 6 *(gilvipes)*; 265, 8 *(chloris)*.

Al. Åland (Tengström); Finström (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Kuustö (Lundström). *N.* Helsingfors (Nylander, Palmén, Hellén); „Fenn. austr." (Ingelius, Borg). *Ta.* Tammerfors (Lundahl, Frey); Messuby (Frey); Hattula (L. v. Essen). *Kl.* Jaakkima (Forsius).

35. *C. chloris* Meig. 1 ♀.

Ol. Petrosawodsk (Günther).

Kennzeichnet sich durch grössere Fühler und schmale Ringe an allen Schienen. — Das von Bonsdorff als *chloris* Meig. bestimmte Exemplar ist ein Männchen von *flavipes* Panz.

36. *C. fraterna* Meig. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 264, 5 *(flavicornis)*.

Al. Hammarland (Frey). *St.* Yläne (J. Sahlb.). *Sa.* S:t Michel (Bonsd.). *Sb.* Kuopio, Nilsiä (Palmén). *Tb.* Jyväskylä (Woldstedt).

Ich glaube, dass zwei nahestehende Arten unter diesem Namen zusammengeworfen werden. Die Unterschiede würden beim ♀ folgende sein:

Augen sehr kurz behaart	ziemlich lang behaart.
Stirn mit drei Furchen, weiss behaart	zwei Furchen, gelbbraun behaart.
Scheitel und Hinterkopf weiss behaart	schwarz und gelblich behaart.
Gesicht glänzend	weiss bestäubt.
Schildchen ohne merkbare Borsten	mit kurzen schwarzen Börstchen.
Schienen ganz gelb	Vorderschienen mit schwachen braunen Ringen.

37. *C. langhofferi* Beck. ♀. 2 exx.

On. Jalguba, Kosmosero (B. Poppius).

Gruppe VIII.

38. *C. illustrata* Harris. ♂♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 263, 2 *(oestracea)*. — 1863 Malm Ant. ö. Syrph. 50, 2 *(oestracea)*.

Al. Åland (Emil Bonsdorff); Geta (Frey). *Ab.* Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Ispois (Pippingsköld); Åbo (Hjelt, Bonsd.); „Fenn. austr." (Borg). *Ta.* Messuby (Frey). *Ka.* Ruskeala (J. Sahlb.). *Ol.* Petrosawodsk (Günther).

39. *C. grossa* Fall. 1 ♂, ♀. 1861 Bonsd. F. D. I, 264, 4.

Ab. Uskela, Eriksberg (Bonsd.); Kakkarais (Pippingsköld);

S:t Karin (Borg). *N.* Helsingfors (Nylander, Palmén, B. Poppius); Orimattila (Woldstedt).

40. *C. chrysocoma* Meig. ♂♀.

N. Helsingfors (Wellenius); Pärnå (Nordström). *Sa.* S:t Michel, Vaajatsalo (Aro). *Sb.* Tuovilanlaks (Lundström). *Kb.* Kondiolaks (Grönvik). *Kl.* Jaakkima (Forsius). *Ol.* Petrosawodsk (Günther).

41. *C. albipila* Meig. ♂♀.

N. Helsingfors (Nylander); Helsinge (Frey). *Sa.* Rantasalmi(Westerlund); Jockas (Woldstedt). *Kl.* Sordavala (Woldstedt). *Lkem.* Muonio (Palmén).

Bulletin Bibliographique.

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1911 au 13 mai 1912.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

I. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.
Bulletin:

— Société d'Histoire naturelle de l'Afrique du Nord.
Bulletin: III, 5—8. 1911; IV, 1—3. 1912.

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin:
Comptes rendus:

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).
Bericht: XXXIX—XL. 1908—1910.

Bautzen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte und Abhandlungen:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1911. 4:o.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte: 1910.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen:

— Museum für Naturkunde. Zoologische Sammlung.
Mitteilungen: V, 3. 1911.
Bericht: 1910.

Berlin: Redaktion der Deutsch. Entomolog. National. Bibliothek.
D. E. Nat.-Bibliothek: II, 10—24. 1911. 4:o.
Entomologische Mitteilungen: I, 1—4. 1912.

— Deutsche Entomologische Gesellschaft.
Deutsche Entomologische Zeitschrift: 1911, 3—6; 1912, 1—2.

— Die Redaktion der Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie.
Zeitschr. f. wiss. Ins.-biol.: VII, 3—10, 12. 1911.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande und Westfalens.
Verhandlungen: 67, 2. 1910; 68, 1. 1911.
Sitzungsberichte: 1910, 2; 1911, 1.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Sitzungsberichte:

— Poppeldorf. Deutsche Dendrologische Gesellschaft.
Mitteilungen: 1911.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XX, 2. 1911.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 88. 1910.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Jahresheft, Neue Folge: H. 4. 1911.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen), Nouv. Sér.:

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge:

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte und Abhandlungen: 1911, 1.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 42. 1910.

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXIX, 4. 1911; XXXIII, 1. 1911; XXXIV 1—2. 1911. 4:o.
Bericht: 42, 1—4. 1911.

Frankfurt a. M.: (Schwanheim): Deutsche Malakozoologische Gesellschaft.
Nachrichtsblatt: XLIII, 2—4. 1911; XLIV, 1—2. 1912.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios:

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: XIX, 1. 1911.

Gera (Reuss): Deutscher Verein zum Schutze der Vogelwelt.
Ornithologische Monatsschrift: XXXVI, 6—12. 1911; XXXVII, 1—4. 1912.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht, Neue Folge, Medizinische Abteilung:
„ „ „ Naturwissenschaftliche Abteilung:

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXVII (Jubiläumsband), 1911.

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten, Matematisch-physikalische Klasse: 1911, 2—5 1912, 1—2. 4:o.
Nachrichten, Geschäftliche Mitteilungen: 1911, 1—2. 4:o.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:

— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XLII. 1910.

Guben: Internationaler Entomologen-Bund.
Internat. Entomologische Zeitschrift:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv:

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta: XCII, 1910; XCIII, 1910. 4:o.
Repertorium:
Katalog der Bibliotek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:
Verhandlungen, 3:e Folge: XVIII. 1911.

Hamburg: Die Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: XXVIII, 1910, nebst Beiheft 1—7.

— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen: XIV, 1907—1909.

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht:

Hannover: Naturhistorische Gesellschaft.
Jahresbericht:

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen. Abteilung Helgoland, Neue Folge:

Hirschberg in Schles.: Riesengebirgsverein.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Abhandlungen und Bericht:

Kiel: Kommission zu Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen. Abteilung Kiel, Neue Folge: XIII, 1911. 4:o.

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schlesvig-Holstein.
Schriften:
Titel und kurze Inhaltsangabe der im Buchhandel vergriffenen älteren Schriften des naturwissenschaftlichen Vereins. Kiel 1911.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften:

Landshut: Naturwissenschaftlicher Verein (vorm. Botan. Verein).
Bericht: 1907—1910.

Leipzig: Die Redaktion der „Internationalen Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie".
Revue: IV, 1—2. 1911, nebst. Biol. Suppl. 2 Ser. (zu Bd. IV). 1911.

— Gesellschaft für Erdkunde.
Mitteilungen: 1910.
Wissenschaftliche Veröffentlichungen: VII, 1911.

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen, Zweite Reihe: H. 24. 1910.

Magdeburg: Museum für Natur- und Heimatkunde.
Abhandlungen und Berichte: II, 2. 1911. 4:o.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte:

Metz: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XXV, 5—7. 1910—1911. 4:o.
I. Suppl. Bd. Titel, Vorwort u. Inhalt. 1911. 4:o. II. Suppl. Bd. Abh. 3—6. 1911. 4:o.
Sitzungsberichte: 1910, 10—15 + Schlussheft; 1911, 1—2.
Almanach:

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte: XIII. 1912.
Mitteilungen: II, 22, 23. 1912.

— Ornithologische Gesellschaft.
Verhandlungen: XI, 1. 1912.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht: XXXIX. 1910—1911.

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen:
Jahresbericht:
Mitteilungen:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: XVII. 1907—1910.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht: Separat-Beilage zu 12. Jahresb. f. 1907—1909.
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 72, 2. 1911; 73, 1. 1912.

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes-Bibliotek.
Deutsches Meteorologisches Jahrbuch f. 1905. Elsass-Lothringen, Strassburg i. E. 1911. 4:o.

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 67. 1911, nebst Beilage 1911.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 64. 1911.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht:

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals: 10. 1911.
Annual Report:

Melbourne: Public Library, Museums and National Gallery of Victoria.
Memoirs of the National Museum, Melbourne.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: 1911, 1—3 (Nr. 141—143).

— The Australian Museum.
Records: IX, 2. 1911.
Report: 1911. 4:o.

— Departement of Fisheries of New South Wales.
Annual Report of the Board of Fisheries:
Stead, D. G., On the need for more Uniformity in the Vernacular names of Australian Edible Fishes. Sydney, 1911.
— The future of commercial marine fishing in New South Wales. Sydney, 1911.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht: XXXVI. 1910—1911.

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XLVIII. 1909.
Bericht der Meteorologischen Commission: XXVI. 1906.
Ergebnisse der phaenologischen Beobachtungen aus Mähren und Schlesien im Jahre 1906. Brünn 1911.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Naturwissenschaften).
Mathematikai és természettudományi közlemények:
Értekezések a természettudom. köreböl:
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreböl:
Nyelvtudományi közlemények:
Mathemat. és természettudom. ertesitö:
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn:
Almanach:
Rapport:

Buda-Pest: Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).
Annales historico-naturales: IX, 1—2. 1911.
Természetrajzi Füzetek:
Aquila. Journal pour l'Ornithologie:

— La Rédaction de „Rovartani Lapok".
Rovartani Lapok:

— La Rédaction de „Bulletin botanique hongrois".
Ungarische Botanische Blätter: X, 4—12. 1911.

Cracovie: Académie des Sciences (Akademija Umiejetnossci).
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej: XLIV. 1910.
Rozpravy wydzialu matem. przyrod, 3:e Ser.:
Bulletin international: 1911, A. 3—9, B. 2 8; 1912, A. 1, B. 1.
Catalogue of Polish Scientific literature: X, 3—4. 1910.
Zapalowicz, H., Conspectus Florae Gallicae criticus. Vol. III. Crac. 1911.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: 47, 1—2. 1911.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mitteilungen: LXI, 1—3. 1911.

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch: XXXVIII. 1911.

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.
Berichte: XXXII. 1908/09- 1909/10.

Kolozvár (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok".
Evlolyam:

— Erdélyi Múseum-Egylet. Orvos Természettudomànyi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section.)
II. Természettudományi szak (Naturwissensch. Abth.):
Értesitö (Sitzungsberichte):
Medizinische Sektion.
Értesitö (Sitzungsberichte):
Naturwissenschaftliche Museumshefte:

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen:
Sitzungsberichte:
Jahresbericht:
Verzeichniss der Mitglieder:

— Deutscher naturwissenschaftlich-medicinischer Verein für Böhmen „Lotos".
Lotos: 59. 1911.

— Societas Entomologica Bohemiæ.
Acta:

Trencsén Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet (Naturwissenschaftlicher Verein der Trencsener Comitates).
Évkönyre (Jahresheft):

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti, Ser. Nuova:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CXX, 1—7. 1911.
Anzeiger: XLVIII. 1911.
Mittheilungen der Erdbeben-Commission, Neue Folge: XL. 1911; XLI. 1911.

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: XXIV, 3—4. 1910—1911; XXV, 1—4. 1911.

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen:

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen:
Abhandlungen:

— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: LI. 1910—1911.

— Dr. R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: LXI. 1911; LXII, 1, 4. 1912.

— Wiener Botanische Tauschanstalt.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik: XXII, 1—2. 1911; XXIII, 1—2. 1911.

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale de Belgique. Classe des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.: 1910, 9—10; 1911, 3 12; 1912, 1.
Annuaire: 1912.
Tables générales du Recueil des Bulletins. Bruxelles 1910.
Aerdschot, P. van, Catalogue de la Bibliothèque collective réunie au Jardin botanique de l'État à Bruxelles. I. Bruxelles 1911.

— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XLVII, 1—4. 1910.

— Société Entomologique de Belgique.
Annales: LIV. 1910.
Table générale des Annales:
Memoires: XVIII, 1911.

— Société Royale Zoologique et Malacologique de Belgique.
Annales: XLV. 1910.
Procès-Verbaux:
Bulletin:

— Société Royal Linnéenne.
Bulletin:

Brésil.

Rio de Janeiro: Muceum National.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Science.
Proceedings and Transactions:

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo National. Republica de Costa Rica.
Annales:

Danemarc.

Aarhus: Redaktionen for Flora og Fauna.

Disko: (Grönland): Den danske arktiske station Disko.
Arbejder: 1 5. 1911.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires), 7:de Række, naturvidensskab. og mathem. Afdeln.: VI, 6. 1911; VIII, 5. 1910; IX, 1. 1910. 4:o.
Oversigt: 1911, 2—6; 1912, 1.

— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 63. 1912.

— Botanisk Forening.
Botanisk Tidsskrift: XXXI, 1—2. 1911.
Meddelelser:
Medlemsliste:

— Entomologisk Forening.
Entomologiske Meddelelser. Anden Række: IV, 2—4. 1911.

— Bureau du Conseil permanent international pour l'exploration de la mer.
Bulletin trimestriel, Résumé des observations sur le plankton des mers explorées par le conseil pendant les années 1902—1908. Deuxième partie. 1911. 4:o.
Bulletin hydrographique pour l'année juillet 1909—juin 1910. Copenh. 1911. 4:o.
Publications des circonstance: 57—61. 1911.
Rapports et Procès-verbaux des Réunions:
Bulletin statistique des Pêches maritimes des Pays du Nord de l'Europe. Vol. V. 1908. 4:o.

— Kommissionen for Havundersögelser.
Meddelelser, Serie Plankton: I, 9 + Tillaeg. 1910. 4:o.
Skrifter:

Espagne.

Madrid: R. Academica de Ciencias.
Memorias:
Revista: IX, 6—12. 1910—1911; X, 1—3. 1911.

Zaragoza: Sociedad Aragonesa de Ciencias naturales.
Boletin: X, 3—12. 1911; XI, 1—3. 1912.

États-Unis.

Ann Arbor, Mich.: Michigan Academy of Science.
Annual Report: XII. 1910.

Austin, Texas: University of Texas.
Bulletin, Scientific Series: 16. 1910; 17. 1911.
Official Series:

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circular: 1910, 5—10; 1911, 1—2.
Memoirs from the Biological Laboratory:

Berkeley, Cal.: University of California.
Publications, Zoology: II, 1—2. 1904; IV, 3—4. 1908; VI, 10—15. 1910—1911; VII, 2—8. 1911; VIII, 1—2, 4—7. 1911.
Publications, Botany: IV, 6—11. 1910—1911.
Memoirs: II, 1910. 4:o.
Bulletin, Third Ser.:
University Press Exchanges:

Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XLV, 21. 1910; XLVI, 1—24. 1910—1911; XLVII, 1—7. 1911.

— Boston Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings:
Occasional Papers:

Brigdeport, Conn.: Brigdeport Scientific Society.
List of Birds:

Brooklyn, N. Y.: Museum of the Brooklyn Institute of Arts and Sciences.
Memoirs of Natural Sciences:
Science Bulletin: I, Title page a. index. 1911.
Cold Spring Harbor Monographs:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoology.
Memoirs: XXV, 3. 1911; XXXIX, 2. 1911; XL, 3—4. 1911; XLV, 1. 1911.
Bulletin: LIII, 5—9. 1911—1912; LIV, 5—10. 1911—1912; LV, 1. 1912.
Annual Report: 1910—1911.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XXVI, 4. 1910; XXVII, 1—2. 1911.

Chicago, Ill.: Academy of Sciences.
Bulletin:
Bulletin of the Geological and Natural History Survey:
Bulletin of the Natural History Survey:
Special Publication:
Annual Report:

Chicago, Ill.: Field Museum of Natural History.
Publication: 150. 1911.

Cincinnati, Ohio: Society of Natural History.
Journal:

Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia medica.
Bulletin: 14 (Mycol. Ser. N:o 5). 1910; 15 (Bot. Ser. N:o 1). 1911; 16 (Bot. Ser. N:o 2). 1911; 17 (Pharm. Ser. N:o 3). 1911; 18 (Pharm. Ser. N:o 4). 1911.
Mycological Notes: 36. 1910; Old Species Series N:o 1. 1908; Polyporoid Issue, N:o 1—3. 1908—1910.
Bibliographical Contributions: 1—4. 1911.
Lloyd, C. G., Synopsis of the Genus Hexagona. 1911.
Synopsis of the sections Microporus, Tabalinus and Funales of the Genus Polystictus. 1911.

Claremont, Calif.: Pomona College.
Journal of Entomology: III, 2—4. 1911; IV, 1. 1912.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: XI, Title page, 1910; XII, p. 223—240. 1910.

Lawrence, Kans.: Kansas University.
Quarterly: Ser. A. Science and Mathematics:
Science Bulletin:
Annual Report of the Experiment Station:
The University Geological Survey of Kansas:
Mineral Resources of Kansas:

Lincoln, Nebr.: Botanical Society of America.

— The University of Nebraska.
University Studies: X, 1—4. 1910; XI, 1—2. 1911.
Zoological Laboratory, Studies: 94—96. 1909; 99—100. 1909.
Calendar:
Bulletin:

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions: XVI, Part. II, N:o 1—6. 1909—1910.

— Geological and Natural History Survey.
Bulletin: XXI. 1911; XXII. 1911; XXIII. 1911; XXIV. 1911.

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions:
Proceedings:
Annual Address:

Milwaukee, Wisc.: Wisconsin Natural History Society.
Bulletin: IX, 1—3. 1911.
Bulletin of the Public Museum of the City of Milwaukee: I, 2. 1911.

Minneapolis, Minn.: Geological und Natural History Survey of Minnesota.
Reports, Zoological Series:
Minnesota Plant Studies. IV. Minnesota Mushrooms. 1910.

Newark, Delaw.: Delaware College Agricultural Experiment Station, Entomological Departement.
Annual Report:
Bulletin:

New-Brigton, N. Y.: Staten Island Association of Arts and Sciences.
Proceedings: III, 1–2. 1909—1910.
Special:
Museum Bulletin: 2–4. 1908; 6, 8. 1909; 36—40. 1911; 43—45. 1912.

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions: XVI, p. 247—407. 1911.

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Memoirs:
Annals:
Transactions:
Index:

— New-York Botanical Garden.
Bulletin: VII, 26. 1911; VIII, 27. 1912.

— New-York Entomological Society.
Journal: XIX, 2—4. 1911.

Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: LXII, 2—3. 1910; LXIII, 1—2. 1911.

— American Philosophical Society.
Proceedings:
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner Free Institut of Science.
Transactions:

— University of Pennsylvania.
Contributions from the Botanical laboratory:

— Free Museum of Science and Art, Departement of Archælogy, University Pennsylvania.
Bulletin:

Portland, Maine: Society of Natural History.
Proceedings: II, 9. 1911.
Fernald, M. L. & Soonborger, J. D. Some recent additions to the Labrador Flora. 1899.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings: IV, Title page a. index. 1911; V, p. 1–38. 1910.

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings, 4 Ser.:
Botany:
Zoology:
Geology:
Math. Phys.:
Occasional Papers:

— The Hopkins Seaside Laboratory of The Leland Stanford Jr. University.
Leland Stanford Junior University Publications. University Series: 3–4. 1910; 5. 1911.
Annual Register:

Springfield, Ill.: The State Entomologist of the State of Illinois.
Report:

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions: XVIII, 2–6. 1909–1910; XIX, 1–10. 1910.

— Missouri Botanical Garden.
Annual Report: XXI. 1910.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:

Trenton, N. J.: New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies:

Urbana, Ill: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: IX, 4. 1911.
Article:
Bienniel Report:

Washington, D. C.: Departement of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs:
Bulletin:

Annual Report:
Mineral Resources:
Water-Supply and Irrigation Papers:
Professional Papers:

Washington, D. C.: Departement of Agriculture.
Report:
Yearbook: 1910.

— Division of Biological Survey.
Bulletin:
North American Fauna:

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report:
Report of the U. S. National Museum: 1910.
From the Smithsonian Report for 1909: 1964, 1971—1976, 1984.
Publication: 2013. 1911.
Bulletin of the U. S. National Museum.

— Entomological Society.
Proceedings:

— Carnegie Institution of Washington. Department of Experimental Evolution.
Publications: N:o 143. 1911.
Annual Report of the Director.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XXVIII, *Heikel, I. A.* Minnestal öfver J. J. W. Lagus; *Rein, Th.* D:o öfver K. E. F. Ignatius. 1911. XXXVIII, 4. 1911; XL, 7—8, *Ramsay, W.* Minnestal öfver F. J. Wiik. 1911; XLI, 4—6. 1912.
Bidrag: 70, 1—2. 1911; 71, 1—2. 1911—1912; 72, 2—5. 1911; 73, 2. 1912.
Öfversigt: LIII, A—C. 1910—1911.
Observations météorologiques:
Schauman, G. Tables générales des publications de la Société des Sciences de Finlande 1838—1910. Helsingfors 1912.

— Geografiska Föreningen.
Meddelanden:
Tidskrift: XXIII, 2—6. 1911; XXIV, 1—3. 1912.

Helsingfors: Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia:
— Finska Forstföreningen.
Meddelanden: XXVIII, 3—12. 1911; XXIX, 1—4. 1912.
Ströskrifter:
Metsän ystävä:
— Landtbruksvetenskapliga Samfundet i Finland.
Abhandlungen: 1—2. 1911.
— Fiskeriföreningen i Finland.
Fiskeritidskrift: XIX, 11—12. 1910; XX, 1—12. 1911.
Suomen Kalastuslehti: XIX, 11—12. 1910; XX, 1—12. 1911.
— La Rédaction de „Tidskrift för jägare och fiskare".
Tidskrift: XIX, 2—6. 1911.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoirs:
Bulletin:
Angers: Société d'Etudes des Sciences Naturelles.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXXIX. 1909.
Béziers: Société d'Etudes des Sciences Naturelles.
Bulletin:
Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes:
Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 6:e Sér.: II. 1908—1909.
Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Mémoires:
Langres: Société de Sciences Naturelles de la Haute-Marne.
Bulletin: VIII, 3—5. 1911.
La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales: 34. 1902—1905; 35. 1906—1907; 36. 1908—1910.
Rouy, G. Flore de France: X. 1908; XI. 1909; XII. 1910.
Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.:
— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:

Lyon: Société Botanique de Lyon.
Annales: XXXV. 1910.
Bulletin:

— Académie des sciences, belles-lettres et arts. Sciences et lettres.
Mémoires, 3:e Sér.:

— Société d'Agriculture, sciences et industrie.
Annales, 7:me Sér.:

Marseille: Musée d'Historie Naturelle.
Annales, Zoologie:
Annales:
Bulletin, 2:e Sér.:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section des médicine, 2:e Sér.: III. 1910.
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.:
Bulletin mensuel: 1911, 4—12; 1912, 1—3.

Nancy: Société des Sciences (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.:
Bulletin des séances, Sér. 3: XI, 2—3. 1910; XII, 1—2. 1911.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin, 2:e Sér.: X, 3 4. 1910; 3:e Sér.: I, 4. 1911.

— Société Académique de Nantes et de la Loire Inférieure.
Annales, 8:e Sér.: X, 2. 1909; 9:e Sér.: I, 1—2. 1910.

Nimes: Société d'Etude des Sciences Naturelles.
Bulletin:
Supplement:

Paris: Société Entomologique de France.
Annales: LXXIX, 3—4. 1910; LXXX, 1—3. 1911.
Bulletin:

— Société Zoologique de France.
Mémoires:
Bulletin: XXXV. 1910.

— Société de Géographie.
La Géographie: XXII, 5—6. 1910; XXIII, 1—5. 1911.

— Rédaction de „La Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille. 5 Sér.: XLI, 488—492. 1911; XLII, 493—496. 1912.

Reims: Société d'Etude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.:
Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rennes: L'Université.
Travaux scientifiques:

— La Station entomologique.
Insecta: I, 1–12. 1911; II, 13–14. 1912.

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 5:e Sér.: XLV, 1–2. 1909.

Toulouse: Société d'Historie Naturelle.
Bulletin: XLIII, 2. 1910.

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française Botanique.
Revue de Botanique:

Villefranche: Station viticole.

Grande-Bretagne et Irlande.

Cambridge: Cambridge Philosophical Society.
Proceedings: XVI, 2—6. 1911–1912.
List:

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XLVII, 4. 1910–1911, 4:o.
Proceedings: XXI, 1–5. 1910–1911; XXXII, 1. 1912.

— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:
Notes from the Royal Botanical Garden, Edinburgh: N:r XXII–XXIV, XXVI–XXVII, 1911–1912.

— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History".
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Transactions and Proceedings, N. S.: VIII, 2. 1906–1908.
The Glasgow Naturalist: III, 1–4. 1910–1911.

London: Royal Society.
Proceedings: Ser. A. Vol. 85, N:o A. 577—582. 1911; Vol. 86, N:o A. 583—588. 1911—1912. Ser. B. Vol. 83, N:o B. 566—567. 1911; Vol. 84, N:o B. 568—575. 1911—1912. Vol. 85, N:o B. 576. 1912.
Reports of the Sleeping Sickness Commission.
Reports to the Evolution Committee:
Obituary Notices:

— Linnean Society.
Journal, Botany: XXXIX, 273—274. 1911; XL, 275—276. 1911—1912.
Journal, Zoology: XXXI, 208. 1911; XXXII, 211—112. 1911.
Proceedings: 1910—1911.
List: 1911—1912.

— Royal Gardens, Kew.
Bulletin: 1911.

— Distant, W. L.
The Zoologist, 4 Ser.:

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions: New Ser.: III, 3. 1911.

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: IX, 2. 1911.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze dell' Istituto di Bologna.
Memorie, Classe di Scienze fisiche, Ser. 6: VII. 1909—1910 e Supplemento. 4:o.
Indici generali:
Rendiconti. N. Ser.: XIV. 1909—1910.

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 5: III. 1910. 4:o.
Bulletino mensile, Ser. 2: 16—19. 1911.

— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia: XXIV, 1—4. 1911—1912.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XLII, 1—4. 1910.

— Redazione della „Redia", Giornale di Entomologia.
Redia: VII, 1—2. 1911.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 3:a: IV (XLIV) 1908—1910.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: L, 1—4. 1911—1912.
Memorie:

Modena: R. Accademia Scienze, Lettere ed Arti.
Memorie, Ser. 3: IX. 1910. 4:o.

— Società dei Naturaliste e Matematici.
Atti, Ser. 4: XII. 1910.

— Redactore della „La Nouva Notarisia".
L. N. Notarisia: XXII, 2—4. 1911; XXIII, 1. 1912.

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2: XIV. 1910. 4:o.
Rendiconto, Ser. 3: XVI, 1—12. 1910 + Supplem.; XVII, 1—12. 1911; XVIII, 1—2. 1912.

— Società Africana d'Italia.
Bolletino: XXX, 3—10. 1911.

— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser.:

— Museo Zoologico della R. Università.
Annuario (N. Ser.):

Padova: Accademia scientifica Veneto-Trentino-Istriana (cidevant Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali).
Atti, Ser. 3: IV, 1—2. 1911.
Bolletino:

Palermo: Redazione della „Naturalista Siciliano".
Il Natur. Sicil., N. Ser.:

— R. Orto Botanico di Palermo.
Bulletino:

— R. Istituto Botanico di Palermo.
Contribuzioni alla Biologia vegetale:

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie: XXVI. 1910.
Processi verbali: XIX, 5. 1910; XX, 1—3. 1911.

Portici: Laboratorio di zoologia generale e agraria. R. Scuola superiore di Agricoltura.
Bulletino:

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario:
Annali di Botanica: VIII, 2—3. 1910; IX, 1—4. 1911.
— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino:
Indice:
— Società Zoologica Italiana. (Ci-devant Società Romana per gli Studi Zoologici).
Bolletino, Ser. 2: XI, 7—12. 1910; XII, 1—8. 1911.
— R. Accademia dei Lincei.
Rendiconti, Ser. 5: XX, 6—12 (1:o Sem.). 1911; XX, 1—12 (2:o Sem.). 1911; XXI, 1—6 (1:o Sem.). 1912.
Venezia: Redazione della „Notarisia".
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia:
Sommario:
Verona: Museo Civico.
Madonna Verona: V, 2—4. 1911; VI, 1. 1912.

Japon.

Formosa: Bureau of the Productive Industries, Government of Formosa.
Hagota, B., Icones Plantarum Formosanarun. Fasc. I. 1911. 4:o.
Kyōto: College of Science and Engineering, Kyōto Imperial University.
Memoirs: III, 1—8. 1911—1912.
Sendai: Tôhoku Imperial University.
The Science Reports: I, 1. 1912.
Tōkyō: College of Science, Imperial University.
Journal: XXVII, 15, 19—20. 1911; XXVIII, 5—7. 1911; XXX. 1. 1911; XXXII, 1—2, 4—5. 1911—1912.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal:
Annual Report:

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I:
Journal, P. II:
Journal, P. III:
Proceedings:
Journal & Proceedings:
Index:
Annual Address:

Luxembourg.

Luxembourg: Gesellschaft Luxemberger Naturfreunde (Frühere grossh. botanische Gesellsch. u. frühere „Fauna" vereinigt).
Bulletins mensuels (Monats-Berichte): N. Ser.

Mexico.

Mexico: Instituto medico nacional.
Anales: XII, 1. 1912.

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarbok: 1911, 1—3.
Aarsberetning: 1911.
Skrifter, ny Raekke:
Sars, G. O., An account of the Crustacea of Norway: V, 33—36. 1911.
Meeresfauna von Bergen:
— Norges Fiskeristyrelse (Direction de pêches de la Norvège).
Aarsberetning: 1910; 1911, 1, 2—4.
Christiania: Universitetet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlingar:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne: 43. 1905; 44. 1906; 45. 1907; 46. 1908; 47. 1909; 48. 1910.
Stavanger: Stavanger Museum.
Aarshefte: 1910.

Tromsö: Museum.
Aarshefter: 33. 1910.
Aarsberetning: 1910.

Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter:

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: XVI, 4—5. 1910.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurkunde, 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:
Verslag van de Gewone Vergaderingen der Wis- en Natuurkundige Afdeeling: XIX, 1—2. 1910—1911.
Proceedings of the Section of Sciences: XIII, 1—2. 1910—1911.
Jaarboek: 1910.

— Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Geneeskunde. Sectio voor Natuurwetenschappen.
Maandblad:
Werken, Tweede Serie:

Groningen: Natuurkundig Genootschap.
Verslag: 1910.
Bijdragen tot de kennis van de Provincie Groningen en omgelegen streken:

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises, Ser. III A (Sciences exactes): I, 1—2. 1911; Ser. III B (Sci. naturelles): I, 1—2. 1911.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: XII, 1—2. 1910—1911.
Catalogus d. Bibliothek:
Aanwinsten der Bibliothek:

— Rijks-Herbarium (Herbier de l'État).
Mededeelingen:

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, Verslagen en Mededeelingen. 1911.
Recueil des Travaux Botaniques Néerlandais: VIII, 1—4. 1911.
Prodromus Florae Batavae:

s'Gravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: LIV, 2—4. 1911.
Entomologische Berichten: III, 49, 55—60. 1909 1911.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag: 1911.
Aanteekeningen: 1911.

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Journal:

— Société Portugaise de Sciences Naturelles.
Bulletin:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: LXX, 5—6. 1910; LXXI, 1—6. 1911; LXXII, 1—2. 1911.

— La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural".
Revista:

— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:

— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).
Anales, Ser. 3: XIII, 1911; XIV, 1911.
Communicaciones:

Córdoba: Academia National de Ciéncias.
Actas:
Boletin:

La Plata: Museo de la Plata. Universidad nacional de la Plata.
Anales, Ser. 2:
„ Sección botanica:
Lehmann — Nitsche, R., Catálogo de la Sección antropológica del Museo de la Plata. Buenos Aires 1911.
Anales, Sección paleontológica:
Revista: XVII. 1910—1911.

La Plata: Universidad de la Plata. Facultad de Ciencias Fisico-Matematicas.
Publicaciones:

Roumanie.

Bucarest: L'Herbier de l'Institut botanique.
Bulletin:

Russie.

Archangelsk: Archangeler Gesellschaft zur Erforschung des russischen Nordens.
Извѣстія: 1912, 1 7.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften: XX. 1911. 4:o.
Archiv, 2:te Ser.:
Sitzungsberichte: XIX, 3—4. 1910; XX, 1—2. 1911.
Katalog der Bibliothek: I. 1908; II. 1910.

Irkutsk: La Direction du Musée.

Jakutsk: La Direction du Musée.

Jaroslaw: Société des Naturalistes.
Mémoires:

Kasan: Société des Naturalistes á l'Université Impériale de Kasan.
Travaux (Trudi):
Comptes rendues:

Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi): XLIII. 1909; XLIV. 1911.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires: XXI, 3—4. 1910 1911; XXII, 1. 1912.
Procès Verbal: 1910; 1911.

Kischineff: Société des Naturalistes et des Amateurs des Sciences naturelles de Bessarabie.
Travaux:

Minusinsk: Museum.
Отчет:

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.
Nouveaux Mémoires:
Bulletin: 1910, 1—4.
Meteorologische Beobachtungen:
Матеріалы къ познанію фауны и Флоры россійской имперіи. Отдѣлъ зоологическій. XI. Moscou 1911.
Observations faites à l'Observatoire météorologique de l'Institut agronomique de Moscou 1909. Moscou 1912.
Дневникъ зоологическаго отдѣленія имп. общества любителей естествознанія, антропологіи и этнографіи. III, 10. 1911. 4:o.

Moscou: Directorium der K. Universitäts-Bibliothek.
Gelehrte Nachrichten (Naturhist. Abth.):

Nikolsk: Hydrobiologisches Laboratorium der Fischzuchtanstalt Nikolsk.
Aus der Fischzuchtanstalt Nikolsk: 12. 1909.

Odessa: Société det Naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires:

Riga: Naturforschender Verein.
Korrespodenzblatt: LIV. 1911.
Arbeiten, Neue Folge: XIII. 1911.
Katalog der Bibliothek:

Saratow: Station biologique du Wolga.
Arbeiten: III, 2—5. 1907—1909.
Compte-rendu: 1901; 1903.
Bericht: 1905.
Jahrbuch: 1903, 1.
Отчетъ о дѣлятельности Сарат. общ. естествоиспытателей. 1910—1911.

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.
Mémoires, 7:e Sér.:
Mémoires: 8:e Sér.: XVIII, 9. 1910; XXII, 7. 1908; XXIV, 2. 1909; XXV, 5, 7—9. 1910; XXVII, 2. 1910; XXIX, 1—3. 1910—1911. 4:o.
Mélanges biologiques:
Bulletin, Nouv. Sér.:
Bulletin, V:e Sér.: XXII, 4—5. 1905.
Bulletin, VI:e Sér.: 1911, 8—18; 1912, 1—7.
Annuaire du Musée zoologique: XV, 4. 1910; XVI, 1—2. 1911.
Revue Russe d'Entomologie: XI, 1—4. 1911.
Travaux du Musée botanique: VIII. 1911; IX. 1912.
Schedae ad Herbarium Florae Russicae: VII. 1911.

Dawydoff, C., Sur la régéneration de l'extremité postérieure chez les Nemertiens. S:t Petersbourg 1909.

Moltschanoff, L. A., Die Chaetognathen des Schwarzen Meeres. S:t Petersb. 1909.

Salensky, W., Über die embryonale Entwicklung des Prosorochmus viviparus Uljanin (Monopara vivipara). S:t Petersb. 1909.

Fauna de la Russie. Poissons. Vol. I. S:t Petersb. 1911; Oiseaux. Vol. I. Demi-vol. prem. 1911; Hydraires. Vol. 1. 1911.

Ошанинъ, В. Ф. Кодексы международныхъ правилъ систематической номенклатуры. С.-Петербургъ 1911.

Пушкинъ и его современники. XV. С.-Петерб. 1911.

S:t Pétersbourg: Hortus Botanicus (Jardin Impérial botanique).
Acta: XXVIII, 4. 1911.
Bulletin:
Отчетъ:
Scripta botanica: XXVII. 1909.

— Societas Entomologica Rossica.
Horæ:

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Pétersbourg.
Trudi (Travaux):
Section de Botanique:
Travaux: XLII, 2—8. 1911.
Journal botanique:
Section de Zoologie et de Physiologie.
Travaux: XL, 3. 1911; XLII, Fasc. II, P. 1. 1911.
Section de Géologie et Minéralogie.
Travaux:
Comptes rendus: XLII, 1. N:o 1—8. 1911.

Tiflis: Kaukasisches Museum..
Mitteilungen: V, 2—4. 1911.
Извѣстія. I, 1—4. 1897—1901.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar, 4:de Följden:

Lund: Universitetet.
Acta, Ny följd. Afd. II. Medicin samt matematiska och naturvetenskapliga ämnen: VI. 1910. 4:o.

Lund: La Rédaction de „Botaniska notiser".
Botaniska notiser: 1911, 3–6; 1912, 1–2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar, Ny följd: 46, 4–11. 1911; 47, 1. 1911.
Arkiv för Botanik: X, 2–4. 1911.
Arkiv för Zoologi:
Öfversigt:
Årsbok: 1911.
Lefnadsteckningar:

Stockholm: (Experimentalfältet): Centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område.

— Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: 32. 1911 + Alfab. Register till arg. 11–30 (1890–1909). 1911.

— Svenska Botaniska Föreningen.
Svensk Botanisk Tidskrift: V, 1–4. 1911.

— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani:

— Statens skogsförsöksanstalt.
Meddelanden: 8. 1911.

— Föreningen för Skogsvård.

— La Rédaction de „Fauna och Flora".
Fauna och Flora: 1911, 2–6; 1912. 1.

Uppsala: R. Societas Scientiarum.
Nova Acta, Ser. 4: II, 2, 11, Titelblad + Index. 1911; III, 1. 1911. 4:o.

— Kongl. Universitetet.
Uppsala Universitetets Årsskrift:
Redogörelse: 1910–1911.
Bref och skrifvelser af och till Carl von Linné. Första afdelningen. Del V. Stockholm 1911.
Bulletin of the Geological Institution of the University of Uppsala:
Results of the Swedish Zoological Expedition to Egypt and the White Nile 1901 under the direction of L. A. Jägerskiöld. Part IV. 1911.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: XXII. 1911.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1740—1769. 1911.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft.
Bulletin (Berichte): XX. 1911.

Chambésy prés Genève: L'Herbier Boissier.
Bulletin, 2:e Sér.:
Mémoires:

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge:

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires:
Compte rendu: XXVIII. 1911.

— La Direction du Conservatoire et du Jardin botaniques
Annuaire: XIII—XIV. 1909—1910.

— Société Zoologique.
Bulletin: 1, 1—16. 1907—1911.

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 5:me Sér.: XLVII, 173—174. 1911.

Neuchâtel: Société Neuchateloise des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXXVIII. 1910—1911.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): XII, 2. 1911.

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:
Jahrbuch: 1910.

Winterthur: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Mitteilungen:

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales:
Anales, Sección historico-filosofica:
Arechavaleta, J., Flora Uruguaya: IV, 3. 1911. 4:o.

2. Dons.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht.
Mededeelingen en Verhandelingen. 12. Utrecht 1912.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suom. Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja): LXXIV. 1909; LXXVI. 1909; LXXVII. 1910; LXXVIII. 1911; LXXIX. 1911. 4:o.
Bidrag till Finlands officiella statistik: I. A. Handel. Finlands handel på Ryssland och utrikesorter. Helsingfors 1912 (Id. en finnois). — III. Landthushållning. 4. Jordbruk och boskapsskötsel i Finland år 1909. Helsingfors 1911 (Id. en finnois). — XX. Järnvägsstatistik. 40. 1912. 4:o. (Id. en finnois.)
Årsberättelse till Finska Mejerisamfundet från dess ombud i Storbrittanien 1908—1909. Helsingfors 1911. 4:o. (Id. en finnois). — D:o . . . 1910. Helsingfors 1911. 4:o. (Id en finnois).

Société ouralienne des amis des sciences naturelles, Jekaterinenbourg.
Bulletin: XXXI. 1911.

The John Crerar Library, Chicago.
Annual Report: 16. 1911.

Maine Agricultural Experiment Station, Orono, Maine.
Bulletin: 180—182, 187, 190. 1900—1911.

Société scientifique des étudiants de la faculté des sciences naturelles et mathématiques à l'Université de S:t Pétersbourg.
Travaux: I, 1—2. 1909—1910.

Landström, C., Neue oder wenig bekannte europäische Mycetophiliden. (Ann. Mus. Hung.) 1911.

Pampanini, R., Per la protezione della Flora italiana. Firenze 1911.

Schneider, G., Jahrbuch der Abteilungen der Kaiserl. Russ. Gesellsch. für Fischzucht u. Fischfang in Est-, Liv- und Kurland. Bd. I—III + Beiheft zu III. Dorpat 1909—1911. (Livländische Abteilung). Bd. IV. 1911.

Sjöstedt, Y., Neue afrikanische Termiten im schwedischen Reichsmuseum. (Ark. f. Zool. Bd. 7. N:o 20). 1911.

— Zu Termitenfauna Kongos. (Ent. Tidskr. 32.) 1911.

Stringer, Caroline E., Notes on Nebraska Turbellaria with Descriptions of two new Species (Zool. Anz. XXXIV. N:o 9). 1909. (par M. H. B. Ward).

Ward, H. B., The influence of Civilisation on Human Zoo-parasitic diseases. Cambridge, Mass. 1909.

— The influence of Hibernation and Migration of animal parasites. Ibid. 1909.

— Educational propaganda through local lay agencies. 1909.

Wesenberg-Lund, C., Über die Biologie der Phryganea grandis und über die Mechanik ihres Gehäusebaues. (Int. Rev. Hydrob. u. Hydrogr. IV.) 1911.

— Biologische Studien über netzspinnende Trichopterenlarven. (Ibid.) 1911.

— Über die Respirationsverhältnisse bei unter dem Eise überwinternden, luftatmenden Wasserinsekten, besonders der Wasserkäfer und Wasserwanzen. (Ibid. III). 1910—1911.

Helsingfors le 13 mai 1912.

Enzio Reuter,
Bibliothécaire.

Übersicht der wissenschaftlichen Mitteilungen 1911—1912.

I. Zoologie.

Mammalia.

Vermischte Notizen.

Alces alces L. auf den Åland-Inseln. Im Winter 1910 wurde ein Rudel von 5 Tieren im Kirchspiel Eckerö, Torp, gesehen, im Juni 1911 wieder 1 ♀ mit Kalb und Mitte Juli in Storby, Kirchspiel Eckerö, 1 ♂. Im Jahre 1894 wurden in den Kirchspielen Saltvik und Lemland Elchgeweihe gefunden. Der letzte Elch wurde im Jahre 1788 in Lemland geschossen. J. S. V. Koponen. S. 34—35.

Rangifer tarandus L. Subfossiles Geweih im Jahre 1901 im Kirchspiel Leivonmäki, Dorf Vartijamäki, Tavastia borealis, von A. Wilén gefunden. Vgl. ferner Schulman in Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 36, S. 208—210. V. Jääskeläinen. S. 37.

Schonung des wilden Rentieres und des Bären. Auf Vorschlag des Herrn Dozenten A. Luther fasste die Gesellschaft den Beschluss, zuständigen Orts ein Gesuch einzureichen, 1) um vollständige Schonung des wilden Rentiers in ganz Finland, 2) um Schonung des Bären während des ganzen Jahres in zwei oder mehreren ge-

nügend grossen Staatswaldungen, und 3) um Abschaffung der Prämien für erlegte Bären und um Auszahlung von Schadenersatz von Seiten des Staates für von Bären getötetes Vieh. S. 74—77.

Ursus arctos L. Drei lebende, 2—3 Monate alte Bärenjungen aus dem Tiergarten Högholmen in Helsingfors wurden demonstriert. Eines, das aus dem Kirchspiel Salmis, Karelia ladogensis, stammte, war einfarbig grau und hatte eine lang ausgezogene Schnauze ohne schärferen Stirnabsatz. Die zwei anderen, aus Lappland stammend, waren fast schwarz mit prachtvollem, weissem Halskragen und besassen eine kürzere und feinere, von der Stirn gut abgesetzte Schnauze. Bei einem Vergleich mit früheren, dem zoologischen Garten Högholmen aus denselben Gegenden zugegangenen Exemplaren ergiebt sich, dass die demonstrierten Bärentypen zwei gut getrennte Rassen zu repräsentieren scheinen. Einige Exemplare, die aus den nördlichen Teilen von Russisch-Karelien erhalten worden sind, stellen inbezug auf Grösse, Färbung und Form des Kopfes einen Übergang zwischen diesen Typen dar. Rolf Palmgren. S. 139.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Micromammalien aus Nord-Finland. Myodes schisticolor Lillj., ein Exemplar am 18. Juni 1911 in Ostrobothnia media, Raahe (Brahestad), tot auf dem Wege gefunden. Ferner Notizen über *Hypudaeus glareolus, Sorex pygmaeus* und *Mus minutus.* Y. Wuorentaus. S. 18—19.

Inbezug auf Fundorte von Vertebraten sei ferner auf den von Herrn Doktor B. Poppius erstatteten Bericht über den Zuwachs der zoologischen Sammlungen verwiesen. S. 129—134.

Aves.

Vermischte Notizen.

Tetrao tetrix L. × *Lagopus lagopus* (L.), mit 3 Fig. Ein Exemplar wurde am 19. Oktober 1911 in der Markthalle in Helsingfors gekauft und dürfte aus der Umgegend von Helsingfors stammen. Das Exemplar war ein junges ♂ in Übergangstracht. Länge 47.5 cm, davon Schwanz 15.2 cm, Flügel 23.8 cm, Flügelspanne 70 cm, Schnabel: Höhe und Breite über den Nasenöffnungen 11 mm, Länge von der Stirn 19 mm, vom Kieferwinkel 12.5 mm, vom Mundwinkel 25 mm. Lauf 5.7 cm. Mittelzehe 5.2 cm, davon die Klaue 17 mm. Hinterzehe 1.5 cm (Klaue 9 mm). Kopf schwarz und weiss gescheckt mit eingestreuten ockergelben, schwarzgebänderten Federn, die jederseits der Halswurzel sich zu einem grösseren, markierten, unreinen Flecke vereinigen. Schnabel schwarz. Quer durch das Auge ein weisses Band. Die Augenbrauen nackt, rot, warzig, oben mit einem Saum von Kammschuppen. Die Kehle durch reichlicheres Weiss etwas heller als die übrigen Teile des Kopfes. Die Federn des Kropfes schwarz mit braunrotem Bande und schmalen, weissen Rändern. Vorderbrust fast ungemischt weiss, Hinterbrust schwarz und weiss gescheckt mit mehr einfarbig schwarzen Seiten. Bauch, Steiss und untere Schwanzdeckfedern weiss. Diese reichen bis zur Spitze der mittleren Steuerfedern. Nacken, Hinterhals, Rücken, Bürzel und obere Schwanzdeckfedern schwarz mit derselben rotbraunen Schattierung auf den sichtbaren Spitzen der Federn wie auf dem Kropfe — obgleich hier aus dichten, stellenweise zusammenfliessenden Zick-zack-Linien bestehend — und mit schmalen, weissen Federrändern. Schwanz bis zu einer Tiefe von 2 cm eingeschnitten, die Mitte jedoch quer abgestutzt. Steuerfedern 15 (16), mit schmalem, weissem Saum. Obere Flügeldeckfedern schwarz und weiss gescheckt, die kleinsten ganz weiss. Die

Schulterpartieen schwarz und weiss scheckig mit eingestreuten ockergelben, schwarzgefleckten Federn. Untere Flügeldeckfedern weiss. Arm- und Handschwingen fein schwarz und weiss scheckig, fast grau meliert, jene mit breiten, diese mit schmalen weissen Spitzen. Die Spulen hornfarbig. Der Aussenbart der 3., 4., 5. und 6. Schwinge weiss. Von den Schwingen ist die 4:te am längsten, dann folgen die 3., 5., 2., 6., 1. und 7. Lauf schmuzig weiss, mit haarähnlichen Federn. Die innere Hälfte jeder Zehe, wie die Läufe, im übrigen mit nackten Hornringen bedeckt, die mit gefranzten Rändern versehen sind. Rolf Palmgren. S. 28—32.

Troglodytes europaeus. Drei Nester aus dem Kirchspiel Hattula, Tavastia australis, wurden demonstriert. A. Wegelius. S. 79.

Sturnus vulgaris. Am 17. April 1912 wurde ein mit Ring versehenes Exemplar im Kirchspiel Kyrkslätt, Dorf Masaby, Nylandia, gefunden. Der Vogel war am 31. Januar desselben Jahres in Berkshire in Süd-England losgelassen worden. J. A. Palmén. S. 89.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Oidemia perspicillata L. Ein im Kirchspiel Ingå, Nylandia, geschossenes Exemplar wurde am 30. Mai 1910 in der Kaufhalle für Fische in Helsingfors eingekauft. K. M. Levander. S. 3.

Pisces.

Vermischte Notizen.

Esox lucius L., missgebildete Köpfe und Kopfknochen. Am 18. August 1911 wurde im Roine-See, Kirchspiel Kangasala, Tavastia australis, ein ♀ gefangen, dessen Kopf als „Mopsform“ ausgebildet war (Fig. 1). Der Abstand von der Spitze des Unterkiefers zum Hinter-

rande des Kiemendeckels war 15.5 cm und von der Mitte der Iris zur Spitze des Oberkiefers 6.5 cm, zur Spitze des Unterkiefers 9.4 cm. Der Unterrand des Oberkiefers schliesst sich den Vertiefungen und Ausstülpungen des Unterkiefers glatt an, wodurch der Fisch seinen Mund gut schliessen konnte. — Am 12. Februar 1911 wurde auf dem Fischmarkt in Helsingfors ein ♀ gekauft, dessen Operculum, Suboperculum und letzte Radii branchiostegi verkümmert waren, sodass ein Teil der Kiemen unbedeckt erschien (Fig. 2 und 3). Die Vena cardinalis posterior dextra, die bei dem Hecht normal bedeutend stärker ausgebildet ist als die linke, war hier schwach, fast rudimentär, während der linke Zweig als Hauptader fungierte und stellenweise verdoppelt war. Die Anastomose, die gewöhnlich als dünne Ader die Aboralenden der Cardinalia vereinigt, war zu einem ansehnlichen Sinus angeschwollen. — Bei einem im Längelmänvesi-See, Tavastia australis, am 29. Juni 1911 gefangenen Hecht war der Aussenrand der Kiemendeckelknochen nach innen gebogen, wodurch die Kiemen zum Teil ungeschützt lagen, während die genannten Knochen im übrigen von gewöhnlicher Grösse und Form waren. P. Brofeldt. S. 13—16.

Salmo lacustris L. In zwei in den Stromschnellen Puntarikoski, Karelia borealis, im Sommer 1911 gefangenen Exemplaren wurden folgende Parasiten angetroffen: 1) *Abothrium crassum* (Bloch) 1 Ex. in einem Pylorus-Anhang und *Crepidostomum farionis* (Müll.) (siehe auch unten unter *Vermes)* 1 Ex. im Enddarm; 2) *Abothrium crassum* 2 Exx. in der Pylorus-Gegend, *Ichthyotaenia longicollis* (Rud.) 2 Exx. im Dünndarm und *Crepidostomum farionis* 2 Exx. im Enddarm. V. Jääskeläinen. S. 36—37.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Massenhaftes Auftreten von Coccinella-Arten. Ende August und Anfang September des Jahres 1911 traten in der Stadt Helsingfors, Nylandia, Coccinelliden, hauptsächlich *Coccinella 7-punctata* und *C. 5-punctata*, massenhaft auf. O. M. Reuter. S. 5—6.

Fernere Notizen über massenhaftes Auftreten von *Coccinella*-Arten in demselben Sommer werden von verschiedenen Personen S. 6—7 gegeben.

Am Meeresufer der Stadt Helsingfors im Herbste 1894 in grossen Mengen von den Wellen ausgeworfene Coccinelliden; die beobachteten 11 Arten S. 8 unten erwähnt. T. H. Järvi. S. 7—9.

Über die Entwicklung von Lathridius bergrothi Reitt. B. Poppius. S. 21—23.

Einige seltene Lathridiidae nebst anderen bemerkenswerten Coleopteren und Hemipteren auf Nadelbäumen in den Spalten der Borke im Spätherbst bei Helsingfors gefunden. J. Sahlberg. S. 40—43.

Cryptophagus trapezoidalis n. sp. Lateinische Diagnose. Auch in Schweden, und zwar auf der Insel Sandö bei Gottland von E. Mjöberg, gefunden. J. Sahlberg. S. 92—94.

Neu für das Gebiet.

Corticaria dilatipennis Reitt. Nylandia, Helsinge Hoplaks, 2 Exx. auf Kiefern, 1 Ex. auf Fichte. J. Sahlberg. S. 42.

Cryptophagus trapezoidalis n. sp. Regio aboënsis, Sammatti. U. Saalas. — Nylandia, Helsingfors Sörnäs. R. Forsius und J. Sahlberg. — Tavastia australis, Korpilahti. U. Saalas. — Karelia ladogensis, Parikkala. U. Saalas. — J. Sahlberg. S. 42 und 92—94.

Ptenidium punctatum Gyll. Ostrobothnia media, Lohtaja, am Meeresufer unter ausgeworfenen Pflanzenteilen. Y. Wuorentaus. S. 69—70.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Coninomus constrictus Gyll. Nylandia, Helsinge Hoplaks, etwa 20 Exx. auf Kiefern. J. Sahlberg. S. 41—42.

Corticaria abietum Motsch. Nylandia, Helsingfors Sörnäs und Helsinge Hoplaks, ziemlich spärlich auf Fichte und Kiefer. J. Sahlberg. S. 42.

Cryptopleurum crenatum Panz. Ostrobothnia borealis, Oulu. Y. Wuorentaus. S. 70.

Hymenoptera.

Vermischte Notizen.

Bombus arenicola Thoms. Ein am 18. August 1911 entdecktes Nest war an einem Zaun in einem üppigen Rasen von *Aira caespitosa* ein wenig oberhalb des Bodens angelegt. Es war aus trockenen Grasteilchen gebaut und in dem reichlichen, hohen und dichten Grase ganz versteckt. Nur wenige Internen wurden beobachtet. — Am selben Tag wurde in der Nähe des genannten Nestes in einer sandigen Uferböschung an einem Bache ein zweites Nest entdeckt, das durch einen überhängenden Rasen geschützt war und wahrscheinlich ein altes Mausenest darstellte. Hier wurden nur wenige Hummeln und ein *Megachile*-Exemplar gefunden. — Die in Rede stehende *Bombus*-Art ist als recht selten zu bezeichnen. Während mehrerer Jahre ist kein Exemplar angetroffen worden; bisweilen sind im selben Sommer 1 oder 2 Exx., nie aber mehr gefunden worden. Die Vermutung Hoffers, dass diese Art ihre Nester oberhalb des Bodens baue, wird durch die Beobachtungen des Verfassers bestätigt. Ernst Edv. Sundvik. S. 4—5.

Ameisen aus Ostrobothnia borealis. Im Kirchspiel Simo wurden 19 Ameisenarten gefunden, die S. 54 erwähnt werden. — *Formica uralensis*, *F. exsecta*, *F. pressilabris* und *F. gagates* leben auf den offenen, mit Zwergbirken

bewachsenen Mooren. *F. uralensis* baut ihr Nest fast ausschliesslich aus den Blättern von *Ledum palustre*. Sehr gern kriecht sie in den Blumen von *Rubus chamaemorus* umher, wo sie die Filamente abreisst und die jungen Fruchtknoten zerstört. Aus reifen Früchten saugt sie Saft. Nur Arbeitsameisen wurden von dieser Art gefunden. — *Tomognathus sublaevis* wurde in den Nestern von *Leptothorax acervorum* gefunden, jedoch nur in Baumstümpfen, am öftesten in Fichtenstrünken. V. Räsänen. S. 52—54.

Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen, II. R. Forsius. S. 60—65.

Neu für das Gebiet.

Coelioxys lanceolata Nyl. Nylandia, Esbo Bobäck und Helsinge Hoplaks. K. L. Johansson. S. 39.

Colletes picistigma Thoms. Nylandia, Esbo Bobäck. K. L. Johansson. S. 39.

C. suecica Auriv. Nylandia, Helsinge Hoplaks. K. L. Johansson. S. 39.

Crabro (Coelocrabro) barbipes Dahlb. Satakunta, Birkkala Rahola. Th. Grönblom. S. 73.

Formica uralensis und *Tomognathus sublaevis* ♂. Ostrobothnia borealis, Simo. V. Räsänen. S. 52—54.

Nomada fabriciana L. Nylandia, Thusby Rusutjärvi. K. L. Johansson. S. 38.

Spilomena troglodytes v. d. Lind. Satakunta, Birkkala Rahola. H. und Th. Grönblom. S. 72.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Formica gagates und *F. pratensis*. Ostrobothnia borealis, Simo. V. Räsänen. S. 52—54.

Megachile argentata Thoms. Nylandia, Thusby. K. L. Johansson. S. 39.

Hemiptera.

Vermischte Notizen.

Notostira tricostata (Costa) muss die in Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 37, S. 118—128 und 223—227, als *N. ochracea* erwähnte Art genannt werden. Die lateinische Diagnose Costas wird wiedergegeben. O. M. Reuter. S. 20—21.

Cimex vespertilionis n. sp. B. Poppius. S. 56—58.

Aphelocheirus. Der in Medd. Soc. pro Fauna et Fl. Fenn. 37, S. 140—143 und 228—229, ausgesprochenen Ansicht, dass die von Horváth unterschiedenen Arten *A. aestivalis* F., *A. montandoni* Horv. und *A. nigrita* Horv. (partim) nur Farbenmodifikationen einer einzigen Art seien, die von fast einfarbigem Lehmgelb bis zu einfarbigem Schwarz variiert, schliesst sich A. L. Montandon in einem Briefe an. Auch dieser Forscher hat zahlreiche Übergänge zwischen den von Horváth als Art-Merkmale hervorgehobenen Verschiedenheiten gefunden. Es ist nun zu erforschen, ob der mehr oder weniger ausgeprägte Melanismus ganz einfach von dem verschiedenen Alter der Individuen abhängig ist, oder ob er von der verschiedenen Beschaffenheit des Wassers, in dem die Tiere leben, herrührt. O. M. Reuter. S. 94—95.

Cimicidae. Die neue, von Poppius beschriebene *Cimex verspertilionis* (S. 56—58) ist bei *Vespertilio mystacinus* entdeckt, die früher bekannte *C. pipistrelli* wurde bei einer anderen Fledermausart gefunden. Unmöglich scheint es daher nicht, dass verschiedene Fledermaus-Arten verschiedene *Cimex*-Arten als Parasiten hegen. Fortgesetzte Untersuchungen sind deshalb sehr erwünscht. — Es ist ferner zu bemerken, dass von den 19 bis jetzt bekannten Cimicidenarten mehr als die halbe Anzahl, oder 10 Arten, bei Fledermäusen leben. Diese Arten sind in den verschiedensten Teilen der Erde gefunden und gehören zu nicht weniger als drei

(Cimex, Cacodmus, Loxaspis) von den fünf bis jetzt bekannten Cimicidengattungen. Der Gedanke liegt daher nahe, dass die Fledermäuse ursprünglich diejenigen Tiere gewesen sind, bei welchen irgend ein Anthocoriden-ähnliches Insekt sich an die halbparasitische Lebensweise anpasste und dabei jene Strukturveränderungen erfuhr, die die Familie der Cimiciden kennzeichnen. Diese Annahme scheint eine Stütze auch durch die Untersuchungen Horváths über die *Polyctenidae* (1:er Congrès Int. d'Ent., Bruxelles, II, Mém., 1911, S. 249) zu gewinnen, welche Familie wahrscheinlich mit den Cimiciden sehr nahe verwandt ist und ausschliesslich durch auf Fledermäusen lebende Spezies repräsentiert ist. O. M. Reuter. S. 95—98.

Polyctenidae. Vortr. giebt, auf Grund der Untersuchungen von Speiser und Horváth, eine Darstellung der wichtigsten Merkmale und der Phylogenie der Polycteniden, die, obgleich bis jetzt nur in den tropischen und subtropischen Regionen gefunden, möglicherweise auch im temperierten Klima repräsentiert sind, da ihre Wirttiere, die Fledermäuse, auch hier leben. Die Polycteniden sind als für eine holoparasitische Lebensweise aptierte Cimiciden zu betrachten. Unter den parasitischen Charakteren kommt ein spezielles Interesse den Ctenidien zu, die ausgezeichnete Anhaltspunkte inbezugauf die Phylogenie der Gattungen geben. Bei der neotropischen Gattung *Hesperoctenes*, die den Cimiciden am nächsten steht, findet man nur eine unvollständige Reihe von Ctenidien auf der unteren Seite des Kopfes, während die Ctenidien bei den in Afrika und Asien vorkommenden Gattungen auch auf der Oberseite des Körpers auftreten, anfangs nur am Hinterrand des Kopfes *(Eoctenes)*, dann auch am Hinterrand des Pronotum *(Polyctenes)* und schliesslich auch am Hinterrand der rudimentären Deckflügeln *(Ctenoplax, Hemischizus)*. Ein eigentümliches Merkmal der Polycteniden ist das Auftreten falscher Gelenke auf den Tibien, und zwar bestehen

diese aus Ringen, die vollständig das Pigment entbehren. Ein solcher Ring findet sich auch bei der von Rothschild beschriebenen, auf Fledermäusen parasitierenden Cimicidengattung *Loxaspis*, was geeignet ist, der Hypothese von der Abstammung der Polycteniden von den Cimiciden zu stützen. O. M. Reuter. S. 98—100.

Der Nahrungs- und Eierlegeinstinkt im Dienste der Artverbreitung. Auf dem Gute Lofsdal auf der Insel Stor-Tervö im Kirchspiel Pargas, Regio aboënsis, finden sich im Garten zwei Eichen, die im Jahre 1845 gesetzten Eicheln entsprosst sind. Dem Garten gegenüber und von ihm durch ein grösseres Feld und eine Wasserstrasse geschieden liegt die Insel Lenholmen mit etwa 2000 Eichen. Hier findet man immer *Calocoris ochromelas* (Gmel.), *Cyllocoris histrionius* (L.), *C. flavo-quadrimaculatus* (Degeer), *Psallus variabilis* (Fall.), *Ps. diminutus* (Kirschb.) und *Eupteryx pulchella* (Fall.), manchmal in grosser Anzahl, seltener *Phylus melanocephalus* (L.). Lange wurde vergebens nach diesen Arten auf den Garteneichen gesucht, wo sie erst etwa in den 10 letzten Jahren gefunden wurden, möglicherweise mit Ausnahme von *Eupteryx pulchella*. Auch die Copeognathen der Eichen des Lenholmen sind auf den Garteneichen zu finden, mit Ausnahme von *Pterodela livida* Enderl., die auf Lenholmen nur in 2 Exx. gefunden worden ist. Was die Lepidopteren betrifft, so liegen die Verhältnisse etwas anders. Auf den Garteneichen ist nämlich noch keine *Nepticula*-Art beobachtet worden, obgleich *N. subbimaculella* Hw. wenigstens in gewissen Sommern auf Lenholmen recht häufig und auch *N. ruficapitella* Hw. dort nicht selten ist. Die Verheerungen der *Tortrix viridana* L. dagegen haben sich immer auch auf die Garteneichen erstreckt. Die Insekten sind augenscheinlich nach und nach von Lenholmen aus auf die Garteneichen übergewandert. — Manchmal wurde vom Verfasser beobachtet, dass freiste-

hende Bäume in höherem Grade als die Bäume eines Waldbestandes den Angriffen der Insekten ausgesetzt sind. Auf einer Landzunge der Insel Lenholmen stehen z. B. einige isolierte Kiefern, auf denen die Hemipterenfauna der Kiefer sich förmlich konzentriert hat. Die Verbreitung hierher ist vielleicht von der gegenüberliegenden Insel Stor-Tervö aus geschehen.

Oft aber geschieht die Verbreitung auf weit grössere Abstände, z. B. von den Eichenbeständen des südwestlichen Finlands nach denjenigen Nylands auf mehrere Kilometer. Im Kirchspiel Karislojo hat J. Sahlberg *Cyllocoris flavo-quadrimaculatus* und *Phylus melanocephalus* nicht mehr auf Eichen gefunden. Auf Eichenbeständen auf Gullö in der Nähe von Ekenäs wurde im Jahre 1887 auch *Psallus diminutus* vermisst, und in der Gegend von Helsingfors hat Poppius nicht *Calocoris ochromelas* beobachtet. Wie also die in den Schären von Åbo vorkommenden Eichenhemipteren noch nicht den Weg weiter nach Osten gefunden zu haben scheinen, so ist in den genannten Schären noch nicht *Psallus varians* H.-Sch. gefunden worden, der im Jahre 1870 in grosser Menge auf Eichen auf Bastö und Bergö in Alandia vorkam. *Psallus lepidus* Fieb., der auf *Fraxinus exselsior* lebt, ist dagegen in der letzten Zeit nach Osten gewandert, und zwar ist dabei zu bemerken, dass die Abstände zwischen den Plätzen, wo Eschen vorkommen, manchmal nach Meilen zu rechnen sind. Gleichzeitig mit dieser Art, oder schon früher, finden sich die für die Esche charakteristischen Psylliden ein.

Ein ferneres Beispiel des Wanderns über lange Strecken liefert der auf Lärchen lebende *Tetraphleps bicuspis* H.-Sch., der von J. Sahlberg seinerzeit im Kirchspiel Pyhäjärvi, Isthmus karelicus, in 2 Exx. und im Jahre 1896 im Botanischen Garten in Helsingfors massenhaft gefunden wurde. Im Jahre 1890 wurde vom Vortr. in der Stadt Lovisa, Nylandia, *Tetraphleps aterrimus*

J. Sahlb. gefunden, dessen bis dahin westlichster Fundort in W-Sibirien gelegen war. Diese Art ist also wahrscheinlich über das ganze russische Lärchengebiet verbreitet, muss aber, um Lovisa zu erreichen, ohne Zweifel über mehr als eine Strecke von über 100 km Länge gewandert sein. Sibirischer Herkunft ist wahrscheinlich auch *Lygus spinolae* (Mey.), der auf der bei uns nur als angebaute Zierpflanze vorkommende *Spiraea salicifolia* lebt und nach J. Sahlberg sich binnen kurzem nach den entferntesten Gärten verbreitet, wo der genannte Strauch kultiviert wird.

Sehr wünschenswert wäre es, dass Beobachtungen dieser Art ausgeführt und gesammelt würden. Dabei müssten vorwiegend ganz monophage, für die verschiedenen Pflanzen typische Insekten ausgewählt werden. — Zum Schlusse referiert Verf. die verschiedenen Ansichten über denjenigen Sinn, der es den Insekten ermöglicht, in grosser Entfernung die Nahrungspflanze oder das andere Geschlecht zu erkennen. O. M. Reuter. S. 141—149.

Neu für das Gebiet.

Cimex vespertilionis Popp. n. sp. Tavastia australis, Hattula. A. Wegelius. S. 56—58.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Aneurus laevis Fabr. Nylandia, Helsinge Hoplaks. J. Sahlberg. S. 43.

Aradus cinnamomeus Panz. Nylandia, Helsinge Hoplaks. W. Hellén. S. 42.

A. laeviusculus Reut. Nylandia, Helsinge Hoplaks. J. Sahlberg. S. 42.

Diptera.

Vermischte Notizen.

Über die finnischen Arten der Gattung Chilosia Meig. Wolter Hellén. S. 149—164.

Neu für das Gebiet.

Chilosia nasutula Beck., *C. loewi* Beck., *C. hercyniae* Lw, *C. vulpina* Meig., *C. melanopa* Zett., *C. frontalis* Lw, *C. albipila* Meig., *C. chloris* Meig., *C. langhofferi* Beck., *C. plumbella* Beck., *C. lasiopa* Kow, *C. lapponica* Beck. Wolter Hellén. S. 153—154.

Merodon equestris Fabr. Nylandia, Helsinge Hoplaks, möglicherweise mit importierten Zwiebeln nach Finland eingeführt. K. L. Johansson. S. 40.

Lepidoptera.

Vermischte Notizen.

Über eine melanotische und eine nigristische Argynnis-Form aus Karelia ladogensis. Mit 2 Fig. Felix Bryk. S. 44—51.

Stenoptilia nivea n. sp. ♀. Stirnschopf kegelförmig, etwa von der Länge des Kopfes. Palpen vorwärts gestreckt und recht lang, den Stirnschopf ein wenig überragend. Körper, Beine und Oberseite der Vorderflügel ganz weiss. Die letztgenannten jedoch dem Costalrande entlang mit einer sehr feinen, undeutlichen, dunkelbraunen Linie, die durch einen kurzen, schneeweissen Strich in der Nähe der Spitze, an dem Ende des Ausschnitts, abgebrochen ist. Hinterflügel hellgrau mit kleinen braunen Punkten. Randcilien der Vorder- und Hinterflügel grauweiss, einfarbig. Auf der Unterseite der Vorderflügel braune Punkte, welche die weisse Bodenfarbe etwas

verdunkeln. Die 4 Sporne der Hintertibien etwa gleichlang. Das einzige Ex., ein ♀, mit einfachen, fadenförmigen Antennen. J. Sahlberg. S. 73—74.

Konstante intermediäre Bastarden bei der Gattung Pygaera. Auf Grund Untersuchungen über die Spermatogenese bei einer Anzahl Arten der Gattung *Pygaera* und ihrer Bastarde sucht Vortr. die Ursachen der Entstehung konstanter intermediärer Bastarde zu erklären. Die Untersuchung wird demnächst in Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica publiziert werden. Harry Federley. S. 89.

Neu für das Gebiet.

Caradrina selini B. Nylandia, Gegend von Ekenäs. G. Fabritius. S. 79.

Hydrilla gluteosa Tr. Savonia borealis, Kuopio Haminanlahti. G. Fabritius. S. 79.

Stenoptilia nivea n. sp. Nylandia, Ekenäs Tvärminne, auf Flugsandfeld bei *Thymus serpyllum.* J. Sahlberg. S. 73—74.

Tapinostola fulva Hübn. ab. *transversa* Staud. Nylandia, Helsingfors. E. Oker-Blom. S. 68.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Halia clathrata L. ab. *nocturnata* Fuchs. Savonia borealis, Kuopio Haminanlahti. G. Fabritius. S. 79.

Larentia bilineata L. ab. *infuscata* Gmppbg. Regio aboënsis, Bromarf. Krank. S. 79.

Nola confusalis HS. Nylandia, Gegend von Ekenäs. G. Fabritius. S. 79.

Collembola.

Vermischte Notizen.

Das Insektenleben in Kellern wird von Herrn Professor O. M. Reuter zum Studium anempfohlen, der auch einen Fall von durch Collembolen verursachten Schaden mitteilt. In einem Keller in Helsingfors war der Korken einer Liqueurflasche ganz zerfressen worden, und Hunderte von Individuen von *Lepidocyrtus insignis* sowie eine geringere Anzahl von *Hypogastrura viatica* waren in die Flasche eingedrungen und dort gestorben. Auch wird auf eine Mitteilung über *Sinella myrmecophila* von E. Reuter in Medd. Soc. pro Fauna et Fl. Fenn. 35, S. 171, verwiesen. S. 19—20.

Mallophaga.

Vermischte Notizen.

Über den Transport von Mallophagen durch Hippobosciden. Runar Forsius. S. 58—60.

Thysanoptera.

Vermischte Notizen.

Eine für Finland neue Physopus-Art. B. Poppius. S. 9—10.

Myrientomata (Protura).

Neu für das Gebiet.

Eosentomon silvestrii R.-Kors. Diese für die Fauna Finlands neue Art ist bei Raivola, Isthmus karelicus, von Rimsky-Korsakow erbeutet worden. Sie war zwischen dem Holz und der Borke noch nicht ganz vertrockneter Kieferstrunke zu finden. E. Reuter. S. 89—90.

Acarina.

Neu für das Gebiet.

Eriophyes fraxinivorus Nal. Auf *Fraxinus excelsior* in Alandia, Kirchspiel Sund, gefunden. J. I. Liro. S. 90.

E. rosalia Nal. Auf *Helianthemum vulgare* in Alandia, Sund (J. I. Liro) und Finström (U. Segerman). S. 90. — Auf derselben Pflanze in Regio aboënsis, Åbo Katrinedal. E. Reuter. S. 90.

Phyllocoptes setiger Nal. Auf *Fragaria viridis* in Alandia, Bomarsund. J. S. V. Koponen. S. 90.

Crustacea.

Vermischte Notizen.

Die Krebspest in der Lojo-Gegend, Regio aboënsis. Auch in den kleinen Seen, die im Sommer 1910 von der Pest verschont wurden, war der Krebs im Jahre 1911 verschwunden. Der einzige bekannte Fund von *Astacus fluviatilis* in den Kirchspielen Lojo, Karislojo und Sammatti im Jahre 1911 wurde im Lojo-See, in der Bucht Pitkäperänpohja, gemacht. Vgl. Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 37, S. 114 und 232. R. Forsius. S. 4.

Vermes.

Vermischte Notizen.

Crepidostomum farionis (O. F. Müll.). Drei geschlechtsreife Exx. bei *Salmo lacustris* L. Länge 2—3 mm, Breite 0.50—0.52 mm. Diameter des Mundsaugnapfes 0.14 und des Bauchsaugnapfes 0.18 mm. Diameter der ovalen Eier 0,024—0,032 mm. Der Wurm wurde in nur zweien von 27 untersuchten Individuen des Wirttieres gefunden (= etwa 7 %). Siehe ferner oben bei *Pisces*, S. 200. V. Jääskeläinen. S. 36—37.

Protozoa.

Vermischte Notizen.

Stylocometes digitatus Cl. et Lachm. Diese an den Kiemen von *Asellus aquaticus* lebende Suctorie wurde in einem Graben in Fredriksberg, unweit Helsingfors, zahlreich angetroffen. Die Art ist für die Fauna Finlands neu. A. Luther. S. 3.

Cyclonexis annularis Stokes. Ende April 1912 wurde diese bisher in Finland nicht beobachtete Flagellate in einem Graben mit fliessendem, an Humusstoffen reichem Wasser bei Fredriksberg in der Nähe von Helsingfors beobachtet. In den Kolonieen wurden 14—16 Individuen gezählt. A. Luther. S. 140.

II. Botanik.

Historisches.

Notizen über zwei Hefte schriftlichen Aufzeichnungen aus den Jahren 1739 und 1740, die ein Bild von dem botanischen Unterricht an der Universität in Åbo aus der Zeit des beginnenden Aufschwungs der Naturgeschichte in Finland geben, wurden von Herrn Professor F. Elfving mitgeteilt. S. 140—141.

Plantae vasculares.

Systematische Notizen.

Linnaea borealis. Zwei Formen wurden von Herrn Rektor M. Brenner beschrieben. S. 43—44.

Neu für das Gebiet.

Chamaeorchis alpina. Lapponia enontekiensis, Saana am See Kilpisjaur. Die Art kommt hier auf der W-Böschung in einem nur 2—3 m breiten Gürtel ein wenig oberhalb der Birkengrenze vor. In demselben Gürtel bilden *Carex misandra* und *C. rupestris* grosse, zusammenhängende Matten, und man findet reichlich *Dryas octopetala*, *Rhododendron lapponicum*, *Silene acaulis*, *Saxifraga oppositifolia* u. a. sowie dann und wann *Wahlbergella apetala*, *Alsine stricta*, *Gymnadenia albida*, *Carex ustulata.* In Felsenspalten und zwischen Steinen kommt ferner *Woodsia glabella* vor. J. Montell. S. 80—82.

Erigeron Unalaschkensis. Lapponia enontekiensis, Saana und Jehkatsch. J. Montell. S. 82—83.

Lemna gibba. Alandia, Kökar Storskär. N. Johansson. S. 90—91.

Linnaea borealis f. *retinervis* Brenn. und f. *superba* Wittr. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 43—44.

Pimpinella magna. Karelia ladogensis, Salmis Uuksalonsaari. — Karelia olonetsensis, Salmis Lunkulansaari. — Früher in Finland nur als eingeschleppt beobachtet. Siehe ferner Herbarium Musei Fennici, ed. sec., S. 136. L. und J. A. Wecksell. S. 5.

Rumex aquaticus × *crispus.* Nylandia, Kyrkslätt Porkala. F. Klingstedt. S. 126.

Salix herbacea × *myrsinites.* Lapponia tulomensis, Ribatshi. F. Klingstedt. S. 89.

Salix lanata × *lapponum.* Lapponia tulomensis, Ribatshi. F. Klingstedt. S. 89.

Triticum acutum (T. repens × *junceum).* Nylandia, Hangö, früher in Finland nur als eingeschleppt beobachtet. Harald Lindberg. S. 12—13.

Taraxacum-Formen:

T. amblycentrum Dahlst. Satakunta, Birkkala Nokia. B. Florström. S. 69.

T. capnocarpum Dahlst. Satakunta, Tammerfors. B. Florström. S. 69.

T. expallidiforme Dahlst. Ostrobothnia borealis, Gegend von Oulu (Uleåborg). M. E. Huumonen. S. 84.

T. Jaervikylense Lindb. fil. Nylandia, Helsingfors. O. Brander. S. 126. — Tavastia australis, Hattula. A. Wegelius. S. 126. — Savonia australis, Imatra. O. A. Gröndahl. S. 126. — Tavastia borealis, Pihlajavesi. O. A. Gröndahl. S. 126. — Ostrobothnia borealis, Oulu (Uleåborg). M. E. Huumonen. S. 84.

T. maculigerum **eurygphyllum* Dahlst. Nylandia, Ekenäs. W. Wahlbeck. S. 126.

T. oinopolepis Dahlst. Satakunta, Björneborg und Kumo Peipohja. B. Florström. S. 69. — Tavastia australis, Jokkis. S. Salmenlinna. S. 69.

T. stenocentrum Dahlst. Satakunta, Birkkala Epilä. B. Florström. S. 69. — Ostrobothnia media, Pedersöre (Maja Arvonen) und Nykarleby und Jakobstad (G. Marklund). S. 69.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Alnus glutinosa. Ostrobothnia borealis, Utajärvi Ahmasjärvi, an Rändern von Sümpfen. Y. Wuorentaus. S. 36.

Betula nana. Regio aboënsis, Kimito. — Nylandia, Ekenäs Tvärminne. — H. Rancken. S. 126.

Betula nana × *odorata.* Nylandia, Ekenäs Tvärminne. H. Rancken. S. 126.

Betula nana × *verrucosa.* Nylandia, Ingå Storö. W. Brenner. S. 71.

Carex livida. Nylandia, Ekenäs Tvärminne. H. Rancken. S. 126.

Convolvulus sepium. Nylandia, Ingå Stor-Ramsö. W. Brenner. S. 71.

Heleocharis mamillatus. Ostrobothnia borealis, Gegend von Oulu. M. E. Huumonen. S. 84.

Juncus supinus. Ostrobothnia borealis, Kempele. M. E. Huumonen. S. 84.

Potamogeton filiformis. Ostrobothnia borealis, Gegend von Oulu (Uleåborg). M. E. Humonen. S. 84.

Rhynchospora fusca. Ostrobothnia borealis, Kempele Mourunginjärvi. M. E. Huumonen. S. 84.

Salix herbacea (verschiedene Formen), *S. herbacea* × *lanata* und *S. herbacea* × *(herbacea* × *lanata)*, *S. herbacea* × *lapponum.* Lapponia tulomensis, Ribatshi. F. Klingstedt. S. 89.

Salix myrsinites. Ostrobothnia borealis, Kempele, ein einzelner Strauch. Y. Wuorentaus. S. 35.

Sedum fabaria. Karelia ladogensis, Sordavala Mäkisalo. L. und J. A. Wecksell. S. 80.

Taraxacum-Formen:

Neu für das finländische Festland, in Satakunta gefunden: *T. Marklundii* Palmgr. aus dem Kirchspiel Ruovesi, *T. copidophyllum* Dahlst. und *T. trilobatum* Palmgr. aus Björneborg, Räfsö. Bruno Florström. S. 69.

T. tenebricans Dahlst., *T. angustisquameum* Dahlst., *T. latisectum* Lindb. fil., *T. retroflexum* Lindb. fil., *T. penicilliforme* Lindb. fil., *T. Dahlstedtii* Lindb. fil., *T. duplidens* Lindb. fil., *T. remotijugum* Lindb. fil., *T. canaliculatum* Lindb. fil., *T. triangulare* Lindb. fil., *T. intricatum* Lindb. fil., *T. biformatum* Lindb. fil., *T. guttulatum* Lindb. fil., *T. caudatulum* Dahlst., *T. fulvum* Raunk., *T. isthmicola* Lindb. fil. Ostrobothnia borealis, Gegend von Oulu (Uleåborg). M. E. Huumonen. S. 84—85.

Verwildert oder eingeschleppt.

Amelanchier ovalis. Nylandia, Ingå Barö. W. Brenner. S. 72.

Conringia orientalis. Nylandia, Nurmijärvi Rajamäki, in der Nähe einer Hefefabrik in den Jahren 1910 (Margit Juslin) und 1911 (Martha Gadding). Laura Wecksell. S. 80.

Euphorbia esula. Savonia borealis, Varkaus. A. Oksanen. S. 126.

Medicago minima. Ostrobothnia borealis, Oulu (Uleåborg), 1 Ex. auf Barlast im Jahre 1901. H. Murto. S. 85.

Mulgedium macrophyllum. Satakunta, Yläne. Harald Lindberg. S. 11—12.

Silene dichotoma. Ostrobothnia borealis, Oulu (Uleåborg), 1 Ex. im Jahre 1908. A. Karhu. S. 85.

Thlaspi alpestre. Nylandia, Helsinge Hoplaks. J. Sahlberg. S. 126.

Triticum acutum. Ostrobothnia media, Jakobstad, im Jahre 1896: C. W. Fontell. — Nylandia, Pärnå Korsudd, im J. 1907: Å. Nordström. — Harald Lindberg. S. 13.

Monstrositäten und Formen.

Arenaria trinervia. Mit Kalk inkrustierte Form aus Nylandia, Ingå. Blätter dicht gedrängt, eiförmig oval bis rundlich, dick. W. Brenner. S. 71.

Carex pseudocyperus f. monstr. Tavastia australis, Hattula. E. Leisiö. S. 126.

Fasciationen. Ranunculus repens aus Regio aboënsis, Loimaa, S. Rantanen. — *Ranunc. sceleratus* ziemlich häufig in der Gegend von Turku (Åbo), Regio aboënsis. — *Pinus silvestris* im Museum von Kuopio. — *Urtica dioica*, Regio aboënsis, Lohja. — E. W. Suomalainen. S. 70—71.

Über in Finland bisher an Phanerogamen beobachtete Fasciationen berichtet Herr Cand. phil. Richard Frey. Solche wurden bei 13 Arten angetroffen, darunter 4 Compositen, 3 *Ranunculus*-Arten und einige Bäume. Die Fundorte werden angegeben und die einzelnen Fälle beschrieben. S. 100—107.

Fragaria vesca f. *leucocarpa.* Regio aboënsis, Bjernå Sjötorp: A. Luther. — Nylandia, Borgå. — Tavastia australis, Janakkala (F. Elfving), Padasjoki (E. Fieandt) und Kuhmoinen (M. A. Levander und Y. A. Hukkinen).

— Tavastia borealis, Saarijärvi: A. J. Oksanen. — Schon früher bekannte Fundorte (zusammen 9) werden aufgezählt und Notizen betreffs Menge und Farbe der Erdbeeren, der Standorte etc. mitgeteilt. Ernst Häyrén. S. 25—26 und 28.

Picea excelsa f. *virgata.* Ostrobothnia borealis, Utajärvi Haapala. Der Baum ist 9 m hoch und am Boden in Umfang 42 cm. Y. Wuorentaus. S. 35.

Vaccinium vitis idaea f. *leucocarpa.* Nylandia, Ekenäs Tvärminne Loviksund: Anna Reuter. — Tavastia australis, Padasjoki: E. Fieandt. — Tavastia borealis, Viitasaari: E. Fieandt. — Schon früher bekannte Fundorte und verschiedene Notizen werden mitgeteilt. Ernst Häyrén. S. 26—28.

Vermischte Notizen.

Juncus fuscoater und *J. alpinus.* Bis jetzt ist *J. fuscoater* aus den Provinzen Ab—Ik, aus St—Ol sowie aus Om und On bekannt, hat also in Finland eine südliche Verbreitung. *J. alpinus* liegt aus sämtlichen pflanzengeographischen Provinzen vor. Harald Lindberg. S. 37—38.

In demselben Jahre wiederholte Perioden des Wachstums. H. Dingler (Botan. Centralblatt 1911, Jahrg. 32, N:o 50) hat gezeigt, dass in einem feuchten und gleichmässigen Gebirgsklima auf Ceylon mehrere europäische Bäume zweimal jährlich Blätter und Blüten entwickeln, in der Regel jedoch nur einmal Früchte bilden. Auch in Finland kann ein ähnliches Verhalten beobachtet werden, sowohl im Freien, wo während der kurzen Vegetationszeit Blätter oder Blüten zweimal ohne zwischenliegende Entlaubung entwickelt werden, als bei Kultur im Zimmer, wo zwei, ausnahmenweise drei, Perioden der Blattproduktion mit Zwischenzeiten der Ruhe und Blattlosigkeit auftreten können. Speziell *Salix*-Arten, ferner auch *Sorbus aucuparia*, *Pyrus malus*, *Acer* und

Syringa, bilden während langer und milder Herbste Blätter und Blüten zum zweiten Mal. Bei Zimmerkultur von z. B. *Quercus pedunculata* entwickeln sich die ersten Blätter schon zu Weihnachten oder Neujahr; diese Blätter fallen aber bald ab. Anfang des Sommers oder etwas später fängt dann eine zweite Entwicklungsperiode an. Die zweite Entlaubung findet gewöhnlich im Herbst statt. Bisweilen folgen die Perioden schneller auf einander, und zwar kann sogar eine dritte Periode zur Ausbildung kommen. Auch bei Zimmerkultur von *Picea excelsa*, *Pinus pumilio* und *Pinus maritima* ist bisweilen eine Bildung von Nadeln am Anfang des Winters beobachtet worden. Die erwähnten Tatsachen will Verfasser dahin deuten, dass, aller Wahrscheinlichkeit nach, bei den genannten und auch anderen Pflanzen eine Tendenz vorhanden sei, während mehrerer, durch kürzere Zeiträume getrennter Perioden in selbem Jahre ein produktives Stadium durchzumachen. Das Wechseln von zwei Perioden von Entwicklung und Ruhe wäre nur eine Folge äusserer Umstände, das erstgenannte Verhalten wäre das ursprüngliche. M. Brenner. S. 54—56.

Flora der Gegend der Stadt Uleåborg. Einige Zusätze und Berichtigungen werden gegeben. M. E. Huumonen. S. 83—87.

Acarocecidien auf *Fraxinus excelsior*, *Helianthemum vulgare* und *Fragaria viridis.* Siehe oben unter Zoologie, *Acarina*, S. 212. J. I. Liro und E. Reuter. S. 90.

Musci.

Sphagnum imbricatum. Subfossil in einer von Herrn Ingenieur E. A. Malm genommenen Probe aus dem Kirchspiel Tenala, Regio aboënsis. Die Probe stammte aus einer Tiefe von 10—30 cm. Die gefundenen Pflanzenreste werden aufgezählt. H. Lindberg. S. 11.

Lichenes.

Graphis scripta. Fossile Exemplare aus Wästerkulla im Kirchspiel Kyrkslätt, Nylandia, aus einer *Trapa*-führenden Ablagerung der Steinzeit werden vorgelegt. Harald Lindberg. S. 34.

Fungi.

Hebeloma posthumum n. sp. In Tavastia australis, Tammela Forssa, gefunden. P. A. Karsten. S. 18.

Ophiobolus. Eine Verheerung auf Roggen wurde Ende Mai 1910 auf dem Gute Erkylä im Kirchspiel Hausjärvi, Tavastia australis, konstatiert. Der Pilz, der von Herrn Professor J. Eriksson in Stockholm determiniert worden ist, ist früher nicht aus Finland annotiert. Eine ganz ähnliche Krankheit wurde jedoch in recht grosser Ausdehnung im Frühling 1897 auf Roggenäckern in den Kirchspielen Jorois, Savonia borealis, und Rantasalmi, Savonia australis, beobachtet. Auch wurden Ende der 90:er Jahre des vorigen Jahrhunderts auf dem Gute Lofsdal in Pargas, Regio aboënsis, einzelne Roggenpflanzen beobachtet, die dasselbe Krankheitsbild darboten. Eine ganz ähnliche Krankheit war im Frühling 1910 auf den Roggenfeldern im Gouvernement Pskow in Russland weit verbreitet; Proben der erkrankten Pflanzen waren dem Vortr. durch Herrn Professor J. A. Portschinsky in S:t Petersburg zugesandt worden. E. Reuter. S. 65—67.

Algae.

Rhodochorton Rothii aus dem Finnischen Meerbusen. Ernst Häyrén. S. 23—24.

Chara aspera (det. O. Nordstedt). Im Kirchspiel Suomussalmi, Ostrobothnia kajanensis, von O. Kyyhkynen eingesammelt. Die Art ist hier als Relikt anzusehen.

In demselben Süsswassersee sind *Myriophyllum spicatum* und *Potamogeton filiformis* beobachtet worden. Harald Lindberg. S. 91.

Nitella hyalina (det. O. Nordstedt). Karelia australis, S:t Johannes Kirjola. Harald Lindberg. S. 92.

Flagellata.

Cyclonexis annularis Stokes. Nylandia, Helsingfors Fredriksberg. Siehe auch oben bei Zoologie, S. 213. A. Luther. S. 139—140.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 7 oktober 1911.

Sid.

Levander, K. M. *Oidemia perspicillata* L. 3
Luther, A. *Stylocometes digitatus* Cl. et Lachm. från Finland. 3
Forsius, Runar. Kräftpesten i Lojotrakten 4
Sundvik, Ernst Edv. *Bombus arenicola* Thoms. 4
Wecksell, J. A. *Pimpinella magna* L. 5
Reuter, O. M. Massuppträdande af *Coccinella*-arter 5
Forsius, Runar. *Coccinella 7-punctata* L. vid Lojo sjö . . . 6
Federley, H. Massuppträdande af *Coccinella*-arter i Jena . . 6
Frey, Richard. Riklig förekomst af *Coccinella*-arter i Kangasala. 6
Poppius, B. *Coccinella 5-punctata* och *C. 7-punctata* vid Ånäs. 6
Ehrman, E. Coccinellider och aphider i Korpo 7
Häyrén, Ernst. Coccinellider i Helsinge och Helsingfors . 7
Luther, B. och M. Riklig förekomst af *Coccinella*-arter i förstäder invid Helsingfors. 7
Palmén, J. A. Massuppträdande af *Coccinella* vid Tvärminne. 7
Martens, Vera. Massuppträdande af *Coccinella* i Kristinestad 7
Järvi, T. H. Meren rannalle Helsingissä syksyllä 1894 ajautunut erittäin laji- ja yksilörikas coccinellidi-parvi . 7
Poppius, B. Eine für Finland neue *Physopus*-Art. 9
Lindberg, Harald. Botaniska meddelanden 11
Brofeldt, Pekka. Epämuodostuneista hauenpäistä. 13

Sid.

Mötet den 4 november 1911.

Karsten, P. A. *Hebeloma posthumum* n. sp. 18
Wuorentaus, Y. Tietoja muutamien pikkuimettäväisten esiintymisestä Pohjanmaalla 18
Reuter, O. M. Insektlifvet i källare. 19
— *Notostira tricostata* (Costa) 20
Poppius, B. Über die Entwickelung von *Lathridius bergrothi* Reitt. 21
Häyrén, Ernst. *Rhodochorton Rothii* aus dem Finnischen Meerbusen 23
— *Leucocarpa*-former af smultron och lingon i Finland. 25
Reuter, Enzio. Blekgula smultron på Lill-Tervo i Pargas . 28
Luther, A. Hvita smultron å Sjötorp i Bjernå. 28
Palmgren, Rolf. *Tetrao tetrix* L. × *Lagopus lagopus* (L.). . 28
Sahlberg, J. Om ripans fjädrar 32

Mötet den 2 december 1911.

Luther, A. Förslag angående fridlysning af björnen 33
Palmén, J. A. Demonstration af kartor öfver fällda björnar. 33
Lindberg, H. Fossila exemplar af *Graphis scripta* 34
Forsius, R. *Ornithomyia avicularia* med mallophag. 34
Luther, A. En af herr L. Munsterhjelm hopbragt samling af *Machetes pugnax*-exemplar 34
Koponen, J. S. V. Hirven esiintymisestä Ahvenanmaalla . . 34
Wuorentaus, Y. Muutamia kasvilöytöjä alueelta Ostrob. borealis 35
Jääskeläinen, Viljo. Suomelle uusi kalaloinen 36
— Subfossiilinen peurasarvi Leivonmäeltä 37
Lindberg, Harald. *Juncus fuscoater* Schreb. och *Juncus alpinus* Vill. 37
Johansson, K. L. Bidrag till kännedomen om finska bin . . 38
— *Merodon eqvestris* Fabr. från Finland 40
Sahlberg, J. Några sällsynta *Lathridiidae* samt andra anmärkningsvärda *Coleoptera* och *Hemiptera* funna i barkspringor på barrträd vid Helsingfors under senhösten 40
Brenner, M. *Linnaea borealis* L. f. *retinervis* n. f. och f. *superba* Wittr. nya för Finland 43
Bryk, Felix. Über eine melanotische und eine nigristische *Argynnis*-Form aus Karelia ladogensis 44

Mötet den 3 februari 1912.

Sid.

Frey, R. Fasciation af stjälken hos *Anthemis arvensis* . . . 52
Räsänen, Veli. Pohjois-Pohjanmaalla tavattavia muurahaisia. 52
Brenner, M. Inom samma år upprepade växtperioder . . . 54
Poppius, B. *Cimex vespertilionis* n. sp. 56
Forsius, Runar. Über den Transport von Mallophagen durch Hippobosciden 58
— Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen, II. 60
Reuter, Enzio. Ett uppträdande af halmdödaren *(Ophiobolus)* i Finland 65

Mötet den 2 mars 1912.

Oker-Blom, E. *Tapinostola fulva* Hübn. ab. *transversa* Staud.. 68
Florström, Bruno. *Taraxacum*-arter från Satakunta . . . 69
Lindberg, H. *Taraxacum*-former 69
Wuorentaus, Y. Kaksi huomattavaa koleopteraa. 69
Suomalainen, E. W. *Ranunculus repens*- y. m. fasciationeja. 70
Brenner, Widar. Några växtfynd från Barösunds skärgård. 71
Grönblom, Thorwald. Två för Finland nya rofsteklar . . 72
Sahlberg, J. En för vår fauna ny pterophorid 73

Mötet den 9 mars 1912.

Frågan om björnens och vildrenens fridlysning 74

Mötet den 13 april 1912.

Florström, Bruno. Berättelse öfver botaniska exkursioner i Satakunta 1911 78
Merikallio, E. Kertomus lintutieteellisistä tutkimuksista Pohjois-Pohjanmaalla 1911 78
Lindberg, Harald. Demonstration af växtfynd från en stenåldersboplats i Kyrkslätt 79
Wegelius, A. Bon af *Troglodytes europaeus* 79
Fabritius, G. Anmärkningsvärda fjärilar. 79

Sid.

Wecksell, Laura. *Sedum fabaria* Koch och *Conringia orientalis* Andrz. 80
Montell, Justus. *Chamaeorchis alpina* (L.) Rich. och *Erigeron Unalaschkensis* (DC.) Vierh. nya för Finland. . 80
Huumonen, M. E. Muutamia lisäyksiä ja oikaisuja Oulun seudun putkilokasvistoon 83

Mötet den 4 maj 1912.

Palmén, J. A. Frågeformulär för insamling af uppgifter rörande de ädla trädslagen 88
Federley, H. Konstanta intermediära bastarder hos *Pygaera*. 89
Palmén, J. A. Märkt exemplar af *Sturnus vulgaris* 89
Klingstedt, F. *Salix*-bastarder från Lapponia tulomensis . 89
Reuter, E. Arthropodgruppen *Myrientomata* och *Eosentomon silvestrii* R.-Kors. från Finland 89
Liro, J. I. Suomelle uusia punkki-äkämiä 90
Reuter, E. *Eriophyes rosalia* (Nal.) från Åbo-trakten 90
Lindberg, H. Botaniska meddelanden 90
Sahlberg, J. En ny finsk art af släktet *Cryptophagus* . . . 92
Reuter, O. M. Några uppgifter för de entomologiska sommarexkursionerna. 94
Frey, Richard. Om i Finland iakttagna fasciationer hos fanerogamer 100

Årsmötet den 13 maj 1912.

Palmgren, Rolf. Björnraser 139
Luther, A. *Cyclonexis annularis* Stokes från Finland 140
Elfving. F. Botaniska anteckningar från 1700-talet 140
Reuter, O. M. Närings- och äggläggningsinstinkten i artutbredningens tjänst 141
Hellén, Wolter. Über die finnischen Arten der Gattung *Chilosia* Meig. 149

Tjänstemännens årsredogörelser.

Ordförandens årsberättelse 107
Skattmästarens årsräkning. 122

Botanices-intendentens årsredogörelse 124
Zoologie-intendentens årsredogörelse 127
Bibliotekariens årsberättelse 136

Bulletin bibliographique 165

Übersicht der wissenschaftlichen Mitteilungen 1911 1912 196

Rättelser. — Oikaisuja. — Berichtigungen. Meddelanden 37.

Sivu 93 rivi 1 ylh. on Hämeen, on oleva Yläneen.
„ „ „ 2 alh. „ Niska, „ „ Nilkka.
Seite 217 Zeile 18 von oben steht Nacken, lies Lauf.

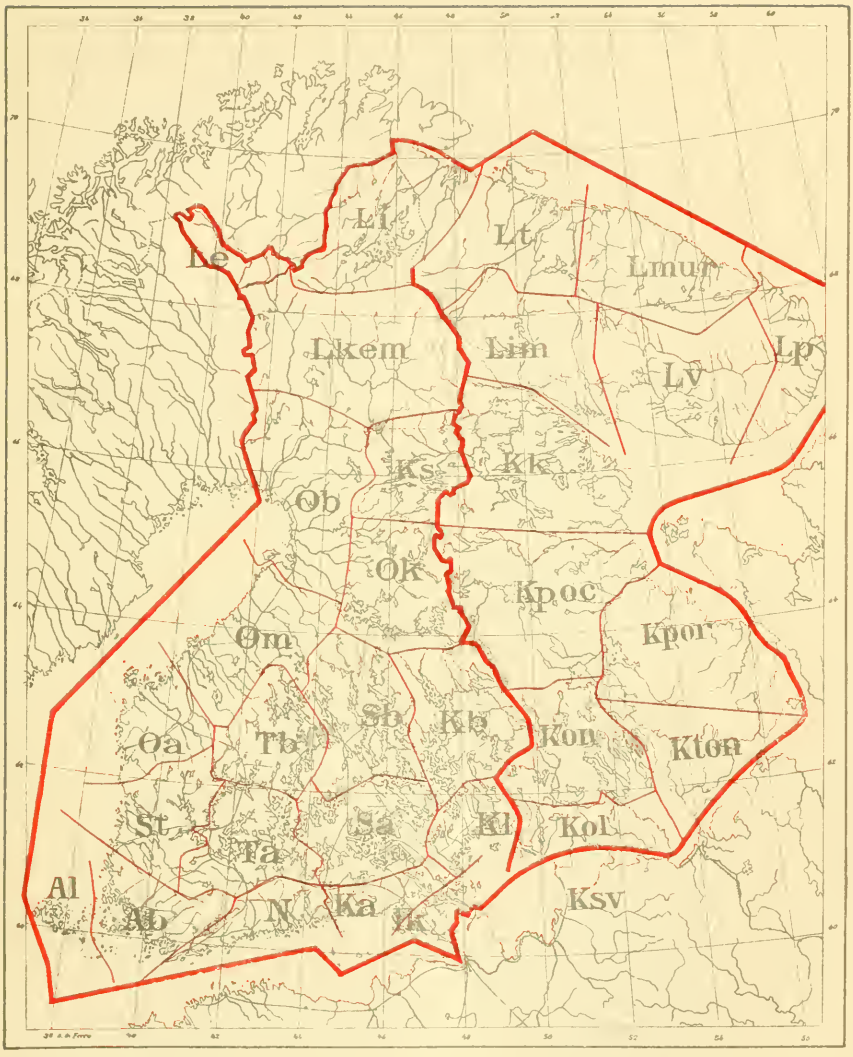

Ab	= Regio aboënsis	Kton	= Karelia transonegensis	N	= Nylandia
Al	= Alandia	Ks	= Kuusamo	Oa	= Ostrobothnia australis
Ik	= Isthmus karelicus	Ksv	= Karelia svirensis	Ob	= Ostrobothnia borealis
Ka	= Karelia australis	Le	= Lapponia enontekiensis	Ok	= Ostrobothnia kajanensis
Kb	= Karelia borealis	Li	= Lapponia inarensis	Om	= Ostrobothnia media
Kk	= Karelia keretina	Lim	= Lapponia Imandrae	Sa	= Savonia australis
Kl	= Karelia ladogensis	Lkem	= Lapponia kemensis	Sb	= Savonia borealis
Kol	= Karelia olonetsensis	Lmur	= Lapponia murmanica	St	= Satakunta
Kon	= Karelia onegensis	Lp	= Lapponia ponojensis	Ta	= Tavastia australis
Kpoc	= Karelia pomorica occidentalis	Lt	= Lapponia tulomensis	Tb	= Tavastia borealis
Kpor	= Karelia pomorica orientalis	Lv	= Lapponia Varsugae		

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDEÅTTONDE HÄFTET
1911—1912.

MED EN KARTA OCH SJU FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN ÜBERSICHT.

HELSINGFORS 1912.

Publications de la Societas pro Fauna et Flora Fennica en vente chez tous les libraires à Helsingfors.

Notiser ur Sällsk:s pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar:

8:de	häftet	(1864—69, 1882)	à Fmk 2: 50
9:de	„	(1868)	„ „ 4: —
10:de	„	(1869)	„ „ 5: —
11:te	„	(1871)	„ „ 6: —
12:te	„	(1874)	„ „ 6: —
13:de	„	(1871—74) . . .	„ „ 6: —
14:de	„	(1875)	„ „ 4: —

Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica:

Vol.	I	(1875—77) . . .	à Fmk 10: —
Vol.	II	(1881—85) . . .	„ „ 8: 50
Vol.	III	(1886—88) . . .	„ „ 10: —
Vol.	IV	(1887)	„ „ 10: —
Vol.	V 1, I—III	(1888—95)	„ „ 6: 50
Vol.	VI	(1889—90) . . .	„ „ 15: —
Vol.	VII	(1890)	„ „ 10: —
Vol.	VIII	(1890—93) . . .	„ „ 10: —
Vol.	IX	(1893—94) . . .	„ „ 12: —
Vol.	X	(1894)	„ „ 10: —
Vol.	XI	(1895)	„ „ 12: —
Vol.	XII	(1894—95) . . .	„ „ 8: —
Vol.	XIII	(1897)	„ „ 8: —
Vol.	XIV	(1897—98) . . .	„ „ 8: —
Vol.	XV	(1898—99) . . .	„ „ 10: —
Vol.	XVI	(1897—1900) . .	„ „ 8: —
Vol.	XVII	(1898—99) . . .	„ „ 9: —
Vol.	XVIII	(1899—1900) . .	„ „ 7: —
Vol.	XIX	(1900)	„ „ 9: —
Vol.	XX	(1900—1901) . .	„ „ 7: —
Vol.	21	(1901—1902) . .	„ „ 8: —
Vol.	22	(1901—1902) . .	„ „ 7: —
Vol.	23	(1901—1902) . .	„ „ 13: —
Vol.	24	(1909)	„ „ 6: —
Vol.	25	(1903—1904) . .	„ „ 10: —
Vol.	26	(1903—1904) . .	„ „ 12: —
Vol.	27	(1905—1906) . .	„ „ 12: —
Vol.	28	(1905—1906) . .	„ „ 10: —
Vol.	29	(1906—1908) . .	„ „ 8: —
Vol.	30	(1904—1906) . .	„ „ 6: —
Vol.	31	(1908—1909) . .	„ „ 9: —
Vol.	32	(1909)	„ „ 10: —
Vol.	33	(1910—1911) . .	„ „ 8: —
Vol.	34	(1910—1911) . .	„ „ 12: —
Vol.	35	(1909—1911) . .	„ „ 6: —

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora Fennica:

1:sta	häftet	(1876)	à Fmk 1: 50
2:dra	„	(1878)	„ „ 2: —
3:dje	„	(1878)	„ „ 2: —
4:de	„	(1878)	„ „ 2: —
5:te	„	(1880)	„ „ 2: 50
6:te	„	(1881)	„ „ 3: —
7:de	„	(1881)	„ „ 2: —
8:de	„	(1881)	„ „ 2: —
9:de	„	(1883)	„ „ 2: —
10:de	„	(1883)	„ „ 2: —
11:te	„	(1885)	„ „ 2: 50
12:te	„	(1885)	„ „ 3: —
13:de	„	(1886)	„ „ 3: —
14:de	„	(1888)	„ „ 3: —
15:de	„	(1889)	„ „ 3: —
16:de	„	(1891)	„ „ 3: —
17:de	„	(1892)	„ „ 3: —
18:de	„	(1892)	„ „ 3: 50
19:de	„	(1893)	„ „ 1: 50
20:de	„	(1894)	„ „ 1: 25
21:sta	„	(1895)	„ „ 1: 75
22:dra	„	(1896)	„ „ 1: 50
23:dje	„	(1898)	„ „ 2: 50
24:de	„	(1897—98) . . .	„ „ 2: —
25:te	„	(1898—99) . . .	„ „ 1: 50
26:te	„	(1899—1900) . .	„ „ 2: —
27:de	„	(1900—1901) . .	„ „ 2: —
28:de	„	(1901—1902) . .	„ „ 1: 75
29:de	„	(1902—1903) . .	„ „ 2: —
30:de	„	(1903—1904) . .	„ „ 2: —
31:sta	„	(1904—1905) . .	„ „ 2: —
32:dra	„	(1905—1906) . .	„ „ 2: —
33:dje	„	(1906—1907) . .	„ „ 2: —
34:de	„	(1907—1908) . .	„ „ 2: —
35:te	„	(1908—1909) . .	„ „ 3: 50
36:te	„	(1909—1910) . .	„ „ 2: —
37:de	„	(1910—1911) . .	„ „ 2: —
38:de	„	(1911—1912) . .	„ „ 2: —

Herbarium Musei Fennici:

I.	Plantæ vasculares	(1889)	à Fmk 3: —
II.	Musci	(1894)	„ „ 1: 50

Festschrift für Palmén. I—II. (1905—1907) . . . . à Fmk 40: —

Pris 2: — Fmk.

MBL/WHOI LIBRARY
WH 19IQ H